HENRY BAUCHAU

OİDİPUS YOLLARDA

Metis Edebiyat

Henry Bauchau

OİDİPUS YOLLARDA

Fransızca yazan Belçikalı romancı, şair ve oyun yazarı. 12 Ocak 1913'te Malines'de doğdu. 1914 yılında Louvain kentinin Almanlar tarafından yakılmasına tanık oldu; bu korku ve yıkım imgesi, yazarın yaşamında ve yapıtlarında ağırlığını hep duyurdu.

Hukuk eğitimi alan Bauchau, 1936 yılında avukat oldu. İkinci Dünya Savaşı'nda direnişçilere katılarak Ardennes bölgesinde Almanlar'a karşı çarpıştı. 1946 yılında Paris'e yerleşerek yayıncı olarak çalışmaya başladı. 1950'de psikanalize girmesi yaşamında bir dönüm noktası oldu. 1975 yılında, ergenlik çağı sorunları üzerine uzmanlaşarak terapistliğe başladı. Paris VII Üniversitesi'nde psikanaliz ve sanat üzerine dersler verdi. Bauchau, 1990 yılında, Belçika Kraliyet Akademisi üyeliğine seçildi.

Metis Yayınları
İpek Sokak 9, 80060 Beyoğlu, İstanbul

Metis Edebiyat Dizisi
Oidipus Yollarda, Henry Bauchau
Özgün Adı: Œdipe sur la route
© Actes Sud, 1990
© Metis Yayınları, 1997

Birinci Basım: Mayıs 1998

Yayın Yönetmeni:
Müge Gürsoy Sökmen

Yayına Hazırlayan: İ. Kaya Şahin
Kapak Tasarımı: Semih Sökmen
Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık: Sedat Ateş
Film: Doruk Grafik
Kapak ve İç Baskı: Yaylacık Matbaacılık Ltd.
Cilt: Sistem Mücellithanesi

ISBN 975-342-184-2

HENRY BAUCHAU

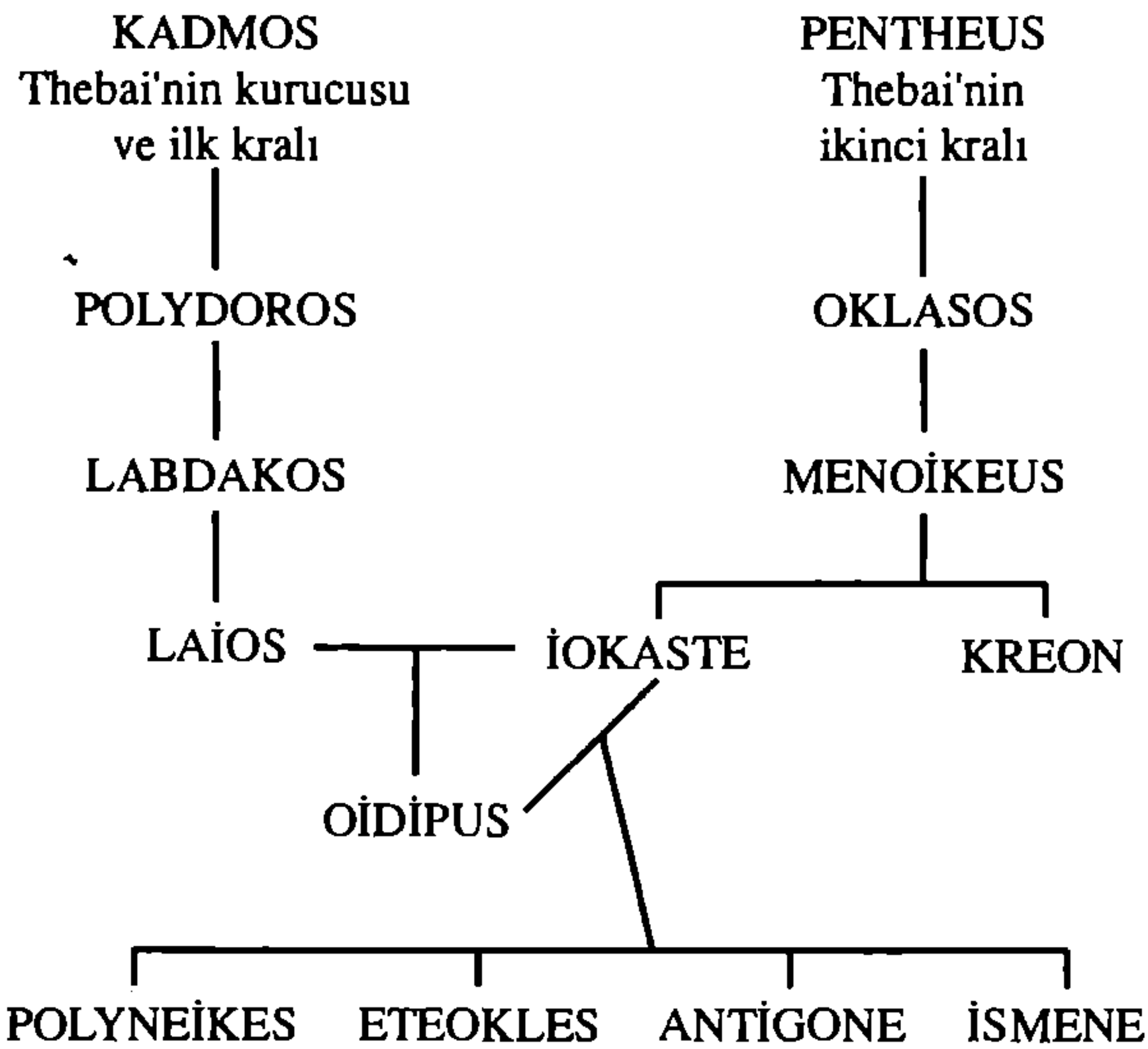
OİDİPUS YOLLARDA

Fransızca'dan çeviren:

AYSEL BORA

METİS YAYINLARI

SOYAĞACI

KADMOS
Thebai'nin kurucusu
ve ilk kralı
PENTHEUS
Thebai'nin
ikinci kralı
POLYDOROS
OKLASOS
LABDAKOS
MENOİKEUS
LAİOS
İOKASTE
KREON
OİDİPUS
POLYNEİKES
ETEOKLES
ANTİGONE
İSMENE

Laure'a

I

OİDİPUS'UN GÖZLERİ

OİDİPUS'UN gözlerindeki nicedir kanayan yaralar kabuk bağlıyor. Sanki kendi kanınızdan dökülüyormuşçasına dehşet uyandıran o kapkara gözyaşları yanaklarından süzülmüyor artık. İokaste'nin ölümünden sonra saraya egemen olan o inanılmaz kargaşa yatışmakta. Kreon gelenek ve törelere uyulmasını sağladı, ama Thebai'de herkes içten içe tehlikeli bir çatlamanın sürmekte olduğunu hissediyor.

Oidipus'un anlaması uzun zaman, neredeyse bir yıl aldı. Oğulları huysuzlansa ve birbirleriyle dalaşıp dursalar da, kentten zaman zaman boğuk bir keder uğultusu yükselse de iktidarı elinde tutan Kreon sabırlı, henüz sabrediyor. Oidipus'un bir gün artık bekleyemeyecek hale geleceğini biliyor. Neyi bekleyemeyecek?

O gece Oidipus düşünde, geçmek bilmeyen saatlere karşı ona dayanma gücü veren, Korinthos üstündeki o iri beyaz martıyı göremiyor. Kentin göklerinde süzülen bir kartal yıldızları bir örtüp bir açıyor. Muhteşem bir hamleyle, yere doğru dalıyor. Yere yaklaştığında, avına dehşet salmak için büyük bir gürültüyle çırpıyor kanatlarını. Bu av Oidipus. Sıçrıyor, kartalın pençesinden sıyrılıyor. Bütün gücü ayaklanmış, uyanıyor, boğuşmaya hazır.

Gün ağarırken, Antigone erkek kardeşlerinin yasaklamasına ve muhafızın karşı çıkmasına karşın salona giriyor. "Baba," diyor, "beni çağırdın, buna hakkın yok." O acı olaydan beri hiç konuşmamıştı Oidipus, Antigone onun yanıt verdiğini duyunca çok şaşırıyor: "Buna hakkım var, ama kimseyi çağırmadım ben." Kız soran bakışlarla muhafıza dönüyor. Muhafız işaretle Oidipus'un hiç seslenmediğini anlatıyor. Çıkıyor Antigone.

Birkaç saat sonra tekrar geliyor: "Baba, beni çağırıyorsun sen. İçinden durmadan beni çağırıyorsun." Ağlamıyor Antigone; Oidipus, kızının kendisini tutmasını bildiğini düşünüyor.

"Yarın şafakla yola çıkacağım. İsmene'yle sen beni Kuzey kapısına

kadar geçirirsiniz." "Nereye gideceksin?" Korkunç bir sesle haykırıyor: "Hiçbir yere! Neresi olursa, Thebai'nin dışı olsun da!" Sakinleşiyor, kıza gitmesini işaret ediyor, en iyisi başka bir şey eklememek, muhafız çoktan kayboldu bile. Kreon'a, ya da o saatte büyük salonda vahşi bakışlarla birbirlerini gözleyen iki erkek kardeşe haber vermeye gitti.

Ertesi gün, askerlerin işlerini iyi yaptıkları ve halkın uyarıldığı belli oluyor. Kent ıpıssız, bütün kapılar ve pencere kepenkleri kapalı.

İsmene ona kuşağına bağladığı bir su tulumu, Antigone'yse bir asa verdi. Oidipus eliyle asayı yokluyor, büyük bir hazla bildik bir dokunuş hissediyor. Bu onun en sevdiği kargının sapı. "Oğullarımın veda armağanı," diye geçiriyor içinden. Antigone'nin de tıpkı oğlanlar gibi mızrak ve kargı kullandığını ve bütün silahları tanıdığını unutuyor. Sokaklar sessiz, kendi ayak seslerinden ve Oidipus'un döşeme taşlarının üstünde seken asasının gürültüsünden başka çıt yok. Kapıya vardılar. Gölgelerin içinden Polyneikes çıkıyor. Tunç kaplamalı muazzam kapı kanadını tek başına açıyor ve hiç yardımsız hareket ettiriyor. Yukarıda, surların üstünde, silahlarını kuşanmış Eteokles, kenti ve bahçeler, tarlalar arasından geçerek birden tekerlek izleri ve çukurlarla dolu bir yola dönüşüveren Kuzey yolunu gözlüyor.

Her zaman ne yapılması gerektiğini bilen İsmene, saraydan ayrıldıklarından beri kesik kesik ağlamayı hiç kesmedi. Antigone'nin gözleri kupkuru, anlamsız ve dehşet verici bir şey yüzünden içi kan ağlıyor, paramparça. Bir eliyle babasına yol gösterirken, ötekiyle, önceki gün İsmene'nin tulumuyla aynı vakitte hazırladığı çıkını taşıyor. Meçhule gidecek bir dilencinin çıkını. Kral Oidipus'un dileneceği düşüncesine, kafasındaki bu görüntüye dayanamıyor. Çıkını sarayda veremedi, şimdi de, o onları uzun süreliğine, belki de sonsuza kadar terk eder ve sitenin o tekin olmayan eşiğinden adımını atarken, bunu yapsın mı yapmasın mı bilemiyor. Ama zaman geçiyor ve Oidipus kendi usulünce veda sahnelerini kısa kesiyor. Onları kucaklıyor, Antigone'nin aniayamadığı bir şeyler söylüyor kısaca ve anında arkasını dönüyor. Kapıdan geçti, Antigone, yolda yürürken kentin sokak taşlarının üstündekinden farklı bir biçimde yankılanan adımlarının ve asasının sesini işitiyor. O geniş sırtının, upuzun boyunun uzaklaştığını görüyor. Ellerini oğuşturuyor, babasını ötekilerden farksız bir dilenci yapacak o aptal çıkını sıkı sıkı tutuyor, hali içler acısı. Hâlâ ağlamıyor, gözyaşı dökmeden hıçkırıyor, hatta –o, mağrur Antigone– bütün gücüyle haykırıyor. İsmene dehşet içinde, babaları kör ve yapayalnız meçhule doğru giderken, kekeliyor: "Gel! Dönelim artık!" Antigone kendisini tutmaya çalışan Polyneikes'i itiyor. "Beni bekle!" diye bağırıyor ve koşarak yola atılıyor. Oidipus'a

yetişmeyi başarıyor, ama heyecandan ve koşmaktan bitap, soluk soluğa kalıyor. Ne bir tek söz edebiliyor ne de çıkını verebiliyor ona. Oidipus duruyor, "Geri dön, Antigone, hiç kimse gelmemeli benimle!" diyor. Tekrar yola koyuldu bile. Bu sözleri söylerkenki sesi kızı ürpertiyor, çünkü bu bir babanın emri değil, kentin ve onu koruyan korkunç tanrıların hükmü. Koşarak Thebai'ye dönüyor, Polyneikes kapının önünde, kapatmamış neyse ki, onu beklemiş! Kollarını açıyor, Antigone hıçkırarak bu kollara atıyor kendini. Polyneikes boylu poslu, güçlü kuvvetli, Oidipus gibi yakışıklı ama onun gibi itmiyor kızı. Antigone onu seviyor ve Polyneikes de o oğlan çocuk, prens, gözü yükseklerde olan adam halleriyle seviyor Antigone'yi sonuçta. Saçlarını ve omzunu okşuyor, atlarını sever gibi seviyor ve sakinleştiriyor. Oidipus'un isteğine saygı göstermek, onu kendi haline bırakmak gerektiğini söylüyor. Bu gerçekten onun isteği mi, değil mi, hiç sormuyor kendine. Kızı kolundan tutarak kente doğru sürüklemeye çalışıyor. Kız direniyor, kapının öte yanında kalmak ve hep ağlamak, ağlamak istiyor. Oğlan sabrediyor, ama Oidipus'un gitmesi için belirlenen süre geçti; ondan İsmene'nin yanına gitmesini ve kapıyı tekrar kapamasına izin vermesini istiyor. Neden diye soruyor kız. Polyneikes Thebai'deki bütün kapıların kentin arındırılması dolayısıyla yapılacak törenler için bugün ve üç gün boyunca kapanması gerektiğini söylüyor. Emir böyle. Hemen anlıyor Antigone. Bu dün akşam verilen ve Oidipus'un kente girmesini ve ne şekilde olursa olsun geri dönmesini yasaklayan emir. Bu onların emri, Antigone'nin kabul etmediği, asla kabul etmeyeceği. Polyneikes sabırsızlanıyor, kapının eşiğinden geçmesi için sıkıştırıyor, Antigone'yi zorlamaya kalkıyor.

Ama hata ediyor, çünkü kız ani bir hareketle erkek kardeşini gafil avlıyor, sıyrılıyor ve bakışlarıyla meydan okuyarak karşısına dikiliyor onun. Ona direnmeye hazır, yavaş adımlarla geri geri gidiyor. Polyneikes üzgün, boş bulundu, bu vahşi kızla yapılacak iş değildi bu; ama öfkeye kapıldı, çünkü zaman yok ve emir kesin. Eteokles yukardan, belirlenen plandaki en küçük bir aksamayı haber vermeye hazır, kapıların kapanmasını izliyor. Gezginci yaşamı ve dilenciliği tatsın bakalım bu kız, sandığından da çabuk dönecektir buraya. Gene de ona karşı içinde kabaran bir şefkatle kemerinden güzel bir şey çıkartıyor Polyneikes: "Al şunu, buna ihtiyacın olur!" Bir tuzak olmasından korkuyor kız, oğlak gibi geriye sıçrayarak havada kapıyor nesneyi. Bakıyor ona, Polyneikes'in en güzel hançeri bu, Antigone'nin sahip olmayı istediği. Aralarındaki alışıldık oyunların bir parçası olan alaycı küçük reveransla teşekkür ediyor ona, ama Polyneikes her zamanki korkutucu surat buruş-

turmalarından biriyle karşılık vermiyor. Kapıyı kapamakla meşgul, ağır kapı kanadı büyük bir gürültüyle çarpıyor arkasından. Antigone, yüreği daralmış bir halde, kapıyı pekiştiren ve kente her dönüşünde gururla seyrettiği tunç kaplamalara bakıyor. Erkek kardeşinin, artık yüksek sesle ağlayan İsmene'yi sürüklediğini işitiyor. Dönüyor, yanında Polyneikes'in hançerinden ve Oidipus'un dilenci çıkınından başka bir şey yok. Düşünüyor: "Onun yerine ben dileneceğim." Eteokles, surların tepesinden onun uzaklaştığını görüyor, pek çok kez sesleniyor ona, kız başını çevirmiyor, hızlanıyor, babaları gözden kayboldu bile.

Antigone artık koşmuyor, Oidipus'a yetişmek için yürümesinin yeterli olacağını biliyor. Onun peşinden gidiyor ama yüreği onu babasına değil, Thebai'ye doğru itiyor. Önde babasının uzun silueti zorlukla, her zamanki anlamsız inadıyla, güçlükle ilerliyor. Kız ona karşı içinden bir öfkenin yükselip kabardığını hissediyor. Madem geri çevirecekti, o zaman neden yüreğinde onu çağırıp durdu? Madem apar topar çıkıp gidecekti, o zaman neden bunca zaman bu içler acısı ve alçaltıcı durumda Thebai'de kaldı? Sonuçlar ortada, kral olmaya can atan ve hiç olmadığı kadar birbirlerine karşı bilenen iki erkek kardeş. Bir hayvan gibi saraydan ve kentten kovulan o. Ve bu felakete dayanamayarak, İsmene'yi kavgaların ve saray entrikalarının ortasında bir başına bırakarak, harmanisiz, yalın ayak onun peşinden giden ben.

Dehşete kapılıyor, öfkeleniyor, çünkü yaşam hakkında bildiği tek şeyin, bir kral kızına uygun görülen beyhude şeyler olduğunun farkına varıyor. Ancak Thebai'de bir değer taşıyabilen, Antigone'yi değerli kılan ne varsa bugün yok artık; Eteokles'in, babamızın çılgın, gülünesi macerası dediği şeyin içinde yitip gitmişler.

Yoldaki taşlar ve çukurlarda sendeleyerek ilerleyen beli bükük koca vücuda yaklaşırken, içinden onu kovanlara ve her şeyi tasarlayan kişiye karşı bir öfkenin kabardığını hissediyor: Kreon. İokaste'ye çok benzediği için İsmene'yi çok seven Kreon; oysa o, Antigone, bir kız için çok uzun olan boyu, bugün allak bullak ve çekicilikten uzak yüzüyle babasına çekmiş. Oysa annesi şöyle derdi: "Sen babana benziyorsun, sabırlı ol, güzelleşeceksin, belki de çok güzel olacaksın."

Antigone, asla mola vermeden, önünü kollayarak, ağır aksak, zahmetli adımlarla ilerleyen Oidipus'un yanında. Karnı aç, susadı, onun gibi güneşten kavruldu, ama daha hızlı yürüdüğünden arada bir gölgede dinlenebiliyor.

Oidipus bir kuyunun yanına varıyor, bir çocuğu elinden tutmuş bir köylü kadın da geliyor oraya. Thebai'den emirler gönderilmiş olmalı,

çünkü bu rastladıkları ilk insan. Sapa bir yerde yaşayan bu kadına haber gitmemiş anlaşılan. Onun kör olduğunu görüyor ve su veriyor kadın. Tulumu dolduruyor ve Oidipus ondan başına su dökmesini istiyor. Beriki gülüyor: "Askerlerin yaptığı gibi mi?" Oidipus iç çekiyor. "Eskiden yaptığım gibi." Kadın ona acıyarak, saygıyla bakıyor. Oidipus teşekkür ediyor. Gözlerinin üstündeki sargıya karşın, insanı hayran bırakan gülümsemesi hiç değişmemiş. Gene yola koyuluyor.

Antigone kuyuya varıyor, adını söylüyor, kadın kendininkini söyleyerek yanıt veriyor, adı İlyssa. Kuyunun bileziğinin üstünde duran çanağı dolduruyor, ikisi birden içiyorlar. Antigone köre yoldaşlık mı ediyor? Evet diye yanıt veriyor. "Onu böyle tek başına bırakmamalı, düşüp bir hal açacak başına." "İstemiyor." "İstemiyor ama ayağını burkması işten bile değil. Onu zorlamak lazım, kızım!" Antigone şaşkın: "Onu zorlamak mı?" "Elbette zorlamak lazım onu, hem bakarsın, hoşuna da gider bu. Çoktandır mı tek başına dolaşıyor?" "Thebai'den bu sabah kovdular onu." "Öyleyse bu babasını öldüren eski tiran! Onunla konuşmamalıydım. Arınmam gerek şimdi, oğlan da arınmalı. Nasıl yapılıyordu bu?" Antigone Thebai törelerini biliyor ve büyük bir ustalıkla yaptırıyor dediklerini. İlyssa rahatladı ve gitmeye hazırlanıyor. Antigone sonunda ondan yiyecek bir şeyler isteme cesaretini buluyor. İlyssa evine gidiyor ve bir parça ekmekle geri dönüyor. Kıza gülümsüyor ama ekmeği vermek için yaklaşmıyor. Yere atıyor ekmeği. Antigone eğilip ekmeği alıyor.

Oidipus'un başı dönüyor. Kentin gölgeli sokaklarını terk edip, üstte yok başta yok bir halde, kendini yolun rüzgârına inişine çıkışına vurduğunda fark etmişti bunu. Gözlerindeki yaralara vuran güneşin parlaklığı mı bunun nedeni, yoksa sarayın küçük salonunda, yerde bir sütunun dibinde oturarak hareketsiz geçirdiği bunca aydan sonra, temiz havanın çarpması mı? Sanki koyu şimşeklerle çizik çizik kızıl bir sisin içinden geçiyormuş, ya da ansızın bastıran beyazlığın canını çok acıttığı bölgelere giriyormuş duygusuna kapılıyor. Her adımda, bu hareketi düşene kadar sürdürme, hızlandırma isteğiyle, korkusuyla bir sağa bir sola yalpalıyor. Telaşı bir yere yetişememe derdinden değil, çünkü nereye gidebileceğini bilmiyor, artık bilmek istemiyor. Acele ediyor, çünkü daima acelesi olan, daima başkaları tarafından, olaylar tarafından, kehanet tarafından sıkıştırılan Oidipus o. Bunun tek istisnası, olayın –ya da kehanetin– adının İokaste olduğu ve birlikte zaman denilen şeyin dışına çıktıkları anlardı.

İlyssa başına su döktüğünde, gelip onu bulan buz gibi yazgının da

kendisini böyle yakaladığını, o zamanlar buna mutluluğum dediğini düşündü. O zamandan beri, sadece karmakarışık durumlar, nereden çıktığı bilinmez, birbirini tutmaz olaylar var artık. Onu, hiç olmazsa geleceği reddedebilme olanağına sahip olduğu sarayın o köşeciğinden dışarıya atan kartallı düş gibi. Artık bunu yapamaz, devrilip bir anda yok olacağı, çok yoksul, bomboş bir yer gerek ona. Baş dönmesine uygun düşen tek şey olan bu istek, onu izleyen, Thebai'den kalma son ve kabul edilemez bir varlık halinde onun peşinden gelen Antigone tarafından sorgulanmakta.

Gitgide daha yavaş ilerliyor. Epeydir yürüme alışkanlığından uzak kalan vücudu rahatsız ediyor onu. Alnında güneşi hissetmez olunca, yoldan sapıyor ve boylu boyunca yere uzanıyor. Askerlik günlerinden kalma bir alışkanlıkla sandallarını çıkarıyor, asasıyla tulumunu yanına koyuyor.

Hafif adımlar yaklaşıyor, bir el başının altına yaprak ve otlar yerleştiriyor, eline bir parça ekmek veriyor. "Başka bir şey yok," diyor Antigone, "öbür yarısını da ben yedim." Reddetmiyor, sert ama tadı yerinde olan ekmeği yiyor. Tulumu kıza uzatıyor. İdareli içiyor kız, ertesi günü düşünüyor. Oidipus da su içiyor, yarısını bırakmaya dikkat ederek. O da sonrasını düşünüyor, ne sefalet! "Yarın, Thebai'ye geri dön, Antigone!" diyor, "böyle istiyorum." Kız yanıt vermiyor, uzaklaşıyor, onu korumak için artık elinden bir şey gelmediğini düşünüyor Oidipus. Her zaman yaptığı gibi anında uykuya dalıyor.

Hafif bir ay ışığı var, ama Antigone karanlıktan korkuyor. Oidipus gibi yol kenarında yatmaya cesareti yok. Az ilerde bir bağ var, iki bağ kütüğü sırası arasında saklanabileceğini düşünüyor. Bir karığa kıvrılıyor, ertesi sabah ne yapacağını soruyor kendi kendine. Bunu bilmediğini fark ediyor. O benim Thebai'ye dönmemi istiyor; ve ben de istiyorum bunu, hem de bütün ruhumla. Ama bunu isteyen kız hangisi? Bana bir yandan da şöyle diyen başka biri var: Haydi onunla git, nereye olursa. Bu nereye olursa bana dehşet veriyor, ama aynı zamanda beni çekiyor. Antigone bitkin, artık düşünmek istemiyor. Yukardaki, kuşkusuz bir tanrıça olan ince hilâle bakıyor. Adaklar adadığı, kurbanlar sunduğu, onurlarına şarkılar söyleyip dans ettiği, şimdiyse onunla birlikte, evinden çok uzakta, Thebai'den –var oldukları yerden– çok uzakta uykuya dalan bütün tanrıçaları, bütün tanrıları düşünüyor.

Erkenden uyanıyor, sabah ayazından kaskatı kesilmiş, kuru toprak üstünde gecelemekten her yanı kırılıyor. Güneş ufukta yavaş yavaş sisten sıyrılıyor. Babası gitmemiş, otların arasında gerinerek uyanıyor. Bağ kütükleri arasına meyve ağaçları dikilmiş. Üzümler henüz olgun-

laşmaya başlamamış ama ağaçlardaki meyveler yenebilir durumda. Kız birkaç meyve koparıyor. Oidipus'a götürüyor, o da reddetmiyor meyveleri, hep yaptığı gibi, yiyeceğin kıt olduğunu ve idareli kullanılması gerektiğini bilen biri gibi uzun uzun çiğneyerek onunla paylaşıyor.

Antigone biraz daha meyve toplamak için geri dönüyor, tam koparırken, arkadan birisinin bağırdığını duyuyor. Dönüyor, onu hırsız sanan ve çok kızmışa benzeyen bağcı bu. Ne yapacağını, meyve hırsızlığı gibi görünen bu durumu nasıl kurtaracağını bilemiyor. O anda arkasında upuzun boyuyla Oidipus beliriyor. Adam yaklaşınca onun kör olduğunu fark ediyor. "Bilmiyordum," diyor, "ne isterseniz alın!"

Antigone afallamış bir halde, Oidipus'un diz çökerek adama kollarını uzattığını ve tam bir dilenci gibi şöyle dediğini görüyor: "Adam, bu köre bir parça ekmek ver, Zeus'a ve Thebai'yi esirgeyen büyük tanrılara vereceğin gibi." Adam korkarak soruyor: "Eski kral Oidipus musun sen?" "Ben bir körüm, bir dilenciyim. Yaklaşma bana, ama bize bugünlük bir lokma ekmek ver."

Adam dehşete kapılıyor ve çekip gidiyor. Antigone onun kaçtığını ve geri dönmeyeceğini düşünüyor. Gördüklerinden dehşet içinde; babasının diz çöküp yalvararak ekmek isteyebileceğini hayal bile edemezdi. Oidipus doğruluyor, yalvarıyor kız: "Neden kendini böyle alçaltıyorsun?" Yanıt korktuğu gibi değil. "Senin için," demiyor babası, şöyle diyor: "Ekmek istiyorum ve neyse onu söylüyorum."

Bağcı geri geliyor. Belli bir mesafeye gelince, yere bir parça ekmekle küçük bir testi bırakıp, anında kayboluyor. Antigone gidip ekmeği alıyor, içinde biraz şarap bulunan testiyi tuluma boşaltıyor. Sessizce ekmeğin yarısını yiyorlar, kız ekmeğin kalan yarısıyla meyveleri heybeye koyuyor.

Oidipus ayağa kalkıyor: "Neler olduğunu gördün, yolda çok daha kötü olaylar gelebilir başa ve benim seni koruyabilecek halim yok. Thebai'ye dön, Antigone, artık benim sözümü dinlemek istemediğin için sana emretmiyorum, ama rica ediyorum senden."

Kız bu ricaya karşı duramıyor, babasının onu razı etmek için önünde diz bile çökebileceğini düşünüyor. Evet diyor.

Yola geri dönüyorlar, Oidipus ona sarılıyor ve her biri bir tarafa yöneliyor, Oidipus güneşin doğduğu, kız ise güneşin battığı yöne, Thebai'ye, yedi kapısının yedisi de Oidipus'a yasak olan kente doğru.

Antigone'rüzgârı, kendisini kavuran güneşi ve yolun ne kadar uzun olduğunu hiç fark etmeden uzun süre yürüdü. Yüreğinde bir ağırlık var ve bu yürek onu, huzura orada kavuşacakmış, sorularının yanıtlarını

orada bulacakmış gibi, hep Thebai'ye çekiyor. Yorgunluk onu bitirecek, vücudu artık onu dinlemiyor ve gitgide yavaşlıyor Antigone. Son bir gayretle, bir gün önce İlyssa'ya rastladığı kuyuya kadar geliyor.

Kovayı kuyuya sallandırıyor ama o kadar bitkin ki, yukarı çekmeyi başaramıyor. Uzanmak zorunda, bayılmaktan korkuyor ve var gücüyle İlyssa'ya sesleniyor. Sesi çok kaygılı çıkmış olmalı, çünkü İlyssa koşup yetişti bile.

İlyssa ona su veriyor, elini yüzünü yıkıyor. "Açsındır," diyor, "biraz bir şeyler ye." Heybesini açıyor, bağcının ekmeğini veriyor ona. Ekmeği görünce, içinden şöyle geçiriyor Antigone: "Oidipus'un hiçbir şeyi yok, hiçbir şeysiz yollarda o." Heybeyi kapıyor ve koşa koşa peşinden gitmek istiyor onun. İlyssa önlüyor Antigone'yi: "Önce bir şeyler yemelisin, dinlenmelisin, şu kızgın sıcağın geçmesini beklemelisin." Kendisini avutan ve bir ağacın altında bir şeyler yediren İlyssa'nın kollarında, küçük bir kız gibi hıçkırıyor Antigone, İlyssa ona ekmek ve gevrekler getiriyor. Güneş biraz alçalıp da, yola gölgeler vurmaya başladığında bir süre onunla birlikte yürüyor: "Acele etme, anamın dediği gibi, işin uzun. Kör hızlı gidemez, yetişirsin ona." Şöyle diyor sonra: "Dikkatli ol, haydut Klios'un buralarda olduğu söyleniyor. O kadar yakışıklıymış ki, kadınlar korkmuyormuş ondan. Sonra da öldürüyormuş onları."

Duruyor İlyssa, çocuklarını yalnız bırakamaz çünkü. Kucaklaşıyorlar ve Antigone, sırtını Thebai'ye çevirerek Oidipus'un arkasından gidiyor. Yavaş yürüyor, İlyssa'nın öğütlediği gibi, dinlenmek ve birkaç lokma ekmek kemirmek için dura dura gidiyor. İçinin en dolu, en gizli parçası dayanılmaz biçimde ağır basıyor ve onu, Oidipus'un eğildiği, kendisinin de onu izlemek zorunda olduğu o karanlık uçuruma doğru sürüklüyor.

Gün batarken, ta uzakta babasını fark ediyor. Zorlukla yürüyor Oidipus, arada bir yere düşüyor, silueti değişmiş. Ona yetişmek için koşmak istiyor Antigone, ama İlyssa'nın dediklerini aklından çıkarmıyor ve gücünü tüketmemeğe çalışıyor. Ona yetiştiğinde, başında onu koruyan bir hasır şapka olduğunu görüyor. Ona bunu biri vermiş olmalı, çünkü onu böyle bir şapkayla hiç görmemişti. Oidipus artık yürüyemeyecek bir halde, yoldan sapıyor ve bir ağacın dibine bırakıveriyor kendini. Tulumundaki bütün suyu içmiş ve bütün bir gün ağzına lokma girmeden yürümüş durmuş. Antigone İlyssa'nın verdiği tulumu dudaklarına yaklaştırdığında hiç itiraz etmiyor. Antigone'nin hiç anlamadığı Korinthos ağzında birbirini tutmaz sözcükler mırıldanarak içiyor suyu.

Hafifçe güneş çarpmış olmalı, çok şükür ki şu şapka var başında. Kim verdi bunu ona? "Bir adam," diyor. "Bir avcı gibi sessizce geldi ve hiçbir şey söylemeden çekip gitti."

Oidipus ne onu yanında hissetmekten, ne de getirdiği yiyeceklerden dolayı şaşırmış gibi. Onun artık kendisini de tanımadığını düşünüyor Antigone. O uykuya dalana kadar yanında kalıyor, sonra tarlalarda sığınabileceği bir yer buluyor kendine.

II

KLİOS

ERTESİ sabah Oidipus daha iyi gibi. Kalan suyu, İlyssa'nın verdiği son gevreği ve meyveleri bölüşüyorlar. Antigone tedirgin, bu kuş uçmaz kervan geçmez yollarda su bulamamaktan korkuyor.

Oidipus yeniden yola koyuluyor, kız belli bir mesafeden onu izliyor. Yol bir ormanın içinden geçiyor, gölgelikler çok hoş ve tatlı, yaprakların güzelliği ve ormaniçi bitkilerinin arasından süzülen güneş içini sevinçle dolduruyor ama yeniden belli belirsiz bir korku sarıyor benliğini. Ağaçlara vuran rüzgârın sesi mi, yoksa sabahtan beri içinden atamadığı izleniyor ve gözetleniyor olma duygusu mu, bilemiyor. Dallar arasından yolun hemen kenarında akan bir dere görüyor. Babasına dereden su alacağım diye bağırıyor, onun duracağını umuyor. Suya varıyor, kıyıda diz çöküp yüzünü suya daldırıyor. Doğrulurken bir adamın aksini görüyor. Birden dönüyor. Adam arkasında ayakta duruyor, onun apansız çıkageldiğini nasıl olup da duymadığını anlayamıyor. Genç bir erkek bu, gülerek bakıyor kıza, kötü birine benzemiyor ama gene de bakışında onu ürküten ve etkileyen yabanıl ve sert bir şey var. Konuşuyor: "Güzelsin, korkunca daha da güzel oluyorsun." Dikiliyor kız, çünkü, hele de korktuğunda hiç güzel olmadığını biliyor ve aptalca bir "Siz de kimsiniz?"den başka bir şey çıkmıyor ağzından. Beriki ona yanıt verme zahmetine bile girmiyor, onu ilgilendiriyormuşçasına şöyle diyor: "Su bulmanız çok uzun zaman alacak, köre su içirt ve gel tulumunu tekrar doldur şuradan." Ve o korkunç güvenli havasıyla ekliyor. "Sana küçük bir havuz yapayım, hem kendin yıkanırsın, hem de onu yıkarsın. Buna ihtiyacınız var." Ve gene sessiz sedasız, yola sapıp gözden kayboluyor. Döndüğünde Oidipus'u bir taşın üstüne oturmuş buluyor: "Bana seni burada beklememi söyledi." "Kim?" "Sessizce yürüyen adam."

Dereye geri döndüğünde, adam orada değil artık. Kız rahatlıyor, biraz da düş kırıklığı içinde. Onun derenin ortasında taşlarla küçük bir

bent yaptığını görüyor, böylece yollarda geçen o iki kavurucu gün ve toprak üstündeki iki geceden sonra bu küçük havuzda yıkanabilecek. Sakın dalların arasında saklanmış olmasın onu gözetlemek için? Sağa sola bakınıyor, kimseler yok. Soyunuyor, sonsuz bir hazla yıkanıyor ve çarçabuk giyiniyor. Tulumları doldurup yola geri dönüyor. Oidipus onun gelişini duymuş olmalı, çünkü tekrar yola koyuldu. Kız birkaç adım atmış atmamıştı ki sık ağaçlıkların arasından çıkıverdi adam. Antigone onun bir şeyler söyleyeceğini düşünüyor, ama o hiçbir şey söylemeksizin kızın yanı sıra yürüyor. Kız ona bakmaktan alamıyor kendini. Kıvırcık siyah saçlarının döküldüğü o geniş alnı, acı bir tebessümle parıldayan dudaklarıyla ne kadar da yakışıklı. Gözleri yere göğe adeta alayla meydan okur gibi, çünkü, öyle ya –ah! ne kadar da dokunaklı– ne umut edeceği bir şey var, ne de kaybedeceği. Siz, zavallı kız, içinize işleyen, şu sıska vücudunuzdan ve henüz biçimlenmemiş aklınızdan neler geçtiğini kolayca keşfeden gözler bunlar. Evet, sizin bilmeden neyi arzu ettiğinizi o anladı, elinizi avuçlarına alıyor, sizse onun yanında yürüyorsunuz ve elinizi hemencecik çekmeniz gerektiğini bilmenize karşın, bunu yapacak gücünüz yok. Bileğinize doğru kayan, dirseğinize doğru çıkan bu ele tamamen kaptırmış bir halde kendinizi, yürüyorsunuz. El omzuna yaklaşınca İokaste'nin kızı kendine geliyor, durumu fark ediyor, hemen uzaklaşıyor. Erkeğin yüzünde sabırsızlığa ve zalimliğe benzer bir şeyler beliriyor ve birden, olanca kuvvetiyle suratının tam ortasına bir tokat vuruyor kızın. Yeniden vurmaya hazırlanırken, acıyla birlikte bir öfke kaplıyor Antigone'yi. Düşünüyor: "Demek onun tarzı bu, görelim bakalım!" Bir sıçrayışta geriliyor, hançerini çıkartıyor, ikinci hamleyi kıl payı kaçırıyor, adam sendeliyor. Kız onu vurabilirdi ama bu kadar güzel bir bedene kıyamayacak. Silahıyla tehdit ederek onu uzak tutmakla yetiniyor. Adam geriliyor, gülerek şöyle diyor: "Ne kız be!" Onun da yanında bir silah var ama kız onu vurmadan bu silahı çekmesi mümkün değil. Gülüyor, çünkü öfkelendi, kız bu öfkeden zevk alıyor, korkuyor ve eğleniyor. İşte burada gafil avlanıyor. Adamın bacağı aniden kalkıp havalanıyor, kız "bir dansçı bacağı," diye geçiriyor içinden ve adam tüm gücüyle kızın koluna tekmeyi basıyor. Şiddetli bir acı duyuyor kız, aklından "kolum kırıldı," diye geçirirken hançer elinden kurtuluyor. Düşüyor, adam çoktan üstünde, ama içgüdüsel olarak Polyneikes'in ona öğrettiği biçimde düşüyor, ayakları ve dizleriyle gerilerek deviriyor onu. Kız şöyle dediğini duyuyor adamın: "İyi savunma!"

Şimdi yeniden ayakta ve karşı karşıyalar, ama kız soluk soluğa, silahsız ve kolunu kullanamaz durumdayken, hançer adamın elinde. Yavaş yavaş kızın etrafında dönüyor, "Göreceksin!" diye bağırıyor ve il-

kinden de müthiş bir şamar indiriyor. Kız dudaklarının ve ağzının içinin kanadığını hissediyor. Acıdan, utançtan ağlıyor. Artık kendini savunacak hiçbir şeyi yok, adam ise etrafında oynayıp durarak onun ırzına geçmek ya da onu öldürmek için, keyfinin çektiği –çünkü daha seçimini yapmadı– anı bekliyor. Kız, "Bu o, haydut Klios bu," diye düşünüyor ve sanki babasının onu kurtaracak hali varmış gibi, budalaca, avazı çıktığı kadar bağırıyor: "Baba, yardım et bana!"

Adam birkaç adım geriliyor, iki yanlı kılıcını çıkartıp gülüyor. Kız dönüyor. Oidipus, o zavallı kargı sapı elinde, orada. Haydut o gaddar ve neşeli gülüşüyle gülerek onun etrafında dönüp duruyor ama babası da sopasıyla Thebai usulünde Klios'u kollayarak kendi etrafında dönmeye başlıyor. Kız, "Babamın işi bitik," diye geçiriyor içinden ve silahsız durumda yapabileceği tek şeyi yapıyor, adamın bacaklarına dalarak onu düşürmeye çalışıyor. Sağ kolunda hâlâ mecal yok, sadece sol bacağını sıkıştırıyor adamın. Adam düşmüyor ama kız olanca gücüyle bacağını ısırıyor, derken o da bir tekmeyle kızı yere savuruyor. Oidipus'un son derece sakin, şöyle diyen sesini işitiyor: "Kımıldama Antigone. Bırak ben halledeyim!"

Haydut beklenmedik sıçramalarla hasmının etrafında dört dönüyor. Her defasında karşısında o kargı sapının dönüşlerini buluyor. "Yoo, kör değilsin sen," diyor, "körmüş gibi yapıyorsun." Birçok kez Oidipus'un savunmasını delmeye çalışıyor, Antigone onun gitgide daha çok eğlendiğini ve dişine göre bir rakip bulmaktan pek keyiflendiğini görerek öfkeleniyor. "Thebai savunması, gizli savunma, ha. Göreceğiz bakalım!" Tamamen yere doğru yatıp öne hamle yapıyor. İki canhıraş feryat, Oidipus yaralanmış ama sadece bacağından, tam zamanında geri çekilmiş, savuşturma hamlesi sert bir şekilde haydutun sol koluna isabet etmiş, Polyneikes'in hançerini düşürmüş elinden. Kol sarkıyor, Antigone kolun kırılmış olmasından hem korkuyor hem de umut ediyor bunu. Antigone hançeri kaptı; hâlâ gülse de, adamın Oidipus'un etrafında dönenmekten ve acıdan yorgun düştüğünün farkında. Oidipus gücünü sakınıyor, olduğu yerde dönmeye devam ederek hasmına hareketli bir kale duvarıyla karşı koymakla yetiniyor. Adamın hareketleri ağırlaştı. Antigone'nin ısırdığı ayağı çok ağrıyor. Oidipus öne bir adım, yana bir adım atıyor, rakibi bir gedik açıldığına inanarak saldırıya geçiyor.

Antigone bu hareketi tanıyor, tam istenen anda gelen ve haydutun kılıcını elinden söküp atan o müthiş ters çark hareketini bekliyor, bu arada alttan vurulan ikinci bir darbe haydutun bacaklarına iniveriyor ve onu yere seriyor. Antigone bu karşı konulmaz darbeye hayran kalıyor, Polyneikes'den öğrenmişti bunu, ama asla bu kadar hızlı ve kendinden

emin olarak uygulayamamıştı. Haydut afallamış bir halde yerde, Antigone kılıcını kaptı, Oidipus ayağını adamın gırtlağına dayıyor ve sopasını kaldırıyor. Sopayı olanca gücüyle adamın kafasına indirecek ve suratını dağıtacak. Kız haykırıyor: "Baba, öldürme onu!" Oidipus duruyor, yapacağı şeyden şaşırmış gibi bir hali var. Kargı sapını indiriyor, ayağını çekiyor, hasmına doğru eğilip onun doğrulmasına yardım ediyor. Antigone adamın kolunun kırılmadığını ve o kibirli gülüşünün de artık kaybolduğunu görüyor. Olan bitenden şaşkın, afallamış durumda. Başı önde, Oidipus'a bakıyor ve bitkin bir sesle soruyor: "Gerçekten kör müsün sen?" "Evet," diyor Oidipus.

Adam ona inanamıyor ama Antigone'nin gözlerinden bunun doğru olduğunu anlıyor. "Senin adın ne?" diye soruyor Oidipus. "Klios. Bana buralarda haydut Klios derler." Oidipus kılıcını uzatıyor ona. "Al şunu ve çek git!"

Klios'un yüzünde bir kez daha şaşkınlık okunuyor. Silahını alıp gidiyor.

Birkaç adım attıktan sonra, dönüp Antigone'ye yaklaşıyor: "Al şu yaprakları ve toprağı, yaraların üstüne koyun. İşte size ekmek, ihtiyacınız olur."

Bacağına doğru eğiliyor, Antigone'ye bakıyor: "Dişi bir köpek gibi ısırdın beni!" Dudaklarında o alaycı ve zalim gülümseme yeniden beliriyor ve ekliyor: "Iyi yaptın." Sessizce ağaçların arasında kayboluyor.

Oidipus'un yaraları canını acıtıyor, Antigone ise yola koyulamayacak kadar heyecanlı. Babasını Klios'un bent yaptığı açıklığa kadar götürüyor. Dere kenarına yerleşiyorlar, su taşların üzerinden şırıl şırıl akıp gidiyor. Oidipus olanlar yüzünden onu suçlamıyor, Thebai'ye dönmesini de istemez oldu artık. "Madem ki ekmeğimiz var, yiyelim," diyor. Ekmeği idareli yiyorlar ama bol bol su içebilirler, susuz kalmalarının an meselesi olduğu onca günden sonra bu tatlı bir özgürlük. Kız adamın bentteki suya ayaklarını bacaklarını sokmasına yardım ediyor. İyi geldiğini babasının da bildiği yaprakları ve killi toprağı yaraya bastırıyor. Ona eğrelti otlarından bir döşek hazırlıyor ve yatırıyor. Gülümseyerek teşekkür ediyor adam, ve kız, "Ne kadar yakışıklı," diye geçiriyor içinden. Haydut Klios'un o zehirli ve uğursuz yakışıklılığı değil, bir zamanlar güleryüzlüyken ciddileşen vakur bir yakışıklılık bu. Cesaretini toplayıp soruyor: "Baba, hiç görmeden nasıl yenebildin onu?" "Bilmiyorum. Her hareketini, atacağı her adımı hissediyordum. Bir an zafere yaklaşmıştım, ama sonra ağırlaştım." Kız, babasının bundan konuşmaktan pek hoşlanmadığını fark ediyor, ama gene de üsteliyor: "Usta

bir savaşçı mı o?" "Evet usta, çok usta ama Thebai usulü gizli savunmadan haberi yok. Üstelik gurur ve kibiri onu bitirdi."

Aralarında keyifli bir sessizlik oldu, sonra: "Şu Klios senin sandığın kadar yakışıklı mı bari, kızım?" Küçük bir gülüş: "Evet, çok, hem de çok..." İkisi de yattılar. Bu boğucu günün ardından derenin serinliğini hissediyor insan. Hilâl yükselmekte. Antigone kendi kendisine babasının uyup uyumadığını soruyor, alçak bir sesle onun, sanki biraz utanır gibi, şöyle dediğini işitiyor: "Antigone, senin burada olmandan memnunum." Kız da, kendi ölçüsünde bir zafer duygusuna kapıldığını düşünüyor. Babasının düzenli soluk alıp verişini duyuyor, o derin denizci uykusuna dalıp gitti. Neden mi denizci? Çok uzaklardan annesinin çok eski bir sözü yükseliyor: "Sevgili kızım, babanın her şeyden önce bir denizci olduğunu unutmamalı." Evet, İokaste böyle derdi ama ben, hiç deniz görmemiş Thebaili kara kızı ben, bunu nasıl anlayabilirim?

Ertesi sabah Oidipus'un yarası hâlâ sancıyor, ama yürüyebileceği konusunda ısrar ediyor. Gene de fazla acele etmiyor. Yemek yedikten sonra, kız yıkanması için yardım etmeyi önerdiğinde, yanıt vermiyor. Sanki bekliyor. Ne bekliyor? Belki de Klios'u; pırıl pırıl silahları ve suratıyla belirdi adam çünkü. Sol kolundaki gerilme ve bacaklarındaki yaralar olmasa, insanın dünün hiç yaşanmadığına inanası gelecek. Mızrağını ve kılıcını Oidipus'un ayakları dibine bırakıyor, diz çöküyor, onun dizlerine kapanıp şöyle diyor: "Beni geri çevirme Oidipus, sana yalvarırım. Ben haydut Klios, işlediğim cinayetlere çok daha canavarca ve dünkü gözlerime çok daha çekici gelen bir cürüm eklemeye kalktım. Bir genç kızın, saf ve yürekli bir prensesin ırzına geçmek, onu dövmek, gözleri görmeyen babasının yanı başında onu aman dilemeye zorlamak. Sonra her ikinizi de öldürerek bedenlerinizi mezarsız, ruhlarınızı şu ormanda gezer vaziyette bırakmak. İşte bunları yapmak istiyordum ben." "Yapmadın ki," dedi Oidipus. "Sen bana engel oldun ve bu sabah uyandığımda, bana sanki biri beni çağırıyormuş gibi geldi. Bütün yakınlarım öldü, beni çağıracak hiç kimse yok. İşittiğim senin sesindi."

Oidipus adamın ellerini ellerine alıyor ve onu kaldırıyor. "Eskiden," diyor, "bir iktidara sahipken bana yalvaran birini asla geri çevirmedim. Verecek hiçbir şeyimin kalmadığı bugün de geri çevirmem. Olanları unut ve huzur içinde git." "Nereye gideyim?" "Özgürsün." "Çalmakta, ırza geçmekte, can almakta mı özgürüm? Babanı öldürüp annenle evlendiğinde özgür müydün sen?"

Oidipus içini çekiyor ve yanıt vermiyor. Devam ediyor Klios: "Bu sabah sen beni çağırdığında, senin benim son talihim olduğunu hisset-

tim." "Ben seni çağırmadım, ben kimsenin talihi değilim. Kimseyi çağırmıyorum ben." Antigone alıyor sözü: "Thebai'de beni nasıl çağırdıysan, onu da öyle çağırdın. Yüreğinin içinden hâlâ çağırıyorsun onu, bunun farkında değilsin, çünkü yüreğini tanımıyorsun."

Oidipus'un dudaklarında acı, buruk bir gülümseme beliriyor: "Öyleyse, bana ne istediğini söyle, bilmeden çağırdığım adam?" "Sizin peşinizden gelmek ve siz ne yaparsanız onu yapmak istiyorum." "Gözleriyle ve yaptıklarıyla kör birisiyim ben." "Ben bu köre hizmet edeceğim, onu ve Antigone'yi koruyacağım. Şimdiye kadar sana hep erkekler hizmet etti, kadınlar değil. Ben ne yapacağımı biliyorum, sana, sürgünde ve düşmüş de olsa, bir kralın layık olduğu biçimde bakacağım. Hemen işe koyulabilirim."

Oidipus karşılık vermiyor. Antigone mutlu ve şöyle diyor: "Haydi başla!" Kız çekiliyor ve Klios Oidipus'u dereye götürüp özene bezene yıkıyor, yarasını siliyor, giysilerini temizliyor ve o birbirine karışmış heybetli saçına sakalına çeki düzen veriyor.

Klios bir gün daha dere kenarında kalmayı öneriyor. Antigone yiyeceğin bittiğini ileri sürerek karşı çıkıyor, ama Klios orman kenarında avladığı iki kekliği getirip önüne koyuyor kızın. Taş ve toprakla küçük bir ocak yapıyor. Yemeğe oturuyorlar, keklikler pek iri değil ama lezzetli, kalan ekmeğini de getiriyor Klios. Oidipus gözlemde bulunuyor: "Yetenekli bir adamsın sen." Yanıt veriyor beriki: "Felaketten önce babam hayvan yetiştirirdi, çiftçiydi. İyi de avcıydı. Bizim dağlarda her şeyi bilmek zorundadır insan." Antigone, Klios'un çelik gibi sert ve çoğu zaman asık yüzünden de okunan bir felaket yaşamış olduğunu anlıyor, ama bu felaketin ne olduğunu sormaya cesaret edemiyor.

Akşam, Klios Oidipus'un eğrelti otlarından yatağını düzeltiyor ve hemen yanına da, en küçük bir seslenişi bile duyacak şekilde, kendine bir yatak yapıyor. Kız içinse biraz daha ilerde yaprak ve dallardan onu koruyup saklayacak bir çatı çatıyor. Antigone gece karmakarışık rüyasında Klios'u görüyor ve sabah onu ocaktaki çalı çırpıyı tutuşturururken görünce hiç şaşırmıyor.

Klios Oidipus'a ve kendine çeki düzen veriyor, birtakım otlarla hazırladığı çorbayı andırır bulamacın içine kalan ekmek parçalarını atıyor. "Artık gitmeliyiz," diyor Antigone'ye, "yiyeceğimiz kalmadı, senin dilenmen gerekecek." "Bana yardım edecek misin?" "Hayır, insanlar beni görürlerse korkuya kapılırlar." "Ben seninle geleceğim," diyor Oidipus. "Seni tanırlarsa, taşlanırsınız," diyor Klios.

Yola çıkıyorlar, Antigone Klios'un önden gideceğini umuyor. Böyle olmuyor. Kız babasına yardım etmek, onun koluna girmek istiyor,

Oidipus şiddetle silkiniyor. "Tek başıma yürümeliyim," diyor. Aksak ve telaşlı adımlarıyla yeniden yola koyuluyor, en iyisi ona hiç bakmamak, çünkü bu gidiş insanı üzüyor. Onun en önde gitmesine ses çıkartmıyor Antigone, Klios'un yanına geleceğini düşünüyor, ama o geride kaldı. Yol kıvrılıyor, uzaklardan bir arabanın gürültüsü geliyor. Oidipus yoldan ayrılıp çalılıkların arkasına saklanıyor, Klios da aynı şeyi yaptı. Arabayı iki genç adam çekiyor, geriden gelen bir kadın da onları izliyor. Arabanın üstünde birkaç buğday çuvalı var.

Antigone yolda dimdik duruyor: "Gözleri görmez bir babam var," diyor, "bize birkaç buğday tanesi verin." Kıza bir şey vermeye kararlı bir halleri yok, kuşkusuz analarının kararını bekliyorlar, ama sanki o orada değilmişçesine, gülerek birbirlerine kıza neler yapmak istediklerini anlatıyorlar. Kadın oğullarının yanına geliyor ve şöyle diyor: "Bu oğlanlara kulak asma. Bu yıl tarlalardan hemen hiçbir şey alamadık, sen de görüyorsun işte. Gene kuraklık vardı. Bir çuval açın bakalım, ona üç avuç dolusu buğday verin. Fazlası elimizden gelmez. Bunları neyle öğüteceksin kızım?" "Taşla." "Çok yassı taşlar seç ve uzun uzun ez. Biz bu sene bu yüzden çok zahmet çektik." Antigone Thebai dualarından biriyle onları kutsuyor. İki oğlan güle oynaya yola koyuldular, karalara bürünmüş sıska anaları peşlerinden gidiyor.

Akşam Antigone yassı taşlar buluyor ve büyük bir sabırla verilen buğday tanelerini öğütmeye koyuluyor. İçine birkaç tutam ot attığı sade suya tirit bir çorba pişirirken, Klios da hemencecik iki kulübe kuruveriyor.

Gece bir fırtına patlak veriyor. Antigone düşünde Thebai sarayının avlu ve damlarına yağmur yağdığını görüyor. Kendisi daha küçük. İsmene'yle Antigone'nin dadıları Anais yatak uçlarına oturmuş, kenti yıldırımdan koruduğuna inanılan dualar okuyor. Uyanıyor, kendini dallardan yapılma kulübesinde buluyor, güvenlikte, babasıyla Klios'un da öyle olmasını umuyor. Gidip bakmak isterdi ama gökgürültüsü, yağmur, karanlık korkutuyor onu. Düşünüyor: "Burada kalabilirim, onlar büyük, bense daha çok küçüğüm. On dört yaş nedir ki." Kollarıyla yüzünü örtüyor, yeniden uykuya dalıyor.

Sabahleyin kulübesinden çıktığında, Klios ateşin karşısında meşgul, neredeyse çırılçıplak, babası da öyle. Fırtınanın ardından, su birikintileriyle kaplı topraktan dumanlar tütüyor ama güneş yeniden açmış. Antigone, erkeklerin giysilerini kulübesinin üstüne serdiklerini görüyor.

Yola düzülüyorlar. Yiyecek hiçbir şeyleri kalmamış. Akşamüstü, bir köyün yakınına varıyorlar. Antigone gidip tek başına dilenmek ni-

yetinde, ama Oidipus da onunla gelmeye kararlı ve kız onun yüzünden korkuyor. Köy yoksul, Antigone şöyle diyen sesler işitiyor: "Gene mi dilenciler!" Her kapının önünde dikilip kendisi ve gözleri görmeyen babası için yardım dileniyor. Babası kızının arkasında duruyor ve ağzını açmıyor. Birçok kapı yüzlerine kapanıyor, pek çoğu ise hiç açılmıyor. Bir kadın ona bir parça ekmek, başka iki kadınsa sebzeler veriyor. Biraz umutlanıyor kız. Başka bir kapıda duruyor, bir kadın, "Geliyorum," derken, bir erkek sesi sözünü kesiyor: "Hayır, bu dilenciler de fazla oldu. Çalışmaktan daha kolay bu iş." Kadın kapının üstündeki açıklıkta beliriyor. İyi birine benziyor, gizlice bir parça ekmek sıkıştırırken eline, kocasının duyacağı biçimde şöyle diyor: "Veremem, git zenginlerden iste." Soruyor Antigone: "Zenginler nerede?" Adam beliriyor, ablakça bir yüzü var ama kötü değil, yanıt veriyor kıza: "Burada değil kızım, belki onca zaman çalıştığım o ünlü surların ardında, Thebai'de." Ve karısına dönüyor: "Bir şeyler ver şunlara, bu körü diz çökmüş görmek içimi fena ediyor." Antigone arkasına bakıyor, babası diz çökmüş dua okuyor. Bir adam çıkıyor ortaya, Thebai'de askermiş, Oidipus'u tanıyor, ötekilere şöyle diyor: "Eski tiran bu, babasını öldüren, surları yükselten." Ve Oidipus'a dönüyor: "Defol, üstümüze bela getireceksin." Önüne bir parça toprak atıyor, ona kötülük etmek istemediği belli. Oidipus hâlâ dizleri üstünde, Antigone onu sürüklemeye çalışıyor. Başka adamlar geliyor, onlar da arınmak için toprak atıyorlar ama ona gelmemesine dikkat ediyorlar. Bağırıp çağırıyorlar, kadınlar da katılıyor onlara: "Defolun, defolun!" Daha genç bir oğlan tezek fırlatıyor, tezeği Oidipus'un suratına isabet ettiriyor ve gülüyor.

Oidipus bir fırlayışta doğruluyor. Upuzun boyuyla, o hâlâ bir kral. Herkes donakalıyor, şaşkın. Haykırıyor Oidipus: "Acımasız insanlar, bir köre ve dilenciye açılmayan kapılar, sizleri lanetliyorum. Başıma gelen belalar dönüp sizleri bulsun." Korku bürüyor herkesi, sonra da öfke, yerden topladıkları taşları onlara fırlatmaya başlıyorlar. Antigone'ye bir taş geldi, kanıyor, çığlık atarak babasının elini yakalıyor kız. Onunla birlikte bir saman yığınına doğru kaçıyor, yığının arkasında Klios beliriyor. Saldırganlar peşlerinde, onlara taş ve pislik atıyorlar. En yakındakiler hedefini korkunç bir şaşmazlıkla bulan bir taş yağmuruyla durduruluyor. Antigone bundan yararlanarak Klios'un kendisine kaç diye bağırdığı saman yığınının arkasına koşup saklanmaya çalışıyor. Çok geçmeden o da geliyor yanlarına, Oidipus'un öteki elinden tutuyor ve hızla koşmaya başlıyorlar. Artık peşlerinde birkaç kişiden başka kimse kalmadı. Klios karşılarına dikiliyor. Onun silahlı olduğunu görünce duruyorlar, aralarında konuşup gerisin geri köylerinin yolunu

tutuyorlar. Klios Antigone ile Oidipus'un yanına geliyor: "Yaba ve sopa bulmaya gittiler. Geri döneceklerdir, hemen gidelim, olabildiğince uzağa." Kılavuzluk onda, Oidipus'un ellerinden tutuyorlar, yorgun olmalarına karşın acele ediyorlar. Klios sık sık arkaya bakıyor ama peşlerinde hiç kimseyi göremiyor. Ta gece yarısı, bitkin bir durumda bir dere kenarına varıyorlar. Antigone heybesinde ne kaldıysa çıkartıyor, birkaç parça ekmek ve ateş yerlerini belli etmesin diye pişirmeden çiğ çiğ yedikleri sebzeler. Yerlerken Antigone Oidipus'a soruyor:

"Seni tanıyan adam, sen sanki kötü bir şey yapmışsın gibi, Thebai'nin surlarını yükselttiğini söyledi. İokaste ise bunun senin en yüce onurun olduğunu söylerdi." "Öyle sanıyordum." "Kim ödemişti bunları?" diye sordu Antigone. Yanıt vermedi Oidipus.

Klios güldü: "Her yerde olduğu gibi, Thebai'nin surlarını örenler de ödeyenler de yoksullar, bu surların koruduklarıysa zenginler."

Antigone sarsılıyor: "Bu doğru mu?" "Doğru. Thebai'yi düşünüyordum ben. Köylüleri değil." Klios'un o gaddarca kahkahası yeniden çınlatıyor ortalığı: "Surlar tamamlanınca, zenginler seni Thebai'den kovaladılar ve kızın köylülerden yiyecek dilenmek zorunda."

Antigone susturuyor onu, Oidipus'un ne kadar acı çektiğini görüyor. Babasına bundan böyle tek başına dilenip dilenemeyeceğini soruyor. Evet diyor Oidipus, sadece kör değil meczup da olduğunu söylüyor. "Şahane bir delilik bu," diyor Klios, "gerçek bir Thebai tiranının deliliği, köylüler üçümüzü de öldürebilirlerdi."

Gece kısa. Oidipus ve Klios sırayla nöbet tuttular. Takip edildiyseler bile, arayı epeyce açtılar. Bu mesafeyi korumak için, kalan azıcık ekmeği paylaştıktan sonra, erkenden yola çıkıyorlar. Oidipus en önde, her zamanki gibi kafasının dikine bir yol tutturmuş. Klios bunun belki de peşlerindekileri şaşırtmanın en iyi yolu olduğunu, ama bu yolun kendilerini gitgide daha çorak topraklara götürdüğünü düşünüyor. Görünürde sadece keçi ve koyun sürüleriyle, yanlarına yaklaştıklarında kaçan yabani görünüşlü çobanlar var.

Üçünün de karnı aç, dün olup bitenler ve yetersiz bir uyku yüzünden bitkin durumdalar. Oidipus baş dönmesiyle ve içten içe bir düşme arzusuyla boğuşa boğuşa, çok yavaş yürüyor. Diğer ikisinin varlığını unutmuş, hiç durmaksızın önden yürümekte inat ediyor. Öğlene doğru sıcaklık dayanılmaz hale geliyor. Klios ne olursa olsun dinlenecek gölgeli bir yer bulmak gerektiğini düşünüyor, çünkü babasını izlemekte çok zorlanıyor Antigone. Kızın etrafını bulanık bir sis sarmış, yüzünden ve sırtından buz gibi ter boşanıyor. Bir taşa çarpıp tökezliyor, ba-

caklarının artık kendisini taşımadığını hissediyor, inleyerek iki büklüm oluyor ve ölü gibi yere yığılıyor.

İki adam kızın üstüne eğiliyorlar: "Kızın yorgunluk ve açlıktan ölüyor. Bu çölde ne yapacaksın?" Oidipus yanıt vermiyor, asasını Klios'a uzatarak Antigone'yi kucaklayıp kaldırıyor. Az önce uzağından geçtiği küçük bir tepedeki ulu bir meşe ağacına doğru yöneliyor. Sanki baş dönmesi geçmiş; hiç duraksamadan ağaca doğru gidiyor. Antigone'yi gölgenin en koyu olduğu tarafa yatırıyor. Klios tulumu getiriyor, Oidipus kızın ağzına yavaş yavaş su döküyor, yüzünü ve ellerini ıslatıyor. Ateşi var. Sandaletlerini çıkartıp ayaklarını, bacaklarını ovuyor. Kız birçok kez uzun uzun iç çekiyor, Klios tekrar su veriyor ona. Oidipus şöyle diyor: "Kendine gelecek, yorgunluktandır, sıcaktan, heyecandandır. Bir şeyler yemeli, yiyecek bir şeyimiz kalmadı mı?" "Kalmadı." "En yakındaki sürüye git. Çobandan bir kuzu, süt, ekmek iste, karşılığında da İokaste'nin bana verdiği şu kolyeyi ver." "Ya reddederse?" "O zaman bize ne lazımsa zorla al ama onu öldürme. Gitmeden su iç." Klios bu sert sesten, bu otoriter ve kesin tondan etkilenmiş ama öfkesi geçmemiş. "Eğer zora başvurursam, Oidipus, bir alay çobanın buraya akın etmesine ve senin eski uyruklarının bütün bağlılıklarıyla yeniden peşimize düşmelerine hazır ol." Oidipus yanıt vermiyor, bir an bekliyor ve şöyle diyor: "Arkadaş, kızımın bir şeyler yemesi gerek. Sonra, gerekirse, birlikte dövüşürüz." Klios yürürken Oidipus'un dediklerini düşünüyor. Artık yalnız değil, herkese karşı bir başına değil. Ona güvenen ve aynı zamanda, kurtarılması gereken şu korkusuz kızın babası da olan bir dostu var artık.

Antigone uyuyor ve soluk alıp verişi önceye göre daha sakin. Oidipus ateş yakmak için el yordamıyla odun topluyor. Düşüncelerini Antigone ile Klios'ta yoğunlaştırmış. Elinden bir şey gelmese de onlara destek oluyor, kızına uykusunda, Klios'a ise yaptıklarında. Sırtını ağacın gövdesine yaslayıp oturuyor ve Antigone sıkıntılı bir düşün ardından, yanı başında onu görüyor. Gülümsüyor Oidipus, kız bu gülümseyişin kim ve ne için olduğunu asla bilemeyecek, ama bunun hiç önemi yok, çünkü bu gülümseme sayesinde içi rahat, yeniden uykuya dalıyor.

Oidipus Klios'un dönüşünü işitmedi ama birden onun orada olduğunu hissediyor. Parçalanmış bir kuzu, buğday unundan gevrekler ve bir tulum dolusu keçi sütü getiriyor. Çoban önerilen değiş tokuşu reddetmiş. Klios köpeği tepelemek, adamı etkisiz hale getirmek ve yiyecekleri almak için zora başvurmak zorunda kalmış. Çoban yaralı değilmiş, kolyeyi ona bırakmış ama kabilesinin şiddetli tepkisine hazırlıklı olmak

gerekirmiş. Klios ateşi yakıyor, kızarmış et kokusuyla uyanıyor Antigone. Yeniden süte kavuşmak sevince boğuyor onu. Süt içiyor, bir parça bir şeyler yiyor ve yeniden uykuya dalıyor.

Ertesi gün, Antigone Oidipus'un ellerini ellerine alıyor: "Dün, sen beni yarı baygın taşırken, şöyle düşünüyordum: Thebai'de beni böyle taşıyacak hiç kimse yok. Mutluydum ve bu sabah daha da mutluyum." Ateşi düşmüş, karnı aç ama henüz kalkamayacak kadar güçsüz. Bir şeyler yiyor, Klios'u orada göremeyince korkuya kapılıyor. Bizi terk etmiş olmasın? Sadece ırmağa su almaya gitmiş, epey uzak bir yol. Klios geri döndü, kız onu yeniden görmekten hoşnut, öyle hoşnut ki bunu ona söylemek istiyor, neyse ki cesareti yok. Erkek kardeşlerine yaptığı gibi hafifçe yüzünü buruşturarak gülümsüyor ona. O da ona tıpkı onlar gibi karşılık veriyor.

Gün ortasında, yanlarında kocaman kara köpeklerle on çoban çıka geliyor. Antigone'nin altında yattığı ağacın çevresine diziliyorlar. Oidipus ve Klios onları ayakta bekliyor. Klios'un mızrağını ve kılıcını görünecek biçimde ağacın dibine bırakmışlar, ama silahları ellerine almıyorlar.

Oidipus alıyor sözü: "Bizimle konuşmak istiyorsanız, oturalım." Hepsi birden, büyük bir ciddiyetle bulundukları yere çöküyorlar. İri köpekler de yanlarına uzanıyor. Sessizlikleri düşmanca değil; konuşmaya pek alışkın olmayan, bunu yaptıklarında da yaşamlarının bir kuralı olan sakınım ve sadelikten ayrılmayan insanların sessizliği bu.

İçlerinden biri söze giriyor: "Ben Selenos, tüm sınır boylarından, denize kadar uzanan tüm çoban kabilelere bağlı olan bu çobanlar kabilesinin başkanıyım. Kızının hasta olduğunu ve yokluk içinde olduğunuzu biliyoruz. Arkadaşın dün bizden birine saldırmış, açlıktan yapmış bunu. Bunun karşılığında, çoban bizden alınanın bin katı değerinde bir kolye alınış. Biz adil olmayan bu alışverişi kabul etmiyoruz ve kolyenizi size geri veriyoruz. Şimdi dinle ve karar ver. Bir sürüye sürekli bir kurt dadanmışsa, biz ya sürünün ölmesi gerektiğini düşünürüz ya da kurdun. Kabilemiz ve bu ülkedeki tüm çoban ve köylüler, kurttan da tehlikeli bir adam tarafından sürekli saldırıya uğruyorlar. Menes denen bu adam emeğimizin ürününü elimizden alıyor ve biz Klios'un, senin yoldaşının bizi bundan kurtarabileceğini düşünüyoruz." "Bu adam size ne yaptı?" "Para yedirdiği Thebaili askerlerle anlaşarak, hüküm sürdüğü Goria kasabasının dışındaki pazarlarda satış yapmamızı yasakladı. Bu pazarda kimse onun dediğinin dışına çıkmaya cesaret edemez, çünkü kardeşi kent garnizonunun komutanı, amcası da mahkeme başkânı. Tek alıcı o, herkesi zarara uğratarak fiyatları o belirliyor, bizden yok

pahasına aldığını çok yüksek fiyatla başka yere, en çok da Thebai'ye satıyor." "Klios'un onu öldürmesini mi istiyorsun?" Selenos evet diye yanıtlıyor, ötekiler de başlarıyla destekliyorlar. "O gidecek, başkası gelecek," diye yeniden söz alıyor Oidipus. "Bu kolay olmayacak, hem ne olursa olsun, öcümüz alınmış olacak!" Bunu öyle içe işleyen, azgın bir nefret tonuyla söylüyor ki, uzun bir sessizlik oluyor. Oidipus'un yanında kıpırdamadan yatan Antigone usulcacık kulağına fısıldıyor onun: "Baba, Klios'un ben hastayım diye birisini öldürmesinden hoşlanmıyorum." Çobanların karşısında kılı kıpırdamadan duran Klios işitiyor bunu ve haftalarca süren uzun bir kuraklıktan sonra düşen ilk yağmur damlalarının tadını düşünüyor.

"Size yanıt vermeden önce," diyor Oidipus, "Klios'a sormalıyım. Menes'in hırsızlıklarına bir son vermek için belki de cinayetten daha iyi bir yol vardır. Bunu konuşmak için size yarın gene gelmenizi öneriyorum." Selenos ayağa kalkıyor, öteki çobanlar onu izliyor: "Başka yolları reddetmiyoruz, ama senin bulabileceğinden kuşkuluyuz. Şimdi, sen, kızın ve yoldaşın olan korkunç haydut, Menes'in işini bitirmekte kararlı olduğumuzu biliyorsunuz. Bu sırrımızın yayılmasına izin veremeyiz. Yarın değil ama bu akşam geri geleceğiz. Bir yere ayrılmayın, kalabalığız ve etrafınız kuşatılmış durumda. Bizi Menes'ten kurtaramazsanız, her üçünüzü de öldürmek zorunda kalacağız."

Oidipus ayakta, onun karşısında upuzun boyuyla duruyor: "Bana öyle geliyor ki, sen bize bir anlaşma öneriyorsun: Ya Menes'in ölümü ya bizimki. Ya biz seni ondan kurtarırsak, sen bizim için ne yapacaksın?" "Thebai'den doğu denizine kadar bütün çoban kabileleri sizi kardeş bilecek. Bizler yoksuluz ama kalabalığız."

"Menes alışveriş ettiği kişilere," diye soruyor Oidipus, "mührünü taşıyan bir tablet veriyor mu?" "Bize vermiyor elbette," diyor yaşlı bir çoban, "ama ben onun bizden satın aldığı hayvanları Thebai'ye götürürken, kentteki büyük tacirlere mührünü taşıyan bir tablet veriyor, ben de bu tableti alıcıya mühürlettikten sonra ona geri getiriyorum."

Çobanlar gitti. Oidipus Antigone'ye soruyor: "Sana bir bir söylense, kendi mührüyle onaylaması için, Menes'in suçlarını Fenike yazısıyla yazabilir miydin?" "Evet. Çare bu mu?"

"İşte bu," diyor Klios. "Artık iş Menes'i buraya getirtmeye ve çobanlara bu planı kabul ettirmeye kaldı. Kolay olmayacak."

Gün batımında çobanlar geri geliyor, bu kez on değil otuz kişiler, her birinin peşinde Yüksek Tepelerde yaşayan, havlamadan sessizce sahiplerinin düşmanlarına saldıran o korkunç kara köpekler var. Oidipus çobanlara, Menes'in öldürülmesi halinde askerlerin ülkeye üşüşeceğini

ve intikamlarının çok acı olacağını anlatıyor. Menes suçlarını yazılı olarak kabule zorlanırsa, bundan kaçınılabilir. Onun mührünü taşıyan tabletler, Selenos'un seçeceği bir yerde saklanacak. Bunlar Menes'e ve suç ortaklarına karşı onların güçlerini alaşacağı edecek sürekli bir tehdit oluşturacak.

"Onu buraya nasıl getireceksiniz?" "Ona İokaste'nin bana verdiği kolyeyi çok ucuz fiyatla önererek. Kreon'un ya da oğullarımın kolyeyi ondan satın almak için hiçbir şeyden kaçınmayacaklarını bilir." "Onu buraya kim getirecek?" "Ben," diyor Antigone, "benden korkmaz."

Çobanlar aralarında konuşuyorlar ve kabul etmeye karar veriyorlar. "Ne zaman gidiyorsunuz?" diye soruyor Selenos. "Üç gün içinde, Antigone iyileşince." "Pekâlâ, size yiyecek ve su getireceğiz. Oidipus, sen çoğu zaman aldatılan ama dürüst olmaya çalışan bir tirandın. Bizi Menes'ten kurtarman için sana güveniyoruz." "Tablet ve bir kama bulun. Aranızda bir mahkeme kurun, onu yargılamamız gerekir."

Üç gün sonra, Antigone peşinde genç bir çobanla Goria meydanında Menes'e yaklaşıyor. Açgözlü birine benzemiyor, daha çok sarayda gördüklerine benzeyen, yiyip içmekten bir parça tombullaşıp semirmiş, yüksek tabakadan biri gibi. Kuşkulu işleri kendisi üstlenmiyor, bunun için emrinde adamları var. Ama kız adını söyleyip, kendisinin Oidipus'un kızı, Kreon'un da yeğeni olduğunu anlatınca siyasal uzantıları olabilecek çok önemli bir işle karşı karşıya olduğunu o saat kavrıyor. Bu sırık gibi sıska kız, kirli ve yamalı giysisine karşın, bir saraylının havasına ve diline sahip. Gösterdiği kolye parçası altından ve çok değerli elmaslardan yapılmış. Genç kız laf arasında ona, fiyat konusunda babasıyla anlaşabileceklerini, yani babasının sıkıntı içinde olduğunu belirtiyor. Menes Oidipus'a kralken bir kez rastlamış, zaferleri kutlanıyormuş ama ondan önce de Thebai ordusu en iyi orduymuş, başarılarından elde edebileceklerinin hepsini alamamış Oidipus. Her şeye tepeden ve uzaktan baktığı için yakındaki şeyleri göremeyen bir adam. Sonunda kendi gözlerini oymak ve tahttan indirilmeye boyun eğmek. Oysa kayınbiraderi serçe parmağını bile oynatmadan iktidarda.

Katırıyla genç kızı taşıyan katırı izliyor, yol genişleyince kızın yanına geliyor ve ağzından laf almaya çalışıyor, ama kızdan evet-hayırdan başka yanıt çıkmıyor. Bu saraylı kızın utangaç mı, yoksa kurnaz mı olduğunu çıkarmak olanaksız. Kıza babasının satışın neden bağıtlanmasını ve mührünü taşımasını istediğini sorduğunda, kız bunun nedeninin alıcıyı Eteokles ve Polyneikes'le çıkabilecek sorunlardan kurtarmak olduğunu söylüyor.

Bölge gitgide vahşileşiyor, hiçbir yerleşime rastlanmıyor artık. Menes kıza babasının nerede kaldığını soruyor. Kız onun evsiz barksız olduğunu, şimdilik bir meşenin altında kaldıklarını söylüyor. "Neden Goria'ya gelmedi, bir evi olabilirdi." "Babam kovuldu, üstünde lanetler var. Onu gördükten sonra arınmanız gerekecek." Menes bu koşullar altındá fiyatı bir hayli düşürtebileceğini düşünüyor. "Thebai'ye dönmeyi istiyor mu?" "Belki, eğer onu geri çağırırlarsa." Menes bu işte bir pazarlık kokusu olduğunu ve Oidipus'un kendisini kolye için olduğu kadar bunun için de getirttiğini düşünüyor.

Tepesinde ulu bir meşenin göründüğü alçak bir tepenin eteğine varıyorlar. Genç kız katırdan iniyor, Menes de onu izliyor ve muhafızına gözlerini hayvanlardan ayırmamasını söylüyor. Yoldaki parlak güneşten sonra, ağacın koyu gölgesi gözlerini alıyor. Genç bir adam gülümseyerek karşılıyor onu. Oidipus meşenin altında beklemekte. Menes onun bu kadar uzun boylu olduğunu hiç hatırlamıyor. Zayıflamış, yüzünde çizgiler oluşmuş. O gür ve vahşi saçları hep vardı, ama şimdi alnının altında, gözlerini örten siyah bir bağ var. Menes kralın son derece berrak bakışlarını anımsıyor ve adeta kendisine bakan bu kapkara ve beklenmedik derinlik karşısında allak bullak oluyor. Bugünkü yoksulluğu ilk bakışta göze çarpsa da, Oidipus her zaman için bir kralın görkemine ve inceliğine sahip.

Selamlaşıyorlar ve birkaç giriş konuşmasından sonra Menes kolyenin fiyatının çok yüksek olduğunu söylüyor. Oidipus hayır diyor. Bu kestirme yanıt ve bunu izleyen sessizlik Menes'i afallatıyor. Bakışı olmayan bu Oidipus'un daha ürkütücü olduğu ve eskisinden çok daha iyi gördüğü duygusuna kapılıyor. İstenen fiyatın dörtte üçünü öne sürüyor, onun gözünde bu kaçınılmaz bir pazarlığın başlangıcı. Yüzünde bir tür gülümseme beliren Oidipus şöyle diyor: "Yani sen şunları soyduğun gibi, beni de soymak mı istiyorsun?" Menes dönüyor, ağacın etrafında, yanlarında köpekleriyle on beş kadar çoban sıralanmış. Muhafızını çağıracak oluyor, kendisini karşılayan delikanlı tedirgin edici bir gülüşle, sırtına sımsıkı bağlanmış muhafızla dörtnala giden katırı gösteriyor.

Her şey çok çabuk olup bitiyor. Üç çoban mahkeme heyetini oluşturuyor, sırasıyla diğer çobanları tanık olarak çağırıyorlar. İfade veren herkes onu bizzat kendisine ya da devlete karşı işlemiş olduğu bir suç ya da bir hırsızlıkla suçluyor. Menes suskun, Oidipus'un nasıl bir oyun oynadığını anlayamıyor. Kendini hâlâ kral mı sanıyor bu? Mahkeme kararını veriyor: ölüm. Bu içler acısı maskaralık da ne demek oluyor? Onlar birliklere kumanda eden kardeşinin ve yargıç olan amcasının yolculuğunun nedenini –sorularına karşı Menes'in verdiği tek yanıt buy-

du– ve akşam evine dönmemesi halinde asker göndereceklerini pekâlâ da biliyorlar. Çobanlar onu öldürmeye ya da ona herhangi bir zarar vermeye kalkışırlarsa, askerler büyük bir kıyıma girişecek ve sürülere el koyacak. Gelip onu bulan Oidipus'un kızı işleyecekleri cinayetlerin suç ortağı olarak kabul edilecek.

Selenos'un sesi yükseliyor: "Tehditler bize vız gelir, biz senden kurtulmak için her şeye katlanmaya hazırız. Ölümden kurtulman için bir çaren var, tek bir çaren, o da cinayetlerini ve hırsızlıklarını kabul etmen. Bunlar tabletlere geçirilecek, sen de mührünle bunları tasdik edeceksin."

Menes reddediyor. "O zaman iş bize düştü Klios," diyor Selenos. Güzel yüzlü delikanlı bir çobanla birlikte içi su dolu bir tekne getiriyor. Şuydu buydu demeden Menes'in kafasını suya daldırıyor. Adamın boğulacağını hissedince bastırmaya biraz ara veriyor, ama bu kez de Selenos'un ense köküne dayadığı bıçağın keskin ucunu hissediyor Menes. Başını kaldırdıkça bıçak daha çok saplanıyor. Başını eğse boğulacak. Selenos ona bir kez, iki kez soluk alacak zaman veriyor. Üçüncüsünde, Klios Menes bayılıncaya kadar bastırıyor, bastırıyor.

Kendine geldiğinde, Menes yenilmiş durumda ve her şeyi itiraf etmeye hazır. Antigone tabletler ve kamasıyla geliyor. Selenos Menes'i en büyük hırsızlıklarını ve kiralık katillerine işlettiği cinayetleri ona anlatmaya zorluyor. Antigone yetişemiyor yazmaya, Selenos'un bıçağı hâlâ Menes'in ensesinde, anlatmaya ara verdiğinde ya da duraksadığında da silahın ucu etine gömülüyor.

Oidipus ve Selenos anlattıklarının yeterli olduğu görüşünde birleşince, Antigone Menes'in itiraflarından çıkardığı özeti okuyor. Babası ona şunu da ekletiyor: "Ben, Menes, burada belirtilen tüm suçları kabul ediyorum. Buna dayanarak mührümü ve sağ elimin işaret parmağını buraya basıyorum." Bağıt anında Menes duraksıyor, ama çobanların ağzından "Bas şunu!" emri bir nefret çığlığı halinde yükseliyor ve bıçağın ucu yeniden etine gömülüyor. Dehşet içinde, direnmekten vazgeçerek tablete mührünü ve parmağını basıyor.

Şimdilik her şeyi elinde tuttuğu Goria'da işe yaramayacak, ama Thebai'de onu anında suçlu duruma düşürebilecek iki tablete bakıyor şaşkınlıkla. Üç çoban, tabletleri, Menes için sürekli bir tehdit olarak kalacakları bilinmeyen bir yere götürmeye hazırlanıyor. Çoban ve köylüler üstündeki gücü, pazardaki satın alma tekeli ve bunların sağladığı fahiş kâr yerle bir edildi. Boyun eğip kabullenmek zorunda, ama sonuçta bu sahip olduklarının sadece küçük bir parçası. Klios ile Selenos onu boğulma ile bıçağın ucu arasında tehdit ederlerken, ölümün yaklaştığı-

na inanmıştı. Şimdiyse bir çeşit mutluluk hissediyor. Biraz şarap yok mu acaba? Bir çoban bir tulum uzatıyor, şarap bir hayli yavan ama yarısını mideye indiriyor. Toparlanıyor, biraz sarhoş. Yaşıyor, sınırın her iki yakasında da zengin, şu zavallı insanların akıllarının alamayacağı denli zengin biri o. Daha içiyor, tulumu boşaltıyor, tüm güveni geri geliyor, bu güvenle birlikte de başka kötülüklerini anlatmak gibi tuhaf bir gereksinim, oradakilerin hiç bilmedikleri ve ağzından almaya çalışmadıkları kötülükler. Tutamadığı kocaman kahkahalar arasında, yaptığı ne kadar rezillik –en eskileri, en berbatları, ne pahasına olursa olsun yoksulluktan kurtulmayı kafasına koyduğu gençlik yıllarına ait olanlar– varsa, gümbür gümbür birbiri ardınca ortaya dökülüyor. Bu öykülerde açgözlülüğü, zayıflara karşı yaptığı düzenbazlıkları kadar, ona göz yuman ve çoğu zaman kendileri de onun kurbanı olan mevki sahibi insanların kendini beğenmişliğini, beceriksizliğini de sergilemekte.

Şaşkınlıkla bu sahneye tanık olan ve başlangıçta hiçbir şey anlamayan Antigone, orada bozulan oyunun, Thebai'de gördüğü ve onurlu dış görünüşü altında anlamını çözemediği oyunun daha sivri, daha edepsiz bir biçimi olduğunu kavrıyor birden. Bir anda, bu uğursuz iktidar oyununun korkunç tuhaflığını ve bugün olduğu gibi, oyunu kazananın ötekiler, çobanlar olması durumunda insanı ne kadar rahatlattığını ve keyifli hale geldiğini anlıyor. Berrak bir kahkaha yükseliyor, zafer gülüşü bu, çünkü o bir tablete çiziktirdiği birkaç işaretle bu canavarlardan birini alt etti ve o cinayetlerini anlatıp dururken ne kadar eğlense de, sonuçta kendi bozgununa gülen bir mağlup. Kız o kadar keyifle gülüyor ki, Oidipus da gülüyor, çobanlar da kendilerini ezen ve şu körle sıska kızın yardımlarıyla zehrini akıtmayı başardıkları bu yılanın insanı şaşkına çeviren rezilliklerine gülmeye koyuluyorlar. Sarhoşluğu giderek artan Menes bu gülüp eğlenmeyle her şeyin yoluna girdiğine inanacak neredeyse, ama hiç gülmeyen biri var.

Klios birden adamın yakasına yapışıyor, onu tekme tokat bayırdan aşağı indiriyor, demirden bir elle dörtnala salıverdiği katırının üstüne oturtuyor. Ötekilerin yanına dönüp çöküyor yere, karanlık bir gülümsemeyle onlara bakıyor ve şöyle diyor: "Keyfimizde bir onun kanı eksik."

Çobanlar kalkıyorlar, birçoğunun ona hak verdiği anlaşılıyor, Antigone'nin ayakları dibine küçük sadakalar bırakıyorlar ve sessizce çıkıp gidiyorlar.

Ertesi gün, Antigone uyandığında, Klios ırmaktan doldurduğu tulumlarla geri dönüyor. Güle oynaya, bağıra çağıra ona koşuyor kız: "Yemek yiyeceğiz, buradan gideceğiz." Klios şaşkin, soruyor: "Hemen

gitmeyi isteyen Oidipus mu?" "Hayır, benim, burada kalmaktan, hasta olmaktan, şu ihtiyar Menes'in mide bulandırıcı öykülerini dinlemekten ve senin onun o iğrenç kanını düşündüğünü bilmekten usandım." Gülüyor beriki: "Pekâlâ gidelim, ama önce bir şeyler yiyelim."

Çobanların bıraktığı güzel şeylerden oluşan yemekten sonra Klios Oidipus'a yaklaşıyor: "İzin ver sana kılavuzluk edelim. Böyle burnunun dikine yürürken yoruluyorsun, daha da önemlisi, senin kadar dayanıklı olmayan Antigone'yi yoruyorsun. Çok hastalandı, bakılması gerek." Oidipus etkileniyor, yüzünde bir acı beliriyor: "Nereye gittiğimi keşfetmek, neredeyse her adımda keşfetmek zorundayım. Hayatta kalmak için, gözlerimi kaybetmem gerekiyordu. O zamandan beri, beni oraya buraya sürükleyen baş dönmesini izlemek zorundayım. Antigone yorulursa bana haber ver, dururum." Dönüyor, çoktan yola çıktı bile, yapayalnız.

Onun peşine takılıyorlar, Antigone kendi kendine neden bu kadar mutlu olduğunu soruyor, Klios'un Oidipus'a çok iyi bakması yüzünden olduğunu fark ediyor bunun. Klios ona ne bir hizmetkâr gibi, ne de bir oğul ya da bir dost gibi bakıyor. Onun hizmetini görmüyor, sanki bir törenin gereklerini yerine getiriyor. Ve sarayın o küçük salonunda geçirdiği o korkunç yıl boyunca, kendisine bakmak ya da üstüne başına çeki düzen vermek isteyen oğullarına ve kızlarına şiddetle direnen Oidipus, ona karşı uysal. Klios'un özveride bulunurmuş gibi bir hali yok, Oidipus da zorunlu olarak duyulması gereken minnettarlığı duymuyor böylece. Babasının katlanabileceği tek davranışın bu olduğunu nasıl da anladı? Kız o kadar mutlu ki, ille de bunu ona söylemesi gerekiyor. Elini yakalıyor adamın, öperken o küçük kız sesiyle şöyle diyor: "Ona çok iyi baktığın için çok memnunum." Şaşırıyor adam, duygulanıyor. Kız kıpkırmızı oluyor, elini öptüğü için utanıyor.

Oidipus'un peşinde yürüyorlar, ama Oidipus bu kez sık sık duruyor ve Antigone'yi oturmaya ya da uzanmaya çağırıyor. Öğleden sonra bir köyden gelen sesleri işitiyor. "Sen yalnız git oraya," diyor Antigone'ye, "Klios hemen yakınında durur, ben burada kalacağım. Seni kovarlarsa hemen geri dön. Başına iş açma."

Antigone korkuyor, yalnız olmaktan korkuyor, taşlardan çok asık suratlardan ve bağırışlardan korkuyor. Kaçmak istiyor ama içinde, gerçek silahlarla talim ettikleri ilk gün, Polyneikes'in kendisine söylediği şeyi duyuyor: "Çöküyorsun, küçük kız, ama dayanacaksın." Klios'un onu gördüğünü düşünüyor ve bu da belini doğrultarak, sert adımlarla yürümesine yardımcı oluyor. Gerçekten de, adam bir ağacın arkasına saklanmış ona bakmakta ve Oidipus yanına gelip soruyor: "Korkuyor

mu?" Yanıt veriyor Klios: "Onun yerinde kim korkmazdı ki, gene de gidiyor!"

Antigone köye varıyor, gözleri görmeyen babasından hiç söz etmemeye, köy dilencileri gibi çocukken öğrendiği bir duayı okuyarak kapı kapı dolaşmaya karar verdi:

Bu hanenin sakini, aran iyi olsun istiyorsan Zeus'la
Yerlerin ve göklerin güleryüzlü ve müthiş hâkimiyle
Yol yorgunu şu dilenciyi koru ve bir lokma ekmek ver ona
Od yok ocak yok, dilenirken gördüğün kapında
Kimseler bilemez çünkü o yırtık pırtık giysinin altında
Bir tanrı mı var yoksa ışıklar saçan bir tanrıça mı

İlk evin önünde alçak sesle duasını mırıldanıyor ve bir çocuk anında ekmek getiriyor. İlerlemeye devam ediyor Antigone, ve kapıların üst kısmındaki yarım kanatta birçoğu kucağında bebekler taşıyan kadınlar görüyor. Heybesi hemencecik sebze ve ekmekle doldu. Bir kadın yanına gelerek ona mis gibi kokan çorba dolu bir kap veriyor. "Babana götür bunu. Bekliyordum." "Beni nereden tanıyorsun?" "Kocam ve kardeşi çobandır." Gülümsüyor kadın: "Bizde kalmaya gel."

Çocuklar ona eşlik ediyor ve küçük bir kız köyden çıkana kadar elini bırakmıyor, sonra çocuklar koşarak geri dönüyorlar, sanki uçar gibiler. Hiç erkek görmediği için şaşırıyor kız, çobanlar ondan söz etmiş olmalılar, onu korkutmaktan çekinmişler. İkisinin yanına döndüğünde Klios suya gitmiş ve ateş yakıyor. Meraklandıklarını ve onu yeniden karşılarında görmekten hoşnut olduklarını fark ediyor. "Çobanlar söz verdikleri gibi yardım ediyorlar bize," diyor Oidipus. "Git kal o kadının evinde."

Adı Klea olan kadın küçük çocuklarıyla birlikte köyün girişinde bekliyor onu. Kapılarda pek çok meraklı kafa beliriyor ve bu kez erkekler de çıkıyor ortaya. Ortadaki ocağı ve çepeçevre ağılıyla ev büyük bir yer değil. "Hayvanlar kışın evi ısıtıyor," diyor Klea. Her yandan keskin ve doğal kokular geliyor, içi bembeyaz olan evde ne gerekiyorsa sadece o var, ama hiçbir şey eksik değil.

Thebai'den ayrıldığından beri Antigone ilk kez bir yatağa kavuşuyor. Bir kerevet üstüne serilmiş ot minderiyle sert bir yatak bu ve bu evde çarşaf nedir bilmiyorlar. Ama Klea gelip yatağını yaparak ona sarılınca, kendini çok mutlu hissediyor. Gece yarısı uyanıyor, sandığın etrafında, dövülmüş toprak zeminde iki fare cirit atıyor. Uyuyanların düzenli soluk alıp verişleri ninni gibi geliyor ona ve yeniden uykuya dalıyor.

Antigone uyanıyor ve onlarla yemek yiyor. Kadına bir şeyler vermek isterdi ama hiçbir şeyi yok, artık sadece alabilir o. Bunu onlara söylüyor, onu ağırlamaktan öylesine memnunlar ki Antigone de büyük bir keyifle evden ayrılıyor. Klea onu köy sınırına kadar geçiriyor, nereye gittiğini soruyor. Antigone bilmediğini gösteren bir hareket yapıyor. Klea ellerini karnının üstünde kavuşturarak ağlamaya başlıyor.

Oidipus'u gün be gün bu amansız yürüyüşüyle izlemek çok çetin bir iş. Ne yola bakıyor ne engellere. Çalılıklardan, ağaçlıklardan, tarlalardan geçiyor. Hiç gereği yokken tepelere ve kayalara tırmanıyor, çok tehlikeli sel yataklarına dalıyor, dik yamaçlardan yukarı tırmanıyor, dereler, sel suları, ırmaklar aşıyor herhangi bir şeye asılarak. Dallara dikenlere takılıyor, düşüp kalkmaktan her yeri yara bere içinde.

Göze görünmeyen, ama gün bitiminde doğru olduğu ortaya çıkan bir yol izleyerek dümdüz ilerliyor. Akşam, her seferinde, kızının dilenebileceği ve gece kalacak bir yer bulabilecekleri bir evin ya da bir köyün yakınına varıyor. Antigone gün geçtikçe güçlenip pişiyor, ama yol öyle çetin ki bitkin düşüyor. Klios bunun farkında ve onları besleme göreviyle dilenmenin utancını tek başına üstlenen kızın ne kadar yorulduğunu görmez gibi davranan Oidipus'a karşı duyduğu öfke gitgide büyüyor.

Bir akşam, Oidipus çok zorlu bir yürüyüşten sonra bir zeytinliğin kıyısında duruyor. Antigone'ye zeytinlik boyunca bir yol, sonra da sağa sapan başka bir yol olup olmadığını soruyor. Kız şaşırarak, evet, diyor. "O zaman geldik. Bu yollardan git, birkaç gün dinlenebileceğin ya da istediğin kadar kalabileceğin bir ev bulacaksın. Sen de onunla git, Klios. Sizi bir kadın bekliyor olacak, ondan zeytinliğin yakınında bir kulübe yapmak ve ateş yakmak için izin iste." "Kim bu kadın?" diye soruyor. "Bilmiyorum. Bildiğim tek şey, onun da bizim gibi Selenos ve çobanlarla birlik olduğu. Ona güveniyorum."

Antigone ile Klios zeytinliği boydan boya geçiyorlar, yolun sonunda ağaçlar ve çiçeklerle çevrili beyaz bir ev var. Kapının önünde hiç kırpırdamadan, gülümseyerek onların gelişini seyreden kır saçlı bir kadın duruyor. Antigone karşısına gelince şöyle diyor kadın: "Seni bekliyordum. Ben Diotime'yim." Klios biraz geride duruyor, Antigone zamanın izlerini taşıyan ama hâlâ güzel olan bu kadına karşı saygı duyuyor. Kir pas içinde, saçı başı darmadağınık haliyle ve tozlu giysisiyle Thebai usulü geniş bir reverans yapıyor hiç titremeden. Diotime ellerini tutuyor:

"Düşümde Selenos'un, babasıyla birlikte geleceğini haber verdiği

kız sensin işte. Yanındaki şu adam da kim?" Klios yakına geliyor: "Ben haydut dedikleri Klios'um. Antigone ile babasına karşı çok kötülük ettim. Bunları unuttular onlar, ben de o zamandan beri onları korumaya çalışıyorum. Oidipus'la bana zeytinliğin yakınında bir kulübe yapma hakkı tanı. Bize biraz yiyecek ver, burada kaldığımız sürece çalışırım ben."

"Oğlum Narses adına," diyor Diotime, "ve müttefikimiz Selenos adına hoş gelmişsiniz. İstedikleriniz olacak."

Kadın onları genç bir kızın yemek hazırlıklarıyla meşgul olduğu bembeyaz bir salona alıyor, Klios kızın doldurduğu heybeyi alarak teşekkür ediyor ve çıkıp gidiyor.

Genç kız yemeği getiriyor ve Diotime Antigone'yi yanına oturtuyor. Onun yemek yiyecek hali yok, çok bitkin, yollara düştüğünden beri ilk kez Thebai'yi hatırlatan bir evde bulunduğu için çok heyecanlı. Başka kızlarınkinden biraz daha farklı, biraz kraliçe, biraz kral, ama sonuçta tıpkı ötekiler gibi kendisini seven bir babası ve annesi olan küçük bir kızı, genç bir kızı hatırlatan bir ev burası.

Diotime ile genç kız Antigone'nin içinden geçenleri anlar gibiler. Onun ağlamadan konuşamayacağının farkındalar ve büyük bir sevecenlikle susuyorlar. Onu kar gibi beyaz bir yatak hazırladıkları bir odaya götürüyorlar. Adı Larissa olan genç kız ona içi sıcak su dolu büyük bir leğen getiriyor. Yıkanmasına yardım ediyor, gece giymesi için mis gibi kokan incecik bezden bir gecelik veriyor.

Ertesi gün, Diotime Antigone'ye hangi işlerden anladığını soruyor. Bütün ev işlerini öğrenmişti Antigone, Thebai usulü dans, biraz müzik. Örgüden anlar ama çok iyi değil, bu işte İsmene ustadır. Babası onun kendisi gibi toprakla oynamayı, heykel yapmayı öğrenmesini istemişti. "Daha başka ne iş bilirsin?" Antigone gülüyor: "Ağabeylerimle silah talimi. En iyi yaptığım şey budur: Mızrak, kargı, kalkan, çok iyi kullanırım bunları, kılıçta da yeterince iyiyimdir. Okta orta kararım." Diotime şaşırıyor: "Kim öğretti bunları sana?" "Ağabeylerim, en çok da Polyneikes, bu onları eğlendirirdi. Oidipus beni onlarla talim ederken seyretmekten hoşlanırdı."

"Düşümde seni, Athena gibi bir mızrak ve yazı çiziyle kaplı bir tablet taşırken gördüm." "Annem istediği için yazmayı da öğrendim." "Bugün Larissa ile yün eğireceksin, sonra gene dinlenirsin. Yarın ona yazı gösterirsin. Klios da beni görmeğe gelsin, o hangi işlerden anlarmış göreceğiz. Burada çalışmayana aş yok."

Klios ertesi sabah bahçede çalışıyor, daha sonra evdeki tamir işlerine bakıyor. Antigone Narses'in Asya'ya göndereceği bir geminin yük

tutanağını tabletlere geçiriyor. Larisa Antigone'ye yüksek sesle okuyor, okumayı biliyor ama henüz yazması olmadığından hayran hayran Antigone'yi seyrediyor. Thebai'de ana-babası ve birkaç rahibin dışında kimse ilgilenmezdi Antigone'nin karalamalarıyla, ağabeyleri ise onunla durmadan alay ederlerdi. Buradaysa, tam tersine herkes çok büyük bir önem veriyor buna. Akşam yemeğinde, Diotime ona yazısının düzgün ve okunaklı olduğunu ama çok yanlış yaptığını söylüyor. Narses'in yük kayıtları alıcıyla bir anlaşmazlık ya da sefer süresince oluşabilecek bir avarya durumunda kanıt yerine geçiyormuş. Hiçbir yanlış olmamalı bunlarda. Antigone Diotime'nin ne demek istediğini tam olarak kavrayamıyor, ama yazının çok kesin olması gerektiğini ve aksi halde hiçbir değer taşımayacağını anlıyor.

Diotime Klios hakkında şöyle diyor: "Altın bir el o, elinden gelmeyen iş yok. Kışa buraya dönerseniz, Narses size iş bulur. Böylece hayatını kazanırsın, babanınkini de, ve dilenmek zorunda kalmazsın. Kocam ve kabilemizin başkanı Arses denizde öldü. Narses de onun gibi gemi sahibi ve denizci. Uygun mevsimde sefere çıkıyor, kışınsa çömlek işliğimizi yönetiyor. Bu işi Klios'a öğretir, o da evini kurar, sürü edinir.

Antigone babasının ne yapmak istediğini bilmediğini söylüyor, o iyileşir iyileşmez yola çıkmak isteyeceğini düşünüyor. "Nereye gitmek istiyor?" "Bilmiyor, kimi zaman, nereye olursa olsun diyor, kimi zamansa hiçbir yere, ama yürüyor, bütün gün yürüyor. Hep dosdoğru." "Hiçbir yere gitmek istemiyor ve gene de yürüyorsa, iyidir."

Antigone gözyaşlarına boğulmak üzere ama kendini tutuyor, çünkü Diotime başka bir şey söylemeden Antigone'nin çok sevdiği o sevecenlikle, kararlılıkla gülümsüyor ona.

Ertesi gün öğle yemeğini Antigone götürecek Oidipus'a. Babasının derli toplu kulübesinde, Klios'un yıkayıp onardığı giysileriyle iştahla yemek yediğini görmek çok mutlu ediyor onu. Diotime'nin önerdiği gibi kışın buraya dönmek ister mi acaba? Önce bir yola çıksın bakalım. "Denize doğru mu?" "Evet denize doğru. Bu yüzden senin burada kalman daha iyi olur. Sonbahar yaklaşıyor, yol daha da berbatlaşacak. Bırak biz gidelim, geri döneriz." "Kim dilenecek sizin için?" Oidipus'un yüzü çok hoş bir gülümsemeyle aydınlanıyor: "Gökyüzü şimdiye kadar kolladı bizi." Kızı bir sevinç dalgası sarıyor: "Yani ben gökyüzü müyüm demek istiyorsun?" "Biraz öyle, Antigone." Antigone çektiği acıların, korkuların bedelinin ödendiği duygusuna kapılıyor. "Eğer ben sizin için bir gökyüzü parçası isem, sizi bırakmayacağımı biliyorsun. Bırak iki gün daha dinleneyim, sonra ben de sizinle gelirim." Bir sessizlik

oluyor, sonra şöyle diyor Oidipus: "Diotime'ye kışa döneceğimizi haber ver."

Kız bu konuşmayı aktardığında, Diotime hiçbir yorum yapmıyor, ne onaylıyor, ne olmaz diyor. Sadece şunu söylüyor: "Geri döndüğünüzde Klios'a ve sana iş var. Oidipus'a da bir iş bulunur."

Son akşam Antigone, gecenin inişiyle birlikte kederden boğulduğunu hissediyor. Bu mutlu günlerden sonra böyle bir şey beklemiyordu. Larissa'ya yardım edemeyecek, o da çok üzgün, onu ateşin yanına oturtuyor. Ağlamak geliyor içinden ama gözünden yaş çıkmıyor. Dilenciliğe, güneş, rüzgâr ve yağmur altındaki zor günlere dönme ihtimalinden korktuğunun farkına varıyor. Kadınların merhameti, çocukların merakı ve erkeklerin takılmaları. Susup duran Oidipus'la yeniden yollara düşmek. İstekleri, hemen hemen her şeye karşı nefreti ve yüzünde insanı irkilten o kederle Klios'la yollara düşmek. Burada kalmak isterdi, kişiyi sakinleştiren çalışmanın, Larissa' nın neşesinin, Diotime'nin sessizliğinin yanı başında, ama gene de gitmesi gerektiğini biliyor.

Akşam yemeği vakti, bir şey yiyebileceğini sanmıyor ama Diotime birkaç jest, birkaç sözle ona cesaret veriyor. Antigone acıkmış, hem de çok acıkmış ve kendini daha iyi hissetmeye başlıyor. Yemeğin sonunda Diotime dışarı çıkıyor ve nefis, mavi bir harmaniyle geri geliyor: "Thebai'den hiçbir şey almadan çıkmışsın. Bir harmaniye ihtiyacın olacak. Burada dokundu bu. Larissa'yla birlikte ellerimle boyadım. Giy bakalım, üstüne olursa senin olsun." Antigone sarınıyor, sıcacık, yumuşacık, harika bir şey bu. Ağzından sadece şunlar çıkıyor: "Kir götüren bir renk!" Kahkahalarla gülüyorlar: "Sanki senin için biçilmiş, sen uzun boylu olduğun için çok dökümlü duruyor!" diye bağırıyor Larissa.

Ateşin etrafına oturup şarkılar söylüyorlar. Diotime ona düzgün bir sesi olduğunu söylüyor: "Baban da böyle şarkı söyler mi?" "Biz küçükken bizimle birlikte söylerdi. O zamandan beri onun şarkı söylediğini hiç duymadım." "Söylemeli, babası tarafından Billursesliler'in bir kolundan gelir o. Yetenek bahşedilmiş insanlar bunu kendileri için saklayamazlar." Antigone şaşırıyor, Oidipus'un sülalesi hakkında hiçbir şey bilmiyor.

Çok yorgun. Larissa yatmaya götürüyor onu, mavi harmaniyle bir kraliçeye benzediğini söylüyor. Çünkü o, İokaste gibi hiçbir şey yapmadan parıltı saçan ve gözünü kırpmadan ölüme giden gerçek bir kraliçe görmemiş. Oysa o, küçük Antigone, fırtınada eğiliyor, babası gibi eğiliyor, ama ölmüyor. Daha değil. Şarkılar söylediği için mutlu, mavi harmaninin içinde güzel olduğu için mutlu.

Larissa yatmasına yardım ediyor ve üstünü örtüyor. Bunu Diotime'

nin yapmasını isterdi. Diotime gelmedi, o yumuşacık kır saçları ve sessiz sakin varlığıyla düşlerinde gelecek ancak.

Vedalar kısa kesiliyor. Diotime Antigone'ye iyice ısıtması için harmanisine nasıl sarınacağını, çamurlu yerlerden ya da bir çaydan geçerken eteklerini beline nasıl toplayacağını gösteriyor. Bütün bunları İokaste gibi öğretiyor ona ama İokaste'nin söyledikleri birer emirken, Diotime'de öğütler, uyarılar haline geliyor. Onu şefkatle ama çabucak öpüyor, yiyecek dolu bir heybe veriyor: "Kışa görüşürüz," diyor ve kayboluyor.

Larissa bağ yoluna kadar geçiriyor onu, Klios'un beklediği zeytinliğin köşesine kadar. Çabucak öpüyor Antigone'yi ve kuşkusuz Klios'un ağladığını görmemesi için ve Oidipus'u görmekten korktuğu için koşa koşa uzaklaşıyor. Antigone kendi kendine Larissa'nın kimin için ağladığını soruyor. Onun yüzünden ya da –ah! bu hiç hoşuna gitmiyor– Klios'a âşık olduğu için. Klios çok kötü bir gününde, bunu çok geç fark ediyor Antigone. Ona Larissa'nın neden bu kadar üzgün olduğunu sormaktan alamıyor kendini: "Çünkü bana âşık." "Ama Narses Larissa'yı seviyor, bana durmadan söz etti Larissa, onunla evlenecek." "Bu, hepiniz gibi onun da bana âşık olmasını engellemez." Antigone kırılıyor: "O halde, sen benim de sana âşık olduğumu sanıyorsun, öyle mi?" "Bu belli olmuyor mu?" "Belli mi oluyor?" Antigone utanç içinde, yıkılmış: "Oysa sen, elbette..." Klios kızın bayıldığı karanlık gülümsemesiyle onun karşısına dikiliyor ve sözünü kesiyor: "Ben arzu ederim, artık sevmiyorum." Biraz ilerdeki Oidipus duruyor: "Öyle mi?"

Bu küçücük sözcük Klios'un ani bir öfkeye kapılmasına neden oluyor. Oidipus'un üstüne yürüyor, Antigone onun babasına vuracağını sanıyor, onlara doğru atılıyor, içinden, "Buna izin vermeyeceğim!" diye geçirerek, oysa buruk bir tatla, onun kendisine vurması halinde hiç kuşkusuz buna izin vereceğini, hatta bunu isteyeceğini fark ediyor. Klios Oidipus'a vurmuyor, yumruğunu indiriyor ve çok kızdığını sanan ama kızgınlığının geçtiğini fark eden küçük bir oğlan çocuğu gibi tepinmekle yetiniyor. Haykırıyor: "Ben yalnızca bir oğlanı sevdim ve yanlışlıkla, evet, yanlışlıkla öldürdüm onu." "Kim daha çok seviyordu, kim en güzel seviyordu?" diye soruyor Oidipus, "O mu, sen mi?" Klios böyle bir soruya hazırlıklı değil. Antigone o sevgili ve dayanılmaz yüzün asıldığını görüyor. O acı ve küstah gülümseme siliniyor, artık karşısında genecik bir adam, üzüntüden kahrolmuş ve kollarına almak istediği bir çocuk var sadece. Klios haykırmaya çalışıyor hâlâ: "O daha çok seviyordu. Çok daha fazla ve çok daha güzel." Oidipus şöyle diyor: "Öyleyse

üzülme, en güzel seven daima en mutlu olandır. Haydi Klios, yolcu yolunda gerek, daha yolumuz var, gidecek çok uzun bir yolumuz var."

Yola çıkıyorlar ama Klios, her zamanki gibi arkadan gelmek yerine, Oidipus'un yanında yürüyor. Ona engelleri haber veriyor ve bu kez reddetmiyor Oidipus. Şöyle diyor Klios: "Burada bir çamur birikintisi var, etrafından dolaş. Şurada iri boz kayalar var, ortadan geçelim." Geçip gittikleri ve birkaç başak toplayabildiği anız tarlalarının rengini anlatıyor ona: "Aslan renginde bir tarla bu. Kenarlarda biçilmemiş birkaç gelincik kalmış."

Öğleyin bir dere kenarında duruyorlar. Antigone Oidipus'a harmanisinin kumaşının yumuşaklığını, ne kadar mükemmel dokunduğunu gösteriyor. Babası hayran kalıyor: "Bu rengi giydiğinde kendini güzel mi hissediyorsun?" diye soruyor. Antigone Klios'un bakışları karşısında yanıt vermeye çekiniyor ve onun yerine Klios konuşuyor: "Güzel bir renk. Ağır, koyu bir mavi, sanki onun için yapılmış." Kız adamın bir harmaninin rengine bu biçimde bakışından hayrete düşüyor ama seviniyor, onunla barıştı. Şöyle diyor: "Diotime sık sık şarkı söylüyor, dün onunla şarkı söyledik, bütün sıkıntımız geçiverdi. Senin Laios tarafından Billurseslilerin bir kolundan geldiğini ve şarkı söylemen gerektiğini söyledi."

Oidipus'un yüzü gölgeleniyor: "Babamı şöyle tanıdım ben. Boyunları köpüğe kesmiş atların çektiği arabasının üstünde bir köşe başında ortaya çıktı. Bana kendisine yol vermemi emretti. Benim de atlarım vardı ama arabaya koşulu değillerdi. Önce onları bir araya getirmem ve geri çekmem gerekiyordu. Yaşına duyduğum saygıdan bunu yapacaktım, ama birden küfürler yağmaya başladı, sonra da sıra yüzümün tam ortasına inen kırbaç darbelerine geldi. Şaşkınlıktan ve kavganın gazabıyla, kim olduğunu bilmeden öldürdüm onu. Onun hakkında hiçbir şey bilmiyorum, Billursesli olup olmadığını ve ondan böyle bir yetenek alıp almadığımı bilmiyorum. Korinthos'tayken şarkı söylemeyi severdim. Thebai'de de sizler daha küçükken ara sıra söylerdim. Annen bundan hoşlanmazdı. Belki de Laios yüzünden ya da krallık onuruyla bağdaştıramadığı için. Şarkı söylemek isterdim, ama bir şey engelliyor beni."

Sonraki günlerde, Oidipus izin verdiğinde, Klios onun yanında yürüyor ve önünde ne var ne yok söyleyerek yürüyüşünü kolaylaştırmaya çalışıyor. Asasıyla önünü yoklaya yoklaya ilerleyen Oidipus'un onu dinleyip dinlemediği belli değil. Kimi zaman engelleri ustaca aşıyor, ama çoğu zaman da hiçbir şey duymamış gibi oraya buraya çarpıyor. Klios yılmıyor, uyarılarını değişik şekilde söylüyor, süslüyor, engebeleri, renkleri, ışığın ince farklılıklarını betimliyor. Anılarını anlatıyor:

"Sağda bir pınar var, berrak, şırıltısını duyuyorsundur, bizim meyve bahçemizin sonunda bulunan ve annemle su doldurduğum pınar kadar gür değil." Alçak bir duvarla çevrili, içinde soğan ve çeşitli sebzeler ekili olan ve birkaç meyve ağacı bulunan bir bahçeyi anlatıyor geçerken ve Antigone onun bir bostanı, meyve bahçesi ve güzel bir zeytinliği olan, dikkatli bir annenin çekip çevirdiği bir evde yetiştiğini anlıyor. Bir gün, uzakta, tepesinde sivri bir kayanın yükseldiği bir dağın yamacındaki çayırları anlatıyor ve bundan çok büyük bir haz duyduğu hissediliyor: "Babam beni yazları koçumuz, oğlaklarımız, koyunlarımız ve yeterince güçlendiklerinde kuzularımızla işte böyle bir dağa çıkartırdı. Altı gün doğumu boyunca orada kalırdım, sonra babam iki gün yerime bakardı ve ben tekrar dağa çıkardım. Kar erken yağmazsa, kış gelinceye kadar bu böyle sürerdi. Günler ne kadar da uzun ve tatlıydı, güz bitmek bilmezdi." Klios acı çekiyor. Hâlâ dağı gösteriyor Antigone'ye: "Güz gelince zaman zaman kurtlar çıkardı ortaya. İlk kez kurt gördüğümde daha çok küçüktüm, ne olduğunu bilmiyordum. Oğlaklarımızdan birine saldıran uzun kuyruklu bir hayvan gördüm. Sopamla vurdum, ama baktım oğlağı bırakmıyor, onu kuyruğundan yakalayıp olanca gücümle çektim. Dönüp bacağımı ısırdı. Gene vurdum ona, köpeklerimiz yandan saldırınca kaçtı. Sürüyle birlikte eve dönmeyi becerdim. Babam yarayı görünce, 'Kurt ısırığı bu!' dedi ve onu öptü." "Benim babam hiçbir zaman böyle bir şey yapmadı," diyor Oidipus.

Yerden hafif bir sis yükseliyor, kocaman kıpkırmızı bir güneş ufukta hızla batmakta. Oidipus duruyor, bakımlı tarlalar ve birkaç ağaçla çevrili tek bir ev var orada. Antigone eve doğru yöneliyor, belki de çobanların haber verdiği bir köylüyle karısı onu karşılamak için çıkıyorlar ve içeri alıyorlar. Çok geçmeden bacadan dumanlar yükseliyor, ateşi harladılar, Antigone emin ellerde. Klios ocağı ve barınağı hazırlıyor. Yemek yerlerken, aralarında uzun bir sessizlik oluyor. Ateşin gelip giden aydınlığında, Klios'un alevlere eğilmiş sivri yüzü fark ediliyor. Endişeyle, bakışı olmadığı için yorgunluktan derinleşmiş çizgileri donup kalmış gibi görünen Oidipus'a bakıyor. Klios bu akşam ona hiç kimselere söylemediği bir şeyi anlatmak istiyor. Oidipus'un sessizliği, hissettiği zorluğu daha da artırıyor ve birden konuştuğunu neredeyse dehşetle fark ediyor: "Sana gençliğimi anlatmak ve arkadaşımdan söz etmek istiyorum." Ayazlı bir kış gününe benzeyen bir sessizlik oluyor, sonra Oidipus'un, "Başla," diyen sesi duyuluyor.

III

ALKYON

BİZİM dağın karşısındaki dağa her yaz başka bir çoban çıkardı, sürüsü benimkinden daha kalabalıktı. Bu oğlan benden biraz daha büyüktü ve ben, bizi ayıran daracık vadiden ona bakarken, yüzündeki o hoş ve neşeli havayla güzel bulurdum onu. En çok da halini tavrını, hareketlerini, gülümsemesini severdim, bir daha hiç kimsede rastlamadığım uçucu bir şeyler vardı bunlarda. Ara sıra, her birimiz kendi tepesine çıktığında ya da öğleden sonra sürüleri gölgeliğe çektiğimizde birbirimize çok yaklaşırdık, ama hiç konuşmazdık, hiçbir işaret yapmazdık ve birbirimizi seyretmek için çalılıkların arkasına gizlenirdik. Kabilelerimiz arasında neden çıktığını artık kimsenin bilmediği ama her kuşakta yeni çatışmalar, savaşlar, yaralamalar ve ölümlerle daha da büyüyen çok eski bir kan davası vardı. O, düşmanımız olan kabilenin başkanı Atos'un ikinci oğluydu. Adı Alkyon'du ve Orpheus'un soyundan gelen kabilesi müzik kabilesiydi.

Bizim kabilemiz ise dans kabilesiydi. Akşamları evimizde, bahçemizde ya da yazın dağda dans ederdik ve kabilenin en iyi dansçısı olan babam zaman zaman çalışırken de dans ederdi. Annem de hemen hemen her zaman ona eşlik ederdi ve ben, daha küçücükken, her fırsatta onlara katılacak kadar dans etmeyi öğrenmiştim.

Bütün yaz Alkyon'un flüt çaldığını, bazen de dağda türküler tuttırduğunu işitirdim ve onu dinlemek için gizlenirdim. Yıldan yıla ezgileri daha da güzelleşiyordu; bir gün mutluluğuma gem vuramaz hale geldim ve onu dinlemek için gizlendiğim yüksek otlar arasından çıkarak, dağlarımızı ayıran taşkın suların akıp gittiği dar koyağa tepeden bakan yassı bir kayanın üstüne çıkıp dans etmeye başladım. Önce kabilemizin bildiğim dansları, sonra onun flütünden esinlendiğim, daha önce hiç bilmediğim danslar, ardından coşkulu bir dansla kendimden geçtim ve sırtüstü yere düştüm.

Kendime geldiğimde, o bir ağaca çıkmış ve bir dala uzanmıştı, endişeyle bana bakıyordu. Başım ağırlaşmış bir halde doğruldum, bakışı benim kızgın taşlar üzerinde uzun süre güneş altında kalmamı önlemişti belki de. Neredeyse gözle görünmez bir el hareketiyle bana gölgeye gitmemi ve su içmemi işaret etti. Aynı şekilde karşılık verdim ona. Başka bir şey gelmezdi elimizden, kabilelerimiz arasında çağıltısı asla eksilmeyen bir kan seli vardı.

Ertesi gün eve indim, babama flütünü bana verir mi diye sordum. Verdi ve bir iple boynuma astı onu. Bana notaları gösterdi ve şöyle dedi: "Dikkat et, biz dans kabilesiyiz, müzik değil. Kabilelerimiz yan yana yaşıyor, ama asla barış yapmayacaklar." Babamın bundan dolayı üzüldüğünü ve beni bir tehlikeye karşı uyardığını fark ettim. Dağda benim yerimi aldığı günlerde Alkyon'un flütünü işitirmiş ve ondaki olağanüstü gücü hissetmiş. Müzik öğrenmeyi onun yüzünden ve onun için istememden kuşkulanıyordu. Gene de flütünü bana verdi, çünkü önümde reddedemeyeceğim bir mutluluk kapısının açıldığını anlıyordu. Dağımıza geri döndüğümde, Alkyon flütünden hiç duymadığım sevinç ve keder ezgileri döktürdü. Bana karşı duyduğu dostluğun güzelliğini keşfetmemi sağlıyordu, ama aynı zamanda belki de bu sözsüz yakınlığın kırılganlığını; olanaksızlığını. Ona yanıt vermek ve onu anladığımı göstermek için kendimi müziğine kaptırarak dans etmeye başladım. Hızlanıp vecde geldiğimi görünce çalgısının ritmini ve sesini hafifletti, sonra yavaşça sustu. Cezbe içinde dansın, yere düştüğünüzde düşmanın sizin onun insafına kaldığınızı bilmemesi için ancak gece yapılabileceğini biliyordu. Dağlarımız arasından akan coşkun sular boğazın dibinde genişler ve daha ilerde vadiye doğru atılan çağlayana gelmeden akışı yavaşlar. Sürüye tehlikesizce su içirtmek için tek uygun yer burasıydı. Yazları olağandışı bir yasakla yasaklanmamışsa, rahatça karşıya geçebileceğimiz bir geçit oluşurdu burada.

Her iki yandan da zigzaglar halinde yollar inerdi suya. Babamdan, iki kabile arasındaki savaştan öncesine dayanan yüzyıllık bir anlaşma uyarınca, gün sonunda hayvanları sulama önceliğinin bende olduğunu öğrenmiştim. Alkyon ancak biz yukarı çıktıktan sonra, bizim yolun ağzına açılan yoldan hayvanlarını suya indiriyordu.

Geceleyin kaldığım kulübenin yakınında sık alıç çalılıkları vardı. Duyduğum ezgiler ve Alkyon'un dostluğunun keşfiyle içim içime sığmıyordu. Aklım alıçlara takıldı ve mutluluğun sürüklemesiyle müthiş bir buket yaptım. Hayvanlara su içirtmeye giderken bu buketi de yanıma aldım. Hayvanlar su içerken, iki kütük ve örülmüş sazlarla küçük bir sal yaptım. Bulunduğum yerden Alkyon'un keçi yoluna doğru hafif

bir akıntı vardı. Hayvanları yukarı çıkarttım. Yarı yolda köpeklerime sürüyü tepeye doğru gütmelerini emrettim ve hiç görünmeden tekrar suya indim. Kıyıdaki sazların arasına saklanıp uzun süre bekledim ve Alkyon hayvanlarını sudan çıkartınca salımı suya bıraktım. Üstünde annemin bana sık sık sözünü ettiği ay ışığında dans eden o tanrıçalardan birinin giysisine benzeyen beyaz buketiyle küçük kayığımı görmemesi olanaksızdı. Fark etti ve almak için suya koştu. Kucakladı, sonra başının üstüne kaldırarak güneşe adadı onu. Çok şükür ki bana seslenmedi, işaret etmeye kalkışmadı. Uzakta olmadığımı biliyordu, ama o da benim gibi, gözetlenmemizden ve yakalanırsak korkunç bir cezaya çarptırılmamızdan korkuyordu. Sürüsünün ardında patikayı çıkarken ara sıra yüzünü bukete gömüyor, sonra onu omzuna koyup şarkılar söylüyordu. O sırada henüz yontulmamış bir çocuk olan ben, o anda hissettiklerimi hatırladığımda, onun zafer şarkıları söylediğini düşünüyorum. İçime dolan yepyeni duygularla öylesine alevlenmiştim ki, sakinleşmek için başımı uzun bir süre suya daldırdım. Soluğum kesilip de üstümden sular süzülerek doğrulduğumda kendimi tanıyamadım. Sanki, gözlerinde daha önce asla görmediğim derin bir sevinç, bir keder olan çok daha yakışıklı, çok daha özgür birini keşfetmiş gibiydim.

O gece yaşamımdaki en mutlu gecemdi. Düşümde yıldızlar gördüm; içlerinden en parlak olanı ardında uzun bir ışık izi bırakarak kayıp düştüğünde, uyanırken bunun mutluluktan başka bir şeye yorulabileceğini düşünmedim.

Sabah boyunca ikimiz de sürülerimizle meşguldük; en taze ve en leziz ot neredeyse oraya seğirten koyun ve keçilerimizi izliyorduk. Hayvanlar gölgeye toplanınca, onun çalmasını beklemeden ben kendi flütümü çıkarttım ve acemice birkaç nota çaldım. Saklandığı dallar arasından, hatalarımın altını hafifçe çizerek, notalarımı tek tek yeniden çaldı. Hemen hemen hiç yanlışsız çalmayı becerene kadar onun arkasından tekrarladım durdum. Koyağın kıyısında, benim dans ettiğim kayanın karşısında durdu ve çekine çekine birkaç dans adımı attı. Müziğinde ve şarkılarında o kadar saydam, o kadar uçucu olan o, tıpkı benim flüt çalarken yaptığım gibi hantal, beceriksiz, karanlık yanını gösteriyordu bana orada. Dikkatle dağların yamaçlarına baktım ve bizi ancak çok yükseklerde uçan kartalların görebileceğinden emin olunca büyük kayanın üstüne çıktım. Orada tıpkı onun benim notalarıma yaptığı gibi, tek tek parçalarına ayırarak hareketlerini düzelttim ve kendini mükemmelleştirmesi için hangi figürlere çalışması gerektiğini gösterdim. İşte onun ve benim için sonsuz bir mutluluk dönemi orada başladı. Her fırsatta o çok basit bir melodiyle ses veriyor, ben de aynını çalmaya çalışıyor-

dum; ya da ben onun için dans ediyordum, o da gitgide artan bir ustalıkla benim hareketlerimi tekrarlamaya ve ritmimi izlemeye çalışıyordu. Birbirimizi düzelterek, her birimiz ötekinin sanatını ve kendisini tanımada ilerleme kaydediyorduk. Günden güne daha iyi flüt çalıyor, müziği daha derinlemesine anlıyordum, ama asla yaratıcı bir müzikçi olamayacağımı da biliyordum.

Alkyon'a duyduğum dostluk, bu karşılıklı keşif günleri boyunca onunkinin yanında bana çok yoksul gibi geliyordu. Dans onun ağırlığıyla birlikte ışık payını da yükseltmişti ve ben bilmeden onu müziğin doruklarına doğru sürüklemiştim.

Sürülerimizin bakımı yüzünden sık sık birbirimizden uzak düşüyorduk. Flüt sesini duyamayacağımı bildiğinde, bana gür sesiyle, içlerinde onun yaşamında nasıl bir varlık, nasıl bir mucize olduğumu kendi umursamazlığımdan utanarak keşfettiğim sözsüz mesajlar gönderiyordu. Göğün dağlardan aşırarak bana gönderdiği bu armağanlara karşılık vermezden önce sakınıyor, belli bir sürenin geçmesini bekliyordum. O zaman ben de, onunkinin yanında bana çok sefil gelen, bizim kabileden bir çoban narası koyveriyordum.

Alkyon durumumuzu ve ne kadar büyük bir tehdit altında olduğumuzu benden daha iyi anlıyordu. Birbirimizi sevebilir, müzik ve dansla birbirimizi daha iyi tanımaya çalışabilirdik, ama bunu ancak gizlilik ve çok kesin bir ağzı sıkılık içinde yapabilirdik. Bizi ayıran ırmağın sınırını asla geçemezdik, ellerimiz asla birleşemez, ağızlarımız birbiriyle asla konuşamazdı. O, hiç umulmadık bir yazgının bize getirdiklerini yeterli bulmaya, beni görmek, beni duymak ve benimle birbirimize içimizden söylediğimiz sözlerle konuşmakla yetinmeye kararlıydı. Ezgilerinde bu görsel ve işitsel aşkın onun gözünde aşkların en mükemmeli olduğunu dinlemiş de olabilirim. Benim beklediğim bu değildi. Ben gerçek bir karşılaşmanın, bedenlerin, bakışların, sözlerin ortaya konmasının daha şiddetli bir kıvılcım çıkartacağından, buraya kadar olan dostluğumuzun sadece habercisi olduğu o iç aydınlanmayı yaratacağından emindim. O gerçeğin ağırlığını benden iyi tartıyor, kabilemizde gerçekleşmekte olan değişimleri, yasaları çiğnersem bunu yaşamımla ödemek zorunda kalacağımı biliyordu. Ben bu tehlikeyi göze alıyordum ama o almıyordu.

Oidipus, sana rastlayıncaya kadar, ben onun hatalı olduğunu ve benim için o anda, yoğun biçimde yaşadığım zafer ya da zafer düşü içinde ölmenin her şeye değeceğini düşünmüştüm.

Kabile başkanımız olan amcamın dönüşü dağlarda her şeyi değiştirmişti. Amcam çok uzun yıllar boyunca yabancı bir krala asker, daha sonra da yüzbaşı olarak hizmet etmişti. Olağanüstü bir güce sahip, silah kullanmada çok usta, çok savaş görmüş geçirmiş bir askerdi. Kazandığı zafer ve yararlılıklar kral tarafından cömertçe ödüllendirilmişti. Aldıklarının bir bölümü babama teslim edilmiş; o da amcam için toprak ve sürümüzün bir kısmını satın almıştı.

Geri kalan mal varlığına ise karısının ölümünde düşman kabile insanları tarafından el konmuştu. Grek ülkesine dönüşünde bu yağmayı öğrenen amcamın gazabı korkunç oldu. Düşmanlarımızı topyekûn ortadan kaldıracağına and içti ve kabilemizdeki adamları bunun için hazırlamaya koyuldu.

Amcamın başlattığı bir dizi cezalandırma eylemiyle uyarılan düşman kabile savunmaya geçti. Alkyon bana sözsüz ilk mesajlarını o sırada vermişti. Anlamasam da darbeyi hissetmiştim. Her günkü gibi, flütlerimizle söyleşmek için her zamanki yerime geçtim, ama bana cevap vermedi. Akşam onun kulübesinin önünde büyük bir ateş gördüm ve yemek yeme sesleri işittim. Kabilesinden adamlar gelip ona katılmıştı, hep beraber şarkılar söylemeye, sonra flüt çalmaya başladılar. Onun o herkesten duru sesini ayırt edebiliyordum. Ötekiler onu dinlemek için sustular ve ben onun benim için çaldığını hissettim. Bütün gücümle gözümü diktiğim gecenin karanlığı içinden bana törensel bir uyarı gönderiyordu. Gitgide büyüyen tehlikelerle karşı karşıyaydık ama kendimiz, sabırsızlıklarımız, hatalarımız dışında hiçbir şey dostluğumuzun sürmesini ve gelişmesini engelleyemezdi.

O gece onu düşümde gördüm. Çok mutlu ve huzurluydum, o benimle konuşuyor, bana uyandığımda ancak son sözcüklerini çıkarabildiğim son derece hoş şeyler söylüyordu. Bu sözcükler şöyle diyordu: "İnsanın birbirini aşkla kurması." O an kayboluyordu ve ben kendimi yapayalnız, önümüzde sınırsız ufuklar açan ama her şeye karşın bir vedaya benzeyen o tümceyi tekrarlarken buluyordum.

Ertesi gün flütüyle birlikte oradaydı. Bana verdiği dersin ya da görüşmemizin sonunda, uzaktan beni çağıran babamın sesini işittim. Alkyon bir dalın üstünde ayakta durup yaprakların arkasına gizlenerek flütümü nasıl çaldığıma bakmak için çıktığı ulu ağaçtan telaşla indi, ben de yokuşa vurdum kendimi. Dağa çıkmaya çok az zaman bulabilen annem de babamla birlikteydi. İkisinin birden geldiğine bakılırsa, bana söyleyecekleri ciddi şeyler olmalıydı. Ama önce uzun bir ayrılıktan sonra onları tekrar gördüğüm için çok memnun oldum ve yamacı se-

vinç çığlıkları atarak hızla indim. Annem bana karşısında sanki yeni birisi varmış gibi bakıyordu. O kulübemde dinlenirken, babam tek tek hayvanları inceledi. Sürünün ve otlakların durumundan hoşnut kaldığını söyledi. Tam bir çoban oluyordum, bu da gerekliydi artık, çünkü bu yıl kabilede kalacağından, her yıl yaptığı gibi dağda benimle nöbet değiştiremeyecekti. Bana bundan daha güzel bir haber veremezdi, ama bunu ona söylememek için tuttum kendimi. Öteki haberlerden ise yaşamımızda büyük değişiklikler olacağını anlıyordum, birer uğursuzluk belirtisiydiler sanki. Amcam silah satın alabilmek için sürüden kendi payına düşeni satmaya karar vermişti. Karısının ölümünden sonra meydana gelen yağma sırasında evi de yakıldığından bizimle kalmaya başlamıştı ve yayladan döndüğümde bana kendi elleriyle silah talimi yaptıracaktı. İki kabile arasında sıcak savaş yeniden başlıyordu ve amcam kesin zafere kadar bu savaşı sürdürme niyetindeydi. Savaş çok yakındı, ne benim, ne de karşı kabile başkanının küçük oğullarının katılayacağı, bir yetişkinler savaşıydı bu.

Yemeğimizi bitirirken, annem sanki dikkatimi bu haberlerden başka yana çevirmek ister gibi, gülümseyerek flüt çalmada ilerleyip ilerlemediğimi sordu. "Biraz," diye yanıt verdim, "her gün çalışıyorum ama hiçbir zaman büyük bir müzikçi olamayacağım." "Komşu çoban gibi büyük bir müzikçi mi?" Sesimi çıkarmadım ve annem çalmamı istedi. Alkyon'un bana öğrettiği havalardan birine başladım, fena da çalmıyordum. Annem şaşırtıcı ilerlemeler kaydettiğimi söylüyordu. Tekrar gülümsedi ve sordu: "Karşıdaki çoban da dansta bu kadar ilerledi mi?" Sorusu yüzümü kızarttı ama ona soracak gücü buldum kendimde: "Neden soruyorsun bunu bana?" Bütün çocukluğumu aydınlatmış olan o sevecenlikle sıkı sıkı sarıldı bana ve şöyle dedi: "İlkbaharda dağa çıkan çocuk henüz bir çocuk sayılırdı. Bugünse karşımda neredeyse bir erkek buluyorum. Babanla ben kabilenin üstünde büyük tehlikelerin dolaştığını görüyoruz. Bunu rüyalar, kehanetler de doğruladı. Düşüncesiz davranışlarla durumu daha da ağırlaştırma. İçinden taşan gücü tutmada ölçülü olmalısın. Bu erdem sende doğuştan yok, önümüzdeki günlerde bu sen ve çok tehlikeli biçimde arkadaşın olan insan için gerekli olacak." Bana sarıldı ama ben uzaklaşarak sordum: "Kim tehdit ediyor onu?" "Kendisi ve sen," dedi babam. "Bu Alkyon'da müzik yeteneği doğuştan, geçen kış kabilesinin toplantılarında ve birkaç şenlikte çalmıştı. Onu dinleyen herkes kendinden geçmiş. Geceleri evinde çaldığı zamanlar, insanlar onu dinlemek için, karanlık, soğuk demeden evin etrafında halka olup otururlarmış. Pek çok köyden gelip şenliklerde çalması istenmiş. İki kral saraylarında çalması için davet etmişler onu. İlk-

bahardan beri, hepsini reddetmiş, bir çobandan başka bir şey olmadığını ve ancak bizim dağlarımızın havasında esin geldiğini söylemiş. Biz bir yıldır taşıp coşan bu esinin sana duyduğu dostluktan kaynaklanmış olmasından endişeliyiz. Kendini buna kaptırma, çünkü bu ikinizin de sonu olur." "Hiç yaklaşmadı ki bana, bir kez bile konuşmadık ki." "Akıllıca davranmışsınız," dedi babam. "Onu seviyor musun?" diye sordu annem. Ağzımdan az daha bir evet çıkıyordu. Ama o anda, bu evetin arkasından üstümüze bir çığ gibi kopup gelen acı ve kederi gördüm. Annem bunu göremiyordu. Buz kestiğimi hissettim ve tir tir titremeye başladım. Aileme yalan söyleyemezdim. Bana yalnızca müzik ve dansın iletebildiği o mucizevi gerçeklikleri sözcüklerle ifade de edemezdim. Gözyaşlarına boğulacak gibi oldum, ve Alkyon sanki bizi duymuş gibi, ırmağın öte yakasında, ulu ağacın üstündeki her zamanki yerinden çalmaya başlamasaydı ne olurdu bilemiyorum.

Flütün ezgileri beraberinde otlar, çiçekler ve dağlarla toprağın bağrından çıkıp havaya yükselerek uzayda sözlerle anlatılamaz bir buluşmayı gerçekleştirir gibiydi sanki. O halde bize bahşedilen varlığı, hiç koşulsuz, yüceliği, derinliği ve sonsuzluğunun iyi ve kötü rastlantılarıyla sevmek gerekiyordu. O anda babamın kalkıp, benim boş saatlerimde karanlık aylar için hazır ettiğim kütüklerden birkaçını aldığını gördüm. Kulübemin önünde düzenlediği alana yedi meşale dikti ve onları yakarak etrafımızda bir ışık halkası oluşturdu. Alkyon'un flütünün sesi kesildi, şarkı söylüyordu ve bu şarkının sözleri yoktu. *A*'dan başlayarak usul usul bütün ünlülerde gezinen bir kuşun o muhteşem süzülüşüydü bu. Asla dile getirmeden ismimi söylüyordu bu şarkı, koşut ve geniş bir atılımla yükselerek onu kendininkine bağlıyordu. İsimlerimiz karşı karşıya geliyor, asla birleşmeksizin tutkuyla bakışıyor ve hayranlıktan deliye dönerek benim nefret etmekten kendimi alamadığım belirsiz bir vazgeçişle aşkı devam ettiriyorlardı.

Annemin o yumuşak, güzelim yüzünden yaşlar akmaya başladı. Kendisi için değildi ağlaması, Alkyon için, benim için ve olanaksız dostluğumuz için ağlıyordu. Alkyon flütünü yeniden eline aldı ve ışık çemberinin içine fırlayan babam dans etmeye başladı. Dansçıların en yakışıklısıydı babam ve o gün, ruhunun derinliklerinde müzikle coşarak kendini de aşmıştı. Yerçekiminin bu kadar büyük bir keyifle havanın hafifliğiyle boy ölçüştüğünü de, varoluş sevincinin bu kadar mükemmel hareketlerle ifade edildiğini de hiç görmemiştim.

Alkyon durdu ve babam annemle benim arama girerek sarıldı bize. Onun gücünün, korkusuzluğunun içime sızdığını ve çocukluğumdaki gibi, içimin onun bizi her durum ve koşulda koruyabileceği inancıyla,

dünyanın en güçlü adamı olduğu inancıyla dolduğunu hissediyordum. Alkyon'un ağacının tepesinden, kendisi nasıl müzikte muhteşemse, aynı şekilde dansta muhteşem olan babama hayran kalacağı düşüncesiyle mutluydum. Babam yeniden dans etmeye başlayınca, onun bakışının ve jestlerinin davetkârlığına dayanamayan annem de ona katıldı ateş alanında. Bu iki harika dansçının son kez karşı karşıya geçişiydi, coşup, birbirlerinden son kez zevk alışlarıydı. Annemle babam dans sayesinde rastlaşmışlardı, içlerindeki ateşli aşk danstan doğmuştu, dansla ve benimle güçleniyordu.

Bu güzel vücutların ve mükemmel vurguların seyrine kendimi kaptırmıştım ki, annem gel diye işaret etti. Ben de ortaya fırladım ve onların dansına katıldım. Onların davranışlarında ve bulunduğum yerde bir şeylerin değiştiğini hissettim. O ana kadar onların etrafında dans ediyordum, şefkatleriyle sarmaladıkları bir vaattim ben. Yılan gibi kıvrılıp, tutkuyla birbirlerine yaklaşıp uzaklaşarak oluşturdukları o güzel ovalin çevresinde dönenip durmuştum. Şimdiyse onlar beni sadece şefkatle bağırlarına basmakla kalmıyorlar, aşklarının içerisinde, o sonsuz dans ağacının gövdesinde, köklerinde kucaklıyorlardı. Babamın çizdiği ışık çemberinde kendilerininkine eş bir yer sunuyorlardı bana, benim jestlerim, yükseliş ve yere çöküşlerim onlarınkinden hiç de aşağı kalmıyordu. Tapıyordum onlara, tutkuyla onlarla birlik olduğumu hissediyordum, onlar da duyumsuyorlardı bunu ve hep birlikte henüz yabancısı olduğumuz bir eşitlik icat ediyorduk.

Alkyon'un müziği bizi sürüklüyor, bizi havalandırıyor, bizse onu bedenlerimizle tekrar yere indiriyorduk, ama o bir kuş gibi yeniden, yeniden göklere yükselmek istiyordu. Alkyon ile aramızda, devinimin sevinci ve coşkusuyla karışık bir tür savaş vardı. Annemin merkez ve baş imge olarak öne çıktığı biz üç dansçı da bir aşk yolu arıyorduk, ama bu yol Alkyon'un müziğinin bizi sürüklemek istediği yol değildi. Dans bizim aracılığımızla, bedenlerin yasasını, geometrilerinin o güzelim sadakatini ve ağırlıklarının hiç değişmeyen taleplerini unutmamaya çağırıyordu onu. Ondan devinimin adım adım yükselen umudunu sonuna kadar, delice bakışlara kadar zorlamamasını istiyordu dans. Annem ölümsüz bir sevinçle etrafımızda iki halka daha çizmiş ve tıpkı bir ceylan gibi sıçrayıp birden duruvermişti. Babam da aynı şeyi yaparak, tek başına devam etmem için işaret etti bana. Alkyon flütünü bıraktı ve varlığın başlangıç sesi olarak *a*'nın, sessiz harflerin ışıklı ve korkunç yolunu açıp rehberlik ettiği sözsüz ilahiye döndü yeniden. Sesi yüksek-lerde süzülüyordu ama ben yerde ve havada çizdiğim hareketlerin ondan aşağı kalmadığını biliyordum. Gene de, benim dansım, bizi birbiri-

mize bağlayan şeye karşın onun müziğinin karşıtıydı. Sesinden onun acı çektiğini ve bize dayatılan ayrılığa ağladığını hissediyordum. Acı çekmeyi kabul ederdim ama vazgeçmeyi kabul etmiyordum. Karşılaşmamızın bizi sürüklediği karşılıklı keşif ve büyülenme yolunda, olduğum gibi ilerlemeye devam etmek istiyordum.

Annem ayağa kalktı, ara sıra yaptığı gibi bir kehanette bulunacağını sandım ve dans etmekten bitap düştüğümden kendimi yere bıraktım. Annem konuşmadı, tertemiz ve biraz da buğulu sesiyle Alkyon'un gür ve yanık sesine katıldı. Onun sesini tanrısal kederin uçsuz bucaksız genişliklerinden yeryüzündeki daha ölçülü umutlar ve acılar alanına çekerek ona yol gösteren annemdi artık.

Bu şarkı bitince babam ayağa kalktı; annemle Alkyon için, yıl içinde gücünün ve dolaşımının doruğuna ulaştığı gündönümlerinde kabilemizde güneş kursuna yöneltilen tören selamına durduk. Meşaleler sönmek üzereydi, dolunay az sonra dağın arkasında kaybolacaktı ve bana annemden yayılan ışıkla o kadar kaynaşmış gibi geliyordu ki onun ışığını açıkça göremez olmuştum. Babam onun yanında doğan güneşi andırıyordu ve gecenin gündüze doğru kaydığı o anda ben onların birleşmelerini iki yıldızın karşılaşması gibi hayal ediyordum. Hemen ayrıldım yanlarından ve kulübeyi onlara bıraktım, gidip sürünün arasında uyudum. Uzun süre uyku tutmadı çünkü bu olağanüstü akşamdan sonra düşüncelerim Alkyon'un fazla göksel olan hayaliyle savaşıyordu. Uykuya dalmadan önce ona ilk ruh mesajımı gönderdim; tek bir sözcükten oluşuyordu bu mesaj: Mutluluk. Uyandığım anda, hâlâ yarı uyur bir durumdayken, şöyle diyen iki sözcük buldum dudaklarımın üstünde: Her şeye karşın. Hiç kuşkum yoktu, bu onun cesaret ve umutla dolu yanıtıydı bana. Kalktım, üzülmeyi reddederek, sürünün amcamın satmak istediği yarısını toparladım. Hayvanları kulübenin yakınına indirdim, ocaktaki ateşi canlandırdım ve yemeği hazırladım. Babam dışarı çıkınca; her şeyin hazır olduğunu gördü ve ben de onun hoşnut kaldığını fark ettim. Önce üçümüz sessizce yemeğimizi yedik, annem ve babam çok sevdiğimiz ama yabancı ellere terk edeceğimiz hayvanlara üzüntüyle bakıyorlardı.

Onlara içimi kemiren şu soruyu sordum: "Komşularımızla çıkışı olmayan bir savaşa girmek zorunda mıyız? Neden artık bir toprak adamı olmaktan çıkıp bir savaşçı olmuş amcama boyun eğmek zorundayız? Hayvanları ve onun için ekip biçtiğimiz tarlaları geri verirsek, onun deliliklerden kurtulmak için kabileden çıkamaz mıyız?" Beni dinleyen annem, sanki onu incitmişim gibi doğruldu ve babamın yüzü karardı. "İnsan bir kabilede doğmuşsa," dedi annem, "onuru çiğnenmeden çıkamaz

oradan. Kabilemiz olmasaydı, biz daha niceleri gibi kralların, kentlerin, onların askerlerinin, onların yargıçlarının ve rahiplerinin kurbanı olurduk. Bizler onun sayesinde özgürüz ve ona sadık kalmak zorundayız. Sen de Klios." Annem benimle hiç böyle konuşmamıştı, gerek sesinin tonu, gerekse söylediği şeyler canımı sıkmıştı, ama gördüm ki babam da onaylıyordu onu.

Annemle arama giren gölge uzun sürmedi. Annem onları anladığımı gördü, çok yakında tekrar görüşeceğimize inanmanın mutluluğuyla kucaklaştık. Tepemizde dolaşan tehditlere karşın, üçümüz de dün gece yaşadıklarımızla aydınlanmıştık. Babam sürüyü keyifle önüne kattı, yaşam doluydu, mutluluk ve güç doluydu, içimde ulu bir ağaç gibiydi o. Bu onu sağ olarak son görüşüm oldu.

İzleyen saatlerde Alkyon sürüsünü uzağa götürdü, ben de öyle yaptım. Zaman zaman, uzun aralıklarla bir kayadan ya da sivri bir tepeden birbirimize varlığımızı ve düşündüklerimizi ifade eden bir çığlık gönderiyorduk. Yalnızlıkla, çoğu zaman kaygıyla geçen bu günler ve geceler boyunca vadiden hiçbir yeni haber gelmediğinden, belki de savaş hiç çıkmaz diye umutlanıyordum. Yedinci gün hasta bir koyunun bakımıyla uzun zaman uğraştıktan sonra yatmaya hazırlanırken, bedenim ve ruhum ani bir mesajla ayaklandı: Aşağı in! Bir an bile kuşku duymadım, mesaj ciddi bir olaydan benden önce haberdar olan Alkyon'dan geliyordu. Dağ yamacını hiç inmediğim kadar süratle indim. Bizim eve yaklaştığımda amcamı silahlarını kuşanmış bir durumda bir ağacın arkasına gizlenerek karanlığı gözetlerken gördüm. Yanına gidince doğruldu; meşin zırhı içinde muazzamdı. Yaralanmıştı, umutsuz ve vahşi yüzü bir delininkinden farksızdı. Bana bakıp haykırdı: "Öcünü alacağız!" Korkunç bir felaket olduğuna emindim, bir engelmiş gibi amcamın etrafından dolaşıp eve koştum. İçeri girdiğimde yere uzanmış iki soluk cisim gördüm, babamın korkunç yaralarla delik deşik olan bedeni oracıkta yatıyordu. Annem arkasında duruyordu. Beni görünce tek bir damla yaş, tek bir sözcük olmadan bağrına bastı ve ben artık bir gölgeyle kucaklaşıyormuşum duygusuna kapıldım.

Güneş doğunca annem kendini topladı. Hiçbir yardımı kabul etmeyerek, iki kabilenin de ölülerini kutsamalarına zaman vermek için bir silah bırakışması ayarlamak amacıyla tek başına düşmanlarımıza gitti.

Amcama hiç danışmadan, doğrudan düşman kabilenin başkanıyla konuştu. Hiç kimse neler konuştuklarını bilemedi ama aralarında yirmi sekiz günlük bir kutsal barışa karar verildi. İkisi de birbirinden acılı olan tarafların –çünkü düşmanımız Atos da savaşta büyük oğlunu kay-

betmişti– bu anlaşmadan daha uzun, hatta belki de kalıcı bir barış doğabileceğini umduklarını sanıyorum; ama amcamın çılgınlığı buna izin vermedi. Bu annemin kişiliğinin tam anlamıyla kendini gösterdiği son eylem oldu. Daha sonra annem başına gelen dayanılmaz felaketler yüzünden yaşayan bir ölüden farksız hale geldi.

Çarpışmanın kötü gidişi amcamın eseriydi. Bizimkiler sadece dört kişiydi. Öteki kabileden ise yedi kişi gelmişti. Hâlâ geri çekilebilirdik ama amcam bunu istemedi. Düşmanın taktiğiyle gafil avlandı. Onlardan üçü tek tek bizimkilere saldırırken kalan dördü de amcamın etrafını sarmıştı. Yaralanmış ve kıstırılmıştı ki, hasmını yere seren babam imdadına koştu. Bunu izleyen o müthiş boğuşmada, amcam –son bir gayretle– saldırganlardan birini öldürdü, ama güçlerini birleştiren öteki üçü babamı çok ağır biçimde yaraladılar. Öfke ve acıyla kükreyen amcam babamı sırtlayıp düşmana karşı öyle bir girişti ki, ona karşı koyamadılar. Amcam babamı kurtardığını sanıyordu ama eve geldiğinde babam ölmüştü. Bizden son sağ kalan da kurtulmayı başarmıştı. Her iki taraftan da iki ölü vardı.

Bu uğursuz günün akşamı, sürüye bakmak için tekrar dağa çıktım. Ay yükseldiğinde, ırmağın öte yanından Alkyon'un flütünün sesini duydum. Onun sayesinde birkaç dakika, birkaç saat olsun üzüntümden ve amcama karşı duyduğum öfkeden uzaklaşabildim. Üstümüzde Alkyon'un yalnızca ciğerlerindeki havayla ve parmaklarının hareketleriyle babam için ona layık bir anıt diktiği o hem loş hem ışıl ışıl müzik yapısının yükseldiğini gördüm.

Ertesi gün tekrar eve indim, babam ve kabile yoldaşı için cenaze ateşini yaktık. Annemin istediği gibi şarkı söylemeye mecali yoktu ama cenazelerin etrafında çok ağırbaşlı ve görkemli güzellikte bir tören dansı yaptı. Düşündüm: Bu onun yaşamının son dansıydı. Yanılmıyordum.

Daha sonra dağa ancak ara sıra çıkabildim, çünkü amcam zamanımın çoğunu onunla birlikte silah talimi yapmaya ayırmamı istiyordu. Babamın ölümüne neden olduğunun asla bilincinde değildi, bu ölüm onun savaş ve intikam isteklerini delilik derecesinde kamçılamıştı sadece. Dağa çıktığımda, Alkyon benden uzak durmaya özen gösteriyordu. Zaman zaman, düşlerime ya da ruhuma yönelttiği ani eylemlerle bana varlığını, umutlarını ve dikkatli olmam gerektiğini hatırlatıyordu. Haklıydı, çünkü bir gün amcamın bir ağacın tepesinden beni gözetlediğini fark etmiştim. Onu görmemiş gibi yaptım, o da her zamanki gibi ustalıkla anında gözden kayboldu.

Amcam savaştan sağ kurtulan diğer akrabamızla birlikte bizim eve

yerleşmişti. Anneme bir köle kız almayı önermişlerdi. Annem reddetmişti, onlar da annemi hizmetçileri gibi kullanıyorlardı. Silah talimiyle ya da düşman topraklarına baskınlar yapmakla meşgul olduklarından, ne biri çalışıyordu ne öteki. Anneme yardım etmeye çalışıyordum ama gitgide, beni mükemmel bir savaşçı yapacağını söyleyen, hatta babana yaraşır bir savaşçı deme cüretini de gösteren amcamın emrine girmiştim. Amcam olağanüstü bir savaşçı, hoyrat yapısına karşın usta ve sabırlı bir eğiticiydi. İçimden ne kadar direnseme de, beni sadece silah kullanmada eğitmekle kalmamış, savaşın, kanın ve metalin verdiği vahşi zevkleri de öğretmişti.

Bir gün sürüyle aşağı inerken, annem amcamın dul olduğundan, kabile yasasının ona tanıdığı, ölen erkek kardeşin dul eşiyle evlenme hakkını talep ettiğini anlattı. Böyle bir bakış açısının, üstelik de babamın ölümü bu kadar yeniyken onu tiksindirdiğini söylemiş annem. Ama o gene de hakkım dediği şeyde ısrar ediyormuş. Yakın bir tarih de saptamış.

Güç dengesini çok iyi kestiriyordum ve anneme tek bir çaremiz kaldığını söyledim, kaçmak. Aklı fikri kanlı savaşında olan amcam bizi takip edemezdi. Annem reddetti, o kabileye bağlı bir kadındı ve ne olursa olsun yasalara uyacaktı.

Doğru amcama gittim, suratına vurdum, onun babamın katili olduğunu ve annemi kendisiyle evlenmeye zorlayamayacağını haykırdım. Şaşkınlığı ve öfkesi korkunç oldu, çünkü kardeşini severdi. Boğuştuk, beni zaptetmek yetiyordu ona, istediğinde de bir vuruşta yere çarptı beni. Savaş için bana ihtiyacı vardı ve beni öldürmek istemiyordu. Anne ve babamla yaşadığım hayat çoğu zaman çetindi ama sevgiyle aydınlanmıştı. Amcam bağışlamadı beni, ben de beni bağışlamasını istemiyordum. Kabile yasasını uyguladı ve annemle evlendi; ben o andan itibaren kin içinde yaşadım.

Amcam her gece annemin ona bir oğul vermesi için uğraşıyordu. Dayanamıyordum buna, kendime bir kulübe yaptım ve onların yanından ayrıldım. Annem gebeydi, nefret ediyordum bundan, ona bakmaya cesaret edemiyordum, birbirimizden utanır olmuştuk.

Amcamın yağmalama akınlarından birinde, yeni bir çatışma çıktı. Amcam düşmanlarımızdan birini öldürmüş bir diğerini de yaralamıştı, ama bizim kabileden de bir kişi ölmüştü. Düşman dört kişiydi, bizim tarafta ise amcamla ben vardık sadece. Her an daha çok ihtiyacı vardı bana. Ona neden Alkyon'u düşmanlarımız arasında saymadığını sordum. Yanıt olarak, düşman kabilenin onu Orpheus rahibi olarak kabul ettiğini ve çarpışmalara katılmasını istemediğini söyledi. Şunu da ekle-

di: "Ötekilerin işini bitirince onu esir alacağız. O da bizim için çalıp söyleyecek."

Amcam benim bir erkek olduğumu görebilmek için gittikçe sabırsızlanmaya başlamıştı. Kış gelip çatmıştı, artık dağa çıkmıyordum. Zamanımı onunla kılıç, kargı ve ok çalışmakla geçiriyordum. Her türlü savaş oyununu ve amcam çok usta bir avcı olduğundan tırmanmayı ve her türlü arazide sessizce yer değiştirmeyi de öğreniyordum. Daha sonra bu sayede hayatta kalabildim. Amcam onunla mızrak mızrağa geldiğimizde kendisini öldürmek istediğimi çok iyi görüyordu. Bir yandan sürekli olarak tetikteyken, bir yandan da gözlerimde okunan nefretten hoşlanıyordu. Şöyle diyordu: "Daha da kötü olmalısın, bir kurt sürüsü gibi yırtıcı olmalısın." Artık çalışmaya ne zamanım vardı ne de isteğim. Koyunlarımızı neredeyse daha kuzulamadan yiyip bitiriyorduk. Tarlalarımızın çoğu işlenmemiş haldeydi. Bir tek, annemin uğraştığı bahçemiz hâlâ babamın zamanındaki gibi bakımlıydı. Her geçen gün yoksullaşıyorduk, ama amcam bunu umursamıyor, şöyle diyordu: "Ne önemi var, düşmanlarımızı öldürdüğümüzde mallarına, karılarına, çocuklarına el koyacağız." Bu savaşın sonunda onların da tıpkı bizim gibi yoksullaşacaklarını düşünüyordum, ama bunu ona söylemeye korkuyordum.

Bir gün talimde onu yaraladım, kükredi, şöyle dedi: "Benim kadar usta oldun, yakında babanın öcünü alacağız ve toprağı düşmanlarımızın elinden kurtaracağız."

Bahar gelince, sürüden kalan birkaç zavallı hayvanla bir günlüğüne dağa çıkma izni kopardım. Umduğum gibi, Alkyon ırmağın karşı yakasında beklemekteydi, ağacın üstünde saklanmıştı, onu göremiyordum ama hava kararınca flütünü çalmaya başladı. O kadar güzel ve hüzünlü çalıyordu ki, içimden dans etmek gelmedi. Bütün gece ve sonraki bütün gün, bu derin güzellik ve keder duygusu içinde kaldım. Amcamla birlikte ve onun baskısı altında geçen aylar boyunca, bu yaşama katlanabilmek için ben de onun gibi katılaşmak ve dışa kapanmak zorunda kalmıştım. Eski yaşamın aydınlığından bir tek annem kalmıştı bana, ama o da umutsuz bir kadından ve sonu gelmeyen bir gözyaşı pınarından başka bir şey değildi artık. Kendimi hapsettiğim bu surların içinde Alkyon'un müziği yitip gitmiş bir gerçeği yeniden bulmamı sağladı. Akşam olduğunda artık ağacın üstünde değildi. Birkaç nota çalarak ona seslendim, uzaktan, dağın yükseklerinden sözsüz şarkısından birkaç ölçüyle yanıt verdi, sonra ses kesildi. Sabah şu sözcüklerle uyandım: Dikkatli ol! Sanki onun sesinden yükseliyordu bu sözcükler, ama ben dikkatli olmak istemiyordum artık. Vadinin öte yamacında hayvanlarını görüyordum ve onun çalacağını ya da bana bir işaret göndereceğini umuyor-

dum. Hiçbir şey gelmeyince, öğleyin büyük kayanın üstüne çıktım ve o ana kadar hiç dans etmediğim kadar dans ettim. Arzumu, onun arzusunu dans ettim, ama aynı zamanda artık benim dünyam olan kılıç ve şiddet dünyasındaki umutsuzluğumu da koydum dansıma. Eğer bana karşılık vermezse ırmağı geçip, kabilelerimizin yasalarını çiğneyerek, onun dağına çıkmaya kararlıydım. Kabilesinin adamları tarafından tutsak edilmem ya da öldürülmem vız geliyordu. O beni görüyordu, bundan emindim, ama saklanıyordu. İki notayla yanıt verdi bana: Biri, çok hafifti, bir aşk sözü gibi geldi bana; yüksek perdeden çınlayan ötekiyse bir tehlike işaretiydi. Döndüm ve tüm heybetiyle, tehdit dolu havasıyla vadi yolunu keserek bana doğru ilerleyen amcamı gördüm. Ben dans ederken silahlarımı saklamış, elinde bir sopayla üstüme üstüme geliyordu. O anda tepelere doğru kaçabilirdim hâlâ, ama bir an bile düşünmedim bunu. Kendimi gücümün doruğunda, yeniden aşka açılmış ve amcama karşı çıkmaya hazır hissediyordum. Bana artık kendisi kadar güçlü olduğumu söylemişti ama bu beni yanıltmak içindi. Talimlerde gücünün ve hızının ancak bir kısmını göstermişti. Çoban değneğimle saldırdım ama beklenmedik birkaç darbeyle, hiç umutlanmamam gerektiğini gösteriverdi bana. Senin yaptığın gibi, Oidipus, silahımı ellerimden çekip aldı. Darbelerinin altında önce öfkeden, acıdan, sonra da korkudan bağırttı beni. Artık gücüm kalmayınca, tıpkı boğaları yola getirmek için boynuzlarından kavrayıp çayıra devirdikleri gibi, saçlarımdan yakalayıp, tekrar tekrar yere çarptı beni.

Yaşadığım bozgun, aşağılanma, utanç Alkyon'un gözleri önünde olup bitiyordu ama aklımda ve yüreğimde ne kaldıysa her şeyimle onun benim imdadıma koşmamasını umut ediyordum. O bir kan adamı değildi ve amcamın onu öldürmesi işten bile olmazdı. Kendimi savunacak halim kalmayınca, amcam acımasız bir ustalıkla uzun süre vurmaya devam etti bana. Haykırıyor, bir çocuk gibi ağlıyordum ama aman dilemedim. Bayılmışım, bunun üzerine işim dediği şeyi bıraktı. Onun istediği beni öldürmek değil, beni sonsuza kadar dehşet ve nefretle boyun eğmeye zorlamaktı. Belli belirsiz güneşin kaybolduğunu, gecenin serinlediğini hissettim. Yanımda beni rahatlatan bir şey vardı, o muydu bu, flütünden çıkan ezgiler mi, yoksa sadece düşüncesi miydi? Bunu asla bilemedim.

Amcam annemin kendisine bir oğlan çocuk vereceğinden emindi. Bir kız doğdu. Amcam anlamsız bir öfkeyle patladı, kızı ne yapacaktı ki. Onu alıp güneşe bırakmaya kalktı. Annem kalan son gücüyle çocuğunu korudu, hatta bıçakla amcamı yaralamayı bile başardı, ama amcam onu

yere fırlatarak tekmeledi. Bağırışlarını duydum, silahlarım yanımdaydı ama amcam da kendininkilere sarılmakta gecikmedi. Dövüştüm, evet, annem için dövüştüm ama amcam karşısında uğradığım o korkunç bozgunun ve yaraların etkisi henüz geçmiş değildi. Umutsuzca savaştım ve amcam birkaç darbede beni annemin yanına, yere serdi. Güneşe bıraktığı çocuk ancak birkaç saat yaşayabildi, ertesi gün de annem öldü.

Korkudan, nefretten ama aynı zamanda aralıksız körüklediği düşmanımızdan babamın öcünü alma arzusu yüzünden amcama zincirlenmiştim. Artık ne Alkyon'u düşünecek, ne de müziğin varlığına inanacak halim vardı. Dans da korkunçlaşmıştı, yalnızca ay olmadığı geceler dans ediyorduk. Bizi hızla vecde ulaştıran barbar dansına başlamadan önce kütük gibi içiyorduk ve köpüğe kesmiş bir halde, tüyler ürperten tatlılıkta bir uçuruma yuvarlanıyorduk.

Artık dağa çıkmıyordum, tarlada da çalışmaz olmuştum, telef olan sürüden kalan hayvanları teker teker kesip yiyorduk. Sadece annemin bahçesine saygılıydım, küllerini oraya serpmiştim, küçük kızkardeşiminkileri de. Orada sonuna kadar, onun sevdiği sebze ve çiçekleri yetiştirdim. Zamanımı amcamla talim yaparak, avlanarak, düşmanlarımızı gözetleyerek ve fırsat buldukça yağmalayarak geçiriyordum. Onlar dört kişiydi. Bizse iki. Ancak şaşırtmacayla etkili olabiliyorduk. Kendime yaralı ve kaçıyor süsü vererek onlardan birini gizlendiği yerden çıkartmayı başarmıştım. Amcam onu yaraladı, ben de işini bitirdim. Bu savaşın topyekûn bir savaş olduğunu göstermek isteyen amcam, cesede saygısızlık etti, başını kesti ve ganimet olarak götürdü. Onu kapının üstüne çivilemek niyetindeydi ama ben eve girmeyi reddettim. Onu götürüp bir pınar başına bırakmama izin verdi, düşmanlarımız gelip onu aldılar ve törelerine göre gömdüler.

Casusları olan amcam, bana onların Alkyon'u korumak için yanlarına getirttiğini söyledi. Artık iki dağ da ıssız kalmıştı. Alkyon bir Orpheus rahibi olsa da, yoldaşlarının yükünü hafifletmek için nöbet tutuyordu, çalıp beste yapmayı ne canı çekiyordu ne de zamanı vardı buna. Ben, karşımıza çıkması halinde onu savunmaya kesin karar vermiştim. Her seferinde, kalan son takatimle ona dikkat sinyali veriyordum.

İki kabile arasındaki savaş hızla sürekli bir çatışmaya dönüştü. Gece yürüyüşleri, baskınlar, yağmalamalar, kundaklamalar ara vermemecesine birbirini izliyordu. Amcamın ustalığı başlangıçta üstünlük sağlamıştı bize. Bir ağıllarını ateşe vermiş ve koyunlarından bir kısmını çalmıştık. Amcamın onları yanlış bir yöne çektiğini sandığı bir akşam, uzakta bir yerdeki bir çiftliği yakmaya gittik. Ama planlarımızı anla-

mışlar ve yakınlarda bir yerlerde gizlenip bizi bekliyorlarmış. Yardımcılarının da desteğiyle bizi diri diri yakmayı hesapladıkları ambara girmeye hazırlandığımız anda boğuk bir nota çalındı kulağıma ve bütün benliğimle "kaç" mesajı aldım. Amcamı uyardım ve yayımla hançerimi bırakıp, babamın hep öğütlediği gibi, sadece kargımı alarak var gücümle kaçtım. Benim önümde koşan amcam onu durdurmak üzere mevzilenmiş bir düşman tarafından karnından vurulmuştu. Adamı devirip koşmaya devam ettim. Amcam ellerinden kurtulmayı başardı ama koşmak için harcadığı çabalar yüzünden yaraları ağırlaştı. Baş düşmanlarının ağır biçimde yaralandığını bilen karşı taraf, ölümüne bir savaşa girmekten çok, onun işini bitirmek için ertesi günü beklemeyi yeğledi.

Amcam sığınağa ulaştığında çok kan kaybetmişti ve güçlükle sürükleniyordu. Silahlarını bırakmak zorunda kalmıştı ve hırıltılar halinde soluk alabiliyordu. Sonunda kinimi kusmak ve onu öldürmek düşüncesi çakıldı kafama. O bunu gözlerimden anlamış olmalı. Belli belirsiz gülümseyerek şöyle dedi: "Yarın kabilenin başı sen oluyorsun." Dediği şeyi saçma buldum, ama onunla işimi bitirmek için yeniden nefretime dönmek istediğimde, çoktan silinip gitmişti bu duygum. Yarasını tedavi etmeye çalıştım ama bir kan seli içinde boğuldu ve tıpkı yaşadığı gibi şiddet içinde öldü. Heybesinde kalan azığı aldım, o devasa cesedinin altına birkaç odun yerleştirdim ve bir cenaze ateşi yakıp dağa kaçtım.

Ertesi gün amcamın küllerini bulduktan sonra evimizi yaktılar. Koca kayanın tepesinden yangını görüyordum; beni yok etmeye ve bu kan davasına kesin son vermeye ne kadar kararlı olduklarını bana göstermek istediklerini anlamıştım.

Daha sonra, bir yaban hayvanı gibi izimi sürmeye başladılar. Avlanarak ve sefil gece vurgunlarıyla yaşıyordum. Her akşam sığınak değiştiriyordum, kimseyle konuşmaz ve belki de artık hiç düşünmez olmuştum, ama babamın ve kabilemin öcünü almak için dört elle sarılmıştım yaşama. Bizim dağda iki kez etrafımı sardılar, üzerlerine daha önce hazırladığım taşları ve ağaç kütüklerini yuvarlayarak ellerinden kurtuldum. Kuşkusuz Alkyon da onların kuşatma harekâtına katılıyordu ama onu göremeyeceğim kadar uzakta duruyordu. Gözüm kulağım aralıksız düşmanlarımın yaptıklarıyla meşguldü, ama Alkyon'un çalıp söylediğini bir daha asla işitemedim.

İnanılmaz bir güç ve direnç kazanmıştım. Amcamın gücü, kurnazlıkları ve kötülüğü bende canlanmış gibiydi. Gene de geceleri rüyamda annemi, babamı, Alkyon'u ya da yanan evimizi görüyor ve gözyaşları içinde uyanıyordum. Sabahları kendime gelip bilinçlenince, tekrar nefretin pençesine düşüyordum ve artık düşündüğüm tek şey, saklanmak

ve bir fırsatını bulup çapulculuk yapmak ya da düşmanlarımı yaralamaktan ibaretti. Onlarsa beni kar yüzünden dağdan inmek zorunda kaldığımda yakalama hesabı içindeydiler. Bir gece karanlıktan yararlanarak onlardan kaçtım ve çok uzaklara gittim.

Bir sitede, asker olmak için kralın huzuruna çıktım. Perişan bir haldeydim, üstüm başım lime limeydi, kral kuşkulu bir edayla tepeden tırnağa süzdü beni, ama vahşi görünüşüm altındaki gücümü keşfederek şöyle dedi: "Git yıkan ve yarın beden eğitimi salonuna gel." Ertesi gün muhafızlarıyla birlikte oraya gittim. "Koş," dedi bana. Adamlarını zahmetsizce geride bıraktım. "Cirit at," dedi. İçlerinden hiçbirinin atamadığı kadar uzağa fırlattım ciritimi. Kral devam etti: "Şu adamla dövüş." Amcamın bana öğrettiği vuruşlar sayesinde adamı çarçabuk yendim. Kral beni muhafız birliğine aldı, ben onun bir savaşı kazanmasına ve bir kenti ele geçirmesine yardım ettim. Kendi evlerinde kadınların ırzına nasıl geçilir, yaşlı insanlar nasıl öldürülür ve sağ kalanlar nasıl köle edilir orada öğrendim. Kral cesaretim olarak adlandırdığı şeyin ödülü olarak bana altın yaldızlı süslemeleri olan bir zırh takımı verdi. Takım hoşuma gitti ama kralı sevmemiştim, onun yiğitliğine sahip olmasa da amcamla aynı kafadandı ve asla en ön safta savaşmıyordu.

Dönüşte şöyle dedim krala: "Senden ayrılıyorum, kralım, bahar geldi." "Kal," dedi bana, "sana ihtiyacım var, sana bir ev, altın bir kolye, güzel bir köle veririm, elli adama komuta edersin." Ona bir kan davam olduğunu söyledim. Bizim dağları tanıyordu ve önce bu davayı halletmem gerektiğini biliyordu. "Kan durulunca," dedi bana, "dön buraya. Başka bir kenti ele geçiririz ve ben seni oranın valisi yaparım." Bu ödlekler ülkesinde herkesin yaptığı gibi diz çökerek izin istemedim ondan. Onun öfkesini bastırmaya çalıştığını görmek keyiflendirdi beni. Onu korkutuyordum ve dönmem için yanıp tutuşuyordu, çünkü ben olmadan üç tane sefil sitenin kral müsveddesi olmak için hiçbir şansı yoktu.

Üçü her gün denize doğru yürüyorlar, Antigone her akşam dinlenmek ve geceyi geçirecek bir yer bulmak için onların yanından ayrılıyor. O gidince, Klios ateşi yakıyor, Oidipus'la ilgileniyor ve yemekten sonra, bir gece önce bıraktığı yerden devam ediyor öyküsüne. Oidipus sözünü kesmeden, tek laf etmeden, olağanüstü bir dikkatle onu dinliyor. Klios bu dikkat sayesinde yaşamının en karanlık, en pırıltılı, en derinlerdeki yerlerine dönebilme cesaretini buluyor, çünkü tek başına dönmüş olsaydı, karşısında sadece yıkıntılar bulacaktı. Konuşmasını kestiğinde yeniden Oidipus'u buluyor yanında, düşüncelerini istila ettiği,

mutsuzluğunu ve yaşamından asla unutamayacağı imgeleri ruhuna kazıdığı Oidipus'u. Bir mağarada ya da ta ucunda açık havanın belli belirsiz aydınlığının fark edildiği derin bir ormanda gibi gömülüyor, ilerledikçe ilerliyor Oidipus'un dikkatinde.

Bir gündür, iki gündür, günlerdir sürüyor öykü, çünkü Oidipus her akşam şöyle diyor: "Devam et."

Antigone üzgün, iki adam arasında kendisinin dışlandığı bir alışveriş, bir keşif yaşandığını hissediyor. O gün yürüyüş her zamankinden daha uzun. Akşam üzeri, sayılamayacak kadar çok uğultu arasından, daha önce düşünde gördüğü bir olayı tamamlayan boğuk bir gürültü işitiyor. Kayalık yara ulaştıklarında gece oldu, bulutlar var, Antigone kesintili ay ışığında fark ediyor denizi ve burnun önünde uzanan kayalıklarda köpük köpük patlayan dalgaları.

Klios bir kayanın içinde rüzgâr almayan ve fazla derin olmayan bir mağara keşfediyor. Geceyi orada geçirmeye karar veriyor Antigone, kalacak başka bir yer aramak için vakit çok geç. Erkekler de kabul ediyorlar, kız yemeği hazırlarken Klios mağarada onun için dallardan bir döşek yapıyor. Yemeğin sonunda, ateşin sıcak halkasında bir araya geldiklerinde Oidipus Klios'a dönüyor ve her akşamki gibi şöyle diyor: "Devam et:"

Klios, öykünün başını dinlememiş olan Antigone'nin orada oluşu yüzünden duraksıyor. Oidipus Antigone'ye öykünün oraya kadarki kısmını özetliyor ve Klios da, Oidipus'un isteği üzerine devam ediyor.

Bizim dağlara dönmekle düşmanı gafil avlayacağımı düşünmüştüm ama gafil avlanan ben oldum. Çoktandır beni bekliyorlarmış ve işi bitirmek için her şeyi hazırlamışlar. Kralın armağanı zırhım sayesinde güvende olduğuma inanarak geldim. Pek fazla önlem almadan bir ağaçlıktan geçerken bir okla yaralandım. Saldırgan kaçtı ve üstümdeki zırhla onu izlemem olacak iş değildi. Böylece zırhı çıkardım ve tetikteki yaban hayvanı yaşamıma geri döndüm. Mevsim yaz olmasına karşın, karnımı doyurmakta çok zorlanıyordum. Bizim oralarda her şey yakılıp biçilmişti. Onların topraklarındaysa ailelerle sürüler iyi savunulan birkaç noktada toplanmışlardı. İz sürücüler yardımıyla yavaş yavaş dağ başında kıstırmışlardı beni. Bunun beni açlıktan teslim olmaya zorlamak için olduğunu sanıyordum, daha da betermiş. O çok sevdiğim yamaçları tırmanırken, onların ta en tepeye kadar farklı yüksekliklere öbek öbek odun yığdıklarını gördüm. Tuzağı anlamadım, hem zaten her taraftan kıstırıldığım için bundan kaçamazdım. Sadece silahlarımla

yapayalnızdım, tepeye yakın bir yerlerde taşlar arasından çıkan küçük bir pınarda susuzluğumu dindirebiliyordum henüz.

Yiyecek hiçbir şeyim kalmayınca, gücümün yettiğince onlarla son bir kez savaşmak için ertesi gün dağdan inmeye karar verdim. Alkyon da savaşa katılırsa, onun darbelerine karşılık vermeyecektim. Bunu ona flütümle söylemeye çalıştım ama bana karşılık vermedi. Gece yarısı uyandım. Pınarın suyu başımın yanından akıp gidiyordu, rüzgâr değişmiş, gökyüzü ağırlaşmıştı. Çok acıklı biçimde başlayan eski yaşamıma bakıyordum. Alkyon'un felaketten önceki zamanın derinliklerine gömülü hayaline ve bana ifşa ettiği ama yitip gitmiş olan o aşka, hatta belki de o umuda kavuşuyordum.

Sabah bir duman kokusuyla uyandım, yamaçlara yığdıkları odunları yakmışlardı ve rüzgâr –günlerdir yönünü değiştirmesini bekledikleri rüzgâr– alevleri yukarı doğru sürüklemeye başlamıştı bile; tepelerdeki diğer çalı çırpı yığınlarının tutuşmasıyla yangın daha da büyüyecekti. Artık hiçbir umut kalmadığına inanmıştım, toprak makilerle ya da sıcaktan kurumuş otlarla kaplıydı. Çılgına dönen hayvanlar yukarlara doğru kaçmaya çalışıyorlardı, sadece kuşlar dehşet verici bir gürültüyle üzerime doğru gelen bu çok yüksek alevlerden kurtulabilme şansına sahipti. Kuzeyde yangının sıçrayamayacağı son derece dik taş bir yamaç vardı, ama ancak yavaş yavaş ve kayalara tutuna tutuna inilebilecek o yanda da düşmanın silahlarının parıldadığını görüyordum. Her şeyi düşünmüştüm, yaralanmayı, ölümü, hatta yenilirsem tutsaklığı, ama yanacağımı hiç aklıma getirmemiştim. Korku, ateşin dehşeti bütün benliğimi sarıyordu, öfkeden çığlık çığlığa ve tir tir titreyerek alevlerin karşısında geri çekiliyordum. Dağın en tepesine çıktım, belli bir noktada ve elbette kısa bir süre için yangının fazla yayılmadığını gördüm. Belki de oradan geçebilirdim ve bu benim tek şansımdı. Alevlerin yaklaştığı pınar başına indim yeniden. Üstümü başımı, saçlarımı ıslattım. Yüzümü nemli bir bezle örttüm ve iki elimle kargımı tutarak hızla yamaçtan aşağı koşmaya başladım. Ateşin yakınına gelince haykırdım. Evet, bundan eminim, bir uyarı çığlığı attım. İnanılmaz bir sıçrama yaptım. Alevler tarafından sarılmış ve körleşmiş olarak, bir kez daha sıçramayı başardım ve bilmeden, Alkyon'un üstünde buldum kendimi. Silahsız olarak karşımda duruyormuş. Hızımı alamadığımdan, ondan kaçamadım. Kargımı ona saplamıştım, birlikte yere yuvarlandık. Yangın yüzünden çılgına döndüğümden koşmaya devam ettim ama o ayağa kalkamadı. Anında öldürmüştüm onu. Ancak daha sonra, gece büzüldüğüm kayanın altında anlayabildim olan biteni. Ben onu devirirken, bana sanki adımı mırıldanıyormuş gibi gelmişti. Bunu gerçekten duydum mu, yok-

sa sadece hayal mi ettim, asla bilemeyeceğim.

Ertesi gün saklandığım yerden çıktım ve kesin bir savaş için, hâlâ yaşamakta olan iki düşmanımın üstüne yürüdüm. Açlıktan ve yaralarım yüzünden bitkindim, Alkyon'u öldürdüğüm için kendimi bağışlayamıyordum, ölmek istiyordum ve beni kurtaran da işte bu oldu. Uzun, belirsiz, umutsuz bir savaş oldu ama onlar hem beni vurmak, hem de kendilerini savunmak durumundaydılar. Kendimi korumak umurumda bile değildi benim, artık zafer filan istemiyordum, umduğum tek şey bu vahşi serüvenimin sona ermesi ve kesin olarak bitmesiydi. Birçok darbe aldım ama son gücümle indirdiğim bir darbeyle onların en iyi savaşçısını vurup öldürdüm. Kalçasından yaraladığım ötekisi karşımda yalnız kaldığını görünce, silahlarını attı ve kaçmaya kalkıştı. Onu hemen öldürebilirdim ama sırtından vurmak istemiyordum. Birdenbire döndü ve diz çökerek bağırmaya başladı: "Kıyma bana, çünkü oğlum Alkyon seni seviyordu. Ben kabilemin başkanı ve son üyesiyim, sen de öyle. Felakete bir son ver."

Silahlarımı fırlattım ve Atos'u kucakladım. İkimiz birden başımıza gelen sefalet ve çılgınlığa ağladık. Yaralarını temizledim onun, o da benim yaralarıma ve yanıklarıma baktı. Bana yiyecek verdi, o akşam aynı kulübede uyuduk. Törelere uyarak iki ölü için cenaze töreni düzenledik. Alkyon'un flütünü onun sağ eline koydu, ben de benimkini sol eline verdim. Onların cenaze ateşleri önünde en yüce yeminlerle kabilelerimiz arasındaki kan davasının kesin olarak son bulması için and içtik. Alkyon ölümde bile güzeldi, bir zamanlar dağın tepesinde olduğu kadar uçucu ve hafifti. Ne yazık ki, ruhum tıpkı şimdiki gibi uyuşmuş, çürümüş, pisliğe bulaşmıştı ve ben o gün onun yüzünde gördüklerimden hiçbir yeniden doğuş umudu, hiçbir yaşam olanağı bulup çıkaramadım.

Ertesi gün Atos bana garip bir öneride bulundu: "Biz yıllardan beri Alkyon için bir nişanlı yetiştiriyoruz. Kızın ailesi ölmüş, onu biz evlat edindik. Adı İo ve daha beş yaşında. Evini onar, tarlalarına bak, sana yardım ederim. Birkaç yıl sonra kızı eş olarak sana veririm. Bizim çocuklarımız olursunuz, çocuklarınız da beraber kuracağımız tek bir kabilenin çocukları olurlar."

Bu öneriden duygulanmıştım ve kafam karışmıştı, ama yüreğimle aklım hüzünle doluydu. Ona önce dünyayı görerek buna felaketi unutmam gerektiğini öyledim. Şöyle dedi: "Önerim kızımız ondördüne girene kadar geçerli olacak." Gitti ve ben artık evimizi yeniden kuracak, tarlalarımızı ekip biçecek ve yeni bir sürü edinecek cesaretim kalmadığını anladım o an. Amcamın ruhu hâlâ hükmediyordu bana, ben bir kan, savaş ve yağma adamı olmuştum. Yeniden askerliğe geçmeyi dü-

şündüm ama artık itaat edebilecek durumda değildim. Gücümü diğer erkeklerinkiyle kıyaslamış ve kadınlar üstündeki etkileyiciliğimi keşfetmiştim. Evimin yıkıntılarını, dağlarımı ve ailemin mezarlarını terk ederek yollara düşüp Grek ülkesini karış karış dolaştım. Size rastladığım ana kadar, nefret ve utancımı daima gereksiz cürümlerle besleyerek, baştan çıkarmalar, hırsızlıklar ve çapulculukla geçindim.

Bir sessizlik oluyor, deniz kayalıklara çarpıyor ve yalıyarı dövüp duruyor. Kırlardan bir baykuş çığlığı geliyor. Antigone, başı Oidipus'un omzunda ağlıyor. Klios onun duygusallığından etkilenmiş, soruyor: "Neden ağlıyorsun?" Kesik kesik yanıtlıyor kız:

"Senin küçük nişanlın yüzünden." "Ama benim nişanlım yok ki." "Hayır, bir nişanlın var, gerçek bir nişanlı ve onu sana Alkyon vermiş. Kaç yaşında?" "Yedi galiba." "Onunla mutlu olmayı öğrenecek ve çoluk çocuğa karışacak zamanın var hâlâ." "Ağlama, Antigone, üzülme." "Artık ağlamıyorum, küçük nişanlın İo yüzünden üzgün olmaya hakkım var, mutlu olmaya hakkım var benim."

Oidipus ayağa kalkıyor: "Uzun bir gündü, gel, bırakalım onu, uyusun." İki adam mağaradan çıkıyor, her biri ötekinin sessizliğinde Alkyon'u düşünerek, İokaste'yi düşünerek, dağlardaki müziği, gizleri, kehanetleri düşünerek ateşin yanına uzanıyorlar, "Başla" diyen ve inat eden yaşamı düşünerek.

IV

ANTİGONE'NİN İTİRAZI

BİRKAÇ gün sonra burundan ayrılarak yeniden yollara düşüyorlar. Sonbahar yavaş yavaş geri çekiliyor, renklerini kaybediyor ve dağların yamaçlarına, her geçen gün biraz daha aşağılara kar yağıyor. Onları hiç umulmadık yollardan, Diotime'nin Antigone'yi daha dün ayrılmışlar gibi karşıladığı bağlar içindeki evine götüren Oidipus'un peşinde, uzun bir yolculuk bu. "Kışı bizimle geçirirsin," diyor Diotime. Klios baban ve kendisi için ulu meşenin bulunduğu tepede bir kulübe yapar. Hiç kimse gidip rahatsız etmez onları."

Klios meşenin yanında taş, odun ve aletler buluyor. Bir ateş yakıyor, inceden bir yağmur yağmaya başlıyor ve yağmurun yumuşak ezgisi onda belirsiz ama içine işleyen bir hüzün uyandırıyor. Sessizliği Oidipus bozuyor: "Klios, sana bir flüt lazım, ayrıca dans da etmelisin." Şaşıran Klios karşılık vermiyor. Karanlık bastı, gece ayaz yapacak. Birbirlerine iyice sokulup ateşin başında uyuyorlar.

Kulübe bitince, Klios bir flüt satın almak için en yakındaki kente gidiyor. Yalnız kalan Oidipus gidip koca meşenin karşısına oturuyor, kurumuş dallardan yükü ve yeraltındaki köklerden tacıyla kafasında canlandırmaya çalışıyor onu. Kimi zaman ağaç orada ve Oidipus herşeye rağmen içinde ayakta kalan meşeyi keşfediyor. Çoğu zamansa yalnızca rüzgâr, yağmur, körlüğün geçmek bilmeyen zamanı var. Belki de kendisinin istediği, ya da, ve katlanılmaz bir düşünce takılıyor aklına, hiç kimsenin istemediği bir felaket bu.

Klios geri dönüyor, ormanda avlanmış ve avladıklarını iki flütle değiş tokuş etmiş. Daha güzel olanı Oidipus'a. Beriki dehşete kapılıyor, hâlâ çalıp çalamayacağını soruyor kendi kendine, çalmaya karar veriyor ve kulübeye müzik doluyor, dansı bıraktığını sanan Klios yeniden kaptırıyor kendini dansa.

Ertesi sabah Oidipus şafakla birlikte yola düşüyor. Endişelenen Klios arkasından gidiyor. Uzun bir yürüyüşten sonra uzaktan boğuk bir gürültü geliyor kulaklarına, Oidipus oraya yöneliyor. Fırtınalardan sonra taşan bir ırmağın kıyısına varıyorlar. Hızla akan sular kalıntıları, ağaç kütüklerini, hayvan leşlerini sürüklüyor. Oidipus suyun uğultusu ve şiddeti karşısında heyecanlanıyor, üstündekileri çıkartarak suya atlıyor. Akıntılarla sürükleniyor, dalgaların altında kalıyor, son hızla akıp giden kütüklere çarpıyor. Suyun üstünde, ama kıyı boyunca koşarak ona seslenip duran Klios onun kendinden geçtiğini sanıyor. Akıntı Oidipus'u kayalık bir adacığın çıkıntısına doğru sürüklüyor. Tam oraya çarpıp parçalanacakken, kayanın üstüne çıkmayı başarıyor. Kaygan taşın üstünde ayakta duruyor, sevinç içinde, coşkuyla ve doğanın gücünün dehşetiyle kendinden geçmiş. Dalgalar yükseliyor, dizlerinde kırılıyor, çevredeki her şey devinim, rüzgâr, fırtına, vahşetin egemenliği. Etrafında kapkara ve insanı içine çeken bir girdap oluşuyor. Kendini bu uçuruma bırakıp gitmek onun yazgısı. Klios düştüğünü görüyor onun, akış yönüne doğru koşuyor, Oidipus'u yakalamak için suya atlıyor. Akıntıyla üstüne doğru gelen vücudu yakalayan Klios onu alttan tutuyor ve kıyıya doğru yüzmeye çalışıyor. Oidipus cansız gibi, kıyı yakın, Klios sadece kıyıya bakıyor. O anda bir ağaç gövdesi çarpıyor başına şiddetle. Klios Oidipus'u bırakıyor ve sulara gömülüyor.

Klios kendine geldi, kıyıda, bir adam inanılmaz bir güçle ciğerlerine bastırıyor ve yuttuğu suları çıkartmaya zorluyor onu. Oidipus, bu o, bedenini ovuyor, ısıtıyor, kalkmaya ve yağmurun altında kulübeye dönmeye zorluyor. Bu kör nasıl olup da onu sudan kurtarıp kıyıya çıkartabildi? Klios soru yağmuruna tutuyor onu, Oidipus bu sorulara şaşırmışa benziyor. Sadece kendine göre karşılık vermekle yetiniyor: "Geldik işte." Binbir zahmetle, Antigone'nin onları beklediği ve yara berelerini temizleyip sardığı kulübeye geldiklerinde, Klios bundan fazlasını asla öğrenemeyeceğini anlıyor.

Kış geçmekte, Antigone Larissa ile çalışıyor, Narses Klios'a çömlekçilik öğretiyor, Klios usta çıkıyor bu işte. Akşamları, Klios Oidipus'a flütünü veriyor. Alkyon'unkinin tam tersi, barbar bir müziği var Oidipus'un. Gene de hoşuna gidiyor Klios'un, korların şöyle böyle aydınlattığı kulübenin daracık mekânında dans ediyor. Bu neredeyse durduğu yerde yaptığı, dokunaklı bir dans, kendini kaptırmıyor bu dansa Klios ama henüz gizli tuttuğu bir maddeden bir şeyler kesip oyuyor. Atölyeden dönüşünde ara sıra toprak getiriyor Klios. Onu yoğuruyor, ona eşya ve hayvan biçimleri veriyor. Oidipus ona yardım ediyor, bir

daha heykel yapabileceğini sanmıyordu ama hâlâ yapabildiğini fark ediyor. Klios bir sel yatağında siyah bir taş buluyor. Oidipus taşa bir ağız yapıyor ve bir gülümseme konduruyor. Antigone bunu Diotime'ye veriyor, kadın taşa şu adı koyuyor: Taşın ilk gülümsemesi.

Birkaç gün sonra Diotime Antigone'ye bir zeytin dalı veriyor. Oidipus'un bundan bir heykel yontmasını diliyor. Kabul etmeden önce tereddüt ediyor Oidipus, bu dalda gizli olan şeyi keşfedebilmek için onu elleriyle ve bütün bedeniyle yokluyor. Bittiğinde, Klios serin suları ve gölgelerin hoşluğuyla yaz şimdiden gelmişçesine mutlu hissediyor kendini. Antigone heykelin adını soruyor. Oidipus sadece şunu söylüyor: Bir pınar var. Gür bir su sesi işitiyor Antigone. Ağacın esnek hareketinden ve eğiminden geliyor ses. Kız pınarı görmüyor, Oidipus da hiçbir şey açıklamıyor. Klios heykeli Diotime'nin bahçesine götürüyor. Büyüleniyor kadın ve Antigone'ye pınarın heykelin üst kısmında olduğunu gösteriyor. Pınardan gelen bir iç çekiş hissediliyor, çimenlerin altından kıvrıla kıvrıla akan ve birkaç taşın üstünden atlayarak kaçıp giden suyun şırıltısı keşfediliyor. Antigone bu dereyi, suyunu bırakmadan önce dem çeker gibi bir sesle bir parça kumu da birlikte kaldıran pınarı tanıyor. Thebai yakınında bir ormanın kıyısında, bir zamanlar İsmene'yle oynardı orada. O zamanlar onun için her şey önceden belli ve açık seçik çizilmiş gibiydi. Şimdiyse, her türlü beklentinin tersine, onun için gözlerle seyredilebilen, ellerle dokunulabilen ve hiç bıkmadan yüreğiyle duyabileceği bu çok güzel parçayı yapan bu baş dönmeli körün peşinde yollara düşen bir dilenci oldu işte.

Aysız bir gece. Klios bunu benliğini saran şiddetli kesinlikten, dans etme zorunluluğundan hissediyor. Oidipus'un uyuduğuna inanınca kulübeden çıkıyor ve ıssız küçük bir vadiye iniyor. Kabilesi varken her yıl gerçekleşen, gelecek olan anı bekliyor.

Oidipus'un kendisini izlediğini fark ediyor ama vakit, onunla uğraşamayacak kadar geç. Gökyüzü bulutlarla kaplı, zifiri karanlık ve dans çoktan benliğini sardı bile. Adımlar, denetlenen jestler yok artık, Tanrısal Kadın'a gömülmekten ve onun sizde yitip gittiği gibi, sizin de onda yitip gitmenizden başka yolu yok bunun. Durmadan dönmek, dönmek ve başınızı arkaya eğdiğinizde, vahşice üstünüze devrilen dünyanın devinimi içinde kendinizi kaybetmek zorundasınız. Bulutların dizginlenemez akışının ortasında, bir yıldızın bir an için belirip kaybolmasından garip bir hazza kapılıyorsunuz. Bir bıçağın keskin tarafında en tehlikeli yöne doğru; eğer sözcüklerle böyle adlandırdığınız şey anayla olan bağlarını kaybetmeseydi, bu doğrultuyu düşünce diye adlandıra-

caktınız. Ama anne orada, hoş kokularıyla, yakıcı teniyle ve bir iskeletin sahip olduğu şiddetle. Siz bundan sonra yaşayabilir misiniz? Acaba Oidipus bunu sizin gibi görebiliyor mu? Belki de, çünkü onun bir dağ gibi yüce, baş döndürücü bedeniyle, o bilici yüzünü göğe, gökteki milyonlarca kör yıldıza doğru çevirirken görüyorsunuz. Hazzın o titrek kıyısında döneniyorsunuz ve ikiniz de artık kendi kendinizin anlamı ve merkezi olmamanın mutluluğunu keşfediyorsunuz. Zamanın sonuna ulaşıyorsunuz. O sizi alıp yere fırlatıyor, nereye, nasıl, hiç önemi yok.

Oidipus kendine geldiğinde güneş gökte bir hayli yükselmiş. Nerede olduğunu çıkaramıyor ve asasını da kaybetmiş. Antigone yaklaşıyor, soğuk su getirmiş. "Kendini ne hale getirmişsin!" diyor. Çocukken Merope söylerdi bu sözleri, Oidipus o çok sevdiği gülümseyişi anımsıyor. Antigone ona su veriyor, her yanına bulaşmış çamurları siliyor ve asasını buluyor. Uyanan Klios'la da ilgileniyor. Vadinin yamacından yukarı çıkıyor, adamlar iki çocuk gibi onun arkasından geliyorlar. Artık delirecekler, diye korkmuyor Antigone. Diotime'ye bundan söz ettiğinde, o şöyle dedi: "Mutsuzluklarını içlerine gömmemeliler, onu yaşamaları çok daha iyi. Baban kendine bir meslek edindi, insanlar onun küçük heykellerine bayılıyor."

İlkbaharda yeniden yollara düşüyorlar ve önceki sonbahar geldikleri burna varıyorlar. Yakındaki küçük limanda Klios bir çömlekçiyle çalışabilir. Antigone artık dilenmiyor, çünkü Diotime'nin tanıdığı bir kadın Atina pazarlarında satılmak üzere birlikte kumaş dokumayı önerdi. Klios kendisi ve Oidipus için, burnun tepesindeki küçük mağarayı hazırlıyor. Antigone kentte kalıyor ve her gün babasını görmeye geliyor. Oidipus hemen hemen bütün gün yalnız ve burnun en ucuna, denize dimdik inen bir kayanın tepesine yerleşerek heykellerini yapıyor.

Bir gece, Oidipus düşünde çok mutlu olduğunu görüyor, ama uyandığında her şey silinmiş. Güneşin en kızgın olduğu saatte deniz kıyısına iniyor, suya giriyor ve yarı baygın bir haldeyken, düşünün izlerini buluyor yeniden. Çalmaya cesaret edemediği bir kapı var. İleri yaşta bir kadın açıyor kapıyı. Beyaz saçlarıyla çok güzel ve sanki o dikkate değer bir iş yapıyormuş gibi hayranlıkla kendisine bakıyor. Bir mağara girişine benzeyen koridorun duvarlarında yeşil işaretler fark ediyor. Bu dilden anlasa, çözebileceği işaretler.

Kâhinler ve bilici kadınlar ona gülmüşlerdi. Ona Thebai krallığını ve gözlerini kaybettirdiler ama bu kâhin kadının kendisini yanıltmak istemediğinden emin. Tersine, ona kendi evinin kapısını açıyor.

Sonraki günlerde, Oidipus eskisi gibi yaşıyor. Her sabah heykel

yapmak için burnun en ucuna gidip yerleşiyor. Yalıyarı döven dalgaları ve deniz kuşlarının çığlıklarını dinliyor. Her şey aynı ama gene de her şey değişmiş. Klios'un ona taşlar ya da kıyıya vuran tahta parçaları getirmesi boşuna, gitgide daha seyrek yontuyor onları. Elleri işlemez oluyor, çünkü ruhu ellerinden uzaklaşıp düşündeki kapıdan geçerek denize dalıyor. Denizin enginliğine, tekdüzeliğine ve yakıcı tuzuna. Belki de, gözleri görürken tanımamıştı onu. Bugün içinde bir şeyler açılmaya başlıyor; bazen o şey bütünüyle orada, Oidipus'un kendi içinde kaybolmasını ya da tükenip gitmesini arzu ediyor.

Çoğu kez ona ulaşamıyor ve karanlıkların içine yuvarlanıyor. Sayısız nesnenin ve insanın parlaklığından mahrum olan körlüğün karanlığı, artık çok yüksek sesleri duyamayan sağırlığın karanlığı. Uzaklık, reddedilmişlik, terk edilmişlik günleri yaşıyor ama kendini şiddetle aşarak denizin uyumlu zevci ya da sevgili zevcesi olduğu günler daha sık geliyor. Hayranlık uyandıracak denli büyümek ya da uzayda silinip gitmek için kendinden kaçtığı anlar giderek artıyor. Beklemek yeter, çok geçmeden artık hiç bitmeyecek bu anlar. Artık önemli olan tek şey sonsuz umut zamanı, önemli olan tek şey derin düşüncelere dalabileceği zaman. Bu sınırsız imgenin içinde uzaklaştıktan, hep daha ileri gittikten sonra, onun yürek burkan, anlaşılmaz bir reddedilişle aniden yok olduğu günü asla unutamayacak.

Kapı açılmıştı, aydınlık onu yakalamış, içine almıştı. Sonsuza kadar terk ettiğini sandığı yerde yatarken buluyor kendini. Gece olmuş, yanı başında sönmeye yüz tutmuş aydınlığıyla bir ateş yanıyor. Sevgili, uzak, ne yazık ki söz dinlemeyen Antigone üstüne eğilmiş. Tüm tasaların boşuna olduğunu bilen Oidipus, bu kızın o zavallı, sevecen tedirginliğiyle ne yapacak? Antigone'nin sesi acımasızca çınlıyor, artık onun kendisini işitemediğini bilmiyor mu bu kız? Artık kimseyi duyamadığını, sadece önünde açılan ışıklı enginlikleri sonsuza kadar görebildiğini, tekrar, tekrar görebildiğini? Antigone ile Klios onun o geldiği mutluluk ve huzur yerine dönmesine izin vermeyecekler mi? Neden ağlıyor Antigone, neden onun yalvardığını duymaktan alıkoyamıyor kendini? "Bizi terk etme. İşte iki gün, iki gecedir yoksun, yemek yemiyorsun, artık bizi tanımıyorsun. Bu delirmenden de beter, baş dönmelerinden de beter. Ben senin için öldüm mü, ya Klios, o da mı yok artık? Eğer sen burada değilsen, o zaman bizim burada işimiz ne? Gerçekten hiçbir işine yaramıyor muyum, beni fazla mı görüyorsun?" Kız sarsıyor babasını, haykırıyor: "Oidipus, sen ölemezsin, eskiden yapabilirdin, Thebai'de ölebilirdin. Burada buna hakkın yok artık." Antigone doğruluyor, bilici bir kadın gibi feryat ediyor: "Hakkın yok artık buna. Buna

itiraz ediyorum, çünkü... benim, Antigone'nin yüzünden!"

Oidipus Klios'un onu yatıştırdığını, tekrar yanına diz çöktürdüğünü işitiyor. Onun o haklı, o korkunç itirazına karşı koyamayacak, hissediyor bunu. Antigone istiyor diye su içiyor, bir şeyler yemeye çabalıyor. Işığın gücünden başka güçlerin de yeniden içine dolmasına izin veriyor. Belli belirsiz, tedirgin edici sesiyle ve yavaşça tekrarladığını işitiyor Antigone'nin: "Biz neciyiz, bizim ne işimiz var burada, sen çekip gittikten sonra?" Klios şöyle diyor: "Bırak onu, görüyorsun ki acı çekiyor. Hem görüyorsun, geri dönüyor." Geri dönüyor Oidipus, onların istediği gibi, ışık geçirmeyen gövdesine, yer çekimine boyun eğen bu dünyaya geri dönmenin acısını hissediyor. Başını dizlerine yaslayan ve ona yavaş yavaş yemek yediren, yudum yudum su içiren Antigone'nin hareketlerindeki sevecenliği hissediyor. Klios ellerini avuçlarında ısıtıyor, sonra flütüyle Alkyon'dan bir ezgi çalıyor. Belki de dinlediği müziklerden sonra çok yoksul, o kadar beklenmedik ve o kadar duyarlı bir noktada içini titreten bir müzik ki bu, içinden gözyaşlarına benzer bir şeyin koptuğunu hissediyor. "Ağlama," diyor Antigone, "istersen gene gidebilirsin. Ama artık o kadar uzağa değil, o kadar uzun zaman için olmaz. Bu dehşet verici mutluluk içinde, bizsiz, hiç kimsesiz olmaz. Anlıyor musun?"

Heyhat, anlıyor. Üzüntüyle, nedeni belirsiz bir rahatlamayla yeniden ağırlaşmış, kör ve karanlık bir halde yeniden buluyor kendini. Bulunduğu yerde, yollarda.

Ertesi gün, Oidipus Klios'a soruyor: "Neden o kadar korktunuz?" "Uzun sürüyordu, her defasında daha uzun sürüyordu. Yüzündeki o mutluluk edası ve hareketsiz vücudunla. Oysa biz senin yürüyüşünün, ellerinin ve düşüncelerinin dur durak bilmeyen devinimine alışmıştık. Senin baş dönmem dediğin ve bilinmezliğe gittiğinde sönüp giden her şeye." "Artık gitmeyeceğim."

Köye inmeye hazırlanan Klios'un ona hiç inanmadığını görüyor. O gittikten sonra eline bir taş alıp yontmaya başlıyor. Bilici kadınlı rüyasını, onun açtığı ve sonsuzluğa değil, kendi evine götüren kapıyı düşünüyor.

Akşam, Klios İsmene tarafından yollanan bir adamın Antigone'yi görmek istediğini haber veriyor. İsmene Atina kralı Theseus ile bağlantı kurmuş. Kral, Oidipus'u Atina'da karşılamaya hazırmış. İsmene Antigone'ye bir miktar altın yollamış. Antigone altını kabul etmiyor ve İsmene'ye iletilecek haberlerle ulağı geri gönderiyor. Çok yakında kral Theseus'un, her yıl Trakya'ya hareket eden Atina donanmasıyla kıyıdan

geçeceğini de öğreniyor.

Birkaç gün sonra Antigone Theseus'un donanmasının yaklaştığını öğreniyor. Üçü birden burnun en ucuna gidiyorlar. Klios gördüklerini Oidipus'a anlatıyor: "Donanmada yedi gemi var. Rüzgâr olmadığından burnu kürekle geçiyorlar. Kürekçiler şarkı söylüyor, geminin bordası, kürekler ve yelkenler koyu kırmızı." Klios ile Antigone sevinç içindeler, şarkıların ritminde, gemilerin çelik gibi çizgilerinde bir deniz halkının serüvenlerle dolu özgürlüğünün dışa vurulduğunu görüyorlar.

Kral Theseus tam ortada, dördüncü gemide ve hep yaptığı gibi, dümenin yekeleri bizzat onun elinde. Burna bakıyor. Eski kral Oidipus'un kızlarından biriyle buraya sığındığını biliyor – bu kıyılarda olan biten her şeyi bilir çünkü. Öteki kızsa onun müttefiki oldu ve Thebai'de olanları kendisine bildiriyor.

Theseus kıyıya yakın gidiyor. Burnu dolaşırken, Oidipus'u yakından görebiliyor: Oidipus yalıyarın tepesinde, çok heybetli, yüzü gözlerini örten siyah bantla sertçe kesilmiş. Soylu Theseus hükümdar asasıyla selamlıyor onu. Yanındakilerin haber vermesine gerek kalmadan Oidipus da bir jestle karşılık veriyor ona.

Burun dönüldü, rüzgâr çıkıyor ve yelkenler şişiyor. Theseus emirler yağdırıyor, denizciler telaşla işe koyuluyor, donanma hızla uzaklaşıyor. Kral geri dönüp baktığında, Oidipus hâlâ aynı yerde. Kutsal bir kişiye layık bir yer, diye düşünüyor Theseus.

V

DALGA

BURUN kuzeyde zaman zaman yarı yabani keçilerin barındığı daracık bir patikadan başka çıkış yolu olmayan dik bir çıkıntı yapıyor. Bu çıkıntının altında, fırtınalarda dalgaların dövüp durduğu, sarp ve tehditkâr bir inişle denize saplanan büyük bir kaya duvarı var. Oidipus düşünde bir yalıyarı yonttuğunu gördü. Klios'la birlikte onu inceliyorlar. Taşı elleriyle yokluyor, tehlikeli bir şekilde sarp duvarın üstünde dikiliyor. Kayanın üstündeki girinti ve çıkıntılara yapışıyor, kulağını kayaya dayayıp dinliyor, yarı yarıya suya dalmış bir yüzücünün ağır, yavaşlatılmış hareketleriyle kucaklıyor kayayı. Klios şöyle diyor: "Kaya kabaran ve kırılırken her şeyi yutacak olan dev bir dalgaya benziyor." Oidipus onaylıyor. "Dalga var, bizi sürüklememesi için bir çare bulmalıyız. Tek başına bir adam başaramaz bunu, bir tekne ve kürekçiler lazım."

Oidipus bedeniyle yalıyarın karmaşık doğal yapısında, orada bulunması gereken teknenin biçimiyle kürekçilerin yerlerini araştırıyor. Birden buluyor, tekne kendisi, onu kendi vücuduyla taşa çiziyor. Bunu yontacak. Klios neden diye soruyor. Oidipus bunun gördüğü düş yüzünden olduğu yanıtını veriyor. Denizin sürüklediği üç kişilik toplulukları yüzünden. Klios bu dalgaya karşı duruiabileceğine inanmıyor. "Bizden ne istediğini anlamak için," diyor Oidipus, "yalıyarı işlememiz gerek." "Bu uçsuz bucaksız bir iş!" "Derhal başlamalıyız. Sen alet edevat bul. Antigone bize yardım eder, vücut ve yüzleri yontmada çok iyidir o."

Klios bu tasarıya kendini kaptırıyor, Antigone'ye bundan söz etmek ve balıkçılardan aletleri istemek için köye gidiyor. Oidipus yalnız kalınca, içindeki dalgayı keşfetmek için yeniden kayayı dolaşıyor. Ara sıra ayağı kayıyor ve elleri sıyrılıyor, kayayı kanıyla damgalamak hoşuna da gitmiyor değil. Dalga orada ve onun içinde. Denizi seyrederken kendini kaybettiğinde de böyleydi, ama deniz hiç direnmiyordu. Onun karşısında, uçsuz bucaksız sonsuzluğunca yutulmuş olmaktan mutluydu. Buradaysa her şey bir zamanlar çok sevdiği Korinthoslu balıkçılar gibi

sert, haşin, zorluklarla dolu.

Küçücük bir çocukken limanda görüyor kendini yeniden. Denizciler birer devdiler, gemiler kocaman görünürdü. Kraliçe Merope limana balık almaya giderken elinden tutmuş. Fırtınadan direkleri devrilmiş bir geminin yanında duruyor. Balıkçılar içindeki bütün yüküyle limana çekmişler onu, ambarda balıklar yakamozlanıyor. Merope denizin açtığı yaralardan dehşete kapılıyor, ama kaptan neler neler görmüş ve denize çıktığında gemiyi nasıl yürüttüğünü anlatıyor. Yukarı, aşağı, daima bir sonraki dalgayı kollayarak, ama hepsinden önemlisi soğukkanlılığını koruyarak. Kendinden emin bir halde gülüyor ve Oidipus bu gülüş, bu güleryüzlü metanet karşısında daha da rahatladığını hissediyor.

İlk engel, onlara katılmayı reddeden Antigone'den geliyor. Bu iş hiçbir ölçüye sığmıyor, anlamsız. Kuşkusuz Oidipus ve Klios'u çeken de bu olmalı. Antigone köydeki işini bırakmak ve yeniden dilenciliğe dönmek istemiyor. Ertesi gün Klios limana iniyor ve Oidipus tek başına dalgayı yontmaya başlıyor.

Antigone düşünde dipsiz bucaksız yalıyarın dibinde, minicik aletleriyle bir çocuk görüyor. Mucizevi bir güvenle birisini çağıran Oidipus bu. Rüzgâr var, rüzgârın korkunç uğultusu var ama sonunda onun şöyle dediğini anlıyor: Kızkardeşim, kızkardeşim! Gece yarısı gözyaşları içinde uyanıyor, kapıyı açıyor, ay her yanı aydınlatmış; Antigone giyiniyor ve koşa koşa burna gidiyor. Oidipus'un kollarına atılmak istiyor, ama uyudukları için onları uyandırmaktan kaçınıyor. Yanlarına uzanıyor, babasının bu korkunç işi yapmasına karşı çıkabilir ama aynı şeyi erkek kardeşi için, felakete uğrayan, peşinden geldiği, Thebai'yi terk ettiğinde arkasından geldiği erkek kardeşi için de yapabilir mi?

İki adam uyandıklarında, Antigone'yi yemek hazırlarken buluyorlar. Açıklama yok, Klios ona aletleri veriyor, kayanın dibinde duran Oidipus ise yapılacak işi gösteriyor. Çok geçmeden anlaşılıyor ki, böyle ince işlerde Antigone'nin üstüne yok. Dilenmek zorunda kalmayacak, Klios köylülere Oidipus'un projesinden söz etmiş. Bunun gemilerini koruyacağını düşünüyorlar ve çalışmaları boyunca onları doyurmaya söz verdiler.

Artık, sabahtan kaya duvarını yontmaya koyuluyorlar, öğleyin denize giriyor, yemek yiyor ve yeniden akşama kadar çalışıyorlar. Kaya sert, ama elleri kolları işe alıştı ve Oidipus taşı zorlamamak gerektiğini hatırlatıyor. Dalga orada, şimdiden orada. Yalnızca onun ortaya çıkmasına yardımcı olmak gerek. Klios ile Antigone henüz gözleriyle görmeseler de, ellerinin altında onun varlığını hissediyorlar. Kuşkuya kapıl-

dıklarında, iki kalfası Oidipus'a sesleniyor. O, taşı elleriyle yokluyor, dinliyor, dudakları ve diliyle tadına bakıyor, gövdesini ona yaslıyor. Şöyle diyor: "İnsan kendini bırakmalı, ona bırakmalı." O zaman ikisi de anlıyor ki, dalga var. Yaşamlarına hoyratça girdi, altına aldı onları, daha da alacak belki de, ama bu onların canlı olmasını engellemiyor.

Dalgayı hissetmeye başladılar ama tekne henüz ortada yok. Oidipus yerini buldu onun, ama bir biçim vermeğe henüz cesaret edemiyor. Kaya aşınma ve fırtınalar yüzünden kararmış. İçi oyulduğunda bembeyaz, ve dalganın köpük köpük kenarları yarın koyu zemininde apaçık ortaya çıkıyor.

İş başındayken Oidipus'un ağzından ara sıra iki üç nota dökülüyor. Herkes onun bir türkü tutturmasını bekliyor ama o arkasını getirmiyor, Antigone bu yüzden üzüntü duyuyor. O an işi bırakıyor ve Thebai'deyken, artık inanılmayacak kadar uzak gibi gelen günlerde söylediği bir dokumacı türküsü mırıldanmaya başlıyor. Klios onu dinlerken daracık keçi yolunda sadece elleri ve ayaklarıyla dans ediyor. Sonunda Oidipus da flütünü çıkartıyor ve çalmaya başlıyor. Bir türkü doğması gerek, ama Oidipus türkü söylemeyi ya istemiyor ya da söyleyemiyor, yürekler ağırlaşıyor bu yüzden.

Oidipus dalgaya devam etme işini ötekilere bırakarak kayaya teknenin şeklini çizmeye başlıyor. İnce pruva bodoslaması uçuruma doğru dikilmiş, kıçı şimdiden dalganın altında. Üç kürekçi çabalayarak geminin hareketini ritimlendiriyorlar, onların arkasında ayakta duran bir adam dümenin yekelerini tutuyor. Gemi derinliklere dalıyor ama pruvası tekrar doğruldu bile, dalganın altına kayıyor, bu manzara karşısında soluğunu tutuyor insan, sonra yeniden bir soluk alıyor rahatlayarak, çünkü geminin engelleri aşacağından emin. Dalga karşı durulmaz gibi görünüyor ama ondan daha ince olan küçük tekne, hasmından kurtulmak için onun o dev gücünü kullanıyor.

Dış çizgiler tamamlanınca, Oidipus Antigone'nin kürekçilerle dümendeki adamı oymasını istiyor. Taşın çizgilerini bozmadan bunu yapabilecek inceliğe sadece onun elleri sahip. Oidipus tekneyi yapacak, Korinthos'ta açık denizlere açılan gemiler ya da Klios'un anlattığı buradaki bazı gemiler gibi. Sadece biraz daha sivri, bir gün denizden gelen o eski biçimlere daha yakın olacak. Yontuya devam ederken, bir yandan da, tıpkı dalga gibi kendisinden sonsuz derecede güçlü olan Sfenks'i düşünüyor Oidipus. Onu alt etmek için onun gücünden yararlanmış ve yanıtlar bıçağını onun karanlıklarına saplamıştı. Dalgalar gibi silinip gitmişti Sfenks. Bunun kendi eseri olduğuna inanmış, zaferi, kraliçeyi.

krallığı kabul etmişti, ama çoktandır önünde kabarmaya başlayan çok daha yüksek bir dalganın kabararak onu yutmaya geldiğini görememişti. Teknedeki adamlar kendisi gibi olmayacaklar, bu dalganın tek olmadığını, onu alt etmenin yetmeyeceğini ve limana ulaşıncaya kadar tüm fırtınaya ve onun getirdiği peş peşe dalgalara göğüs germek gerektiğini bilecekler.

Oidipus sadece kürekçilerle dümencinin dış çizgilerini çizdi. Antigone işe koyulmadan önce uzun uzun bakıyor bu çizimlere. Şaşırıyor, Oidipus bu kez yanılmış, taşın gizli devinimini izlememiş. Ona bunu gösteriyor, taşa dokunduruyor, kürekçilerin esas konumunu hissettiriyor. One eğilmiş, başları yüzlerine çarpan sular karşısında eğilmiş durumda olan kürekçiler, hareketlerinin başlangıcında değiller. Gayretlerinin doruğundalar, gövde ve başlar arkaya doğru gerilmiş, ciğerleriyle havayı çekiyorlar, karşılarında dalganın heybetini, cesaretiyle, ustalığıyla ve belki de sesiyle onları yüreklendiren başdümenciyi görüyorlar.

Akşam olunca Oidipus yardımcılarını dinlenmeye gönderiyor, ama kendisi daha uzun saatler boyu çalışıyor ve ancak gece gidiyor yatmaya. Dalganın ok gibi ileri fırlattığı bembeyaz, incecik, zarif taş tekne zaferle çıkıyor ellerinden.

Antigone üç denizciyi tamamlıyor, sıkı kürek çekiyorlar ama boşa harcamıyorlar güçlerini, dayanmaları gereken uzun bir mücadele var daha çünkü. Bu kürekçiler, diye düşünüyor Antigone, yalıyarın içindeki dalgayı ortaya çıkartmak, Oidipus'un dediği gibi, yalıyarla birlikte bu dalgayı yaratmak için verdiğimiz savaşta biz üçümüz oluyoruz. Şu birincisi Klios, çok yakışıklı, çok sert ama o yabani hayvan havasından uzak, ikide birde yüzünde beliren o zalim ve bezgin gülüşten uzak. Fırtınadaki bu dansa ritmini veren o. Ağzında meydan okuyan hafif bir gülümseme, o nefis gözleriyle dalgaya değil, sadece dümenciye bakıyor. Arkasında kadın-erkek arası vücuduyla o, Antigone. Kaya doğal devinimiyle, uzun bukleleri rüzgârda dalgalanan köpükten bir saç konduruyor başına. Yüzünü yapamayacak, kendisinin kim olduğunu hiç bilmiyor, taşın ne istediğini de. Yapabilirse Oidipus yapsın bunu. Hiç istememesine karşın, içinden yürek burkan bir şekilde "Kızkardeşim" diye seslenerek onu uçurumun tepesine getirten Oidipus. Antigone yapamayacak artık, aletlerini topluyor ve koşarak uzaklaşıyor.

Teknenin önünü perdahlayan Oidipus duruyor ve ellerini uzun uzun ilk kürekçinin yüzünde gezdiriyor. Klios'u çağırıyor. Klios allak bullak, hayranlık içinde ama o da dehşete kapılıyor. Demek Antigone onu böyle görüyormuş, böyle görmek istiyormuş. Öfkeyle söyleniyor: "Kendi

nasıl istiyorsa öyle yapmış beni." Oidipus ise şöyle diyor: "Nasılsan öyle yapmış seni." Ve işine dönüyor. Klios da öyle yapıyor, onlara hiç katılmasa da yüreğine işliyor bu sözler. Oidipus ikinci kürekçiye yaklaşıyor. El yordamıyla taşı yokluyor, tartıyor ve çok hafif kalem darbeleriyle yüzü yontmaya başlıyor. Akşam oldu, Klios artık iyi seçemediği için devam edemeyecek. Oidipus'a sesleniyor, onun yanına gidiyor, onunla konuşuyor ama Oidipus duymuyor onu. Tıpkı burunda, denizin içinde kendini kaybettiği zamanki kadar işine gömülmüş bir halde.

Yorgun düşen Klios gidiyor. Ateşi yakıp yemeği hazırlıyor. Oidipus'un gelmediğini görünce uzanıp uykuya dalıyor. Gün doğarken bir an uyanıyor ve üstünde kör Apollon'un parıldadığını görüyor. Gece çalışması yüzünden tükenen, tanrının saçtığı ışık çok sönük. Yeniden uykuya dalarken, onun yanına uzandığını hissediyor Klios.

Antigone iki gün köyde kalıp dinlendi. Burna döndüğü için mutlu, güneş sisi dağıtmış, balıkçılar denize açıldı, rüzgâr çok iyi, açıklarda kırmızı yelkenlerin şiştiği görülüyor. Gitmeden önce, köyün esirgeyici tanrısının heykeline çiçekler bıraktı Antigone. Heykelde zamanın, yağmurların izleri var, esirgenme ve şifa dilemek için ona dokunan sayısız eller heykeli kayganlaştırmış. İki dalga arasında denizi ya da bir saban izini temsil ediyora benzeyen bir kaideden hafifçe yükselen bir baş fark ediliyor. Başın yüzü yok ama gene de tıpkı köy gibi alçakgönüllü ve içten içe gülümseyen bir şey var bu kütlede. Bu hiç eskimeyen köy tanrısı hep yaşayacak. Dalga zamanın ve fırtınaların etkisiyle, Oidipus'un daha şimdiden gördüğü gibi denize gömüldüğünde, onun yeri hâlâ kutsallığını koruyacak.

Yaklaşan sonbahar yaprakları renklendirmeye başladı, son yağmurlarla çayır ve meralar yeşile kesti. Yarlardan çoban sesleri, köpek havlamaları geliyor. Yokuşu tırmanırken boynu ve omuzları su testisinin ağırlığı altında eziliyor Antigone'nin. Yükü ağır, ama dengesini bulmasını ve yere sağlam basmasını sağlıyor. Yükün altında vücudunun ne yapması gerektiğini biliyor, bunun ona rehberlik ettiğini ve şevk verdiğini hissediyor. İçinden, "Ben yük taşımak ve belki de günün birinde çocuk taşımak için yaratılmışım," deyip gülümsüyor. Testiyi mağaranın önüne bırakırken Oidipus'un hiç duraksamadan, hiçbir yeri yoklamadan güneşin doğduğu yöne doğru ilerlediğini görüyor. Neredeyse uçurumun kıyısına geldiğinde, tam Antigone onu uyarmak için bağıracakken, Oidipus gövdesini ve yüzünü güneşin ışıklarına vererek duruyor. Hemen hemen çırılçıplak, hâlâ genç, hâlâ yakışıklı, üstünde felaketin ve yorgunluğun görünmeyen ama varolan izlerini taşıyor. Bu güçlü, heybetli vücuda hayran kalıyor Antigone ama Oidipus'un yüzünde ba-

kış, gülüş ve sözlerin gücünün aralıksız birbirine karıştığı o çocukluk günlerindeki görüntüsünden pek az şey buluyor.

Oidipus onu duydu ve Thebai'de Antigone odasına girdiğinde yaptığı gibi yarım bir dönüşle ona bakıyor. Ona koşan, o günlerdeki boyuna inmek için çömelen, sarılıp öperken dizlerine ve beline dolanan küçük bir kız o. Ona yaltaklanan, yaltaklanmak zorunda olan kız, çünkü öteki kız, yani İsmene, parmağını bile oynatmadan, ne yapıp edip daima sevilip okşanmayı başarıyor. Oysa o kendini göstermek, eyleme geçmek, talep etmek zorunda. İsmene'ye ise sadece beklemek yetiyor. Belki İsmene de sesleniyor, istiyordur ama bunu nasıl bilecek, çünkü onun yeteneği kendisinin de bunu bilmemesi. Belki İsmene daha becerikliydi ama Thebai'deyken Oidipus'un yüreğinin içinden çağırdığı Antigone'ydi, onun sesini o işitmişti. Antigone o küçük kız başını Oidipus'un kalçasına dayıyor. Oidipus belinden kavrıyor onu ve tuttuğu gibi, gerilmiş kollarıyla tatlı bir güç ve kolaylıkla kaldırıveriyor. Gövdesini ve başını geriye atarak havaya kaldırıyor kızı. O anda küçük kızın gıdısından, hatta tüm bedeninden cıvıl cıvıl, hayranlık dolu, sevgi dolu sesler dökülüyor. Bunları duymaktan şaşkın Antigone, mutlu, mahcup, nasıl olup da kendini böyle bırakıverdiğini anlayamıyor. Oidipus sanki onu hiç duymuyormuş gibi kollarında döndürüp duruyor kızı ve güneşe adıyor. Ona eskiden olduğu gibi bakamadığından, güneşin canlı bakışına adıyor onu. Kendisini yere bıraktığında, eski günlerdeki gibi, minnacık elini onun elinin derin sıcaklığı içine kaydığını hissetmek için can atıyor Antigone. Ama eli irileşmiş, dudakları da, o artık koca bir kız. Yürek burkan bir hüzün anı bu; Antigone küçülen, bir daha asla o çok sevdiği dev el olamayacak olan, yara ve nasırlarla kaplı eli öpüyor. Saçlarını okşuyor Oidipus, Antigone gözlerini kaldırıyor, sanki babasının bakışlarıymışçasına, güneşin o buyurgan bakışı vuruyor yüzüne.

Yalıyarın kuytuluğuna ve soğuk ışığına iniyor kız. O koca kayadan fırlayan bembeyaz gemiyi ve Oidipus'un iki gün iki gece uğraşarak kızını, Antigone'yi taş üstünde nasıl canlandırdığını görüyor. Taştaki girinti çıkıntılar alnın ve rüzgârla savrulan saçların etrafında köpükten bir taç yapmış. Oidipus onu böyle düşünüyor öyleyse, onu İokaste'nin güzelliğinden de, İsmene'ninkinden de farklı bir güzellikle canlanır halde göstermek istemiş. Etkin, kararlı, alabildiğine güvenli bir güzellik bu. Bu yüz dalganın nasıl bir tehdit yarattığını, onun o ezici ağırlığını biliyor ama korkuya teslim olmuyor. Taş bu yüzün aydınlık ve metin görünmesini istemiş, tıpkı Antigone'nin kendi elleriyle yonttuğu ve şaşkınlıkla yeniden karşısında bulduğu gövdesi gibi. Oidipus, hem güçlü kuvvetli bir oğlan çocuğunun, hem de Thebaili öteki kızlardan çok da-

ha gözükara, endamlı bir genç kız bedeninin cüretkâr çizgilerini daha da ortaya çıkartmış bu gövdede. Gösterdiği gayret içinde diğer iki kürekçiyle tek bedende kenetlenmiş, onlarla birlikte yaşamda kalma savaşı veren gövdesi. Oidipus bu gövdeyi, her şeyiyle harcanan gayreti ve tutulan soluğu gösteren, tek çizgisi bile gülümsemeyen şaşırtıcı bir yüzle tamamlamış. Bütün bir baş, bütün bir gövde, tıpkı o yıpranmış köy tanrısı gibi, o saydam ışığıyla doğrudan taşın bağrından yayılan bir gülümseyişle canlanmış. Oidipus'un hayalinden doğan bu profilde onu en çok duygulandıran şey duruluk. O kendisini çoğu zaman o kadar huzursuz, o kadar silik hissederken, demek ki babasının ruhu ve elleri onu böyle sevmiş. Onun kendisine taşta yakıştırdığı, gözle görünmeyen ama orada var olan gülümsemeyi kollarıyla sarıyor, az da olsa barışıyor kendisiyle, Diotime'nin söylediği gibi, belki bir gün Antigone olabileceğini hissediyor.

Oidipus Klios'la birlikte patikadan inmekte, yorgun, süzülmüş bir hali var. Yaptığı o muazzam işten sonra dinlenmesi gerek ama istemiyor. İkinci kürekçinin önünde durdu, elini profilde gezdirip alnın yuvarlaklığına kadar geliyor. Hafifçe gülümseyip şöyle diyor: "İyi olmuş." Yeni uyanan ve gün ışığının getirdikleriyle, hâlâ yer altındaki uykular âlemine ait olanları birbirinden ayırmaya çalışan şaşkın biri gibi. Antigone eğilip ellerini öpüyor ve şöyle diyor: "Teşekkürler." Oidipus'un yüzünde sevecen ve hınzır bir ifade beliriyor: "Sonunda o şekilsiz küçük tanrının gülümsemesine kavuşmuşsun." Afallıyor Antigone, o nereden biliyor? Babası kısacık bir gülüşle yetiniyor, sanki şöyle der gibi: Ben bilirim, seni senden daha iyi tanırım.

Yeniden işbaşı. Oidipus kürekçilerin gayreti sayesinde, ama en çok da dalganın gürleyen iniş çıkışlarıyla ilerleyerek öne atılan tekneyi tamamlıyor. Klios en tepede dalganın çatlamak üzere derinliklere geri döneceği yerde çalışıyor. Küçük bir merdiven yapmış ama artık kısa geliyor. Limandan bir gemi halatı getiriyor, kayadaki bir çıkıntıya bağlıyor ve kendini iple çalışacağı yerin hizasına bırakıyor. Onu uçurumun üstünde öylece sallanır görünce korkuyor Antigone. Ara sıra başını ona doğru kaldırdığında kendisine baktığını görüyor ve adamın dudaklarında kadınları iyi tanıyan birinin o biraz sevecen, biraz alaycı tuhaf gülümsemesi beliriyor. Onun sık sık yaptığı gibi, hep yaptığı gibi –köyde böyle dediler Antigone'ye– bir erkek onları aşkla ya da arzuyla kıskıvrak kendine bağladığında, kadınların ne hale geldiğini gerçekten de bilen birinin. Kızın bilmediği ne varsa o biliyor. İokaste'nin çok iyi bildiği, bütün tavır ve davranışlarına yansıyan, davranışlarına o hoşluğu,

ağırlığı ve o tuhaf azameti veren şeyleri. O böyle değil, asla böyle olmayacak. O sıska, upuzun Antigone işte, tedirgin edici güzelim yüzü ve dans için yaratılmış vücuduyla, kayanın tepesindeki o adamın saygı duyduğu ve nasıl da yoğun bir arzuyla arzuladığı kız. Üçüncü kürekçiyi yontmaya başlıyor Antigone ve eskimiş, toza toprağa bulanmış kirli giysilerinin altından bedeninin hareketlerini izleyen Klios'un bakışlarının ağırlığını hissediyor. Sonra hiçbir şey hissetmez oluyor, gözlerini kaldırıyor ve Klios'un kendini tamamen işine verdiğini, onu düşünmekten vazgeçtiğini görüyor. Bir rahatlama hissediyor ama bu durum uzadıkça belli belirsiz ve içine işleyen bir sızı sarıyor Antigone'yi. O da kazı kaleminden çıkan biçimlere kaptırıyor kendini. Üçüncü kürekçi Oidipus olacak ama onun Thebai'de tanıdığı, yani site halkı için, İokaste'nin gözleri ve bedeni için Zeus'un yeryüzündeki görüntüsü olan Oidipus değil. Fethetmeye ve yenmeye alışmış, bir zamanların o hoyrat delikanlısı olarak yontmak istiyor onu. İşlek ama uzağı göremeyen zekâsı sayesinde Sfenks'i yenmeyi başaran ve büyük dalgayı aşmayı başardıktan sonra arkadan gelen dalgada boğulan; şimdi de elbirliğiyle kazadan kurtarılması gereken Oidipus. Saatlerin nasıl geçtiğini bilmiyor Antigone, bir bağırış duyunca, akşam olmak üzereymiş gibi garip bir duyguya kapılıyor. Klios bu, ipleri çözmüş, asılıp kayarak aşağı inmeye çalışıyor; uca gelince, kızın tepesinde çok, çok yukarlardan inanılmaz bir ataklıkla yere atlıyor ve daracık patikada, dengesini hiç kaybetmeden –adeta hiç çaba harcamadan– kızın yanında buluyor kendini. Antigone'nin başladığı çalışmaya bakıyor, kırılıyor gülmekten: "Hep o, bir zamanların yakışıklısı Oidipus'a tutkun küçük kız!"

Gocunuyor Antigone: "Yakışıklı değil mi artık?" "Kendi tarzında hâlâ öyle ama senin düşlediğin gibi değil. Sen de artık onun seni yonttuğu gibi değilsin ki." Klios giysisindeki bir yırtığı çekiştiriyor, genişlettikçe genişletiyor, onu mutfakta hizmetçilere yardım ederken yakaladığında İsmene de aynen böyle yapardı. "Leş gibisin, toz toprak ve paçavralar içindesin. Bitlenmişsindir de sen, köy bit kaynıyor." "Sen de," diyor kız, "işten sonra leş gibi oluyorsun." "Ben ustaya itaat ediyorum, en çok da her zamanki gibi hiçbir şey söylemediğinde. Ama sen, onun kızı, küçük kızkardeşi!" Sonra birden: "Kendine özgü bir güzelliğin var senin Antigone, sen bir tanesin ve çok şükür ki, bunu bilmiyorsun. Belki de seni seviyorum, zaman zaman seni gerçekten sevdiğimi sanıyorum ama aşk bizim işimiz değil. Gel, yemek yiyelim, uyuyalım, bırakalım ihtiyar çılgın ölesiye çalışsın dursun, madem öyle istiyor. Tek başına geri dönebilir." Kız peşinden gidiyor onun, öylesine heyecanlı ki aletlerini unutuyor. Almak için geri dönüyor ve Klios'un ihtiyar

çılgın dediği Oidipus'u eserinin üstüne eğilmiş, eserinin içinde tamamen kaybolup gitmiş bir halde görüyor.

Koşup yetişiyor Klios'a. Ötekiler gibi bir akşam bu, Klios ateşi yakıyor, kız yemeği hazırlıyor, biraz elini yüzünü yıkıyor ama neredeyse hiç su kalmamış. İş giysilerini çıkartıyor, hemen hemen temiz sayılabilecek yamalı elbisesini giyiyor. Geç oldu, köye inmeye cesaret edemiyor, onun için mağarada yer hazırlıyor Klios. Oidipus geldi, ay doğmuş, buğulu bir ışıkla onun heybetli siluetini, kaya tozuna bulanmış giysilerini ve saçlarını aydınlatıyor. Yorgun, düşüncelere kaptırmış gitmiş kendini. Hiçbir zaman bu yoksulluk ve perişanlığı içindeki kadar heybetli ve muhteşem görünmemişti Antigone'nin gözlerine. Ne cüretle ona ihtiyar çılgın diyebilir Klios?

Bir şeyler yemeğe gayret ediyor, birden bir tiksinti ve çıkarma isteği bastırıyor. Hemen iki adamın karşısından kalkıp, onu utanca boğan öğürmelerle gidip bir kayanın arkasına kusmak zorunda.

Ateşin başına geri dönüyor. Erkekler ne kadar da hoşlar, kaya gibi sapasağlamlar, oysa o kendini kırılıverecekmiş gibi, yaralı, her türlü heyecana kapılmaya açık hissediyor. İokaste'nin orada olmasını, yanağını onun o güzelim omuzlarına yaslamayı ne çok isterdi. İsmene'yle birlikte olmak, Diotime'yi görmek ve onun yanına sığınmak isterdi. Ama önce dalgayı bitirmek gerek, ne var ki insan Antigone gibi, toprak misali yumuşak ve kolay işlenir olursa zor, çok zor bir iş bu. Yorgunluktan ağlıyor, acı gözyaşları döküyor, iki erkek onu kucaklayıp mağaraya vardıklarında tatlılaşan gözyaşları.

Uyandığında ocak yakılmış, yemek hazırlanıyor, Klios iyi günlerindeki havasıyla çıka geliyor: "Gel, sana bir sürpriz hazırladık." O çocuk yüreğiyle onlara koşuyor Antigone. Oidipus, Klios'un pınardan taze su doldurduğu iki kaba çiçek ve bitkiler karıştırmış. Suyun nefis bir kokusu var, hatırlıyor bu parfümü. İokaste'nin mucizevi su dediği su bu. Çok seyrek kullanırdı bu suyu o, çok fazla bitki gerekirdi ve otları toplayanın bu işten anlaması lazımdı çünkü, ama her defasında güçlenir, güzelleşirdi İokaste. Küçük kızların avuçlarına bundan birkaç damla alarak yüz ve boyunlarına sürmesi büyük bir ayrıcalıktı. Öyleyse sihirli suyu hazırlayan Oidipus'tu ve işte bu kez de onun için yapmıştı bunu. Erkekler yalnız bırakıyorlar onu. Antigone İokaste'yi seyrederken gördüğü gibi yavaş yavaş dökünüyor kaptaki suları başına, ovalanıyor, tüm bedeninden süzülen ve onu canlandıran, tıpkı çocukluğundaki gibi zevk çığlıklarıyla yerinde zıplatan suya bulanıyor. Sonra, ürpertiler içinde güneşe uzanıyor ve yüzünü göğe vererek, ta içerlerine sızan bu parfümle onun içinde kaybolarak katıksız bir huzur yaşıyor.

Kalkıp giyiniyor, uzun zamandır hiç olmadığı kadar hafif hissediyor kendini. Ötekilerin yanına gidiyor, yemek hazır, lezzetli, büyük bir iştahla yiyor. Bunca otu toplamak için Oidipus'la Klios gün ağarmadan yollara düşmüş olmalılar. Çok zor geçen bir gün ve kısa bir geceden sonra, onun dün gece kapıldığı o anlaşılmaz mutsuzluk anını yatıştırmak için, biri ötekine yol göstererek, bu çok zahmetli işi başarmışlar. Klios ona bakıyor, elleriyle ondan özür dileyen, işte ben böyleyim diyen, onun da bunu pekâlâ bildiğini söyleyen bir işaret yapıyor. Sonraki günlerde neler yapacakları hakkında konuşuyorlar. Oidipus ondan artık kendini tamamen teknenin kaptanına vermesini istiyor. Sen dış kenarları çizeceksin, ben de senden sonra oyacağım. Dümenciyi yaptığında üçüncü kürekçi de kendiliğinden ortaya çıkacak. Üçüncü kürekçiden vazgeçmek ona ağır geliyor. Kız onların erkekler dünyasında kendi aralarında bunu konuştuklarını anlıyor. Neden? Neden olmasın? Karar veriyor, dümenciyi yapmayı kabul ediyor. Erkeklerin durumdan hoşnut kaldıklarını hissediyor. Hiç kuşku yok, ikisi bunu uzun uzun konuşmuş olmalılar.

İşbaşı yapıyorlar, Antigone dümenci için yeni başlangıç noktaları arıyor. İpe asılı Klios, dalganın tepesini yontarken sinirleniyor. Elinden kaçıyor ip, ayağı boşlukta kalıyor. Halatla yalıyarın tepesinde baş dönDürücü biçimde sallanıp duruyor ve korkutucu bir biçimde gülüyor. Antigone bağırarak yukarı çıkıp dinlenmesini söylüyor ona. Klios kızın yanına iniyor ve bitkin bir halde oturuyor. Oidipus geliyor, flütünü alıp, Thebai'nin yoksul mahallelerinde şenlik günleri söylenen eski bir parça çalıyor. Sihirli su etkisini gösterdi, Antigone hafif ve mis gibi hissediyor kendini, kendine güveniyor, şarkılar söylüyor ve Klios da ara sıra ona eşlik ediyor. Birden, herhalde uyumak için, mağaraya gidiyor ve bu mutlu an sona eriyor.

Antigone dümencinin ortaya çıkacağı taşı dikkatle inceliyor. Aldanmamış, Oidipus'un çizdiği dış çizgiler çok küçük ve onun yaptığı kürekçilerle hiçbir orantısı kalmamış. Taş başka boyutlar istiyor, onu yukarı çeken o muhteşem hareketi hissetmemiş Oidipus, ne onu dikleştiren şu gölgeyi görmüş, ne de umutlarıyla onu büyüten kürekçilerin bakışlarını. Nereye kadar büyüten? Taşla yüzleştiğinde kendi kerteriz noktalarının da çok kısıtlı kaldığını görmek dehşete düşürüyor Antigone'yi. Gemi kaptanı büyük olmalı, çok daha büyük. Onu ürküten bir aşırılık var karşısında. Oidipus'a soruyor: "Taş dümencinin bir dev olmasını istiyor!" "O halde taş haklı." Kız neredeyse ağlayacak: "Ben hiç dev görmedim ki." "Hayır, gördün. Sen küçücükken onların arasında yaşı-

yordun. Çok iyi tanıyorsun onları."

Antigone gövdenin biçim ve boyutunu çiziyor taslak halinde. Sihirli su işe yaradı, yeniden hafif ve güvenli hissediyor kendini. Dış çizgiler belirmeye başlıyor. Dümenci profilden büyük olacak, ama kutsal Thebai krallığındaki Oidipus ile İokaste kadar da büyük olmayacak. Kız keyifli ama köye dönme zamanı geldi. Mağaranın önündeki ocak sönmüş. Klios onu bekliyor: "Seninle iniyorum." Rahatsız bir hali var.

Yarısı bir bulutla kaplı olan güneş kıyıyı titrek bir ışıkla aydınlatıyor. Pek çok tekne limana dönmüş, yelkenler fora edilmiş, kürekçiler istirahatte. Klios durduruyor onu, şöyle diyor: "Seninle konuşmalıyım." Kızın içinde bir anlık bir bekleyiş, anlamsız bir umut beliriyor. Devam ediyor Klios: "Ben dalganın tepesini yapamayacağım, asla başaramayacağım bunu." Antigone'nin düşkırıklığı çok acı, gizleyemiyor bunu. Neyse ki, Klios anlamıyor. Kızgın, kızı kolundan yakalıyor, canını acıtıyor, korkutuyor onu: "Dalga Oidipus'un çılgınlığı, benim çılgınlığım. Onu yükseltmeyi başardım, artık kıvrılıp dönmesi gerekiyor, denize inmesi gerekiyor. Bunu başaramayacağım, onu zaptedemeyeceğim, anlıyor musun? O burna çarpıp çatlayacak ve hepimiz altında kalacağız." "Ama Klios, dalga taştan." "İnanma buna, Antigone, dalga çıldırmış. Düpedüz çıldırmış."

Antigone onun haklı olduğunu ve hemen bir çözüm bulunması gerektiğini dehşet içinde görüyor. Kolunu onunkinden çekiyor ve soruyor: "Senin yerine benim denememi ister misin?" Çığlığı basıyor Klios: "Sen, bir halata asılı, ha. Asla, asla!" Kız keyifli, neredeyse duyulmayacak bir sesle soruyor: "Neden?" Cevap veriyor Klios: "Benim yüzümden." Kızardığını hissediyor Antigone, daha mutlu olmak istemişti ve şimdi mutlu. Birden Klios'un sözlerinin ne anlama geldiğini fark ediyor: "Yani, o zaman dalgayı Oidipus'un mu bitirmesi gerekecek?" Duraksamıyor Klios: "Evet, o bitirecek." "Benim kör babam, o halata asılacak, ha!" "Yapması gerek, yoksa dalga her şeyi yutacak. Bunu söyle ona!" Bu son dayatma isyan ettiriyor kızı, karşı çıkıyor: "Neden ben?" Mağrur, yalvaran bir gülümsemesi var, devam ediyor Klios: "Benim yüzümden." Çoktan arkasını döndü, o dansçı ya da oğlak adımlarıyla sıçraya sıçraya yokuş yukarı çıkmaya başladı bile. Her akşamki gibi gidip ocağı yakacak, Oidipus'u doyurup bakımını yapacak. Ve eğer yıldızlar uyumluysa, dans edecek belki de.

Kız limana vardığında tüm köy orada, balıkçılar tuttuklarını çıkartıyor, ağlarını topluyorlar, kadınlar akşam yemeği için çocukları toparlıyor. Onun burundan indiğini gördüler, selamlıyorlar, pek çoğu onu evinde konuk etti. Bu kez, yaşlı bir balıkçının karısı olan Khloe alacak

onu. Bir oğlunu denizde ve iki çocuğunu doğumda kaybetmiş. Soylu, dingin bir yüzü var, güleç bir genç kız ve kadın olduğu, denizin hali izin verdiği sürece, hâlâ da öyle kalacağı görülüyor. Antigone ihtiyar denizciye soruyor: "Fırtına nasıl bir şey?" Bu adamı güldürüyor, başını kaşıyor: "Bir şey söylenemez, insan dışında değil içindedir onun."

Khloe yatağında Antigone'ye yer açtı, onun vücudunun sıcaklığı, güçlü ve güven verici yakınlığı içinde uyuyor kız. Ertesi gün, erkekler gittikten sonra, Khloe ona içi çiçek, meyve ve yaprağa sarılmış üç balıkla dolu bir sepet veriyor. "Sepetimi geri getir," diyor. Antigone teşekkür ediyor ve Thebai'deki gibi, dizlerini kırarak küçük bir prenses selamıyla selamlıyor onu. Khloe gülümsüyor ve yüzündeki o son derece sevecen kırış kırış çizgiler ışıldamaya başlıyor. Kadın evine girip sepeti başında, çevik, ayaklar çıplak, sandaletleri elinde, tepeye tırmanan Antigone'ye bakıyor.

Antigone mağaraya geldiğinde, Oidipus yüzü güneşe ve denize dönük, burnun tam ucunda oturuyor. Onun, kendisinin bozduğu o dayanılmaz mutlulukla, orada çok mutlu olduğunu düşünüyor.

Yanına yaklaştığında, hiç dönmeden sesleniyor: "Antigone." Sadece Antigone ve bu yetiyor, çünkü adının hecelerinde, olduğu gibi anlaşıldığını ve sevildiğini anlıyor. Giysilerinde Khloe'nin çiçeklerinin parfümü ve buram buram kızarmış balık kokusuyla yoksul köyden yukarı doğru çıkarken.

Babasının yanına oturuyor ve şöyle diyor: "Klios dalgayı bitiremeyecekmiş, onu kırıp tekrar denize indiremeyeceğini söyledi." Yanıtlıyor Oidipus: "Biliyorum." Kız rahat bir soluk alarak, başka hiçbir şey eklemesine gerek kalmadığını anlıyor. Adam yontuyla meşgulken gözlerini koruyan geniş beyaz çatkıyı sarmakla meşgul. Bitirdiğinde, şöyle diyor: "Klios hazırlasın halatı."

Klios orada, Oidipus'un iş giysilerini giymesine yardım ediyor. Antigone balıkları ısıtıyor, erkekler yiyor, o tek lokma bile yutamayacak durumda. Babasının emri üzerine kendini zorluyor ve daha iyi hissediyor. Klios Oidipus'un beline, halatın değdiği yeri çok kesmemesi için koyun postu doluyor, düğümü bezle sarıyor, kendisi için bu önlemlerin hiçbirini almazdı. Antigone düğümleri denetliyor, ona yardım etmek istiyor ama Oidipus her günkü gibi gidip çalışmasını söylüyor.

Kız gidince titremeye başlıyor Oidipus, dişleri birbirine vuruyor. Klios endişeli: "İnebilecek misin?" "Evet, korku bu, boşluk, baş dönmesi, falan! Bilirsin." Biliyor. Oidipus'a yavaş yavaş inmesi için yardım ediyor.

Oidipus yalıyarın üstünde tutunacak yerler arıyor. Antigone onun, dalganın kabarıp denize düşeceği yerin karşısında kayayı delmeye başladığını duyuyor. Oidipus'un çekicinin düzenli, alışılmış ritmini dinliyor ve içinin yeniden rahatladığını hissediyor. Klios yukarıdan seslenerek Oidipus'a yol gösteriyor. Sanki şöyle demek isteyen üç flüt notası duyuyor kız: Çek beni. Oidipus kaya duvarı boyunca tırmanıyor. Ani bir feryat, tutunamadı, ayağı kaydı ve Klios halatı gerecek zaman bulamadı. Oidipus yalıyar boyunca sallanıp duruyor ve vücudu şiddetle çıkıntılara çarpıyor. Aletleri hâlâ elinde ama boşuna tutunacak bir yer arıyor, yalıyarın o dimdik çıkıntısı her defasında engelliyor onu. Bağırıyor, öfkeden kuduruyor. Kral Laios ve muhafızlarını öldürürken de böyle bağırmış olmalı. Klios tek başına asla çekemeyecek onu, kızın da yardıma gelmesi gerekiyor. Antigone Oidipus'un altına geçiyor, bağırmaz oldu artık o, inliyor, halatın sallanması biraz olsun hafifledi. Antigone dönüyor ve dehşet içinde kala kalıyor. Oidipus halatın ucunda kıvranıp kusuyor, her nöbetin ardından bağırarak. Mücadeleyi bırakmış, ayağını dayayacak bir yer aramayı kesmiş, kirli bir eşya gibi, sefil bir şekilde halatın ucunda asılı duruyor. Kusmuğu kayadan aşağılara akıyor, patikaya dökülüyor. Kaçıyor Antigone, dönmeye cesareti yok artık. Yamaçta koşarken, gazap haykırışlarına dönüşen inlemeleri tekrar duyuyor. Tutunmaya çalışıyor ama başaramıyor, Klios da doğrulmasına yardım edemiyor. Soluk soluğa kalan Antigone durmak zorunda kalıyor, Oidipus'un çığlıkları sarsıyor onu ama çığlıkların şimdi daha farklı çıktığını algılıyor. Sarayın avlusunda muhafızlarıyla talim yaparken attığı çığlıklara benziyor bunlar. Onları balkondan seyreden İokaste, İsmene ile Antigone'nin onu böyle kendinden geçmiş bir halde boğuşurken görmelerine izin vermezdi.

Antigone burunda, Oidipus bağırmayı kesti. Gökyüzü alçalmış ve kapkara, oysa daha gece olmadı. Antigone Klios'a doğru koşuyor, Klios halatı bir kayaya dolayıp sağlama almış, yerde yatıyor. Boşluğa eğilmiş, gözü dalıp gitmiş, Antigone'nin geldiğini görmüyor. Ne korkunç bir hali var, ne de endişeli, Antigone onu hiç böyle görmemişti, sanki sarhoş gibi. Omzuna dokunuyor, adam dönüyor ve haykırıyor: "Geçti!" Ne demek istediğini anlamıyor Antigone, ona yardım etmek istiyor ama yardıma ihtiyacı yok onun. O da eğiliyor ve yalıyarın çıkıntısından kurtulan Oidipus'un ayaklarını sağlama aldığını görüyor. Sırtını gergin halata dayamış, inanılmaz bir güç ve süratle taşı oymakta. "Her şey yolunda," diyor Klios, "kuytu bir yere git, fırtına patlayacak." Ama o saklanmak istemiyor, onun gibi görmek istiyor, bilmek istiyor: "Nasıl çıkabildi?" "Nara atarak saldırıya geçti ve başardı." "Fena olmuştu, gördüm."

"Birdenbire," diyor Klios, "bir şey oldu ona. Artık hiçbir şey duramaz karşısında. Bak, dinle onu, oyan, delen dalganın ta kendisi Oidipus."

Gerçekten de artık o düzenli darbeler, Oidipus'un sabırlı, ölçülü ritmi yok. Taşı parçalar halinde kırıp savuran ve hiç durmak bilmeyen darbeler bunlar. Sanki gücünün kontrolünü bırakmış denizin ya da çılgınca üzerlerine doğru gelen fırtınanın sesini duyuyorlar. Henüz çok uzaklardan gelen gökgürültüsünün uğultusu duyuluyor ve ilk damlalar düşmeye başlıyor. Bir kasırga kopuyor, aşağıda dalgalar oyuluyor, kabardıkça kabarıyor ve kükreyerek tekrar denizde çatlıyor. Üzerlerine dalga dalga sağanak yağmur boşanıyor, dehşete kapılan Antigone Oidipus'a bağırıyor: "Çık, çabuk yukarı çık!" Yükselen o okkalı kahkahaya Klios'un sevinçli kahkahaları karışıyor ve Klios iki gökgürültüsü arasında şöyle bağırıyor: "Dalga yükseliyor, yükseliyor. Oidipus zorlayacak onu, dize getirecek!" Oidipus ata biner gibi oturduğu bir kaya çıkıntısında dimdik doğruluyor. Dev gibi aletler kullanarak iki eliyle birden çalışıyor. Antigone yağmur ve şimşeklerden önünü göremez halde, ama kazı kaleminin, topuzun ve parçalanan taşın çılgınca gürültüsünü duyuyor. Sanki bir dev yalıyarı kazıyor, dövüyor. Klios gülüyor ve boğazını yırtarcasına bağırıp komutlar vererek, durmadan halatın gerginlik durumunu değiştiriyor. Oidipus'un kahkahası ve zafer çığlıkları karşılık veriyor ona. Antigone sağanak yağmurdan, rüzgâr ve gökgürültüsünden perişan. Bir şimşek çakıyor, Oidipus'u yıldırım çarpacak diye geçiriyor içinden, ama hayır, fırtına henüz en azgın noktasına ulaşmadı, yıldırım kıyıya yakın ulu bir ağaca düşüp yangın yerine çeviriyor onu.

Klios kulağına haykırıyor: "Başardı, dalga aşağı iniyor!" Kız korku içinde, neler olup bittiğini anlayamıyor artık, ıslak giysileri içinde buz kesmiş. Klios ise neredeyse üstündeki her şeyi çıkartmış, bir yandan halatı idare ederken, bir yandan da sevinç naraları atıyor. Antigone fırtına ve denizin Oidipus'un kusmuklarını çoktan temizlemiş olması gerektiğini geçiriyor içinden. Tek tanığı olduğu o dehşet verici andan geriye hiçbir şey kalmıyor, hiçbir şey kalmayacak.

Gökyüzünden hızla geçen bulutlar arasından ıslak bir güneş birkaç ışık huzmesi gönderiyor, şimdiden yeni bir sağanak hazırlanıyor. Yeniden gök gürlüyor ama yağmur gözlerini karartmıyor artık. Eğiliyor, Oidipus'u uyarmak istiyor. Oidipus'un perdeli gözleriyle başı ve o müthiş omuzları kıvılcımlarla çevrili. Yalıyarın duvarına tekrar tekrar darbeler indiriyor, dalgayı zorla söküyor oradan, alta doğru büküp kıvırıyor onu ve o kudurmuş, köpük köpük haliyle denize gömüyor. Acaba Antigone'nin gördüklerini Klios da görüyor mu? Hiç korkuya kapılmadı o, tam tersine. Zafer naraları atıyor büyük bir keyifle, Oidipus o davudi

sesiyle haykırdığında, o da avazı çıktığı kadar bağırıyor arkasından. Kıza dönüyor, orada gerçekleşen esere bakmaya zorluyor onu da, gerçekleşen edimi anlamaya, şiddetiyle desteklemeye zorluyor. Klios'un bakışlarına dayanamıyor Antigone ve çığlıklarıyla Oidipus'un ya da Zeus'un denizle birlikte attığı çığlıklara karşılık veriyor. O tanrısal aletleri ve akıllara sığmaz omzuyla yalıyarı sarsarken, Antigone de falcı ya da kâhin gibi, bedeninden olabilecek en yüksek çığlığı kopartan bir sesten başka bir şey değil artık.

Yağmur tekrar başladı, gökyüzü şimşeklerle dolu, peş peşe yıldırımlar düşüyor. Yarların tepelerinde ağaçlar tutuşuyor ve düşünüyor Antigone: "Balıkçılar dönmüş olsa bari." Olanların girdabına kapılmış, akıp giden zamanın farkında değil. Birden Klios halatı geriyor yanı başında ve bağırıyor: "Korkma, geliyor!"

İki devasa el yalıyarın yamacını kavrıyor, oradan destek alıyor ve işte dev, her yanı kıvılcımlarla dolu bir halde orada. Gülerek belini sıkan halatı koparıyor, muhteşem bir hareketle vücudunu ipten çok yukarılara kaldırıyor. Ne kadar güzel, kör, ışık saçıyor etrafına, belki de içi içine sığmıyor. Geniş ve boşveren bir jestle o alamet aletlerini denize fırlatırken nasıl da kalayı basıyor.

Kızın karşısında, kollarını yana açmış. Ağzında, alnında, beyaz çatkıyla örtülü gözlerinde muhteşem bir iyiliğin, bir sevincin izleri var. Kız ona koşuyor, kollarıyla bacaklarına sarılıyor. Sonunda alnını, ağız hizasına gelen o güçlü dize dayayabiliyor. Böyle gülmek ya da gözyaşlarına gark olmak, ayak bileklerini, topuklarını, çıplak ve yara bere içindeki ayakları tutup öpmek için o dizlerden aşağıya doğru kaymak ne hoş. Oidipus daha da yücelip denize karışabilir, ateşten atların çektiği bir ateş arabasıyla gökyüzüne yükselebilir sanki.

Hâlâ yağmur yağıyor, soğuk içine işlemiş Antigone'nin, kendi kendine, "Ateş yakmalı, onlar da benim gibi donmuş olmalı," diyor. Artık bakmaya cesaret edemediği vücut belki de çok yükseklerde bulutlara karıştı. Dönüyor ve sağnak yağmur altında, kovalanan bir hayvan gibi kaçıyor. Mağaraya varıyor ve ocağı canlandırmaya çalışıyor. Bu hiç de kolay değil, ocak çok tütüyor ve dumandan gözleri yanıyor. Sonunda tutuşuyor ateş, Klios'un mağaraya yığdığı ne kadar kuru odun varsa öfkeyle ateşe atıyor. Hışırdayarak üstüne düşen sulara karşın ateş parlıyor. Rüzgâr alevleri mağaranın pek derin olmayan dibine doğru üfürüyor. Antigone duvara iyice yapışsa da, yanacağını hissediyor. Bağırmak istiyor ama o kadar korkuyor ki ağzından tek bir ses çıkmıyor. Ama buna gerek kalmadı artık, Klios geldi bile. Bir sıçrayışta alevlerin

üstünden atlıyor, ateşi söndürüp odunları dışarı yuvarlıyor. Kız onun kendisini kollarına alıp dışarı taşıyacağını sanıyor, ama Klios Antigone'ye geçecek bir yer açmak ve korları bir sıçrayışta geçmesine yardımcı olarak dışarı çıkartmakla yetiniyor. Onu bir kütüğün üstüne oturtmak istiyor ama istemiyor kız. Bu yaşadıklarından sonra ateş lazım ona, daha fazla ateş ve bütün o inanılmaz aydınlık lazım. Klios'un onu kurtarmak için devirdiği kütükleri toplayıp alevlerin içine fırlatıyor. Önce şaşıran Klios, bunu görünce aynı isteğe, aynı keyifli çılgınlığa kapılıyor. Orada yaşamaya başladıklarından beri tek tek toplayıp istif ettikleri bütün odunları ateşe atıyorlar. Korlardan dev alevler, korkunç bir sıcaklık yükseliyor, bu keyiflerini daha da arttırıyor ve onları denizden gelerek burnu basan sisten koruyor.

Antigone, kudurmuş, düpedüz kudurmuş olan dalga, Oidipus'un yaptığı iş olmasaydı şu anda bizi yutmuş ve birbirimizden ayırmış olacaktı, diye geçiriyor içinden. Dumanlar ve yoğunlaşan sisin içinde Oidipus'un varlığını seziyor. Yağmurdan sırılsıklam olmuş giysileri ve her zamanki heybeti ile biraz ilerde duruyor. Yorgun bir hali var ama gene de çizgilerinde, o dev yüzündeki esrik mutluluktan, tatlılıktan bir şeyler geziniyor hâlâ. Orada sessizce duruyor, Antigone'nin içinden ona koşmak geliyor ama o da Klios gibi Oidipus'un geri çekilişine saygı göstermek zorunda olduğunu hissediyor. Ocaktan birkaç kor alıp yemeği hazırlamaya koyuluyor, çünkü yürek çektikçe vücut da durmadan istiyor.

Babasının geldiğini işitiyor. Flütünü almış, çok sevdiği ve denizin gürültüsünü andıran o basit, birkaç notalık havalardan çalıyor. Sesi yükseliyor, zayıf, çekingen, titrek, bir çocuğun sesi gibi. Klios duyuyor onu ve sadece onun yapabileceği şekilde, şarkıcıyı ve ateşi nefis hareketlerle kuşatıyor. Antigone, Oidipus'un şarkısından ne birkaç sözcük çıkarabiliyor, ne de birkaç cümle, ama bütün anlamların ötesinde, bir zafer duygusu hissediyor. Klios gibi dans ederek onu kutlamak geliyor içinden. Heyhat, çok hantal o, bir toprak kızı, onun o ateşli yapısına sahip değil ve yapacağı hareketler Klios'un içinden geldiği gibi gelmiyor. Babasının yanına geçip onun, sanki uzun sürmüş bir kış yüzünden kısılmış gibi çıkan sesinin iniş ve çıkışlarına uyarak, kendi sesiyle eşlik ediyor, çok mutlu Antigone.

Oidipus şarkı söylemeyi kesiyor. Heyecandan kendinden geçen Klios haykırıyor: "Dize getirdin, büktün onu!" Oidipus gülüyor ve Klios ona koşuyor, sarılıyor, sevinç çığlıklarıyla sıkıştırıyor onu ve sonunda onunla birlikte yerde buluyor kendini, durmadan şöyle tekrarlayarak: "Onu büktün, bizi kurtardın!" Ve o kör, o dilenci Oidipus sessizce, Anti-

gone'nin hiçbir zaman görmediği kadar şiddetle gülüyor ona. Bir an için kıskançlığa kapılan kız onların neşesinin, içmeden çılgınca sarhoş olmalarının onu da sardığını hissediyor. Üzerlerine atılıyor, onları kucaklıyor, öpüyor, sevinç, belki de zafer çığlıkları atıyor. Uzaktan uzağa ve hâlâ gökgürültüsüyle kuşatılmış seslerini, gülüşlerini işitiyor onların, bir yandan da içinden gizli, henüz azıcık titrek bir düşünce kulağına şöyle fısıldamakta: Evet, biraz, çok, çok az kurtulmuş durumdayız.

Antigone Oidipus'u ateşin yanındaki kütüğe oturtuyor. Titriyor adam, dişleri birbirine çarpıyor, el ve ayaklarında kramplar var, yeniden insan oldu. Klios nasıl da tatlı tatlı, nasıl da canla başla soyuyor onu, kuruluyor, ovalıyor, giysilerini değiştiriyor, ellerini ovuyor, Antigone telaşla yemeği hazırlarken. Oidipus'a Klios bakıyor, ama sıcak içeceğini ve közde pişirdiği gevrekleri Antigone'nin elinden yiyip içiyor. Yemekte, Klios önce Antigone'ye, sonra da Oidipus'a bakıyor: "Kızın üstüne iyi saatte olsunlar geldiğinde, yerlerde yuvarlanır, oğlan çocukların stadyumda, savaşçıların zaferden sonra yaptıkları gibi bizi kucaklarken ne kadar güzeldi. Bağırır, ateşi ve dumanı hissederken ne kadar da güzeldi. Ateşten biraz yanmış, ise bulanmış bir haldeyken!"

Antigone birden yorgunluğunu ve yanıklarının acısını hissediyor. Kalkıyor, onların o tatlı sıcaklığını, ışık çemberini terk ediyor. Köye yaklaşırken geriye bakıyor, bir çırpıda tükeniveren odun yığınının alevleriyle hâlâ burnu aydınlattığını görüyor. Ateşin etrafında, Oidipus'un hizmetini gördükten sonra dansına devam eden Klios'un devinen varlığını sezinliyor.

Antigone köye vardığında sis dağılmış, rahatlıyor kız: Bütün tekneler limanda, fırtına hiç can almamış. Balıkçılar ve pek çok denizci karısı orada, sanki bir şey bekliyorlar. Ona doğru geliyorlar, teşekkür ediyorlar, nedenini anlayamıyor. "Ateş yüzünden," diyorlar. "Kasırga, fırtına, sis, küreklerin ucunu bile göremiyorduk. Hepimiz geri dönebilmişsek, bu ateşin sayesinde."

Khloe soruyor: "O korkunç kasırgada bu kadar büyük bir ateşi nasıl yakabildiniz?" "Benim dikkatsizliğimden, mağarada ateş yaktım, rüzgâr az daha kavuruyordu beni."

Genç bir kadın başına dokunuyor onun: "Senin saçların da yanmış, çok şükür ki yağmur yağıyordu. Bize gel, yanıkları iyileştirmeyi bilirim, saçlarını da düzeltirim. Adım İsis ve köyün en güzel kadınlarının saçlarını ben keserim." Antigone onun arkasına takılıyor, kadınların çoğu şaşkın çünkü İsis pek de iyi bir ünü olmayan genç bir dul. Biraz bü-

yücülüğü var ve kocası kaybolduğundan beri evine sık sık onun yüzünden kapışan, hatta zaman zaman birbirlerinin canına kıyan denizcileri ve çobanları alıyor. Eve girdiklerinde Antigone buz gibi tere batıyor ve bayılacak gibi oluyor.

İsis onu uzanmaya zorluyor, ısıtıyor, giysilerini çıkartıyor. "Emindim bundan, bacakların, kolların, omuzların yanmış, bütün şu güzelim saçların da alev alabilirdi." Yumuşacık elleriyle kızı yıkıyor: "Çok şükür ki ağır değil yaraların; kil, çeşitli otlar ve Mısır'dan gelme merhemlerle tedavi edeceğim seni. Annem Mısırlıydı, korsan olan babam kaçırmış onu. Ona ne kadar da zalimlik ederdi, ama seviyordu onu, seviyordu! Tıpkı senin şu Klios'un gibi."

Antigone İsis'i dinlerken olmaması gerektiği kadar mutlu oluyor; ama Klios'un uzun zamandır buraya gelip gittiğini de anlıyor.

Üç gün dinleniyor ve nöbetleşe yanında kalan İsis'le Khloe'nin bakımına bırakıyor kendini. Elbisesini yıkayıp yanan yerlerini yamamışlar.

Ertesi sabah İsis'le kahvaltı ettikten sonra, ona burna döneceğini söylüyor. İsis ise Klios'un her gün gelip onun nasıl olduğunu sorduğunu, şimdi de kapıda beklediğini haber veriyor.

Klios, orada, kafası neredeyse tamamen tıraş edilmiş, bu da ona daha da vahşi bir hava vermiş. Her yanı sargılar içinde, Antigone'ninkileri ve İsis'in tamamen gizleyemediği yanık saç tutamlarını görünce o kendine özgü gaddar gülüşüyle gülüyor. Kız karşı çıkacak oluyor ama boşuna, sırtına koca bir çalı çırpı demeti yükleyerek, gövdesi bu ağırlığın altında fırtınadan eğilmiş bir ağaç gibi iki büklüm, öne düşüyor Klios.

Burna geldiklerinde, Antigone çekiçle kazı kaleminin düzenli gürültüsünü işitiyor. En sonunda Klios onunla konuşuyor: "Biz hasta yatarken, o çalışmayı hiç kesmemiş. Dalga bayağı ilerlemiş." Antigone yükün Klios'un sargılarını kaydırdığını ve kirlettiğini görünce kızıyor ona. Oturmasını, düzeltmesine izin vermesini istiyor. Mağarada yeniden odun ve yiyecek istif edildiğini fark ediyor. Üstü örtülmüş korlar için için yanıyor ocakta. Uçurumun kıyısında, dalgayı zaptederken Oidipus'un bağlı olduğu halat dışında, fırtınalı günde olanları hatırlatacak hiçbir şey yok. Halat hâlâ orada ve kesilmeyip, dev bir güç tarafından koparıldığı görülebiliyor. Kalan ucu da Klios birkaç balta darbesiyle kesiveriyor.

Patikadan aşağı iniyorlar. Antigone, dalganın yükseldiği yere geldiklerinde bir an dehşete kapılıyor. Yalıyarın çıkıntısının üzerinde dalga dönüyor ve yerçekiminin etkisiyle bükülerek, tam da Oidipus'un istediği gibi denize atılıyor.

Ertesi gün, Klios dalganın yükselen bölümleriyle kıyıya vuran bölümleri arasındaki geçişler üstünde çalışıyor. Oidipus üçüncü kürekçinin vücudunu yontmakta. Hareketlerindeki ölçülülüğe, hafifliğe vuruluyor Antigone. Dalgayı eğilmeye zorlayan insanın darbelerindeki şiddetten, çılgınca öfkeden tümüyle uzaklar. Vahşi bir hayvanın yelesine benzeyen güzelim saçlarına aklar düştüğünü fark ediyor. Sargılı gözlerini ona doğru çeviriyor ve dudaklarında, bir zamanlar tüm gönülleri fetheden o gülümseyiş beliriyor. Antigone şöyle diyor: "Sizi geciktirdim." "Zaman senin," diye yanıtlıyor Oidipus. İçinde bulundukları sonbahara ve yaklaşan kışa rağmen, Antigone onun önüne sonsuz bir zaman alanı açtığını hissediyor. Ona hiç ama hiç acele etmemesi gerektiğini işaret ettiğini. Kaptan için çizdiği konturların karşısına geçiyor, yapılacak şeyin genişliği karşısında bir an dehşete kapılıyor. Madem ki Oidipus ona zaman tanıdı, taşı seyre dalıyor, onda yoğunlaşıyor, yüzünü taşa dayıyor, ellerini üstünde gezdiriyor. Alnın altında bir huzur kütlesi var, bundan esinleniyor ve bunu yavaş yavaş bütün vücuduna indiriyor. Başlıyor. Gün ortasında ayak, topuk ve bacak kaba taslak ortaya çıkıyor.

Klios'un onun için halat ve tahtalardan kurduğu iskeleye çıkıp o dev gövde boyunca zahmetsizce yükselebilecek. Çevre çizgilerini, genel hareketi çiziyor, ondan sonra da Oidipus kabartıyı daha derin biçimde oyuyor, taşı yuvarlatıp perdahlıyor, gölge ve köşeleri belirginleştiriyor. Hiç konuşmuyorlar, ama kızın yorulduğunu hissettiğinde ona oturmasını söylüyor ve çok uzaklardan, Thebai öncesinden, Zeus ve Prometheus öncesinden, ateş öncesinden, erkekle kadının tıpkı kartal gibi henüz başlangıçtaki masumiyet ve yırtıcılık içinde yaşadıkları zamanlardan ezgiler ya da sesler tutturuyor flütüyle.

Klios dalgayı bitiriyor, dümen yekelerini yapıyor ve Antigone'nin dinlenmesi için yemeği o hazırlıyor. Patikadan çalı çırpı indiriyor aşağıya; eğer serin bir rüzgâr çıkar ya da yağmur yağarsa, iskelenin altında bir ateş yakıp ısınabilecekler.

Antigone akşamları ya Khloe'ye gidiyor, ya İsis'e. Her zaman onu bekleyen bir ateş ve sıcak bir aş oluyor. İki kadın bir deniz tanrısından söz eder gibi konuşuyorlar aralarında o dev dümenciden. Antigone'nin kafası çok karışık, gövde neredeyse bitti sayılır ama daha başı yapması gerek. İsis'e şöyle diyor: "Şimdiye kadar ellerim ve gözlerim ne yapacaklarını biliyorlardı; ama dümencinin başını nasıl yapacağımı bir türlü kestiremiyorum." "Korkma," diye yanıtlıyor İsis, "yalnız değilsin." Ne demek istediğini sormamayı yeğliyor. İsis'in bedenini ovduğu, yuyup

yıkadığı, yatağına yatırıp üstünü örttüğü bu hoş evde o akşam gerçekten de yalnız değil.

O gece düşünde, yeryüzü üstündeki halklar tarafından kıyıma uğratılıp derinliklere gömülen başka insanlarla iletişim kurmuş olduğunu görüyor. Hayatta kalabilmişler, çünkü yapıları incelmiş. Rahatça taşın, suyun, toprağın içinden geçiyorlar, sonsuz küçüklükte parçalarla besleniyorlar. Bu yeraltı yaşamına alışmışlar, daha çok ve daha iyi varolabilmek için ruhları birbirine yaklaşıp birleşmiş. Yaşamlarında aşkın çok büyük bir yeri var, dışarıya uzanıyor bu aşk, insanların yaşamında güzelliğe, kutsala yönelen ne varsa kendilerinden geliyor. Maddenin içinde eridikleri için, artık gözlerine gereksinimleri kalmamış, görme duyusunu yitirmişler, bu yüzden kör oldukları düşünülebilir. Delici bir iç bakış onları daha doğru ve daha sağlam bir şekilde içten aydınlatıyor. Sırat köprüsünden geçmişe benziyorlar; yeryüzünde yaşayan halklarınki gibi deneyimler yaşamış olsalar da, bu deneyimler çok daha yüksek bir düzeyde.

Antigone bunları düşünde mi gördü, yoksa yarı uyanıkken mi yaşadı anlayamadan uykudan uyanıyor. Bu derinliklerde yaşayan görünmez insanların üçünü de desteklediklerini, anladıkları, belki de beklediklerini sanısına kapılıyor.

Antigone burna vardığında, Oidipus çoktan işbaşı yapmış. Klios kendisini bekliyor ve hayran hayran bakıyor ona: "Sen gittikten sonra, dün, uzun uzun dokunduk eserine, hissettik, çünkü o saatte ben de onun gibi karanlıklardaydım. Oidipus senin için, Antigone esinli bir kız dedi." Kız mutlu, ama bir yandan da şöyle demekten alamıyor kendini: "Esinli olan ellerim, sadece ellerim benim." "Ellerin sensin," diyor Klios, "sen her şeyinle ellerindesin. Oidipus şunu da söyledi bana: Artık Antigone taşı düşünmüyór, taş Antigone'yi düşünüyor. Dümencisi denize bakmayı hak ediyor."

Antigone'nin içinden düşünü ona anlatmak geliyor ama düşü sözcüklerin belirsiz dokusuna sararak zayıflatmaktan korkuyor, üstelik kendisinin de çalışması lazım. Patikadan iniyor. Oidipus iskele üstünde çömelip çalışmaya başlamış bile. Karşısına geçip çömeliyor o da, yüzünü ellerinin arasına alıyor ve yalıyarın üstünde dur durak bilmeden çalıştığından beri ne kadar da zayıflayıp süzüldüğünü hissediyor. Oidipus, perdahlamakta olduğu sırta eliyle dokunarak şöyle diyor: "Zaferi omurgasında taşıyor bu."

Üçü birden iskelenin üstündeler, rüzgâr kuzeyden esiyor ve donduruyor onları. Klios ateşi yakmış, Antigone alet kullanamayacak denli üşüyüp aşağı indiğinde, ötekiler de gelip yanına oturuyor ve sıcak bir

şeyler içiyorlar. İkisinin de iştahı yerinde ama Antigone'nin boğazından hiçbir şey geçmiyor. Ara sıra soğuktan kıpkırmızı kesilmiş ve İsis'in gösterdiği bakıma karşın iş yüzünden pütür pütür olan ellerine bakıyor. Lime lime olmuş giysilerine bakıyor, yüzünün ve vücudunun toz toprak içinde kaldığını hissediyor. Bu kez Klios o alaycı gülüşüyle bakmıyor ona, kirlisin, saçın başın darmadağın demiyor artık. Tersine, sık sık gidip mağarada dinlenmesi için üsteliyor, ama kız reddediyor.

- Dümencinin alnı ve rüzgârla savrulan saçları hemen hemen bitti. Taşta küçücükken tanıdığı ve ara sıra üstüne eğilen o dev figürü hissediyor. Genç babanın ışıklar saçan güzelliğini arıyor, buluyor da; ama bu yüze vebanın, baba katili olmanın ve İokaste'nin ölümünün kazıdığı keder çizgilerini de çizmek ve sevmek zorunda. Hiçliğe giden o uzun tefekkür yolunun, daha da kötüsü, denizi düşünürken uydurduğu o baş döndürücü mutluluğun kaybının onda bıraktığı işaretler. Bir kaçış, bir uzaklaşma gibi duyumsadığı, belki de sadece uçurumdan atlamaktan ibaret olan şeye katlanamayan kızı uğruna vazgeçtiği o mutluluk. Kız yaptı bunu, hiç pişman değil, dayattı ve Oidipus'tan başka bir gelecek elde etmeyi başardı. Hangi hakla mı? Artık kim haktan söz edebilir ki? Sadece şu var, kız daha güçlüydü. Onu başka bir yazgıya çağırmıştı, tanrının kudreti ve bir işçinin sebatıyla onu aylardır bir yalıyarı yontmaya iten yazgıya. Şimdi de kendisinden, Antigone'den, henüz yüzü olmayan şu muzaffer omurga üstüne, denize karşı onun dev görüntüsünü oturtmasını talep eden aynı yazgıya.

Bir gün, bir akşam, kaç akşamdır, yalıyardaki patikadan çıkarken, köye inerken, İsis'in kapısının eşiğine kadar Klios destek oluyor ona. Biri yaşlı, öteki genç iki kadının ellerine teslim ediyor Antigone'yi, Khloe de her gün Antigone'ye bakmaya geliyor çünkü. Kız bitkin, her zamanki gibi sıçraya sıçraya gitmeden önce elini ya da omzunu öpmesine ses çıkartmıyor. Antigone her akşam dostlarına bir gün dinleneceğine dair söz veriyor, ama her sabah, daha şafak sökmeden işe dönmek üzere ayaklanıyor. Eşikte alacakaranlıkta onu bekleyen Klios duruyor. Denizin içinden ağır ağır yükselen güneşe baka baka, tek söz etmeden yokuşu tırmanıyorlar. Mağaranın önünde ateş yanıyor, Oidipus çoktan yalıyarda. Kız Klios'la bir şeyler yiyor ve gün ağarır ağarmaz patikadan aşağı iniyorlar. O iskeleye çıkmaya başlarken, Oidipus kimi zaman dudaklarında beliren güven verici, bir parça da hınzır gülümsemesiyle ona dönüyor. Denizin de, yazgının da muazzam gücünün farkında olan, ama buna karşı konabilebileceğini bilen bir gülümseme. İşte Antigone'nin yapması gereken, Oidipus'un kaçıp giden, onun erişemeyeceği

kadar uzak olan gülümsemesini yakalamak, yalıyarın içinden çekip çıkartmak. Oidipus'un yaptığı gibi taşa dokunuyor, uzun uzun okşuyor, bakışını taşa bastırıyor ve birden taştan yepyeni sorularla titreşen bir yanıt geliyor. Acaba gece düşünde onunla konuşan küçük taş insanlarından bir mesaj mı bu? Yüz olması gereken yeri kaplayan gölgeler ve karmakarışık işaretler arasından bir gülümsemenin, belki de bir gülüşün belirdiğini görüyor. Artık taşı sevecenlikle yontup oyarken, işi ona bırakması yetecek. Gülüş kendi kendini yaratıyor, kararlı, hayranlık uyandırıcı ve zincirlerinden kopmuş devasa güçlere meydan okumak için ciddi ve ağırbaşlı olmak istiyor. Bütün bir gün bu gülüşte yoğunlaşıyor Antigone, rüzgâr yediği, üşüyüp acıktığı ama iskele üstündeki yerini bırakamadığı bütün bir gün. Erkekler ona seslendiğinde yanıt veriyor ama inmiyor. Klios ona ısınması için çorba ve kızgın taşlar getiriyor. Ancak gelecekteki yüz o gülüşle aydınlandıktan, Antigone onu gördüğünden, işittiğinden emin olduktan sonradır ki aşağı inmeye karar veriyor. Bakıyor ki bunu tek başına beceremeyecek, Klios'u yardıma çağırıyor. Gün sonunun aydınlığında kızın yaptıklarına bakıyor Klios. Şöyle diyor: "Bu yaptığın en güzel şey." "Ben yapmadım, onlar yaptı!" Sanki Klios onu kırmış gibi, o büyük yorgunluk günlerinden kalma çatallı sesiyle, hoyratça bir yanıt bu. Klios inmesine yardım ediyor, kız kendini bıraktı, bayılacak. Ateşin başında ısıtıyor onu, sonra İsis'in evine götürüyor. Antigone bitkin, ikide bir duruyor. Klios, onun bir parçasının kendisini kollarına almasını isterken, öteki parçasının bunu hiç bağışlamayacağını hissediyor. İsis'in kapısına geldiklerinde kız şöyle diyor ona: "Daha bakış var yapılacak, onu göremiyorum!" Şaşırıyor adam, biraz da laf olsun diye karşılık veriyor: "Yarın bulacaksın onu." Kız sertçe yanıtlıyor: "Hayır," ve kapıyı yüzüne kapatıyor.

Klios dönüyor, Oidipus'un bakımını hallediyor ve Antigone'nin o günkü çalışmasından çok mutlu olduğunu, ama bakışı yapmaktan korktuğunu, çünkü onu göremediğini anlatıyor. Oidipus yatıyor, uyumadan önce hep yaptığı gibi dönüp duruyor yerinde, durmadan geriniyor: "Artık bakış yoksa," diyor, "o zaman biz de onu gösterebiliriz demektir."

Ertesi gün, Antigone Klios'la birlikte şafak sökmeden önceki alacakaranlıkta burma tırmanırken, bakışı düşünmüyor artık. Denizin babasının devasa yüzünü düşünerek avunuyor. Yalıyara inecekken, Klios ona bir gün önce Oidipus'un söylediklerini anlatıyor: "Artık bakış yoksa, o zaman biz de onu gösterebiliriz." Patikaya sapıyor kız, şaşkın, içinden tekrarlayıp duruyor: "Artık bakış yoksa, artık yoksa, bakış yoksa..."

Oidipus devin üstünde çalışmıyor artık. Kızın arkasından o da işini bitirdi. Şimdi üçüncü kürekçiye geçti. Dümenciyi bitirmek için sadece

Antigone bekleniyor. Kız Oidipus'a yaklaşıyor, sarılıyor, gözlerini babasının gözlerine sürterek körleştiriyor kendini. Artık Oidipus'un bir bakışı olmadığı bir gerçek, onun eski hali hatırlandığında acı olan da bu. Ama var, belleği Oidipus'un cümlesinden bir parçayla bunu hatırlatıyor ona, belki şimdi bakıştan da fazlası var. Tıpkı onlar gibi, taştaki görünmez küçük insanlar gibi, bir iç yetiyle hep size bakıyor, sizi daha incelikli bir organla sarmalıyor. Antigone gözlerini yumarken, Oidipus'un yüzüne uzatıyor ellerini. İşbaşı yapmadan önce Klios'un dikkatlice gözlerine bağladığı sargıya dokunuyor. Onu her gün görüyor, tanıdığını sanıyordu, ama bu kez tıpkı babası gibi elleriyle hissediyor, tanıyor. Nasıl oldu da düşünemedi bunu? Artık bakış yok ama, babasının gözlerinin üzerindeki çatkıyı gösterebilir; artık, tekneyi yürüten kişi gözleri görmeyen bu dev adam olduğuna göre, yokluğu ve olanca varlığı içindeki o iç bakışı gösterebilecek şu çatkı var. Oidipus'u öpüyor, iskelenin basamaklarını bir kuş gibi hafif tırmanıyor. Aşağıda Klios'un yaktığı ateş, gelip geçici bir yağmurun altında keyifle çıtırdıyor.

Bütün bir gün çalışıyor. Önce alnı tamamlıyor, sonra çatkıyı çiziyor. Bir gece önceki gibi, derinliklerdeki insanların, Oidipus ile Klios'un bekleyişinin, olağanüstü dikkatlerinin kendisiyle birlikte olduğunu hissediyor. Klios ara sıra gelip ısınması için onu aşağı indiriyor. Oidipus da katılıyor onlara, kızla hiç konuşmuyorlar. Onun hâlâ yukarıda, gülüşünü geleceğe adayan devin yüzü karşısında olduğunu görüyorlar. Çalışmak için yeniden yukarı çıkıyor kız, karmakarışık düşünceler içinde: "Şarkı söyleyen kör." Alın geniş, açık, hafifçe kemerli burnun üstünde muhteşem. Gözlerin üstündeki çatkıyı tamamlıyor, tıpkı Oidipus'un çalışırken taktığı gibi, yıpranmış, kenarları tirfillenmiş. Daha iyi görmek için geri çekiliyor, taşa dönüyor, birkaç ayrıntıyı düzeltiyor ve bütünü görebilmek için yeniden çeri çekiliyor.

İnanamıyor buna. Gücünün yettiğince, ki bundan fazlasını yapabileceğini gösteren hiçbir şey yoktu, yapabileceğinin en iyisini yapmıştı. Yapıt tamamlanmamış, tamamlanamaz da. Terk edilen, kendi haline bırakılan dümenci ilerde, ondan çok ilerde. Rüzgârın etkisiyle, denizin etkisiyle zamanın sonsuzluğunda ilerlemeye devam edecek ve ikisi arasındaki mesafe hiç azalmayacak.

Oidipus'la Klios'u çağırmayı, onlara haykırmayı geçiriyor içinden: Gelin bakın, bitti. Gelin de, yarım bıraktığımız eserimiz nasıl da güzel, nasıl da bizden çok, çok daha büyük, onu görün. Yapamıyor, tüm bedeninde ezici bir kedere dönüşen bir ağrı hissediyor.

Bitti, dönüyor, kurşun gibi gökyüzünün altındaki kapkara denize bakıyor. İki adamın itmesiyle, arkasında duran ve artık görmek isteme-

diği o devi doğurdu Antigone. Dalgaların yalıyarı dövüp durmasını seyrederken, İokaste gibi her şeye bir son vermek arzusu karşısında dehşete kapılıyor. Öte yanda, fırtınaya meydan okuyan körün tarafındaysa, her sabah yeniden başlayan iş ve hiç durmayan, hiç bitmeyen arzu var. Platformun kenarında duruyor, eline bir ip alıyor, tekrar denize doğru eğiliyor. Eser doğdu, yeterince çalıştı, ona ihtiyaçları yok artık.

Halata sımsıkı sarılmış sallanıyor, denizin büyüsüne kapılıp düşmenin eşiğinde. Elini güçlü bir elin kavradığını hissediyor, çok güçlü kollar kaldırıyor onu; Antigone'yi iskeleden görülmemiş bir kolaylıkla indiriveren kişi onun dünyaya getirdiği çocuk mu, denizin babası mı? Gücünü ve cesaretini ona geçiren, hiç çaba göstermeden onu o daracık patikadan yukarı çıkartan kişi denizin babası mı? Burna geldiğinde, o rahatlık, o üstün güç yitip gidiyor. Kararsız adımlarıyla, tükenmiş gücüyle onu taşıyan Oidipus var sadece, boğuk bir sesle Klios'u yardıma çağıran. Taşlardan doğurduğu çocuğu tarafından taşındıktan sonra, Oidipus ve Klios'un desteğiyle sürüklenmede bir hoşluk var. Çocuk büyümüş, onsuz yaşamalı, geriye kalan tek şey, asla bitmemesi gereken bir eseri sona erdirmenin acısını yudum yudum içmek.

İsis'in evinde iki gün kendine baktırdı Antigone. Klios uğrayıp, Khloe'nin kocasının, ihtiyar balıkçının ertesi gün dalgayı denizden görmek için onları kayıkla gezdireceğini söylüyor. "Oidipus ne yapıyor?" Klios onun artık yalıyarda çalışmadığını, sanki Dalga'nın bittiğini düşünür gibi bir hali olduğunu anlatıyor. Taşları yontuyor, mağaranın üstüne Mısır'da gördüğü gibi bir ateş kulesi dikmek istiyor.

Ertesi gün hava soğuk. Güneş yükseldiğinde, burun hâlâ sislerle kaplı. Balıkçının iki oğlu kuzey yamacına yanaşmak için küreklere sarılmadan önce, yelkenle burnun çevresini dolaşıyorlar. Önce belli belirsiz bir şeyler görünüyor, sonra sis hızla dağılıyor ve Dalga bir anda karşılarına çıkıyor. Bu görüntü karşısında yürekleri sıkışan Klios'la Antigone sanki onu ilk kez görür gibiler. Bu kadar geniş, keçi yolundan baktıklarında düşündüklerinden çok daha dehşet verici, çok daha fantastik olduğunu bilmiyorlardı. Dipte çok koyu olan ve yükseldikçe rengi açılan Dalga gerçekten denizden fışkırıyor. Yalıyarın o dik çıkıntısı hizasında, ateşten damlaların ışıltısı içinde ok gibi inen su demetleriyle çevrili, köpük köpük kütlesinin tüm ağırlığıyla kudurmuş gibi patlıyor. Gücüne hiçbir şey karşı koyamazmış gibi görünüyor. Dalga yeniden o uçsuz bucaksız çukura döneceği anda, bu güçten, bu boşluktan yararlanarak ileri atılan tekne onu geçiyor. Bembeyaz, ışıl ışıl, ipince, upuzun tekne, son gayret küreklere asalan üç kürekçisiyle, denizci körün kıla-

vuzluğunda limana doğru süzülüyor.

Yalıyarı tehlikesizce seyredebilecek kadar yaklaşıyorlar. Ona yepyeni bir anlam kazandıran, denizcilere ve kral Theseus'a umut selamları gönderen o kocaman, beyaz ve gölgeli siluetlere hayran kalıyorlar.

Klios düşüncelere gark olmuş Antigone'ye dönüyor: "Renk istiyor, pek çok mavi, çok koyu bir beyaz, griler, çok çok az da kırmızı gerekirmiş." Kız bu renkler imgeleminden büyülenmiş, ama onun gibi düşünmüyor: "O zaman taş kapanmış olur, halbuki bize yol gösteren şey taşın kendisiydi." "Renk taşı coşturur." "Oidipus taşı coşturmak değil, göstermek istiyor." "Ona bir anlam kazandırmak istiyor ama taşın bir anlamı yok. Denizin, burnun, yalıyarın hiçbir anlamı yok, orada durup duruyorlar, hepsi bu işte."

Yaşlı denizci gülmeye başlıyor: "Bu dalgayı yapan, denizi tanıyan bir adam. Bir tekne ve tuttuklarını limana boşaltmak için limana dönen balıkçılar yaptı o. Balık dediğiniz şey bizim için önemlidir."

Gün ilerliyor, artık geri dönmek zamanı. Burnun tepesinde hâlâ Oidipus'un çekicinin o sabırlı gürültüsü işitilmekte.

Akşam Oidipus ile Klios denizin durup dinlenmeden yalıyarın dibini dövmesine kulak vererek sessizce yemeklerini yiyorlar. Klios gece olmadan ateşi besliyor, Oidipus şöyle diyor ona: "Çömlekçi oldun, yontucu oldun, ama senin yolun renkler. Renkler seninle büyüyecek, genişleyecek, gitgide genişleyecek ve Klios'un küçülmesi gerekecek. Bizim gibi suçlulukta çok ileri gitmiş olanlar, bundan ancak özgürlük yoluyla, tüm bir özgürlük ve onun hiç bitmeyen mücadelesiyle kurtulabilirler." "Ya Antigone için," diye soruyor Klios, "hiç suç işlemedi o, onun için başka çıkış yolu yok mu?" "Hayır, yok, kolay bir özgürlük yoktur."

Ertesi gün, Antigone köyden gelince, Oidipus onunla birlikte yalıyarın dibine iniyor. Üçüncü kürekçiyi yarım bırakmıştı. Gene de, Antigone' nin hiç kuşkusu yok, Polyneikes bu. Prenslere yaraşır rahatlığı, hem Oidipus'tan hem de İokaste'den aldığı o eşsiz zerafetle bu o. Soruyor: "Neden, neden o?" Ama Oidipus açıklama yapmıyor, sadece şöyle diyor: "Yüzü tamamla, ağzı..." Ve çıkıp gidiyor. Kız kala kalıyor orada, Polyneikes'le, ta çocukluğundan beri erkek kardeşleri hakkında beslediği düşüncelerle, düşlerle karşı karşıya. Ve şimdi de, Eteokles ve Kreon'a karşı çıkmak yerine, babasının yüzüne Thebai'nin son kapısını da kapadığı için yazgısına ağır bir yük yükleyen Polyneikes'in yüzünü yapmak zorunda. Antigone arkasından gitmemiş olsa, Oidipus'un etrafını kuşatan ve hiç istemeden kendisinden kaynaklanan o merhamet halesiyle onu korumamış olsa, babasını bir çukurda ölüp gitmeye mah-

kûm eden oydu.

Polyneikes'in yüzüne hâlâ bir umut yerleştirilebilir mi? Eteokles'le arasındaki bitmek bilmeyen çatışma ve Kreon'un sinsiliği bunu kuşkulu kılıyor. Ama yollara düştüğünden beri öğrendiği gibi, binbir türlü yol var.

Yeniden burnun üstüne çıkarak, Dalga'nın bittiğini sandığı için mağaraya bıraktığı aletleri almaya gidiyor. Klios ona küçük bir el hareketi yaparak gülümsüyor. Oidipus başını kaldırmıyor. Yere çömelmiş, ağır bir çekiçle dört köşe taşları yontuyor, daha sonra Klios bunları duvar örmek için hazırlıyor. Yani, krallık asasını ve yayını tutan insan, Dalga'yı aklına koyan ve gerçekleştiren insan, taş ocaklarındaki işçiler gibi çalışmaktan hiç yüksünmüyor, onlarla aynı işi yapmaktan hiç yüksünmüyor. Düşünüyor Antigone: Bu da aynı şey. Onun için artık hepsi bir.

Günlerce Polyneikes'in yüzünü yapacağım diye parçalıyor kendini Antigone. Sonunda yarattığı gülümseme altüst ediyor onu. Rahat; neşesinin, bu bir neşeyse eğer, edimin sonucuyla hiçbir ilgisi olmadığını söylüyora benzeyen, tepeden bakan bir gülümseme bu. Bu yüz için zafer ya da yenilgi, öldürmek ya da öldürülmek aynı değerde, aynı anlamı ya da Klios'un diyeceği gibi, aynı anlamsızlığı taşıyor. Uzun uzun, sevinç içindeki üç kürekçisi ve kör dümencisiyle özgürlüğüne kavuşan tekneyi seyrediyor ve bu kez yapıtın, bedenlerini perişan eden ve zihinlerini bağlayan serüvenin bittiğini hissediyor. Bu kez, yorgunluklarından, bekleyişlerinden, taş insanlarına gösterdikleri o büyülü dikkatten çıkan şey verilebilmiş. Gökyüzüne, denize, yıldızlara, felaketlere, unutuluşa ve en sonunda silinişe adanmış. Yapıt artık onların değil; yukarıda, belki de isteyerek işi ondan önce bitirdiklerinde Oidipus ile Klios'un kapıldıkları hüznü anlıyor Antigone.

Koşa koşa tepeye çıkıyor, Oidipus'un yanına diz çöküyor, Klios'u yanına çağırıyor. Şöyle diyor: "İçim sıkılıyor, anlıyorum, sizin gibi üzgünüm." Kollarını onların omzuna doluyor ve yüzünü onların yüzüne gömerek, onların dökemedikleri gözyaşlarını akıta akıta ağlıyor. Ayazda birbirlerine sımsıkı sarılmış bir halde, bir an, edimin kopup giden halkasını oluşturuyorlar yeniden. Klios çemberin ortasında birkaç çalı çırpı yakıyor. Birbirine kenetlenmiş ellerini o minicik aleve götürüyor. Şöyle diyor: "Bu anı ve bu gözyaşlarını ateş ve külle kutsayalım." Sonra işlerinin başına dönüyorlar, Oidipus hep aynı tempoda kaldırıp indiriyor çekicini. Antigone köye iniyor. Şöyle düşünüyor: "Ne kadar da çabuk gece oluyor."

VI

YAZ GÜNDÖNÜMÜ

ATEŞ kulesini tamamladılar, pek yüksek değil ama mağaranın tam tepesinde yükseldiğinden, uzaktan görülüyor. Son akşam, denizden yoğun bir sis yükseliyor, balıkçıların pek çoğu hâlâ dönmedi. Antigone ateşi tutuşturuyor, kulenin tepesinden alevler fışkırıyor ve bir sevinç çığlığı kopuyor limandan. Köyde kadınlar Antigone'yi bekliyor ve onun için ördükleri bir giysi veriyorlar ona. Ertesi gün yola çıkıyorlar, bir tek İsis ile Khloe, yıldızlarda ya da kalplerinde, onların bir daha geri dönmeyeceğini okudular.

Kışı Diotime'nin evinde geçiriyorlar. Antigone bütün gün onunla ya da Larissa'yla çalışıyor. Klios şafakla Narses'in işliğine gidiyor. Yalnız kalan Oidipus ateşin başında yontular yapmakla uğraşıyor ya da amaçsızca ağaçların arasında dolaşıp duruyor. Zaman artık o kadar yavaş geçiyor, ağırlaşıyor, o kadar sonsuzlaşıyor ki, Oidipus hiçbir şey yapamaz hale geliyor. O zaman döşeğine çekiliyor ve zaman zaman kederinden bağırmamak için asasını vahşice kemirip duruyor.

Antigone Oidipus'u bulup İsmene'den haber geldiğini söylüyor. Dinlemeyi reddediyor Oidipus. Felaketten kurtarılmaları gereken Eteokles ve Polyneikes yüzünden ısrar ediyor kız. Oidipus ayağa kalkıyor, kızın karşısında pek heybetli. Antigone rahatlıyor, onun kendisine yanıt vereceğini sanıyor. Oidipus'un dudaklarından, bastırdığı bir hıçkırıktan başka bir şey çıkmıyor. Kız onun dayanılmaz bir yalnızlık çektiğini hissediyor. Sarsılıyor, artık ne dediğini de bilemiyor: "Biz buradayız, o kadar yalnız değilsin." Bağırıyor Oidipus: "Peki başka kim cesaret edecek benimle konuşmaya?" Yanıtlıyor Antigone: "Diotime!" Bu isim ağzından öylece çıkıverdi. İçinden, Diotime'ye koşmalı, onunla konuşmalı, ona yalvarmalı diye geçiriyor. Oidipus durduruyor onu. "Merhamet istemiyorum!" "Adalete hakkın var senin." "Özgürlüğe, herkesin sahip olduğu özgürlüğe sahip olmaya hakkım var benim." O uzun boyuyla kıza doğru eğiliyor; çok, çok mahzun bir gülümsemeyle gülümsüyor.

İçinden onun ellerini öpmek geliyor Antigone'nin, cesaret edemiyor ve koşarak kaçıyor.

Antigone Diotime'nin Oidipus'un yalnız kaldığını düşündüğünü ve uzun zamandır kafasının bununla meşgul olduğunu fark ediyor. Bundan kurtulabilirmiş Oidipus, çünkü tahttan uzaklaşmış olsalar bile, Thebai kralları saltanatları sırasında açıklanan yargı kararlarını ve cezaları silme yetkisini asla kaybetmezlermiş. Bunu yapmaya cesaret ettiği gün, diyor Diotime, kendiliğinden aramıza dönecektir. Antigone'ye sevecenlikle bakıyor kadın: "Sabırlı olmanız gerek, zaman gerek ona." Oidipus'u yaralayan zamanın şimdi ona daha yakın olduğunu düşünüyor Antigone. Belki de birleşecekler ve uygun adım gidecekler.

Oidipus etrafında, Diotime'nin henüz uzak ama etkin varlığını hissediyor. Kendisine daha zaman gerektiğini anlıyor. İçinde yeni güçlerin, eylemlerin büyümesine izin veriyor. Çağrılar, seslenmeler, sonunda dua adını verdiği keyif ya da umut kıpırtıları. İçinden şöyle bir geçip giden, nereden geldiğini bilmediği, öfke ve şiddetini alıp giden ve belki de kimseye seslenmeyen şeyler.

Bir akşam, Antigone kulübede Klios'la birlikteyken, Oidipus onlara düşünde İokaste'yi gördüğünü anlatıyor. Kaybolmuş, gece bir türlü çözemediği göksel mesajlarla doluymuş. Hem körmüş, hem kör değilmiş, çünkü İokaste'nin düşüncelerini görebiliyormuş. Bu onun cesaretiymiş, yepyeni bir ışıkla aydınlanan eski neşesiymiş. Her şeyi anlayamamış Oidipus, İokaste'ye geç yetişmiş ama düşünceleri şöyle diyormuş: "Yükünden kurtul, zamanı geldi artık." İokaste'nin bunun için kendisine yardım edeceğini sanmış, özgürleşmeyi kendi başına başarması gerektiğini ancak uyandıktan sonra anlamış.

"Yarın," diyor Antigone'ye, seninle bölgenin dört bir yanına giderek, Oidipus'un, tiranın bizzat kendisinin kendi yaşamı hakkında vardığı yargıdan kurtulduğumu ilan edeceğim."

Ertesi gün Antigone geldiğinde, Oidipus asasına dayanmış, dimdik onu beklemekte. Sakin bir hali var, gülümsüyor ona, kız karşılık veremeyecek kadar tasalı. Oidipus Klios'a arkalarından gelmemesini söylüyor ve Antigone, yüreği düğüm düğüm, onu izliyor.

Kuzeye sapıyorlar ve çobanların sürülerini otlatmakta oldukları bir tepeye tırmanıyorlar. Antigone onları görüyor, bir çalının arkasına saklanmış, onların gelişini izliyorlar. Seslerini işitecek kadar yaklaştıklarında Oidipus'u uyarıyor Antigone. O da doğruluyor ve uzun bir seslenişten sonra, kız, Thebai'de yasaları buyuran ve site tanrılarının kutlulandığı törenleri başlatan o sesin çınladığını duyuyor.

Şöyle diyor Oidipus: "Ben bir zamanlar kral olan, bugünse diğer in-

sanlar arasında bir insan, körler arasında bir kör olan Oidipus'um. Bir zamanlar kral Laios'u öldürenleri lanetlemiştim. Bu katilin bizzat kendim olduğunu keşfettim. O gün bugündür verdiğim hükmün ağırlığını taşıyorum ve her şeyden uzakta yaşadım. Bugün, Thebai'de haklarımı fazlasıyla çiğneyen bu hükmün yükünden kurtuluyorum. Bir insanı hemcinslerinden hiçbir şey sonsuza kadar ayıramaz. Hepinizden beni bir dilenci, bir kör ve ötekiler gibi bir insan olarak yeniden aranıza kabul etmenizi istiyorum."

Çalılığın arkasındaki çobanlar kıpırdamıyor. Antigone onların yapraklar arasından parlayan gözlerini görüyor. Duydular, ne düşmanca bağırışlarla ne de taşlarla yanıt verdiler, ama kalkmıyorlar. Oidipus'un yanına gelmiyorlar, yaklaşmaları için de seslenmiyorlar onlara.

Oidipus bekleyip şöyle diyor: "Batıya gidelim." Batıda küçücük bir köy var, bir kuyu başında toplanmış olan üç kadın Oidipus'a kulak veriyor, susuyor ve evlerine giriyorlar.

Güneyde bir tarlada adamlar çalışmakta. Duydukları karşısında heyecanlanıyorlar, tedirgin oluyorlar ve en yaşlılarının bir işareti üzerine aletlerini alıp sessizce uzaklaşıyorlar.

Oidipus'ta hiçbir heyecan, hiçbir keder belirtisi yok ve yüzündeki o sakin ifade Antigone'ye dayanma gücü veriyor, umutsuzluğa kapılmasını engelliyor.

Doğuya, Narses'in evinin ve işliklerinin bulunduğu yere gidiyorlar. Antigone Diotime'nin Oidipus'un girişimini desteklediğini biliyor ama Narses'in ne tepki vereceğini kestiremiyor. Eve, Oidipus'un asla yaklaşmadığı kadar yakına geldiklerinde, Oidipus bağırarak sesleniyor. Arkasında Larissa ve Diotime'yle Narses beliriyor, uzaktan Klios'la işliklerde çalışan birkaç adam geliyor. Oidipus yargılarının geçersiz olduğunu ve ne istediğini açıklıyor. Antigone, Oidipus'un elinden tutarak, onunla birlikte diz çöküyor. Ona bakıyor, hiç olmadığı kadar heybetli, yüzünde gözleri olmayan bir ışığın dinginliğiyle, savunmasızca, yazgının darbelerine ya da insanların kardeşliğine sunulmuş gibi görünüyor gözüne.

Bir anlık bir bekleyiş. Yaşamla ölüm arasında, diye düşünüyor Klios. Baba-kız en tehlikeli bir anda nasıl yapıyorlar da böyle sakin olabiliyorlar? Antigone'nin sürekli Oidipus'un elini tuttuğunu görmüyor. O ana kadar gergin ve belki de kararsız duran Narses'in sonunda karşılık verdiği gülümseme kızdan doğup yayılmakta. Larissa bunu görüyor, hafif bir hareketle Oidipus'a doğru itiyor Narses'i. Narses Oidipus'un karşısına gelince bir an dizlerini kırıyor. Doğruluyor ve şöyle diyor: "Hukuka göre sen haksız bir yargının yürütülmesini durduruyorsun madem, bundan böyle bizlerin arasında ötekilerden farksız bir insan olasın."

Oidipus'un ellerini kavrayarak alnına götürüyor. "Yarın sana geleceğim. Sen de, istersen, benim evime gelebilirsin. Kabilemizin tüm üyeleri seni bir konuk ve bir dost olarak kabul edecekler."

Oidipus eğiliyor, eliyle Narses'in evinin sınırını belirten taşa dokunuyor. Şöyle diyor: "Bu sınır taşı benim için yeni bir zamana giriştir."

Birkaç gün sonra, Narses'in evinde yaz gündönümü kutlanıyor. Diotime'nin komşularının ve hastalarının yanında Grek ülkesinden ya da denizaşırı yerlerden gelmiş kabile üyeleri de var.

Akşamüstü Antigone geliyor ve Oidipus'a Narses'in kendisini Gündönümü Şenlikleri'ne davet ettiğini ve onu onur konuğu olarak ağırlamak istediğini bildiriyor. Oidipus önce anlamamış gibi duruyor. Başıyla iki kez olmaz diyor, sonra daha fazla karşı koyamayarak kalkıp Antigone'nin arkasından gidiyor.

Ateşin ve meşalelerin aydınlığında belirmesiyle, Narses, Diotime ve bütün konuklar ayağa kalkıyor. Klios onun yüzündeki acı ve ihtişam karşısında çarpılıyor. Yemeğin sonunda herkes bir türlü gelmeyen büyük ve beklenmedik bir şeyler bekliyor. Diotime Oidipus'a doğru eğiliyor: "Şarkıcı ozanımız yok artık, bu akşam bize bir şeyler söyler misin?" Antigone'yi hayretlere düşürerek kabul ediyor Oidipus ve ayağa kalkıyor. Diotime ateşin karşısına götürüyor onu ve topluluğa az da olsa hakim olduğu koca bir değirmen taşının üstüne çıkartıyor. Diotime taşın üstüne oturuyor, yüreği burkulan Antigone de onun yanına geçiyor.

Oidipus önce bulunduğu yerde, akşamları kimi zaman Klios'un danslarına eşlik ettiği gibi ağır hareketlerle dönmeye başlıyor. Kendini korkunç zorlayarak şarkı söylemeye çabalıyor. Çıka çıka karmakarışık sesler, ahenksiz ve sözsüz bir hırıltı çıkıyor dudaklarından. Antigone onun yavaş yavaş boğulduğunu seyrediyormuş gibi bir duyguya kapılıyor. Diotime kalkıyor, Oidipus'un karşısına dikilip, "Billur sesli şarkıcılardan olduğunu anımsa," diyor. Kendini zorlamayı bırakıyor Oidipus, ciğerlerini boşaltıp taze havayla dolduruyor ve beklenen ama daha önce asla duyulmamış bir ses yükselip süzülüyor akşamın içinde. Oidipus'un sesi, bedenine ulaşıp onu coşturuyor, onun için taşıdığı anlamı hissederek sevince boğulan ruhunu ayaklandırıyor. Yeniden yüreğe indiğinde, bu sesin bir esin olduğu, bellekte hâlâ uyuyan gizemlerin, hazinelerin keşfi olduğu hissediliyor.

Oidipus'un sesi, sanıldığı gibi buyurmak ya da bilmeceler çözmek için yaratılmamış. Antigone ve onu dinleyen herkes bu sesin başından beri hep şarkı söylemek için yaratıldığını fark ediyor şaşkınlık ve sevinçle.

Oidipus şarkıyı kestiğinde, topluluk yeniden soluk alıyor. Sesler yükseliyor, kupalar gidip geliyor ve Diotime Antigone'ye eğilip şöyle diyor: "Ozanımıza kavuştuk."

Tepenin üstünde tatlı ve gümüşsü bir ışık büyüyor, ve birden çayırların ve ağaçların üstünde beliren dolunay sarıyor gökyüzünü. Oidipus'u aydınlatıyor ve onu başka bir dünyanın solgun ışığıyla parlatıyor. Ayın karşısında değirmen taşının üstünde eğiliyor, diz çöküyor Oidipus. Göğe doğru hiç beklenmedik bir yüz ifadesiyle başını, gümüşsü parlaklıktaki yüzünü uzatıp içe işleyen ve sonsuzlukta yankılanarak uzayıp giden bir haykırış koparıyor. Çok kişi tüylerinin diken diken olduğunu hissediyor, aya karşı uluyan o kadim kurdu dinlemekteler çünkü. O sefil çağların derinliklerinden gelen, güneş arabasının sürücüsü olmazdan önce Apollon'a öncülük eden kurdu. Vebalı farelerin habercisi olan ve insanların yüreğinde daima yıkıcı güçleri harekete geçiren kurdu. Kökleri hâlâ ata toprağının derinliklerinde olan herkes, Oidipus'la birlikte ulumak ve onun etrafında sürü halinde birleşmek arzusuyla yanıp tutuşarak ayağa kalkıyor.

Narses'in yakınları olan Pers boyunun üyeleri içlerinde Ata'nın anısının yükseldiğini hissediyorlar. Bir pençe darbesiyle masaları deviriveriyorlar, çünkü kökleri muhteşem yırtıcı hayvan kuşakları üzerinden güneşe kadar uzanıyor ve kurtların çığlığı, o çok eskilerdeki karanlıklara duydukları özlemleri kanlarına dokunuyor. Bütün Persler dimdik ayağa kalkıyor ve burun deliklerinin açıldığı, gözlerinin irileştiği, yüzlerinde aslanlarla olan o korkunç benzerliğin ortaya çıktığı görülüyor.

Klios karanlıklar diyarının insanlarının döne döne yaptıkları dansa başlamaya hazır. O bir başlasa, ötekiler arkasını getirecek; ancak gecelerin Apollon'unun müritlerinin bu dansı, aslana tapmaktan, ancak güneş tanrısını ululayarak insan haline gelebilenlerin gözünde hiç bağışlanmayacak.

Bu iki temel güç arasındaki çatışma savaşla çözümlenecek. Herkes kendinden geçmiş ya da Diotime ve Narses gibi, içlerindeki kanla aklın çatışması yüzünden taş kesilmiş bir halde. Antigone kalkıp sesleniyor: "Baba!" Oidipus yaşadığı yıkımı aya karşı uluyarak dillendirmeyi bırakıyor. Yardım ediyor kız ona, ayağa kalkmaya zorluyor. Şöyle diyor, neredeyse emrediyor: "Şarkı söyle! Bedenler ve yürekler acılar içinde." Klios'un kendini o baş döndürücü dansına kaptırma noktasına geldiğini görüyor. Usulcacık adıyla sesleniyor ona. Klios sesi tanıyor ve şaşırarak duruyor.

Oidipus'un sesi yeniden yükseliyor, topluluk yatışıyor ve herkes ye-

rine dönüyor. Gündönümü gecesinde, güçleri üçlü bir cisimleşme halinde yıldızın güçleriyle birleşen üç dilsiz kızkardeşin şarkısını söylüyor Oidipus: Ava çıkan Artemis, insanı kendinden geçiren Helene, öldüren Hekate.

Onların ardındaysa, adlarını sayamadığı, inanılmaz ve itici güzellikleriyle evrene can veren ve onun kendini göstererek ortaya çıkmasını sağlayan, çok daha eski ve çok daha ulaşılmaz yıldızlar var. Dünyaya can veren yıldız gibi parlamıyorlar, dünya gibi karanlık da değiller, ama sessizler, çapları dar ve nüfuz edilemezler. Işık saçmaktan kendini alamayan güneş gibi güçsüzler, kraliçe İokaste'yle, baba katili Oidipus'u ezen yıldızlar onlar.

Oidipus susuyor, uzun bir sessizlik çöküyor topluluğun üstüne, çünkü herkes onun hatırlattığı ürkünç varlıkları hissediyor içinde. Pek çoğu onun hâlâ aya doğru uluduğunu görmekten korkuyor. Diotime'de bu korkular yok, o ruhun Oidipus'un bedeninden ayrıldığını gördü ve bunu herkese göstermek için ayağa kalkıyor. Uzun tören sıraları halinde kalkıp ilerliyor herkes. Oidipus değirmen taşının üstünde kımıldamadan yalnız kalıyor Klios ile. Klios inmesine yardım ediyor ve kulübeye götürüyor onu; orada, tek sözcük etmeden uykular âlemine dalıyor Oidipus.

VII

LABİRENT

ERTESİ gün Oidipus kulübenin eşiğine oturup önceki gece söylediği şarkıyı hatırlamaya çalışıyor. Boşuna bir çaba, artık onda o derin dikkat, düşünce değil, sadece acınası yakarışlar ve bölük pörçük dualar kalmış. Diotime'nin yokuşu tırmanarak kendisine doğru yaklaştığını işitiyor. Bir tür öfkeyle ayağa kalkıyor ve şöyle dediğini fark ediyor: "Dua, hep dua etmek ne işe yarıyor ki?" Yanıt hiç duraksamadan geliyor: "Dua etmeye yarıyor."

Bu yanıt Diotime'nin sesinden mi geldi, yoksa kendisi mi konuştu? Hiç önemi yok, içinin ta derinlerine kazınmış çünkü. Diotime bundan söz etmek için gelmemiş, soruyor: "Bizdeki pek çok hasta yola çıkacak. Dün akşamki gibi gelip onlar için şarkı söylemeni isterler." "Dün akşam şarkı söyleyen ben değildim, benim yerime geçen bir şeydi." "Senin sesine, düşüncene, yaşamına sahip çıkan bir şeydi. Gelecek misin bu akşam?"

Belki de beklediği şey buydu Oidipus'un, korktuğu şey de. Yanıtlıyor: "Madem ki şarkı söyleyebildim, geleceğim." Kadın teşekkür edip sessiz adımlarıyla yokuş aşağı iniyor keçi yolundan. Arkasına bakıyor, Oidipus eşikte dimdik duruyor. Heybetli ama büyüklerin zorlamaları karşısındaki küçük bir oğlan gibi de kararsız.

Akşam Klios'un yardımıyla hastaların toplandığı salona girdiğinde, kaygılarını anlıyor onların. Onlar da tıpkı kendisi gibi yollara düşecek, köyün orta yerindeki, her gün suyunu içtikleri pınar başında buldukları barınağı terk edecekler. Çok yakında, her biri düşlerindeki izleği yeniden bulmak, yere ve göğe, içteki imgeyle örtüşen o meçhul yolu çizmek zorunda kalacak.

Antigone ile Diotime de oradalar; yüzlerini asla tanımayacağı bu insanlar işte onu sıkıştırmaya, sorular sormaya başladılar bile.

Madem size yaşam yolculuğumu anlatmamı istiyorsunuz, yeni doğmuş bir bebekken, beni kurtaran çobanla birlikte, vücudumun içinde her zaman ritmini duyumsadığım koyunların adımlarına uyarak katettiğimiz o uzun ve yavaş yoldan başlayacağım. Daha sonra, deniz kenti Korinthos'un kral ve kraliçesinin oğlu oldum.

Polybos ile Merope'nin, herkese açık olan saraylarında, gençlik günlerindeki güzelim deniz seferlerini sık sık özlemle anarak sevdikleri deniz. Kıyıdan pek fazla uzaklaşmayan yoksul balıkçıların teknelerine, sonra da günlerce denizde kalan teknelere Korinthos'ta bindim. Daha sonra Polybos bana usta bir yontucu ve iyi bir denizci olmanın yeterli sayılamayacağını söyledi. Onun yerine geçmem için gemi kaptanı olmam ve uzak seferlere açılmayı öğrenmem gerekiyormuş.

Büyük seferlere çıkacak yaşa geldiğimde, beni Korinthos'un en ünlü kaptanı Nestiades'in gemisine verdi. Nestiades yaşını başını almış bir kişiydi; uyanık bir tüccar ve kentin en iyi denizcisi olmakla kalmayıp, aynı zamanda kendisine uzak yerlerden danışmaya gelinen bir coğrafyacıydı, deniz halklarının tarihlerini, soy kütüklerini, inanç ve tapınmalarını çok iyi bilen bir adamdı. Güneşten esmerleşmiş dingin yüzü, çok açık, tuhaf biçimde zekâ dolu bakışlarıyla coşkudan, ince alaydan anlayan ve daima soğukkanlı olmayı başaran gözlerle aydınlanmıştı.

Çok kısa mesafeye yaptığımız ilk seferde adalara uzandık ve ben, patlayan fırtınada onun ustalıklarını nasıl sergilediğini görebildim. Polybos ile Merope'nin iyi insanlar olduğunu biliyordum ama onların Korinthos'un iç barışına ve refahına nasıl katkıda bulunduklarını anlayamayacak kadar gençtim. İlk kez Nestiades gibi engin görüşlü ve derinlikli bir adamla karşılaşıyordum. O zamanlar on beş yaşındaydım ve duyduğum hayranlıkla onu sevmeye başladım. Bu sevgi, bu güven Nestiades'i duygulandırdı ve onu, Merope'nin istediği gibi, benim yol göstericim olmaya karar vermeye itti.

Bu ilk seferin ardından Girit ve Mısır'a gittik. Girit'e kadar geçen yol bir büyü gibiydi. Nestiades'in katılığında değişen bir şey yoktu, ama ben onun bu titizliğini seviyordum; onun yanında denizcilik mesleği ve insan yönetimi üstüne her gün yeni ve somut şeyler öğreniyordum. Akşamları bana yıldızlardan, denizdeki akıntı ve rüzgârlardan söz ederdi. Giritliler'i ve Mısırlıları, onların inanç ve tapınmalarını, aşk oyunlarını ve sonsuzluğa uzanan bir geçmişi olan tarihlerini, krallıklarını ve savaşlarını da anlatırdı.

Knossos'a vardığımızda, Nestiades'ten Korinthos kralının oğlu olduğumu öğrenen kral beni huzuruna davet etti. Ondan Labirent'i ziya-

ret edebilme izni istedim. Reddetti.

"Labirent'te," dedi bana; "Minotauros oturuyor. İnsanı büyüleyen ama ne yapacağı hiç belli olmayan zalim ve huysuz bir canavardır o. Size saldırırsa, kendini rahat hissettiği karanlığın içinde onunla dövüşmeniz gerekir. Başınıza bir kötülük gelirse, bu Korinthos krallığıyla bizim aramızda üzücü bir çatışmaya neden olur."

Bu reddediliş isteğimi daha da kamçıladı; gemideki yükü yüksek kârla satıp Mısır için yeni yükleme yaparken, Labirent'i ve kral yasağını nasıl delerim düşüncesini bir an bile aklımdan çıkaramıyordum. Nestiades bunu fark etti ve şöyle dedi bana: "Labirent'i yasaklayan kral değil, oradan çıkmanın zorluğu." "Çıkışı bulurum ben." "Ya canavar?" "Onu yeneceğim."

Üzüntüyle bana baktı: "Onunla boy ölçüşmeye henüz hazır değilsin, Oidipus, çünkü bu canavar çoktan senin içine girmiş bile."

Nestiades'in yanıtı, ona olan sevgimi düşmanlığa döndürdü. Onu terk etmek, hemen o gemiden ayrılıp Labirent'e koşmak istedim. Aramızda kısa ama şiddetli bir boğuşma çıktı ve Nestiades zor kullanarak alıkoydu beni.

Ertesi sabah uyandığımda Labirent arzum hâlâ capcanlıydı ve bir bedene duyulan arzu gibi yakıcıydı. Asla ona karşı duramayacağımı anlamıştım; günün ağarmasıyla Nestiades'e beslediğim güven geri geldiğinden, ona bundan söz ettim. Bedenimin ve ruhumun Labirent'in çılgın ve körleştirici imgesine kapıldığını ve artık ondan kopamayacağını hissetti.

Bana, eğer dün gece yaptığım gibi kendimi gene o saçma tutkuya ve şiddete kaptırırsam, öteki denizcileri korkutabileceğimi söyledi. Benim delirdiğimi sanıp bir felaket gelir korkusuyla ya da kör inançlar yüzünden gemide beni istemezlermiş. Bu durumda, bir geminin komutasını elde etme ve bir gün Polybos'un yerine geçme şansım kalmıyordu.

Bu felaketi önlemek için gidip kralı görmüş, benim için duyduğu korku ve sevgiyle hiç duyulmadık diller dökmüş olmalı, çünku kral tüm geleneklerin dışına çıkarak şansımı denememe izin vermiş. Bir koşulu vardı, Nestiades de benimle birlikte gelecekti. Başıma bir felaket gelmesi durumunda, Polybos'a böylece bana bu izni ancak delirmemi önlemek için verdiğini kanıtlamak istiyordu.

Hemen o akşam Labirent'e doğru yola çıktık. Nestiades'e onu yanımda kabul ettiğimi ama yapılacakları bana bırakıp arkamda kalması gerektiğini söyledim. Hiç yanıt vermedi.

Girişte düşlerimde kurduğum o fantastik özelliklerden hiçbiri yok-

tu. Neredeyse sıradan, bir kapısı bile olmayan bir açıklıktı bu. Girdiğim dehliz çok geçmeden yerin dibine gömüldü ve daraldı. İki büklüm yürümek, daha sonra da sürünmek gerekti, boğuluyorum sandım, kötü bir düş görür gibiydim. Dehliz yükseldi ve genişledi, üç yol çıktı ortaya. Ortadakinde boydan boya, bir kadın başını temsil eden, cırtlak renklerle alaca bulaca boyanmış bir heykel vardı. Kadın saldırgan bakışlarını üstümüze dikmişti ve tehditkâr bir tavırla dişlerini göstererek adeta bize alaycı bir giz açıklar gibiydi. Sağdaki açıklığa yönelmek istedim, pek çok koridora açılıyordu burası, ancak bir hata yaptığım duygusuna kapıldım ve hemen geri döndüm.

Nestiades beni bekliyordu. Kadının ağzını yakından incelemiş ve alt çeneye bastırınca, gırtlağın dibinde bir geçidin ortaya çıktığını keşfetmişti. Ardında çok eğimli bir yol olan gırtlağa girmek istedim. Nestiades, "Daha uzağa gidersek, çıkıştan başka açıklık kalmayacak. O da varsa," dedi. Artık benim için düşünecek zaman yoktu, gırtlağın ardındaki yola dalıverdim, ağız kapandı ve cırlak bir kahkaha geldi kulağıma. Uzun zaman boyunca gitgide daha da dikleşen bir yokuşta aşağılara kaydım, şeytani kahkaha hâlâ duyuluyordu, Nestiades arkamdaydı. Fazla derin olmayan bir suya erdi ayağım, Nestiades de yanıma yuvarlandı. İndiğimiz yokuş o kadar dik ve o kadar kaygandı ki, artık geri dönemezdik. Karşımıza çıkan bu suyu geçmemiz gerekiyordu. Sanki ne genişti, ne de derin, ama birden ayağımız yerden kesiliverdi. Uzun süre yüzdük, kıyı çok yakında gibiydi ama bir şeyler bizi sürekli uzağa atıyordu. Saatler süren çabalamadan sonra ayaklarımızın yere değdiğini hissettik. Perişan bir haldeydim ve kıyıya zorlukla çıktım. Orada kendimi yere attım, Nestiades nöbet tutarken ben uykuya dalmışım.

Uyandığımda, bana yolda silahlarımızı ve yanımıza aldığı yiyecekleri kaybettiğimizi söyledi. Hiç dert etmedim bunu. "Tek bir umut var artık," dedim, "Labirent'in çıkışı. Öyleyse ileri." Beni onayladı, ve ben uyurken, çevremizi kuşatan olağanüstü sessizlikte defalarca bir hayvanın nal seslerini, ayrıca gülüşler ve bölük pörçük ezgiler işittiğini anlattı.

Yürümeye başladım, Nestiades belli bir mesafeden arkamdan geliyordu. Suyun içinde çabalarken hissettiğim korku ve sıkıntı geçmişti. Labirent'i tanıma ve onun gizine erme arzusuyla yanıp tutuşarak, hızla ilerliyordum. Sonradan, bütün bu yol boyunca geri dönüp Nestiades'in o güzelim yüzüne bakmadığımı, neler hissettiğini ya da ne düşündüğünü anlamaya çalışmadığımı üzülerek fark ettim.

Şu gerçek ki, ilerledikçe Labirent'in dayanılmaz büyüsü beni daha fazla sarıyordu. Koridorlar genişlemeye başlamış, taş duvarlar freskler

ya da ipeklerle kaplanmış gibiydi sanki. Nefis, yumuşak ve hafifçe esrik bir müzik geliyordu kulağa ya da insan öyle sanıyordu. Salonlardan, sıra sütunlu mekânlardan, çeşme başlarında yemyeşil ağaç ve çiçeklerin çevrelendiği bahçelerden geçtik. Kuleleri, çarşı pazarı, insan kalabalığı ve zevkin tüm sesleriyle yakınlarda bir kent vardı sanki.

Bu tutkular kentinin mutluluğu ve tensel ışıklarıyla uyanıverdim, artık alabildiğine bu hoş durumun tadını çıkarmaktan başka bir şey çekmiyordu içimi. Yeni bir şey keşfetmiyordum, uzun bir sürgünden sonra, daha önce başka bir hayat yaşadığım bir yere kavuşuyordum. Sonuna gelmiştim, zamanı durdurmalı, tekrar kavuştuğum ve hiç çıkmamış olmam gereken yerde sonsuza kadar kalmalıydım.

Nestiades peşimden geliyordu ve bana sadece Labirent'ten geçmemiz ve çıkışı bulmamız gerektiğini hatırlatan bir hareketle, hiç istememe karşın beni ilerlemeye zorluyordu. Sırf onun yüzünden ilerlemeye devam ediyordum ve her adımda ona duyduğum sevgi nefrete dönüşüyordu. Büyülü hayaller arasından bana bir mutluluğun vaat edildiği Labirent'i terk etmemi zorla isteyen şey, onun aşırı dikkatiyle sessiz varlığıydı.

Masalarda ekmeklerin, meyve ve çeşitli içeceklerin durduğu bir salona geldik. Acıkmıştım, Nestiades'e seslenerek yiyeceklere saldırdım. Ekmek ve meyvelerden yedik, Nestiades belki sarhoşluk yapar ya da zehirlidir diye içeceklere dokunmamamı öğütledi. Onu dinlemek istemedim, bana hafif ve çok hoş gelen bir içkiden bol bol içtim. Yemek yerken, birkaç kez girişteki kadın başının zaptedilmez kahkahalarını duydum. Canavarla karşılaşmanın yakın olduğunu düşündüm ve Nestiades'ten onunla tek başıma dövüşmeme karışmayacağına dair söz aldım. İçimde alt edilmez bir güç hissediyordum.

Oradaki bir yatağa uzandım, kafam ve yüreğim karmakarışıktı, yoğun ama nesnesiz arzular içindeydim. Nestiades kendisinden istediğim gibi, sadece beni izlediğini gösterir biçimde uzakta kalmıştı. O da benim gibi uzanabilirdi, ama tekrar yola çıkmayı bekleyen biri gibi ayakta duruyordu. Ona duyduğum kin yeniden alevlendi, ona vurmak, onu kovmak geçiyordu içimden, ama yüzünde okuduğum kederden, onun gönülsüz olarak ve sadece bana duyduğu sevgi yüzünden burada olduğunu anlamıştım. Onu böyle kederler içinde görünce öfkem yatıştı, dilediğimin tersine, bu keyif anını daha fazla uzatmak istemedim. Salonun ucuna açılan üç koridordan birine girdim. Artık yol seçimini gövdeme bırakmıştım, çünkü içtiğim içkilerin etkisiyle zihnim bulanmaya başlamıştı ve ara sıra çok parlak olan ışık, gitgide loşlaşıyordu.

Gene de hiç korkmuyordum; düşmanı kışkırtmak istercesine, çocukluğumda öğrendiğim bir erkeklik organı türküsü tutturmuştum. Sözler aklımdan çıkmıştı ama inanılmaz bir kolaylıkla yeni sözler uyduruveriyordum. Duvarları yoklaya yoklaya çok geniş bir salonun girişine gelmiştim. Dörtnala gelen bir hayvanın çıkardığı sesleri işittim, işte canavar tepemdeydi. Bir atın donu ve yelesine benzer bir şeyle kaplanmışa benzeyen çok güçlü bir insan gövdesinin dokunuşunu hissettim, aynı anda bir el beni yakalamış ve o müthiş saldırı hızından yararlanan hayvan beni yere sermişti. Tek bir varlıkta insana ve hayvana dokunmak içime müthiş bir korku salmış ve bir sıçrayışta doğrulacak gücü vermişti bana. İçmek gafletinde bulunduğum içkiler yüzünden düşte mi, bir sabuklamada mı yoksa tamamen gerçekte mi olduğunu çıkaramadığım bir kör dövüşü başlamıştı. Canavarın karanlıkta görüp görmediğini, ya da benim gibi karanlığın kurbanı olup olmadığını bilemiyordum, çünkü uykuya benzer aralıklarla kesilen boğuşmamız bana çok yavaş ve iki körün boğuşması gibi gaddarca bir beceriksizlikte gibi geliyordu. Hayvanın kıllarını hissediyor, burun deliklerinden solumasını duyuyordum, üstüme gelmesin diye boynuzlarına asılıyordum, arada bir yüzüme bir yüzün değdiğini hissediyordum, beni kavrayan, boğazıma sarılan ya da beni devirmeye çalışan ellerle boğuşuyordum. Kimi anlarda, bir erkek ya da kadın vücuduna dolandığımı sanıyordum, ama daha çok bir hayvanın inanılmaz ağırlığı altında eziliyordum. İçinde bulunduğum kafa karışıklığı ve hiç kuşkusuz çılgınlık durumunda dehşetin ve tiksintinin batağındaymışım gibi geliyordu; ancak arada bir şehvetin eşiğindeymişim ya da çoktan içine dalmışım duygusuna da kapılıyordum.

Sonunda hayvan beni, karabasanlardaki gibi sonsuza kadar düşeceğimi sandığım bir uçurumun kıyısına sürüklemişti. Zihnimin kayıp gittiği derin uykuya sadece bedenim direniyordu. Bağırıyor, düşmanıma vuruyor, belki de ona üstün geliyordum, ama bu arada o zamana kadar kendim sandığım şeyin büyük bir parçası yok olmuştu sanki. Boğuşma, organlarımız sanki kuma gömülüymüş gibi geçti. Hareketlerimiz karşı konulmaz bir çekimle ağırlaşmıştı, ikimiz de bundan kurtulmak için çok büyük çaba sarf ediyorduk. Yalnızmışım duygusuna kapıldım ve düşmanın ortadan kaybolduğunu sandım. Ama birden altımda hissettim onu, kendisiyle birlikte derinliklere sürüklemeye çalışıyordu beni. Kurtulmak için umutsuzca bir hamle yaptım ve hayvan böğürürken bir an dehşetli bir haz duydum. Böğürtülere dayanamıyordum, yerde sürüne sürüne bana saldırdığında girmemi engellediği mağaranın girişine doğru kaçtım. Orada daha temiz bir hava, daha loş bir karanlıkla karşı-

laştım. Vücudumu tekrar görebiliyordum, bitkin düşmüştüm ama önemli denebilecek birkaç çürükten başka bir şeyim yoktu. Ama ayağa kalkmamı bu çürükler değil, yerde kalıp etrafı koklama gereksinimi duymam engelledi. Sürünerek ilerlemeye devam ettim. Mağaranın pürtüklü zemininde, nereden çıkacağını bilmediği, kendisine yol gösterebilecek belirtiler arayan bir beden görüyordum. Bu sürünen bedenin, yani benim bedenimin artık tek bir isteği vardı: Ne olursa olsun Labirent'ten çıkmak. Bunun için ne aklım yol gösterebilirdi bana, ne de gözlerim; yalnızca çok, çok eski zamanlardan kopup gelen koku alma gücüm başarabilirdi bunu.

Böylece uzun zaman sürüklendim, Nestiades tamamen çıkmıştı aklımdan. Ciğerlerimden, burun deliklerimden ve temiz havada soluk almaktan başka her şeyin varlığını unutmuştum. Bir dalga beni alıp kaldırsın, beni bu yüksek duvarların ve her şeye karşın çok büyük bir mutluluk duyduğum bu kapatılmış havanın dışına atsın, kussun istiyordum.

Çıkışın izini süren bu av köpeği arayışını ne kadar sürdürdüm, bilemiyorum. Belki de saatlerdir sürüyordu ki, yavaş yavaş daha çok hava gelmeye başladı. En sonunda başımı kaldırmaya cesaret ettiğimde çok sönük ve uzak bir ışığın belirdiğini gördüm. Yakınlarda bir yerde su bulunduğunu hissettim ve sürüklenerek oraya ulaştım. Bu Labirent'in etrafını dolaşan dere ya da hendek olmalıydı. Korkunç susamıştım, bu su beni kurtaracaktı, başımı, kollarımı, omuzlarımı suya daldırdım ve ondan aldığım toprak tadının keyfini çıkararak bir hayvan gibi su içtim.

Canavarla dövüşmek ve suya sürüklenene kadar harcadığım zorunlu çaba gücümü tüketmişti. Dereyi asla geçemeyeceğimi hissediyordum ve bir çeşit boşvermişlikle artık ölmekten başka çarem kalmadığını düşündüm. Uyuyakalmış olmalıyım, üstümde ayakta durduğu için gözüme dev gibi gelen birini görerek uyandım. Bunun işimi bitirmeye gelen Canavar olduğunu sandım, ama adam binbir zahmetle kendisiyle birlikte suya çekti beni. Bir an suyun üstünde durmayı hatta yüzmeyi başardım, sonra kendimi kaybetmişim.

Kendime geldiğimde çıplaktım ve sırtüstü yatıyordum. Etrafımda ne içinden çıkılmaz dehlizleri kalmıştı Labirent'in, ne de boğucu mağaraları. Sadece gece, yıldızlar ve ilk kez dilinden anladığımı hissettiğim o büyük gök sahnesi vardı. Yeniden açık dünyadaydım, göz kamaştırıcılığı ve yoksulluğuyla bizim dünyamızda, hakiki dünyada. Birinin iç çektiğini işittim, yüreğim hissetmiş olmalı bunu çünkü çok hafifti, neredeyse hissedilmez ve çok gizemliydi. O anda başımın Nestiades'in ıslak giysilerine ve dizlerine yaslandığını hissettim. Ben göğe dalmış gitmişken, eskiden çok dayanıklı ve neşeli olan Nestiades, kendisinde hiç gör-

mediğim bir bıkkınlık ve kederle bakışlarını benden hiç ayırmıyordu.

Elini elime aldım ve şöyle dedim ona: "Üzülme, bizi sen kurtardın." Şöyle yanıt verdi: "Ben kurtarmadım, bir hayvan gibi iz süren bedenin kurtardı, aklını alan uğursuz düşten çıkardı bizi." Daha fazla bir şey söylemek istemedi ve uykuya daldık.

Uyandığımızda, çıplak kalmayayım diye üstündeki giysilerden verdi bana. Yürürken topalladığını fark ettim: "Canavarın işi mi?" Pek zoraki bir gülüşle şöyle dedi: "Sen onun karnına çıkmıştın. Seni izledim. İşte o zaman yaraladı beni."

Bana bakıp ekledi: "Belki de düşüncelerinin sonuna, arzularının en son noktasına kadar gitmek senin alınyazın, ama benim değil. Mısır'da ayrılalım."

Ne demek istediğini anlamamıştım ve daha fazla bir şey de sormadım. Yarası, daha çok da aklını karıştıran şeyler ona acı veriyordu. Elimden geldiği kadar yardım ettim ona ve güç bela gemiye dönebildik. Gemiciler yokluğumuzdan kaygılanmışlardı. Yokluğumuzun günler sürdüğünü öğrendim, sanki bir önceki gün gitmişiz gibi geliyordu oysa bana.

Elimden geldiğince Nestiades'e baktım, daha bir süre Girit'te demirli kalacağımızı sanırken, pek güzel istiflenmiş ama eksik bir yükle ertesi gün demir alıverdik. Nestiades'in bacağı ağrıyordu ama ayakta duruyordu. Sefer boyunca benimle ancak emirlerini gemicilere iletmem için konuştu. Başlangıçta güzel bir hava ve uygun bir rüzgârdan yararlandık. Üçüncü günün akşamı göğe bakarken yelkenleri istinga etme emri verdi, çünkü fırtına geliyordu.

Gece fırtına koptu ve Nestiades benimle birlikte nöbette kaldı. Şafakta deniz daha da kabardı. İki dümenci bitkin düşmüştü. Ben birinin yerine geçtim, Nestiades de öteki dümene geçmeye karar verdi. Yelkenlerden ne kaldıysa indirtti ve bütün gemicileri küreğe oturttu.

Yerine geçtiğim dümenci beni sımsıkı bağladı. Nestiades'in emriyle yapmıştı bunu, ama Nestiades'in kendisi bağlanmayı reddetmişti. Devasa dalgalar saldırıyordu üstümüze. Gözlerimi ona dikmiş, hareketlerimi ona uyduruyordum; fazla zorlanmadan en muazzam dalgaları aşmayı başarıyorduk. Fırtına, mücadele, adamları yüreklendirme zorunluluğu o bildik neşesini geri getirmişti, yeni bir dalgaya her yaklaştığımızda o güven verici gülümsemesini görüyordum. Dalgalardan biri, belki de o kocaman köpüklü sırtı yüzünden, hayvanın tenime değen kıllı derisinin dokunuşunu hatırlattı bana. Bu anımsayış, büyük bir zafer kahkahası patlatmama neden oldu ve Nestiades'e dönüp bağırdım: "Bak, canavar!"

Rüzgârın ve dalgaların uğultusu beni duymasını engellemiş olmalı, ama bağırışım bir an için de olsa onun dikkatini dağıtmış olabilir. Ayrıca fırtınada önceden kestirilemeyen bir rüzgârla savrulmuş da olabiliriz. Güleç ve sorgulayıcı yüzünü son kez bana çevirdiğini gördüğüm anda, ters ve dev bir dalga gemiye vurmuş, güverteye saldırmış ve ikimizi birden geminin dışına savurmuştu. Bacağındaki yarayı düşünerek tüm gücümle ona doğru yüzmeye çalıştım. Vücuduna dokunabildim ama tutmayı başaramadım, çünkü o anda, bağlandığım halatın belimi sıktığını ve beni başka bir yöne çektiğini hissettim. Bağırdım, boş yere Nestiades diye seslendim. Gemiciler beni güverteye çıkarmayı başardığında onun düştüğü yerden çoktan uzaklaşmıştık, üstelik yelkensiz, dümen yekesiz, onu bulmamız için en küçük bir umut bile yoktu.

Sonraki günler sık sık ağladım ama fazla uzatmadan, çünkü fırtına mürettebat kadar benden de tüm dikkatimi oraya vermeye zorluyordu. Nestiades'in kaybolmasından sonra gemiciler beni kaptan seçmişlerdi ve onlarla birlikte denizin bilinmezlerini çözmek zorunda kalmıştım. Sonunda gemiyi ve navlunu kurtarmayı başarıp elverişli bir havada Mısır'a ulaştık, orada kârlı işler yaptık. Korinthos'tan gencecik ve hiçbir şeysiz çıkan ben, oraya bana ait olan iki geminin başında kaptan olarak dönmüştüm. Başarımdan ve bilgilerimden duyduğum gururla kendimi tam bir erkek olarak görüyordum. Bir bilge için çok kötü bir şey bu. Felaketlerim de işte böyle başladı.

Oidipus yola çıkacak olan insanların orada geçirdikleri son gece tekrar geliyor. Etrafını sarıp sorular soruyorlar ona: Senin geçmişinde gizemli bir figür var, Sfenks yani. Kimdi bu öldürücü, bu yokedici yaratık? Onu yenmeyi nasıl başardın?

Soruları karşılıksız bırakan Oidipus bir türkü tutturuyor:

Öldüren korkuydu, Sfenks değil.
Bir tuzağı gizler gibi görünen çocuksu soruların korkusu.
Geceyi doğuran gün. Işığa gebe olan gece.
Dört ayak üstünde başlayan yaşam, iki ayak üstünde doğrulan ve
üç ayağa düşen
Nasıl inanmalı ki doğumun bu olduğuna, en temel kanıtın
Yanıtı bulmaya bunca kafa yormaktan, soruyu artık duymaz
olduklarında?
Daha iyi bulabilmek için yanıtı, içlerine kapanıyorlar, kovuklarında
yakalanıyorlardı korkuya

Korkunç izleri görülüyordu onun, yiyip yuttuğu söyleniyordu.
Öldürmüyordu, dinliyordu, beklemekteydi
Bilmecesini kabul edecek olan yüreği.
Ben geldim, denizleri aştım ve o meçhul insanı öldürdüm iki yol ağzında.
Belki de bilmekteydi Sfenks, bilmezden geliyordu, kehanetlerin yaptığı gibi.
Ne kadar da güzeldi ak ve kara rengiyle, gülümseyen derinliğinde ve nasıl da umuluyordu
İlk örtünün ardından bir başkasının, hep, sonsuza kadar hep bir başkasının gelmesi.
Bilmeceden, sizi seven ve sonsuza kadar yenilenip duran büyük bilmeceden daha güzel bir şey yok.
Gördüm onu, o çılgın yabancı dişiyi, iki yabancıydık biz
Thebai surları önünde soğuk kapılarla durdurulmuş.
Tuza bulanmış gözlerim o ormanlar kızını gördü, yaban çiçeklerini giyinmiş
Sereserpeliği seziliyordu, giysisinin altında geniş, canlı yuvarlak hatlar görülüyordu
Ve insan, kürküne tapmak, onu parçalamak, söküp atmak istiyordu delicesine.

Sorulardan korkum yoktu benim, bir kral oğluydum ben
Denizde gemilerim vardı ve yanıtların adamıydım ben.
Bir kadın gibiydi görünüşü, sıçrayan bir ceylan gibiydi bedeni
Ve belki de geyiktim ben, sevgi ormanlarının geyik-kralıydım.
O kendini benim gözlerimde kurduğunda, kendimi onda buluyordum ben.
Ve nasıl yanıp tutuştuğumuza bakıyorduk, yerimize mıhlanıp bu ani ateşle.
Doğru, bir ses dedi bana: Yanıt verme, sadece adını söyle: Oidipus.
Adını söyle, çocukluğa ve kehanetin güzelliğine bir çağrı gibi
Bilgi ya da aşkın gücü yüzünden asla açıklanmaması gereken
Orada kalmak yetiyorsa eğer, hiçbir şey, hiçbir şey istemeden, hiçbir şey görmeden, seyreyle
O kapkaranlık nişanlısını ve suların dibindeki aydınlığını.
O halde Oidipus en yerinde sözcüktü, dört ebeveyn arasında kalmış, ayakları yaralı adım
Ama en önce gördüğüm ışıldayan vaatti, Afrodit'in karanlık hayvanı.

Aşkına dokunmak istedim, yanıtları haykırdım ve bilicime
kavuştuğumu sandım.
Yüzü yüzüme yakındı, ağlıyordu, kayboldu. Yok oldu, silindi
gözyaşlarında
Gizimi taşıyan bilicim, kurt atalarımızın altında.

Thebaililer beni bulduklarında, bana bir zafer yarattılar.
Gücüm tükenmişti, ağlıyordum, Sfenks ise kaybolmuştu.
Kavganın izleri vardı sadece.
Utkumu alkışladılar, beni sevdiler yeni yüzümü gördüğüm aynanın
içinde.
Ve işte böyle, balıklar tanrısı marifetiyle
oltaya takıldı Oidipus.

Oidipus'un türküsünün ardından kimse sessizliği bozmaya cesaret edemiyor. Antigone, oradaki herkesin bir gün, tıpkı onun gibi o görünmez oltaya takıldığını düşünüyor.

Diotime'nin sesi yükseliyor: "Yolculuğun bitmedi ki. Sfenks'ten sonra Thebai var." "Sonra İokaste var," diyor Oidipus.

Bunun üzerine her kafadan sorular yükseliyor: "İokaste mi? O da kim? Nasıl oldu da bilemedi? Nasıl oldu da seni tanıyamadı?"

Oidipus kendini toparlıyor. Hâlâ kapanmamış olan yaralarını yokluyor. İsyankâr resimler görüyor, onları başkalaştıran sözcüklerin ardında. Tekrar başlıyor türküye:

İokaste'yi düşlerinde gördüğüne inanıyordu çok önceden.
Gözleri uzun süre, her zaman düşlemişti onu.
Ve o kadın ve o güzelim bedendeki varlık keşfedildiğinde
Kamaşan gözleriyle seyre dalmıştı kraliçeyi
Bir tüccarlar sitesinin kraliçesi değil, başında maviye kesmiş
balık sepetiyle limandan gelen Merope değil.
Gururlu bir ülkenin Kraliçesi, yedi kapılı kalenin, her sabah
güneşle açılıp akşam geceyle kapanan.
Soylu ırktan bir kısrak, ışıklı tek boynuzuyla bembeyaz bir at
Ve gerçeğin ta kendisi olduğundan, arzu uyandıran şey
görülmekteydi altın ya da gümüş peçesi altından
O iri gözleriyle büyüleyen cıvıl cıvıl Thebai halkını.

Sfenks'i yendikten sonra gördüm Kreon'u, onun gözünde bir macera
düşkünüydüm ben

Gizemli bir utkunun Thebaililer'in kahramanı yaptığı.
Ama ben kral oğluydum, birkaç yiğitliğim olmuştu kuşkusuz
Olamazdım ona rakip ne kentte, ne de çok sevdiği kızkardeşinin aklında.
Kadın dedi ki tutacağım sözümü. Yıkayıp yuğdular beni, allar giydirdiler
Thebai usullerini öğrettiler, alaylarla saraya götürdüler
Orada gördüğüm o değildi, ayla tepeden tırnağa altına, gümüşe bulanmış kraliçeydi.
Ve tıpkı, denizden çıkan Afrodit gibi delicesine sarışın
Nice zamandır kralsız bir kraliçe. Ummanlarıyla,
kanmamış aşk sonsuzluklarıyla, tehditkâr derinliği içinde bir dul.
Bir tehlike dalgalanıyordu yaşamı üstünde, tutkuyla sevilmesi
ve savunulması gereken krallığı üstünde.
Patlamak üzere olan tutkum bunu istiyordu işte, karanlıkları için duyduğum tutku ve ışığına duyduğum merhamet.
Ve gözlerinin tutsağı, bendesi olan gözlerimin sessiz, boğuk dehşeti.

Kreon bana yol gösterir ve kraliçe kenti kurtardığım için şükranlarını sunarken
Sessiz kaldım varlığından allak bullak bir çocuk gibi ve daha çekingen bir çocuktan.
Neyse ki şöyle dedi Kreon: İnsan Kraliçe'yi ilk kez görünce
Yerlere kapanır önünde, böyle buyurur Thebai töresi.
Yanıtladım: Ben kral olsam, kaldırırdım bu töreyi.
Gülümsedi kraliçe: Kaldırıldı öyleyse, sen kralsın ya. Sen kralsın bizi bilmecelerden kurtaran.
Apansız çıkagelen ve kasıp kavuran aşk, bizi bizden kurtardı ve birbirimize mühürledi
Kupalarımız taşar, tüm mağarayı doldururken, Afrodit'in aramızdaki mağarasını.
İşte o an olanaksız bir bekleyiş başladı ve bu sessizlik, bu dehşet içinde
Hissettim çelişkiyi, hiç tükenmeyen benzerliğini ölüyle dirinin.
O ne kadar aydınlık ve bakışları ne kadar derinse, Afrikalı güzelliği ve bedeniyle o kadar yabanıl kalmış Sfenks
Biri sorular soruyor, yanıtın ta kendisi sanki öteki.
İlk kez ve günler sonra yalnız başımıza kaldığımızda ikimiz
Pek yakında çok keyifli işler için tanıyacağımızı bilerek birbirimizi

Ağlamaya başladı İokaste. Yok olup gidecek sandım Sfenks misali
Sımsıkı sarıldı bana, şöyle dedi: Buldum seni, yeniden buldum seni.
Dehşete kapılmıştım, kaçıp gitmeliydim aslında o an.
Ne de güzeldi benimle konuşurken, Kraliçeydi konuşan:
Oidipus'u buldum ve yeniden bir erkek bulmuş oldum. Ne kadar da çabuk terk edip gitmişti beni Laios.
Kaçamadım, sevdik birbirimizi. Çılgınca âşık eşler olmuştuk.
Ben kraldım, o ise krallık. Cadıların çığlıklarıyla çalkalanan krallık
Onun korumadığı çocuğum ben. Neden terk etti beni, neden?
Neden kıydılar bana, öldürecek babasını deyince biliciler?

Yanıtlıyor Antigone: Hatırla Oidipus, daha bir çocuktu İokaste, o öfke dolu adam zorladığında onu.
Hatırla gözyaşlarını onun, onulmaz yasın yüzünü kararttığını çoğu zaman.
Hem felaketten önce, vebadan önce uzun zaman paylaşmadın mı o şaşırtıcı mutluluğunu onun?
Ben de yaşadım mutluluğu tıpkı onun gibi, diyor Oidipus,
ama felaket gelince bensiz göğüsledi onu kraliçe
Yalnız bırakarak beni, terk ederek birlikte paylaştığımız yaşamı, oysa ben hâlâ umuyordum
Baş dönmesine bir anlam ve çılgınlığına bir gelecek yaratmayı.
Ey kör bir adamın düşlerindeki kraliçe, hissediyorum, karanlığın hiç umulmadık ışığa götürüyor beni
Bir zamanlar denizde gemimiz battığında, yıldızlar nerede bilmez olmuşken, yedi gün süren fırtınada ateş kulesinin bize gösterdiği gibi
O büyülü Mısır'ın varlığını.

Ertesi gün, bir gece önce Diotime'nin istediği gibi kadının evine gidiyor Oidipus. Duruyor, onun adımlarının ve giysisinin çıkardığı sakin sesleri duymanın zevkine varıyor. "Artık," diyor, "benim bütün yaşamımı biliyorsunuz, ama ben sizinle ilgili neredeyse hiçbir şey bilmiyorum. Sesinizin tonunu işitiyorum ama sadece ellerim görebiliyor. İzin verin de yüzünüzü keşfetsin ellerim."

Aletlerin nasırlaştırdığı uzun ellere yol gösteriyor Diotime: "Saçlarım kırlaştı, handiyse apak. Kırışıklıklarıma da dokunun, olduğum gibi tanınmak hoşuma gider." Oidipus'un elleri kadının yüzünde kayarcasına dolaşıyor, tanıyan, keşfeden, yumulmuş gözkapaklarında biraz ya-

vaşlayan bir kanat süzülüşü bu. "Nasıl da sevilmişsinizdir," diyor, "kaybınız ne acı olmuştur Arses'in ölümüyle." Elleri iki yanına düşüyor Oidipus'un: "Onu nasıl da sevmişsiniz. O neyse siz osunuz ve ben onu tanımamış olmaktan büyük üzüntü duyuyorum."

İkisi de duygulanıyor, bu bilge kadının karşısında biraz acemi hissediyor kendini Oidipus. Kadın yanıt veriyor: "Siz, bana ve ona en büyük onuru bağışlamış oldunuz." "O öldükten sonra neler yaptınız?" "Bir yıl dağlara çekilip zamanımı ve düşüncelerimi onun anısına adamak istedim. Henüz çıkmıştım ki, ölüm döşeğindeki bir kadına yardıma çağırdılar. Reddettim. Adam gitmeyip bekledi. Akşam olduğunda onun, tıpkı Arses'in gece fırtına patladığında korkudan geminin güvertesinde yattığı gibi, kapımın önüne kıvrılıp yattığını gördüm. Adamın peşinden gittim. O hastayı başka hastalar izledi. Böylece durmadan Arses'i düşünerek ama bunu düşünmeye asla zaman bulamayarak üç yıl yas tuttum. Ardından hastalandım ve Narses beni buraya getirtti. Sana söylediklerimi, Oidipus, hiç kimseye söylememiştim." "Biliyorum, dinlemek zorunda olduğum şey de buydu."

Eğiliyor, kadın kapıya kadar geçiriyor onu ve uzaklaşan uzun siluetine bakıyor. Şöyle geçiriyor içinden: "Ne kadar da çok güç savaşıyor bu adamın içinde."

VIII

KALLİOPE VE VEBALILAR

BİRKAÇ gün sonra kulübeye çekingen adımlarla genç bir dağlı yaklaşıyor. Oidipus işini bırakıp el ediyor ona. Oğlan, onu gözlerini örten koyu renk bağla eşikte görünce irkiliyor. Sonra cesaretini toplayıp konuşuyor: "Köyümüzde bir yolcuyu konuk etmiştik. Bize senden söz etmişti, kör adam. Senin şifa veren türküler bildiğini söyledi. Geçen yıl köyde hastalık vardı. Çok insan kırıldı ve o gün bugündür köyün boynu bükük kaldı, çalışmanın tadı yok. Kızınla yoldaşını al gel. Bir şenlik düzenleriz, sen de ölmüşlerimiz ve bizim için türküler okursun." "Sen benim kim olduğumu biliyor musun?" "O adam senin Oidipus olduğunu söyledi, eski kral olduğunu ve üstüne yağan lanetleri şifacı Diotime' nin kaldırdığını."

Oidipus gülümsüyor: "Şenliğinize geleceğiz, şunu da al köyüne götür." Daha yeni yaptığı tahta bir yontu uzatıyor ona. Oğlan memnun, heykeli kucaklıyor. Önce şaşırmışken, birden bir anlama bağlıyor heykeli: "Bu bir dans! Yakında sizi almaya geleceğim, köy buradan üç günlük yürüyüş mesafesinde." Heykeli heybesine atıyor ve koşa koşa uzaklaşıyor.

Tekrar geldiğinde, Oidipus, Klios ve Antigone de onunla birlikte gidiyorlar. Çetin yollardan sayısız tırmanıştan sonra, yol onları neredeyse hâlâ bir sel yatağı halindeki bir ırmak boyunca uzanan bir köye götürüyor. Vadide bakımlı tarla ve bahçeler, aşağı yamaçlarda bağlar ve daha yükseklerde, dağ yamaçlarında keçi ve koyunların otladığı çayırlar. Bazı evler yangından harabeye dönmüş ve kararmış. Oğlan şöyle açıklıyor: "Aileler perişan, çoğu yıkıldı. Ekinleri ve hayvanları kurtardık, felaketin önünü kesmek için evleri yıktık." "Hastalık veba mıydı?" diye soruyor Oidipus. Dehşete kapılan çocuğun yanıt vermeye dili varmıyor.

Köyün kocasının evine varıyorlar. Yaşını başını almış, yüzü ve vücudu acıdan erkenden çökmüşe benzeyen bir adam bu. Yolda oğlan sal-

gın sırasında onun karısını ve çocuklarını kaybettiğini anlatmıştı.

"Neden bizi çağırttın," diye soruyor Oidipus, "şenlik için mi, hastalık için mi?" Antigone onu dinlerken, Thebai'de yakarıcıları karşılayıp sakinleştirirkenki o güçlü ve tatlı sesini hatırlıyor onun.

"İkisi için de," diyor adam. "Bize senin türkülerinin gücünden söz eden adam, bir zamanlar senin karını, tacını ve gözlerini feda ederek Thebai'yi vebadan kurtardığını da anlattı."

Yorgunluktan bitkin düşen Antigone bir eşiğe oturuyor, bir köle kız su getiriyor ona. Oidipus'un ne yanıt verdiğini duymuyor, buradaki insanlara, onların yaşamlarını paramparça eden olaylara, çoktan uzak bir geçmişe ait demek olan "bir zamanlar" sözüne ağlıyor.

Köle kız yanına oturup, teselli ediyor. Adının Kalliope olduğunu söylüyor ve eve alıyor onu. Ev temiz ve serin, ama çatının bir bölümüyle pencereler hâlâ açıkta. Adam ailesini kaybettikten sonra evini yakıp bu evi yapmış. Ancak bitirmeye ne zaman bulabilmiş, ne yürek.

İleri gelen ailelerin büyükleri akşam yemeğini paylaşmaya geliyorlar. Yaşamın sıkı ve sürekli çalışılarak kazanıldığı bu ülkede savaşmaya alışkın adamlar bunlar. Gene de Oidipus hal ve tavırlarında, seslerinde, sözlerinde, vadiye geldiklerinde kendisini sarsan o yas ve ağırlık kokusunu buluyor. Şenlikte neler yapılacağı konusunda anlaşmaya varılıyor. Akşam, Oidipus o an gelecek olan esine göre ya türkü söyleyecek ya da konuşacak. Teşekkür ediyor ama ne bekliyorlar ondan? Bir an sessiz kalıyorlar, sonra içlerinden biri şöyle diyor:

"Her birimiz hastalık sırasında yakınlarından birini kaybetti. Başlarda umut vardı, tedavi ediyorduk onları, ama felaket her geçen gün daha beter olmaya başladı. Doğrusu, korku da sardı içimizi. Dağlara kaçtık, hastalar da ya ölüp gittiler ya da bir şekilde hayatta kalmayı başardılar. Döndüğümüzde korku ve utanç daha dinmemişti. Bir sunak inşa edip mezar taşları diktik, baharda yaşamın ve çalışma keyfinin geri geleceğini umuyorduk. Ama geri gelen o şey oldu ve biz, hastalığın evlerimizi kasıp kavurduğu zamandan çok daha kötü durumdayız."

"O şey nedir?" diye soruyor Oidipus.

Köy başkanı sözlerini şöyle tamamlıyor: "Sabah, çoktan akşam olması dileğiyle gözümüzü açıyoruz ve akşam bir daha uyanmama umuduyla uykuya dalıyoruz." Ötekiler de onaylıyor ve içlerinden biri şunu ekliyor: "Mümkünse, bize umudumuzu geri ver, kör adam, çünkü ölmüşlerimiz, yanan evlerde kalmış olanlar artık yanlarına çağırıyorlar bizi."

Oidipus ayağa kalkıyor, Kalliope odasına götürüyor onu. Klios ile Antigone de geliyorlar yanına. "Bir giz var," diyor Kalliope, "üç yeni

hasta var. Ne yapacaklarını bilemiyorlar, kaçsınlar mı, tedavi mi etsinler? Bunun için getirttiler seni işte." "Korkuyor musun Antigone?" "Çok, çok korkuyorum." "Ya sen Klios?" "Korkacağımı sanmıyordum ama ölümün bu türlüsü dehşet veriyor bana." "O halde," diyor Oidipus, "hemen bu gece gidiyoruz, onlar uykudayken."

Susuyorlar. Kalacaklar.

Oidipus gecenin bir yarısı, içinde bir sevinçle uyanıyor. Kalliope gelip koynuna sokuluyor ve vücudunu vücuduna sımsıkı sarıyor. Kızın yüzünü elleri arasına alıyor Oidipus, onun o şaşırtıcı güzelliğinin çizgilerini avuçlarında hissediyor. Soruyor: "Efendin mi gönderdi seni?" Yanıtlıyor kız: "Evet." "Korkmadın mı?" "Hayır." "Sana teşekkür ederim, Kalliope, ama şimdi evine dön." Kız yavaşça omzunu öpüyor onun ve yumuşacık adımlarıyla çıkıp gidiyor. Bir an mutlu hissediyor kendini Oidipus, sonra içini çekiyor ve sonunda uykuya dalıyor.

Ertesi gün köyün esirgeyici tanrılarına armağanların sunulduğu adak törenleri başladığında, Antigone çocuk ve yaşlıların sayısının azlığı karşısında sarsılıyor. Ölüm en çok bu iki kesimi kasıp kavurmuş. Kayıp, bir başına kalmış gibi görünen çocuklar çok sessiz duruyorlar; şarkı söyleme sırası kendilerine geldiğinde, yürek burkan, incecik, titrek bir sesle okuyorlar şarkılarını. Antigone ortalarına geçiyor, ellerinden tutarak onlarla birlikte söylüyor. Yeniden yürekleniyor çocuklar ve o mahzun yüzleri aydınlanıyor.

Akşam meydanda büyük bir ateş yakılmış, bütün köy orada. Herkes Oidipus'u bekliyor, Klios'un çektiği, Antigone ile Kalliope'ninse arkadan ittikleri bir arabanın yanı sıra geliyor. Arabada ot bir şilte üstüne yatırılmış üç hasta var. Oidipus en gençleri olan on beş yaşındaki bir oğlanın elini tutmuş konuşuyor ve zaman zaman da gülümsüyor ona. Öteki ikisi daha berbat durumda ve biri kendinden geçmiş gibi.

Araba durunca, Klios çocuğu bir masaya taşıyor. Oidipus elleriyle dokunuyor ona, uzun uzun yağlayıp ovuyor, şöyle diyor sonra: "Korkmayı bırak, ayağa kalk!" Çocuk ayağa kalkıyor, kararsız adımıyla yere basıyor, sendeliyor, dehşet içindeki bakışlarını Oidipus'a çeviriyor. Emrediyor beriki: "Yürü!" Çocuk hiç zorlanmadan, bir iki adım atıyor. Küçücük bir sıçrama denemesi yapıyor, bir daha deniyor ve büyülenmiş bir halde geçip, artık ona korkmadan yanlarında yer açan yaşıtlarının arasına oturuyor.

Bunlar olurken, Klios ile Antigone diğer iki hastayı yıkayıp bakımlarını yapıyorlar. İşleri bitince, şöyle diyor Oidipus: "Çocuğun hiçbir şeyciği yoktu, onun içine işleyen hepinizin korkusundan başka bir şey

değildi. Öteki iki hastaya biz bakacağız. Bize bunu yapabileceğimiz bir ev gösterin, hep birlikte hastalığı yenmeye çalışalım."

Yaşlı bir adam söz alıyor: "Benim adım Pelios. Atalarımın evini, karımın öldüğü evi yani, yakmak istemedim ben. Büyüğümüzün emriyle, evi terk ettim, şimdiyse sürümün yanı başında bir kulübede kalıyorum. Evimi şartladım, yoldaşların ve hastalarla birlikte oraya gidebilirsin Oidipus, ben götürürüm sizi." "Antigone ile Klios," diye soruyor köyün kocası, "yapacağın bu iş ve taşıdığı tehlikeler konusunda hemfikir mi?" "Evet," diyor Antigone.

Hastalar tekrar arabaya bindiriliyor ve yaşlı adam onları Oidipus, Klios ve Antigone ile birlikte evine götürüyor.

Oidipus ile yoldaşları geri döndüklerinde gençler ateşi besliyorlar, çok geçmeden alevler göğe yükselirken, bir bulut perdesi altında aysız bir gece iniyor.

Köyün kocası Oidipus'u alıp topluluğun karşısına götürüyor. Vücuduna ve yüzüne gizemli işaretlerle vuran alevlerin hareketi ve kıvılcımlar ancak aydınlatıyor kendisini. Susuyor, bekliyor, belki de dinliyor. İşte o an Kalliope'nin o neredeyse hâlâ çocuksu sesi yükseliyor: "Bizim göremediklerimizi duyan kör kardeşimiz, bize hastalıktan söz et." Ona dönüyor Oidipus:

"Hastalık hem yaşam, hem de ölüm alanında iş başındadır Kalliope. Bizi korkutur, ne yapacağımızı bilemez hale düşürür, ama varoluş da şaşırtıcı değil midir, küçük çocuk gibi ister de ister. Hastalık uyanıktır, bizi uyarır, çünkü kötülüğün iyiliğe ne kadar gerekli ve yararlı olduğunu bilir."

Topluluğun orta yerinden, köyün en yaşlı kadını sözünü kesiyor:

"Gözleri görmeyen kardeş, hepimizin yaşama bir yaşam borcu var ve birlikte yaşadığım adam günü gelince bir mırıltı bile çıkaramadan göçtü gitti. O hep içimde yaşarken ve hâlâ birbirimizin gölgesi ve güneşi içindeyken, nasıl olur da onun öldüğüne inanırım? Yaşayan bir düşünce düşünmekten vazgeçebilir mi hiç? Bütün bir yaşam boyu sabretmiş bir aşkın, sönüp gideceğine inanıyor musun?"

Herkes Oidipus'un ne diyeceğini beklerken, birden bambaşka bir ses çıkıyor ondan. Acı bir alay ve tehdit edici bir sevinçle yüklü bir ses:

> Size yanıtı Oidipus mu verecek? Sen kimsin ki, ey kör kral, kalemi kırık ozan, bize hep yanlış bildiğin şeyden söz edeceksin?
> Yaşamınız size ait değil, sizin malınız değil ve anlık yaşayan kişi nasıl olur da zamanın o dikenli dilini çözebilir? Yaşam, ölüm, has-

talık koca birer yabani hayvandır, bir an bile duraksamadan zarlarını atan gözü kara kumarbazlardır.
Ölüm olmasa, ölmek bilmeyenler arasında ne dişe diş savaşlar olurdu, toprağa ve özgürlüğe aç insanlar arasında
Neler olurdu, buğday hasadı yapılmasa ve sizler geçici haneleriniz-den çıkmayı reddetseniz, aşk ancak böyle mümkün çünkü. İçinden konuştuğum bu adama bakın. Sfenks şöyle demişti ona: Oidipus, bilgiden vazgeç, aydınlanacağın, bilinçleneceğin günü bekle.
Onu dinlemedi. Yakıcı bilgisi ve gizindeki cinayetle
Thebai'ye geri döndü, kayıp bir çocuk olarak, Kraliçe'nin sınırsız güçlerinin kendisini beklediği o gaddar kente.

Ses yükseldikçe yükseliyor, doğan güneşin vaadini taşıyor içinde:

> Haydi, yaşayanlar, hayatta kalmış faniler, dönün evlerinize, bırakın korkmayı.
> Çünkü yeryüzü yaşamı arzudur ve Oidipus hep kalacak zihinlerinizde, çoktandır ölü bir tanrıdan başka bir şey değilken ben.

Topluluk dağılıyor ve son kütükleri de yutup tüketen ateş küllenip sönüyor. Karanlık iyice bastırmakta, artık sadece Klios'un yardımıyla oturan Oidipus var ortalıkta.

Gücünü toplayıp ayağa kalktığında şöyle diyor ona Antigone: "Yaktığın türküde söylediklerin doğruydu. Gene de bir yerlerde bizi seven biri var." Oidipus susuyor, Klios yanıtlıyor onu: "Bizi seven biri var, çünkü Antigone var."
Oidipus, bu da aynı şey, demek isteyen hafif bir el hareketi yapıyor. Antigone kolundan tutup götürüyor onu. Klios da öteki koluna giriyor. Üçü birlikte vebalıların evine doğru ilerliyorlar.

Öğütlerini almak ve ilaç istemek için Diotime'ye bir haberci gönderiyorlar. Habercinin dönüşünü beklerken zaman çok yavaş geçiyor. Antigone yemekle ilgileniyor. Klios ışığın girmesi için duvara yeni pencereler açıyor, duvarlara kireç vuruyor. Oidipus hastaların yanında duruyor, ara sıra flütüyle havalar çalıyor onlara. Akşama doğru sayıklamaya başlıyor hastalar ve Oidipus onların hastalığın çalkantılı gemisine binip gidebilmelerini kıskanıyor.
Diotime'ye gönderilen haberci ilaç ve öğütlerle geri döndü, ertesi

gün bunları köy meclisi önünde okuyor Antigone. Tabletin en altına şunları eklemiş Diotime: "Oidipus kendisine bahşedilen güce uyarak ellerini her gün hastalara sürecek. Topluluğun her bir üyesine de sürecek ellerini. Oidipus ölecek olursa, Diotime'ye haber verilecek, bu güç bir başkasına devredilecek."

Topluluk üyeleri bir güven duygusuyla ama ikircikli bir halde evlerine dönüyorlar. İyileşme yolunda olduklarını hissediyorlar, ama bilici kadının Oidipus'un ölümünü de hesaba katması akıllarını karıştırıyor.

Oidipus Klios'a bu el sürmelerin aklına çok kötü anılar getirdiğini söylüyor. Sfenks'in ölümünden sonra Thebai'de ne kadar hasta varsa, vücudunun şifa dağıttığı inancıyla ona dokunmak istemişti. Diotime'nin kendisine hangi gücü aktardığını soruyor kafasında.

Hastalardan biri uyandı, bakımını yapıyorlar ve Oidipus Diotime'nin belirttiği yerlere ellerini sürüyor. Adam çok geçmeden sakin sakin uykuya dalıyor. Öteki hastanın işi daha zor, çok acı çekiyor ve Oidipus'un dokunmasıyla birlikte avaz avaz bağırıyor.

Uyku tutmayan Oidipus için sıkıntılı bir gece. Babasını öldüren ve annesine sarılan mekruh elleriyle başkalarına dokunmak zorunda kalmış bu insan artık kendisi değil. Hastalarda bilinmez ve belki de tehlikeli güçler yaratabilecek eller. Ölme arzusu sarıyor benliğini. Yardımına o devrik kral, bir zamanlar kendisi olan o kral yetişiyor. Hastalığın sarstığı, kırıp geçirdiği bu zavallı insanlar onun bugünkü halkı. Ölüme ya da salgın bitinceye kadar onlarla kalmak zorunda. Diotime'nin buyrukları çok katı, ama ondan buyruklar alıp, bu kadına her türlü kuşkunun ötesinde duyduğu güveni başkalarına aktarması güzel.

Ertesi gün, iki hasta da hâlâ yaşamakta; Antigone onları Oidipus'un aynı gün köyün çocuklarına şifa dağıtacağı koca çınarın altına götürüyor. Çocuklar sırayla gelip yaklaşıyorlar ona, ellerini dizlerine koyuyorlar, Oidipus ellerini alıyor ve uzun uzun kendi ellerinde tutuyor. İlk çocuk, kendini, gözleri olmayan, elleriyse sessizliğine karşın kendi elleriyle konuşur gibi olan bu heybetli adamın karşısında bulunca korkuyor. Sonra her şey gözle görünür biçimde, elden ele devinen bir dalga halini alıyor. Çocuk şöyle diyerek ötekilerin arasına dönüyor: "Hiç acımadı, eğlenceli bir şey bu!"

Yedi gün boyunca vadide yaşayan herkesin elini tutuyor Oidipus. Alet kullanmaktan ve zamanın etkisiyle sertleşmiş, biçimlenmiş, eğri büğrü olmuş kadın ve erkek elleri bunlar. Sevmeye başladığı bu ellerde kırların, bahçelerin, konutların sınırlarını, işe yaraması ve işlenmesi için bir şeye verilmesi gereken anlamı hissediyor. O, deniz çocuğu, Korinthos oğlu, ellerinin dokunuşuyla onları kendi doğasının bir parçası

olan sınırsızlığa yaklaştırıyor, o insanlarsa onun gücünden ve enginliğinden bir şeyler alarak, Oidipus'un içine kendilerinde bulunan sağlam tutarlılığı işliyorlar. Önceleri çok korktuğu bu uzun ve gizemli dokunuşlar boyunca mutlu Oidipus. İçlerinden birinin karşısında otururak ellerini dizlerine koyduğu her seferde, bütün bedeniyle onun yaşamına giriyor. Onu görmeden, onunla konuşmadan, adını bile duymadan ellerini kaldırdığında artık tanıyor o insanı; bunu karşısındaki de biliyor ve o da Oidipus'tan bir şeyler buluyor içinde. Sahip oldukları, söze dökülemeyen ama gene de ortak olan bir şeylerde buluşuyorlar. Akşamları o kadar yorgun oluyor ki, hastaların bakımını yoldaşlarına bırakmak zorunda kalıyor. Son akşam, Klios şöyle diyor Antigone'ye:

"Köy galiba kurtuldu, herkeste bir canlılık var ve kendilerine bakıyorlar, eski şevk ve tasalarına kavuşmuş gibiler. Belki hastalarımız iyileşecek ama Oidipus kaygılandırıyor beni." "Beni de," diyor kız. "El sürmeler sırasında, ona önden baktığımda sadece ihtişamını, vakarını, gülümsemesini görüyorum. Yandan baktığımdaysa kederini görüyorum."

Yedinci gün, son olarak köyün kocası gelip oturuyor Oidipus'un karşısına, ellerinin altındaki sert, tuttuğunu koparan ve işbilir ellerini hissediyor Oidipus. Köy bütün gücü, bütün canlılığıyla orada. Korkunç bir yorgunluğun çöktüğünü hissediyor üzerine, sapsarı oluyor. Köyün kocası şaşkınlıkla bakıyor ona, endişeleniyor sonra: "Rahatsızsın, hastasın sen!" "Klios'u çağır," diyor Oidipus, "gelip vebalıların yanına götürsün beni."

Klios koşup geliyor, gördüğü şey karşısında dehşete kapılıyor. Oidipus tir tir titremekte, sallanıyor, dişleri birbirine vuruyor, vücudu ve yüzü soğuk terlere batmış. Klios tutuyor onu, yürümesine yardım ediyor. Köyün kocası yardım etmek isteyince hiddetle bağırıyor ona: "Çek git, hastalık kaptığını görüyorsun işte."

Oidipus eve iki adım mesafede yere yığılıyor. Klios tek başına taşıyamıyor onu. O anda Pelios çıka geliyor şöyle diyerek: "Yardım edeyim sana, taşıyalım onu!" "Hastalık kapmış," diyor Klios. Pelios omuz silkiyor ve hiç cevap vermiyor. Oidipus'un katılmış ve inanılmaz derecede ağırlaşmış bedenini taşımaktan çok sürüklüyorlar eve kadar. Antigone geldiğinde, Oidipus bilinçsizce çırılçıplak uzanmış yatıyor yatağında. Dehşet içindeki iki adam boşuna onu kendine getirmeye çalışıyorlar. Kız ona Diotime'nin ilaçlarının en etkilisini içiriyor, çok ateşi var Oidipus'un, aynı zamanda soğuktan titrer gibi. Antigone Pelios'tan Diotime'ye bir haberci göndermesini istiyor. Su kaynatıyor ve Klios'la birlikte Oidipus'un vücudunu nemli ve sıcak bezlerle sarıyorlar. Oidi-

pus inliyor, ama vücudundaki kasılma geçiyor ve daha düzenli soluk almaya başlıyor.

Kendine geliyor Oidipus, çok uzak bir mesafeden, Klios'un, vücudu olduğunu sandığı bir şeyin üstüne kaynatılmış bezler koyduğunu ve örtüler örttüğünü hissediyor. Kendisiyle ötekiler arasında aşılmaz bir soğuk, hiç durmadan artan bir uzaklık var şimdi. Gücüyle birlikte, içinden çıkıp giden onun sıcaklığı, kendi yaşamı. Bağırıyor, yardıma çağırıyor, İokaste'ye sesleniyor. Bu ayazdan onu ancak o kurtarabilir. Bağırıyor ve sevecen, korku dolu yüzüyle bir kadın eğiliyor üstüne. Titriyor, vücudunun her yanını korkunç ağrılar sarıyor. İokaste değil, Antigone bu, onu seviyor, onunla birlikte acı çekiyor, ama ondan ve yaşamdan uzaklaşıyor Oidipus. Onu İokaste'den ayıran duvarı aşması gerek. Bu amansız acıdan sadece o kurtarabilir onu. Beklemesi için sesleniyor ona, saptığı o ıssız yolda arkasından gitmek için çırpınıyor. Duvara çarpıp bir yerini kırmaması için onu kıskıvrak yakalayan Klios ile Pelios'un kollarından sıyrılmak için debeleniyor. Ellerinden kurtulmayı başarıyor da. Bir an için, tek bir, ama dayanılmaz an için onu durduran kişi, Oidipus'a sarılan Antigone oluyor. Oidipus sonunda serbest kalan elleriyle yüzünü tokatlıyor kızın ve yere fırlatıyor onu. Klios bu kadarına dayanamıyor artık, orada bulunan heykellerden birini kaptığı gibi Oidipus'un kafasına fırlatmaya hazırlanıyor. Pelios engelliyor onu ve basit bir çelmeyle Oidipus'u alaşağı ediyor. Başı yere çarpıyor, o yere serilmiş yatarken, Klios Antigone'yi kaldırıyor yerden. Kız yaralanmış, yüzü gözü kan içinde. Şöyle diyor: "Yatırın onu, kendini bilmiyor." Oidipus'u kaldırıyorlar, vücudu artık soğuk değil ama yanıyor, şimdi de ateşle titriyor. Antigone üstüne eğiliyor, yüzündeki kan onunkine karışıyor. Oidipus dudaklarına götürüyor kanı ve bir dehşet çığlığı koyveriyor. İokaste'nin öldüğü gün gözlerinden fışkıran kanı tattığını sanıyor. Kanı tükürüyor ve bir ağıt tutturuyor, hiç kesilmeyen, sürüp giden, buna dayanamayan Antigone'yi ağlaya ağlaya ve her yanı kan içinde gecenin içine kaçmaya zorlayan. Klios arkasından gitmek istiyor ama Pelios tuhaf bir üstünlükle durduruyor onu: "Ya hastalar ne olacak? Ben ilaçlardan anlamıyorum ki."

Bütün bir gece Oidipus haykırıp sayıklıyor. Tüm yaşamı boyunca peşinden ayrılmayan vebanın pençesinde, oysa kurtarıcı hayaller uzaklaşmakta. Zaman zaman İokaste'yi görür gibi oluyor, ona doğru koşmak istiyor ama gördüğü şey kaçıyor ondan. O zaman uluyor, geçmişte o boz sürüyle dolaşan kurt oluyor yeniden.

Klios Pelios'a hastalara verilecek ilaçları ve ne yapılacağını öğretti. Şafakla, kaygısını yenemediği için Antigone'yi görmeye köye gidiyor.

Güneş dağları aşmış ve o evlere yaklaşırken vadiye doğru kaymakta. Hastalıkla Oidipus'un boğuşmasıyla geçen o karanlıklar ve çığlıklar gecesinin ardından, keşfettiği huzur ve köyde yaşamın eski düzenine döndüğünü gösteren tanıdık sesler çok etkiliyor onu.

Antigone'nin, köyün kocasının evine, Kalliope'nin yanına sığındığından emin. Kız orada, yemeklerin pişmekte olduğu ocağın yanında, Kalliope'nin yanı başına oturmuş. Ayak seslerini tanıyıp yerinden fırlıyor ve bir peçe altına gizleniyor. Klios kızın yüzünün yaralı olduğunu ve ağladığını görecek kadar zaman buluyor. Kız titrek bir sesle önceki gece Oidipus'un onu tanımadığını söylüyor: "Öldü mü?" "Çok kötü durumda ama yaşıyor." "Neden bıraktın onu?" "Önemli olan sensin, gel haydi! Sayıklayıp duruyordu." "Bensiz sayıklasın, Thebai'de annemle sayıkladığı gibi."

Nasıl da hırçın bir sesle söyledi bunu. Bahçeye kaçıyor, Klios arkasından gitmek istiyor, Kalliope durduruyor onu: "Bırak da ağlasın. Yüzünün darmadağın olduğunu sanıyor, görmeni istemiyor. Oidipus delirdi mi, ne oldu?" "Hayır, sadece hasta. Antigone dönmezse ölecek." "Diotime bu akşam geliyor. O zaman daha iyi olur, şimdi yapamaz kız."

Kapıyı aralayarak, başını dizleri arasına almış, bostanın tam ortasına yığılmış ve hiç durmamacasına hıçkıran Antigone'yi gösteriyor ona. Klios'un dünyası yıkılıyor. Oidipus'tan sonra, Antigone de kendini bilmiyor artık. Kalliope telaşla kapıyor kapıyı: "Bırak onu, geri dön. Diotime'nin gelmesini bekle."

Diotime geldi, vadiyi dolaştı, işlerinin başındaki insanları gördü, temizlenip badana vurulan evlere girdi. Köyün huzura ve umuda kavuştuğunu; Oidipus'un hastalanması felaketin yeniden baş göstermesine yol açsa bile sonunda onu yeneceklerini görüyor. Köyün kocası onu Antigone'nin Kalliope ile birlikte kendisini beklediği evine götürüyor. Diotime dikkatle yaralarını inceliyor kızın. Bir şey olmayacak yüzüne, birkaç ilaç ve zaman sayesinde her şey silinip gidecek, ama çok iyi bakılması gerek. Kalliope'ye hangi merhemlerin nasıl kullanılacağını gösteriyor. Sonra nasıl masaj yapılacağını, vücutta dokunulması gereken duyarlı ve etkin noktaları öğretiyor ona. Nasıl yaptığına bakıyor, becerikliliği şaşırtıyor onu ve işini bitirdiğinde şöyle diyor: "Kızım, sen hasta bakmak için yaratılmışsın, büyük yeteneğin var."

Antigone onu şaşkınlıkla dinliyor: Kızım, dedi ona. Diotime Antigone'yi asla böyle çağırmamıştı, ikisi arasında son derece önemli bir şeylerin geçtiğini anlıyor. Daha iyi hissediyor kendini; ağlaması, Diotime'nin varlığının, bir an için, bir zamanlar olduğu, hâlâ olduğu, ama

gün gelip terk edeceği o küçük kıza geri dönmesine neden olmasından.

Diotime Kalliope ile birlikte Oidipus'a bakmaya gidiyor. "Sen burada kal, bu köyü yatıştıran bir huzur odağı oldun sen. Yeniden öyle olabilirsin." "Ölecek mi?" Bilmiyor Diotime. Gidiyor, Kalliope de yanında, şöyle diyor Antigone'ye: "Erkeklerle ilgilen."

Antigone yalnız kalınca ocağın başına oturuyor ve biraz daha ağlıyor. Bu iyi geliyor ona ama içinde bir şey unutmuş gibi bir his var. Kalliope'nin ona erkeklerden söz ettiğini hatırlıyor. Köyün kocasıyla birlikte tarlalarda çalışan erkekler. Tarladan dönecekler, acıkmış olacaklar. Yemek hazırlama işini tamamlıyor, sofrayı kuruyor. Klios giriyor içeri, bitkin: "Oidipus bütün gece bağırdı durdu, buna dayanamadım. Pelios baktı hastalara, bu ufak tefek ihtiyar benden daha dayanıklı ve cesur." Kız oturtuyor onu, yemek yemeli Klios. Köyün kocası ile diğer erkekler de geliyorlar. Yemek veriyor onlara, adamlar yorgun, hiç konuşmuyorlar, önlerine konulandan hoşnut görünüyorlar. Klios hayran hayran bakıyor ona, sanki yüzünün biçimini bozan yaraları hiç görmüyor. Yemekten sonra, Antigone vebalıların yanına dönmeden önce uyuması için zorluyor onu.

Oidipus denizde, fırtına patlamış, tepesinde rüzgâr uluyor, dalgalar sert darbelerle geminin bordasına çarpıyor, zaman zaman üzerinden aşıyor geminin. En korkuncu da çığlıklar, korkanların, dalgalarla devrilen ya da sürüklenenlerin çığlıkları. Gene de bu çığlıklar destek oluyor size, çünkü sizin hâlâ var olduğunuzu, hâlâ mücadele ettiğinizi gösteriyor. Geminin batacağı kesin, size saldıran buz gibi dalgalarla çoktan felç olmuşsunuz, ama sonuç olarak bağırdığınız sürece hayattasınız.

Sabah ne gemi var ne denizciler, sadece durulmuş bir denizin ortasında gitgide daha cılız bir sesle haykıran, sulara uzanmış vücudu var. Hiç göremediği, dokunamadığı birinin varlığını hissediyor ve onun yüzünden vücudundaki ağrılar şiddetleniyor. Bu şiddet ve hemen ardından gelen bu aşırılık içinde, hâlâ batmakta olan bir geminin üstünde haykıran o baygın Oidipus olmak isterdi. Çok uzaktan Diotime'nin – ama onun burada, Mısır kıyılarının açıklarındaki fırtınada ne işi var– sesini işitiyor: "Ellerini sür ona!" Alnına iki el dokunuyor, içini saran sıcaklık öylesine şiddetli bir acı veriyor ki, yeniden kaybediyor kendini. Kalliope şimdi ellerini onunkilerin üstüne koyuyor, Oidipus'un vücudu kasılıyor, kız korkuyor, ölümün morumsu solgunluğunun yüzüne yayıldığını görüyor çünkü. Diotime'nin tok sesi cesaret veriyor ona: "Korkma, yaşadıklarından daha kötüsü gelemez onun başına."

Hastanın ellerinden bir ölüm soğukluğu geçiyor ellerine, Kalliope

Oidipus'un bedenine tüm gücüyle kendi sıcaklığından ve sakinliğinden bir parça göndererek yanıtlıyor bunu. Ellerini onun buz kesmiş dizlerine koyuyor ve orada, artık ne yapacağını bilemeden, uzanıp yatan koca vücuda, kaslara, kana, kesilmiş soluğa yalvarıyor yardımına gelmeleri için. Karşı konulmaz bir gücün itmesiyle, ellerini yavaş yavaş adaleli bacaklar boyunca kaydırıyor, onun dünya üzerindeki ilk günlerinin ve İokaste'nin ihanetinin silinmeyen yara izlerini taşıyan ayaklarına kadar ilerliyor. O an, Oidipus, acı çeken ancak yaşamayı sürdüren biri gibi yattığı yerde kıvranarak ulurcasına bağırıyor. Kalliope onun bağırışlarını küçücük bir çocuğunkiler gibi dinliyor ve yaralı ayaklarını bırakarak başına yaklaşıyor, sıkıca sarıyor onu, usul usul sallıyor. Zaman duygusunu yitirmiş kız, ne nerede olduğunu biliyor artık, ne de kim olduğunu. Kendine geldiğinde, Oidipus'un uykuya daldığını fark ediyor.

Artık ne yapacağını bilemiyor, ama hastalara alışkın olan Diotime söyleyecektir ona. Pelios'la birlikte, Antigone ve Klios'un kaçışıyla korkunç bir dağınıklık içinde kalan eve çekidüzen vermekle meşgul o. Kalliope içeri girdiğinde, Diotime Pelios'a şöyle demekte: "Hastalara şifa vermeye devam et, çabuk öğreniyorsun, yeni bir yaşama başlayacaksın." İhtiyarsa o sakin ve hoşnut havasıyla başını sallıyor. Kalliope' ye dönüyor Diotime: "Sen de, sen de başka türlü yaşayacaksın, şifa dağıtma sende tanrı vergisi."

Kalliope şaşkın, mutlu, böyle bir yeteneği olduğunu hiç bilmezdi. Gülümseyerek soruyor: "Oidipus uykuya daldı, şimdi ne yapmalıyım?" "Bunu bulmak senin işin. Yanında kal, kendini topla, yüreğin ve bedenin ne yapmanı istiyorsa onu yap. Senin gücüne ihtiyacı var onun, kendi gücünü kaybetmeden ona bunu verebilmek sana düşüyor." Ve Diotime sessizce işine dönüyor.

Kalliope Oidipus'un uyuduğu yatağın kenarına ilişiyor. Boğuk bir sesle inliyor hasta, çünkü üşüyor ve üstüne yığılan yorganlar onu ısıtmaya yetmiyor. Kız onun ellerini ellerinin içine alıyor, ısınmıyor eller. O zaman giysilerini çıkartıyor ve çırılçıplak koynuna giriyor onun. Oidipus kaskatı ve buz gibi, kendini bu soğukluğa bırakıyor kız, bedenini saran bu kışa. Daha da bırakıyor kendini ve sıcaklık isteyen Oidipus'un kişiliğine bürünüyor.

Gecenin bir bölümünde epeyce yol yürüyen Diotime uyumuş. Uyandığında Pelios şöyle diyor: "Oidipus uyuyor, Kalliope onun yanına yatmış."

Odaya giriyorlar ve onları birbirlerine sımsıkı sarılmış uyurken buluyorlar. Şimdi buz kesen Kalliope, tepeden tırnağa tir tir titriyor. Baş-

ka bir yatak hazırlıyorlar ve onu oraya yatırmayı başarıyorlar. Her yanını ovuyor, üstüne bir sürü yorgan örtüyorlar. Pelios ona bir kâse sıcak çorba getiriyor. Şiddetli ağrılar çektiğinden sızlanıyor kız, ama yerlerini gösteremiyor. Derken birden sızıveriyor.

Akşama doğru Kalliope sancılarla kıvranıyor, Klios ile Pelios bunun hastalıktan olduğunu düşünüyorlar ama Diotime yatıştırıyor onları. Klios'tan yorgan ve çarşafları ısıtmak için ateş yakmasını istiyor. İki adam ocağın karşısında, yakın olduğunu hissettikleri bir olayın bekleyişi içinde susuyorlar.

Sabaha karşı, Kalliope büyük bir çığlık atıyor. Dinlenmekte olan Diotime kalkıyor ve telaşla ateşin önünde ısınan çamaşırları almaya gidiyor. Kalliope yeniden inlemeye başlıyor, Diotime diğerlerini yardıma çağırıyor. Genç kadın yatağından kalkmış, yüzünü ve göğsünü beyaz bir bezle kapatmış. Oidipus'un yatağında, omuzlarına binmiş onun ve yüzükoyun yatırmış. Onu bedeninden çıkarıp atmak için çığlık ve inlemeler arasında korkunç bir çaba harcar gibi sanki. Kalliope'nin yanında ayakta duran Diotime, "Yardım edin onlara!" diyor. Adamlar dehşet içinde ve kıpırdayacak halleri yok, ta ki Kalliope'den yükselen daha da canhıraş bir feryat onlara ne yapıp edip Oidipus'u kızın altından almak zorunluluğunu anlatıncaya kadar. Çekiyorlar onu, ama kolları ve gövdesi hareketsiz, üstelik inanılmaz derecede ağırlaşmış. Diotime de genç kadının vücudunu geriye çekmeye çalışıyor. Klios, tam Oidipus'un öldüğünü düşünürken, vücudun canlandığını ve belli belirsiz hareket ettiğini hissediyor.

Kalliope'nin feryat ve hırıltısı devam ediyor ama çaresizlik ve umutsuzluk dolu o vurgu yok artık. Gövdesini öne atarak çığlığı basıyor: "Kımıldıyor!" Oidipus'un vücudu genç kadınınkinin altında yavaş yavaş ilerliyor. Çok, çok ağır bir hareketle ilerliyor ve iki adam Kalliope'nin buna dayanıp dayanamayacağını soruyorlar kendi kendilerine, ama dayanıyor kız, yüzü geniş beyaz bezin altına gizlenmiş, esmer bedeni bu müthiş gayretle sarsılırken.

Oidipus yaşıyor ve genç kadınınkiyle aynı ritimde alıp verdiği soluğu işitiliyor. Vücudu yavaş yavaş Kalliope'nin vücudunun altından kayıyor; tamamen kurtulduğunda, Kalliope'nin belli aralıklarla gelen çığlıkları kesiliyor, bu tıpkı vahşi bir ezginin ya da bir sel çağıltısının sonu gibi. Düş mü görüyorum? diye soruyor kendi kendine Klios, ama düşünmeye zamanı yok, çünkü bitkin düşen Kalliope arkaya devriliyor ve yarı baygın bir halde kollarına düşüyor. Vücudu kan içinde, her yanı tere batmış. Diotime sessiz hareketlerle onu tedavi ediyor ve üstüne ısıtılmış örtüler örtüyor. Kendine gelince gülümsüyor kız: "Onu yanıma ve-

rin de sallayayım, onu bu iyileştirir," diyor. Oidipus'un yatağını onunkinin yanına yerleştiriyorlar ve Kalliope bir çocuk gibi sımsıkı kucaklayıp öpüyor onu. "Bakın," diyor, "saçlarının rengi değişmiş!"

Klios, Oidipus'un saçlarının eskisi gibi darmadağın olmadığını fark ediyor. Saçları kırlaşmış, yüzünü aydınlatan çok soluk bir kırlık bu. Acı çekmiş olduğu görülüyor ama Thebai'deki felaketten sonra yüz çizgilerinde ortaya çıkan o vahşi hava yok artık. Telaşa kapılan Klios Diotime'ye dönüp bunun ne anlama geldiğini soracak oluyor, ama hafif bir omuz silkişiyle durduruyor onu kadın. Klios onun bunu bilip bilmemeyi hiç umursamadığını, o gece anlaşılmaz, içinden çıkılmaz ne yaşanmışsa kabullendiğini hissediyor, oysa kendisi Oidipus ile Kalliope arasında geçen ve ikisi arasında kalması gereken bir olayın etrafında dönüp duruyor boş yere.

Oidipus'un bilinci yavaş yavaş geri geliyor, daha günler, haftalar gerek. O kadar acı çekti, acıların şiddeti onu o kadar zayıf düşürdü ki, yaşamda olma duygusuna korkuyla, neredeyse dehşetle dönüyor. Sadece saf bir aşk, Kalliope'nin koruyucu şefkati verdirdi bu kararı ona. Kalliope ona bakıyor, kollarında sallıyor, sevip okşuyor, hiçbir karşılık beklemeden konuşuyor onunla. İyileşme döneminin ilk haftalarını, ağaç üstündeki bir yaprak gibi özgür ve bir yaprak gibi bağımlı geçirebilir onun yanında. Aralarında bir şeyler, belleğinin henüz reddettiği trajik bir şeyler geçti. Sözlerle anlatılamaz hafiflikte, uçarılıkta bir şey. Ara sıra Kalliope gidiyor ve yatak ucundaki yerini Klios'a ya da Pelios'a bırakıyor; henüz yataktan kalkacak gücü yok ama genç kadının orada bulunmadığı bütün o zaman boyunca yüzü onun çıkıp gittiği ve dönüşünü gözlediği kapıya takılı kalıyor. Kalliope dönüyor, köyden havadisler getiriyor ona. Salgın önlenmiş ve herkes onun iyileşmesini bekliyormuş. Bir gün dili sürçüyor ve iyileşme yerine yeniden diriliş diyor, herkes gülüyor buna. Köyde sevildiğini hissediyor, köy büyük tehlike altındaydı, o elinden ne geldiyse yaptı ve kendisi hasta düştü. Tehlikelerle onun kadar iç içe olan Antigone ile Klios'a bir şeycik olmamıştı. Onun talihine kötü bir şey çıkmıştı, hepsi bu.

Diotime'ye gene gitmek düştü. Yola çıkmadan önce, gelip hastalara bakmasında yardım etmesi için köyün kocasından Kalliope'yi azat etmesini istedi. Hatta genç kadının günün birinde kendi yerini alacağını bile ileri sürüyor Diotime. Köy başkanı kabul ediyor ve kısa bir törenin ardından özgür kalıyor Kalliope. Oidipus'a, yürüyebilecek hale geldiğinde, kendisiyle birlikte Diotime'ye gideceğini söylüyor.

Oidipus yanıt vermiyor, konuşmaya henüz mecali yok, onun ne dediğini anlamaya da çalışmıyor, Kalliope'yi dinlemek haz veriyor ona. Başucunda Klios ile Pelios'un konuşmalarını dinlemekten, ya da Antigone'nin gelip yüreğinin çarpışına kulak verdikten sonra, "Toparlanıyorsun, yakında kalkarsın artık," dediği o tatlı anın geldiğini görmekten hoşlanıyor.

Evet, onları görmek, işitmek hoşuna gidiyor, ama en çok Kalliope ile yalnız kaldığı anları seviyor. Onu pışpışladığı, ansızın sebepsiz yere öptüğü, köyde öğrendiği küçük kız şarkılarından birini söylediği ya da annesinin ona söylediği bir Afrika dilindeki ninnilerden bölük pörçük birkaç ezgi tutturduğu anları. Onun odada bir aşağı bir yukarı yürümesine kulak veriyor; Oidipus'tan gelecek en küçük çağrıya dikkat kesilen Kalliope, onun uyuduğunu sandığında hopluyor, zıplıyor, ayaklarının ucunda dans ediyor ya da kendi kendine oynayıp gülüyor. Bir gün Oidipus'un aklına şu düşünce geliyor: Küçük bir oğlan çocuğu için, Kalliope gibi gencecik, neredeyse kendisi de çocuk olan bir anneye sahip olmak ne hoş şey. Merope tatlı ve neşeliydi ama çok yaşlıydı, İokaste ise günün birinde bana daha iyi sahip olmak için beni terk etmişti. Bunları hiçbir hınç duymadan düşünüyor ve İokaste'nin, İokaste'nin kederinin, acı veren ihtişamının az da olsa uzaklaştığını fark ediyor.

Güneşe döner gibi Kalliope'ye doğru dönüyor, ötekiler uzaklaştılar. Artık başka türlü, sanki kendisi ondan daha zayıf ve daha gençmiş gibi düşündüğü Antigone bile uzaklarda.

Klios odalardan birine çarkını kurdu ve işine döndü. Antigone bir yandan köyün kocasınının eviyle ilgilenirken, bir yandan da bir dokumacının ödünç verdiği tezgâhı kullanıyor. Köye yük olmuyorlar ve Oidipus' un iyileşme süresini sorun etmesine hiç gerek yok.

Sonbahar ve kış böylece geçiyor. Bir akşam, Diotime'nin habercisi yanında kral Theseus'un gönderdiği Atinalı bir haberciyle geliyor. Şöyle diyor Atinalı:

> Oidipus, kuzey ülkelerinden dönüşte sizin deniz için, denizciler için ve benim için yaptığınız dalgayı gördüm. Ona daha yakından bakmak ve fırtınaların nasıl aşılacağını görmek için gemilerimizi durdurduk. Bu görüntü bana ışık versin ve Atina'yı aydınlatsın.
> Thebai'de olayların gidişatı beni endişelendiriyor, senin için tehlike çanları çalmakta. Atina'ya gelirsen, seni koruruz.

Theseus'un mesajı Oidipus'u duygulandırıyor, ama şimdiki mutluluğu içinde Thebai'de olup bitenler ona o kadar uzak geliyor ki, bunu

düşünmüyor bile.

İlkbahar geliyor, Oidipus iyice toparlandı, önce evin içinde, sonra da Kalliope'nin koluna girerek bahçede yürüyüşler yapıyor. Kalliope'nin sesini duyar duymaz, dudaklarında artık Klios'u sinirinlendirmeye başlayan o çocuksu gülümseme beliriyor. Hastalık Oidipus'u küçültmüş olmasın sakın?

Bahçede kirazlar çiçeğe durmuş, aralarında arılar vızıldıyor, akşamüstü havaya tatlı bir sevinç yayılıyor. İşten bunalan Klios, Antigone'nin köyden geldiğini işitince çömlekçi çarkını bırakıyor ve kızı çayırda dansa davet ediyor. Pelios evin duvarına sırtını verip oturuyor ve şarkı söyleyerek onlara eşlik ediyor. Onları duyduğunda, Kalliope de koşuyor yanlarına. Oidipus flütü elinde gelip eşiğe oturuyor ve çalmaya başlıyor. Müziği hızlanıyor, gitgide şiddetleniyor, onlarsa ritme kapılarak alabildiğine dansa bırakıyorlar kendilerini. Oidipus duruyor ve şöyle diyor: "Antigone, Kalliope'ye Thebaili genç kızların dansını göster, hani şu ilkbahar şenliğinde çıplak olarak yaptıkları dansı. Sen hiç öyle dans etmedin, yaşın küçüktü ama annen çok iyi öğretmişti bunu sana." Flütünü alıyor ve dans müziğinin oynak, kıvrak ve esrik notaları yükselmeye başlıyor. Antigone Oidipus'un annesi ve İsmene'yle birlikte sık sık dans ettiği bu müziği hatırlamasına şaşırıyor. Üstündekileri çıkarıyor, gözleriyle onu yiyen Kalliope de aynısını yapıyor. Antigone'ye bakarak, açmaya hazırlanan goncaların dansını zorlamadan izliyor. Beyaz ve siyah iki kız, yüzyıllardan kopup gelen ve İokaste'nin Thebaililer'in yüreklerini yakıp tenlerini tutuşturarak erişilmez bir mükemmelliğe ulaştırdığı bu dansta yerlerini alıyorlar.

Kalliope, artık bir kadın olmaktan çıkıp, dönüp duran, sapının ucunda güneşin devinimine eşlik eden bir çiçeğe dönüşen Antigone'nin bütün hareketlerini izliyor. Antigone ne kadar da güzel, diye düşünüyor, bembeyaz, pırıl pırıl, ne kadar da gizemli, bilgili ve güleç.

Ne kadar da esmer, diye düşünüyor Antigone, teninin ardında gizli bir pembelik olduğu bilinen bedeniyle ne de tatlı bir esmer, dansın ritmini nasıl da yakaladı ve ne kadar da sahip hareketin ruhuna.

Hareketleri, hoş kokuları, gençlikleri hiç bitmeyecek gibi gelen bir uyum, bir neşe içinde birbirine karışırken, Oidipus'un müziği hafifliyor ve yavaşça sona eriyor. O anda Kalliope ona doğru atılıyor, kollarıyla sarıyor onu, Oidipus kendi çocuğu olduğundan beri sık sık yaptığı gibi yanaklarını, omuzlarını, ellerini öpüyor. Çıplak olduğunu unutmuş, ne çekingen bir halde kala kalan Antigone'yi gördüğü var, ne de iki adamın bakışlarını. Birden, Oidipus'un bedeninde tutkuyla gezinen kör ve usta ellerini hissediyor üzerinde. Kasıldığını, çekildiğini hissediyor el-

lerin, aynı anda Oidipus'un değişmiş bir sesle şöyle dediğini duyuyor: "Git giyin!"

Oidipus odasına döndü, Kalliope Antigone gibi giysisini geçiriyor üstüne. Utanmıyor, iyileşti Oidipus, Kalliope'nin rahat rahat baktığı, sevip okşadığı çocuğu değil artık. Yeniden bir erkek oldu, belki de nicesi gibi bahtsız bir erkek. Bu onun üstüne vazife değil, sevdiği, hâlâ sevmekte olduğu kişi bir adam değil Kalliope için, bir çocuk.

Klios dans ediyor, kızlar onu seyretmekte, karanlık inene kadar onun hareketlerindeki mükemmelliği ve cüreti seyrediyorlar hazla. Yemeği hazırlıyorlar, Oidipus'un yemeğini her akşamkinin tersine Kalliope götürmüyor odasına, Antigone gelip kendileriyle birlikte yemesini istiyor.

Mutluluk zamanı ölmüş değil, ama hafifliyor. Bu zamanın bir sonu olduğunu hissetmişlerdi, bir sonu olduğunu biliyorlar. Kalliope'nin hizmet edişinde hâlâ bir sevecenlik, tatlı bir doğallık var. Oidipus onun kendisini hâlâ sevdiğini hissediyor, kendisini sevmesine ve hizmet etmesine izin veriyor, ama ancak kısa bir zaman için. Eski gücüne, onunla birlikte de gerçekliğin engel ve duvarlarına kavuştu artık.

Yaz yakın, Oidipus Diotime'ye haber gönderiyor. Yanıt gelir gelmez Kalliope ile birlikte yola çıkacaklar. İyileşti artık, oraya vardıklarında genç kadın Diotime'yle birlikte çalışabilir. Eğer başka köyler de şarkı söylemesi için çağırırlarsa, gitmeye hazır Oidipus.

IX

THEBAİ'NİN KAPILARI

AYLAR boyu köyden köye dolaşıyorlar ve serinlik bastırdığında, akşam olduğunda Oidipus şarkılar söylüyor.

Şarkısı bitince, Klios ile Antigone kaldıkları yere götürüyorlar onu. Klios ona bakıyor, yatmasına yardım ediyor. Sonra da Antigone'yi geçiriyor sessiz köy yollarından. Zamanlarını ve neredeyse bütün düşüncelerini alan bakım işi bitmiş oluyor. Gecenin içinde yürürken aşklarını dinliyorlar, olanaksız aşklarını. Sessizce dinleyebildikleri, yaşayabildikleri ama birbirlerine açamadıkları aşkı.

Bir yıldan fazladır sürekli yollardalar. Günün birinde yolları Thebai sınırlarına düşüyor. Oidipus Klios'tan ertesi sabah onu yedinci kapıya götürmesini istiyor. Kente girmek istemiyor ama surların önünde şarkı söyleyecek.

Klios bu düşüncesinin ne kadar tehlikeli olduğunu anlatıyor ona ve birlikte gitmeyi reddediyor. Oidipus diretiyor, Antigone'den istiyor kendisine yol göstermesini. Kız vazgeçmesi için yalvarıyor ama yılmıyor Oidipus. Oidipus bir karara varmaya görsün, onu durdurmanın olanaksız olduğunu ve birlikte gitmeyi reddederse tek başına gitmeye kalkacağını biliyor kız. Kabul ediyor ve ertesi gün birlikte yola çıkıyorlar. Sonunda Klios da takılıyor peşlerine, ama öylesine öfke içinde ki, Oidipus'a bağırıp küfretmekten alamıyor kendini. Antigone olmasa, onun bu çılgınca girişimini zorla durdurur ve onu tokatlamak için duyduğu o vahşice arzuya boyun eğerdi. Antigone onun içinden geçenleri biliyor ama kayıtsızca yola devam ediyor.

Yedinci kapıya ve tahkimatında o kadar emeği olan o müthiş surlara yaklaştıklarında, Oidipus kendisini yalnız bırakmalarını istiyor. Kapıya dönüp diz çöküyor ve boğuk bir sesle şarkı söylemeye başlıyor. Sitenin zafer şarkısını söylüyor, o olağanüstü sur ve kulelerin inşasını, gücünün simgesi olan ve yabancıları hayran bırakan yedi kapının yapımını anlatıyor. Surlarda topu topu bir tek silahlı nöbetçiyle, kapıda iki muhafız

eri var. Çok gençler ve onu tanımıyorlar. Gördükleri sadece sadaka için ağıt yakan ve kimsenin kendisini işitemeyeceği kadar uzakta olduğunu fark edemeyen iri kıyım, kör bir dilenci.

Oidipus'un sesi yükseldikçe yükseliyor, yaktığı ağıtta yakın geçmişte Thebai'de olup bitenleri anlatıyor. Kör kral kovulmuş, oğulları ve kayınbiraderi Kreon tarafından dilenciliğe itilmiştir. Bu alçaklığa suçortaklığı eden site, bu durumu hazırlıkları süren ve henüz iş işten geçmemişse, ne pahasına olursa olsun durdurulması gereken bir savaşla ödeme tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Askerler o an endişelenmeye başlıyor, uyarıları üzerine kapıya gelen başları saraya bir haberci gönderiyor. Kentten insanlar çıkmaya başlıyor. Bağırıyorlar: Bu o, bu o! Ağıtına devam eden Oidipus'u yuhalıyorlar. Taş ve toprak atıyorlar ona. Klios ciritine davranacak oluyor, fırlatacak onu ama Antigone araya giriyor: "Bırak şunu!" Öyle bir vurguyla söylüyor ki, duruyor Klios. Adamlar Oidipus'a bağırıyorlar: Defol! O susuyor ve hiç kıpırdamıyor. Bunun üzerine, taş toplayıp yığarak onu taşlama hazırlığına girişiyorlar.

Oidipus şarkı söylerken, Antigone sevinç ve gururla, yüksek surlarıyla bir gemi pruvasına benzeyen kenti seyrediyor. Bu onun sitesi, doğup büyüdüğü ve dünyaya gözünü açtığı yer. Burayı terk ettiğinden beri her şey çok zorlaştı, çoğu zaman çok karanlıktı, ama aynı zamanda çok daha aydınlanmıştı da, çünkü güçlülerin, silaha sahip olanların, yaşam için donanımlı olanların, silahları ellerinden alınmış, her şeyden yoksun insanlara karşı yürüttükleri bu ürkünç savaş, yollara düştüklerinden beri bir an olsun gözlerinin önünden gitmedi.

Thebai, bedeli köylülerin teri ve sefaletiyle ödenen bembeyaz duvarlarıyla bu mücadelenin dehşet verici bir simgesi, ama gene de Antigone'nin kenti, yüreğine seslenen kendi kenti. Ruhuyla oraya bağlı ve onun için, onun zorba ruhuna meydan okumak için, onu yumuşatmak için, içinde taşıdığı ne olduğu kestirilemeyen eylemi bir gün gerçekleştireceğini hissediyor.

Ozan, ağıtçı Oidipus'u taşlamaya hazırlanan sefil insanları görünce, kendisinin Thebai'nin onuru olduğunu duyumsuyor ve bir an bile düşünmeden Oidipus'a yardım etmek için insanların üstüne doğru yürüyor. Klios yanında, ciritine davrandı ama bir hareketiyle bunu istemediğini anlatıyor ona. O eski dehşet verici gülüşüyle gülüyor Klios: "Yolun sonuna geldik Antigone, vebadan kurtulduk ama bunların attığı taşlardan kurtulamayacağız." Kız yanıt vermiyor ve Klios onun yavaşça şöyle dediğini işitiyor: "Thebai buna izin vermeyecektir." O an onun

Thebai'nin ta kendisi olduğunu, taş siteden çok daha gerçek olan yüreğin sitesi olduğunu anlıyor.

Kızın korkusuz ve savunmasız bir biçimde üzerlerine doğru geldiğini gören pek çok kişi utanç verici bir eyleme karışmamak için uzaklaşıyor. Geriye onları taşa tutmaya kararlı izbandut gibi üç adam kalıyor. Biri nişan alıp onlara doğru koca bir taş fırlatıyor. Antigone'yi korumak için kendini öne atıyor Klios. O anda ayağa kalkan Oidipus'tan bir nara yükseliyor, taş korkunç bir gürültüyle havada parçalanıyor. Parçalar taşı atanın ayaklarının dibine düşüyor. Dehşete kapılan üç kabadayı kentin içinde kayıplara karışıyor. Emirler verildiği geliyor kulağa, kapı yeniden kapanıyor. Surların tepesinde silahlı, yüzü miğferinin uzun siyah sorgucu altına gizlenmiş Eteokles görünüyor. Arkasında da Kreon. Antigone tek başına kapıya kadar ilerliyor. Bekliyor, Eteokles'e bakıyor, tek sözcük etmeden bakışıyorlar. İlk konuşan Antigone olmayacak, Eteokles de tabii. Kreon kayboldu, Eteokles dönüp gidiyor. Kapı kapalı kalıyor, artık duvarda kimse yok. Oidipus, Thebai'den ikinci kez kovuluyor.

Oidipus'un yanına dönüyorlar, Klios'un öfkesi yatışmış, kırılan taş parçalarından birini alıyor yerden, ona elletiyor. "Nasıl başardın bu mucizeyi?" "Mucize falan yok," diyor Oidipus, "bu bana Mısır'da Firavun'un subaylarından birinin öğrettiği bir nara." Klios'un öfkesi yeniden kabarıyor: "Ya taş parçalanmasaydı?" "Bilmediğim yola uymak zorundayım. Bugün yol buradan geçiyordu." "Benim için de buradan geçiyordu," diyor Antigone.

Surların etrafını dolaşıyorlar, devriye yolu üstünde görünürde kimse yok, ama gene de gözetlendiklerini hissediyorlar. Yol uzun, yorucu, yollar pek belirgin değil, çünkü yolcular bir kapıdan diğerine gitmek için buradan değil kentin içinden geçiyorlar. Boğucu bir sıcak var, kapalı iki kapının önünden geçiyorlar, bunları koruyan askerler ortada görünmüyor. Narses'in evine giden yolun başladığı Alkeste kapısı kapalı ama çevresinde tek tük evlerin öbeklendiği yoksul bir kenar mahalle ve sur dibinde bir yalağın içinden fışkıran bir çeşme var. Üçü de susamış, ter ve toz içindeler. Bir evden iki genç kadın çıkıyor, Antigone'ye bir testi ile bir ekmek veriyorlar. Klios Oidipus'a su içiriyor, yalakta serinlemesine yardımcı oluyor; onu yola çıkardıktan sonra yürüyüp gitmesine aldırmıyor, çünkü Antigone'nin yalnız kalmasını istemiyor. Kız testiden uzun uzun su içiyor ve kabı ona uzatıyor. Klios su içerken o elini yüzünü yıkıyor yalakta. Birden, o bir tiksinti çığlığı atarak geri çekilirken, kaba kahkahalar koyveriliyor.

Yedinci kapıdaki üç adam oradalar, adamakıllı sarhoşlar, daha önce taş atıp tutturamayan ızbandut yalağın içine pislik atarak öcünü almış oluyor. Klios anında Antigone'nin karşısına geçiyor, sakin bir sesle emrediyor: "Hançer." Kız giysisinin altından Polyneikes'in hançerini çıkartıp şöyle diyor: "Dikkatli ol, üç kişiler!" O karanlık gülüşüyle gülüyor Klios, kız onun adam öldüreceğini görüyor, dayanılmaz bir sevinç ve dehşet dalgası kaplıyor benliğini. Klios elinde hançerle, hiç telaş etmeden üç adama doğru ilerliyor. Ona bakıyorlar, parmağıyla hançerin keskin yanını hissediyor Klios, dudaklarında karşısındakileri büyüleyen o gülümseme. Yanlarına geldiğinde ikisi tabanları yağlıyor, ama ızbandut sopasını kaldırıp savuruyor. Klios bir sıçrayışta kurtarıyor kendini ve adamın dengesini kaybetmesinden yararlanarak saçlarından yakaladığı gibi boğazını kesiveriyor. Sakin bir hareketle, fışkırarak kuma yayılan oluk oluk kandan sakınarak, adamın vücudunu yere atıyor. Dehşet içindeki diğer ikisi kaçıp kayboluyor. Klios yalağa kadar gidip, adamakıllı temizliyor orayı. Kendisini yeniden çeşmeye çağırdığı an Antigone dehşete kapılıyor, ama bunu yapması gerektiğini de hissediyor. Yüzünü yalağa daldırıyor. Su ona hiçbir zaman bu kadar serin ve hoş gelmemişti. Klios hançeri birkaç kez toprağa saplıyor. Kızın işi bitince de çeşmede yıkıyor onu ve tek sözcük etmeden, Antigone'nin göğsünde taşıdığı değerli kılıfına kendi elleriyle sokuyor.

Bir ses bozuyor sessizliği, Eteokles'in sesi bu, çeşmeye bakan surun üstünde. Her şeyi gördü. Eğilip Klios'a sesleniyor, soruyor ona: "Muhafız alayımın başı olur musun?" Antigone'nin bir hareket yapmasına zaman kalmadan bir hamlede ciritini kavrayıp Eteokles'e fırlatıyor Klios. O da Klios kadar hızlı, müthiş bir hareket yaparak kalkanıyla savuşturuyor darbeyi, mızrağı kaparak, görünüşte hiç de zorlanmadan çok uzağa, Klios'un atabileceği kadar uzağa gönderiyor. Onun şöyle dediğini duyuyor Antigone: "Yazık!" Çekiliyor Eteokles.

Oidipus çoktan uzaklaşmış. Klios, sineklerin üşüştüğü bir kan gölünde yüzükoyun yatan o koca gövdeye hiç bakmadan sürüklüyor Antigone'yi. Kız boyun eğip izliyor onu.

Bir dere kenarında duruyorlar ve Klios yakındaki ormanda avlanmaya gidiyor. Olan biteni Oidipus'a anlatıyor Antigone: "Klios adama sadece vurmakla yetinebilirdi ama bir hayvan gibi boğazladı onu. Bense bu cinayetten kıvanç duydum ve o kan bana haz verdi." "O Thebaili seni aşağılamak istedi. Seni, Klios'un sahip olduğu en değerli şeyi. Onun gibi her türlü otoriteye karşı çıkan bir kabilenin başkanı olan bir adam için, sadece kan temizlerdi bu hakareti. Yaptığı şeye göz yumduğuna göre, bunu Eteokles de anlamış." "Klios hep eli kanlı biri mi ola-

cak?" "O bir ressam, kan yerine kırmızı rengi kullanabilir. Bunun için bütün renk tarlalarını sürmesi gerek. Yeryüzündeki, cehennemdeki, göklerdeki renkleri."

Klios sessizce geri döndü. Omzunda, avladığı bir sülün var. Kuşun muhteşem renkleri onun o simsiyah uzun saçlarına, bu akşam pırıl pırıl ve tatlılık dolu gülümsemesine çok uyuyor. Kıza yaklaşıyor: "Görüyorsun, yeryüzündeki renkleri yakalamayı biliyorum Antigone, ama göksel renkler sende." "Yani onları bulman için beni yitirmen gerektiğini mi söylemek istiyorsun?"

Ağzından çıkanlar karşısında kendisi de şaşkına dönüyor. Uzun bir sessizlik oluyor, sonra şöyle diyor Klios: "Daha buna karar veremedim, Antigone, ama daha fazla devam edemeyeceğim yollara."

Bir hüzün kaplıyor Antigone'yi, titrek bir sesle soruyor: "Neden, neden?" Klios fevri bir yanıt veriyor: "Yollar çok uzun, çok yavaş, sonunda Oidipus'tan nefret edeceğim."

Kendini kaybediyor kız: "Doğru değil bu, sen onu seviyorsun." "Onu seviyorum ve çoğu zaman da nefret ediyorum."

Kızın kendisine inanmadığını görünce, avaz avaz bağırıyor: "Sabrın sonu, Antigone! Onun hiçbir yere varmayan kör zamanıyla bitmek bilmeyen şu yol. Sabrın taşması nedir anlayabilir misin?"

Heyhat, anlıyor ve Oidipus'un da bunu çok uzun zamandan beri anlamış bulunduğunu görüyor. Anladığı için, bu kan adamlarının yaşadıklarını çok iyi anladığı için ağlıyor. Klios yemek hazırlığına girişiyor, gözyaşlarını siliyor kız ve yardıma gidiyor ona. İki adam yemek yiyor, zifir gibi karanlık bir gece inerken, o da onlara uymaya zorluyor kendini.

Narses'in evine geri dönüyorlar, Antigone Diotime ile olan işine, Klios da işlikteki yerine kavuşuyor. Oidipus kendisini çağıran köylere bir ulak göndererek, dinlenmeye gereksinimi olduğunu ve daha sonra geleceğini bildiriyor.

Kulübede yontuyla uğraşırken, bir yandan da Klios'la küçük nişanlısını düşünüyor. Yıllar geçti, eski düşman kabilenin evlenme vaadi hâlâ geçerli, ama tanınan zamanın sonu da yaklaşıyor. Klios genç kızla evlenmezse, kalıcı bir barış ve iki kabilenin birleşmesi işi suya düşecek. Klios'u sorguya çekince, şöyle diyor o: "Antigone'yi seviyorum. Ama geçen gün, yedinci kapının önünde üçümüzü birden taşa tutacaklarını düşünürken, onun yavaşça şöyle dediğini işittim: 'Thebai buna izin vermeyecek.' Onun aklında ve yüreğinde, Thebai kendisi. Çok, çok geniş bir yazgı bu, Antigone benim için çok büyük ya da çok çılgın."

Diotime Antigone'ye Klios'la evlenip onun ülkesinde yaşamayı ka-

bul edip etmeyeceğini soruyor. "Ya Oidipus'la kim ilgilenecek?" "Birini bulurum ben." "Yapamam, yollarda onun yanında olmalıyım." "Kimin için Antigone, onun için mi, senin için mi?" Bir an bile tereddüt etmiyor kız: "Onun için de, benim için de."

Diotime ikna oldu. Antigone'nin yanıtını onlara ilettiğinde, Klios ve Oidipus da ikna oluyor.

Klios iki gün derin derin düşünüyor, sonra Antigone'ye ülkesine dönüp evleneceğini söylüyor. "Küçük nişanlınla mı?" "Onunla, şimdi büyümüştür artık." Soruyor kız: "Ne zaman?" "Yarın." Antigone gözyaşlarını Klios'tan saklamaya çalışmıyor ve tekrarlıyor: "Yarın."

Son gece, Narses Klios'a renkli vazo yapımı ve satışında birlikte çalışmalarını öneriyor. Sattıklarının tümünün parasını ödedi ona, evini yeniden yapabilecek ve yeni bir sürü edinebilecek Klios.

Ertesi gün, üçü de çok üzgün. Klios Diotime ve Narses'le vedalaştı. Antigone ile Oidipus ayrılmayı kararlaştırdıkları dönemece kadar geçiriyorlar onu. Antigone'ye veda ederken ve Oidipus'un hastalıktan beri nasıl süzüldüğünü görünce bir an duraksıyor Klios. Yüzünde bir an için o eski acılık beliriyor, ama kıza ve bu adama duyduğu büyük sevgi siliyor onu. Bu sevgi bakışlarına o denli yansıyor ki, Antigone'nin dudaklarında son bir hayranlık ve mutluluk gülümsemesi yaratıyor. O an dönüyor Klios, heybesini alıp koşarak uzaklaşıyor. Gövdesi bir dans kadar ahenkli bir koşuyla gözden uzaklaşıp giderken, arkasına hiç bakmıyor.

X

KONSTANS

BİR şeyler oluyor. Antigone, Fenike yazısını okuyup kullanarak ustalığını epey ilerletti. Artık, ileride hiç anımsamayacağı düşünceleri ve şarkıları not etmeyi beceriyor. Onun kendi şarkılarından parçalar okuduğunu duyduktan sonra, Oidipus yazı yazmayı öğrenmek istedi. Zor bir işti başta, çünkü ona dayanıklı bir malzeme, parmaklarıyla çözebileceği işaretler gerekiyordu. Antigone'nin basitleştirdiği yazı sayesinde artık taşlara, kayaç parçalarına ya da güneşte kuruttuğu kil tabletlere yazı yazabilecek.

Kendisine şarkılarını tesbit etme olanağı veren, ama gene de şarkı söylemekten çok farklı bir şey olan bu yeni uğraş çok düşündürüyor Oidipus'u. Şarkı söylerken bir köye, etrafında bulunan, görmese de işittiği insanlara sesleniyor. Şarkısının etki gücü ya da duygulanımıyla onların dikkatlerini çekmeyi başardığında, onlarla iletişime giriyor. Tanrının kimi zaman kanın dağdağalı yollarından Oidipus'un ağzından konuşmak için yakaladığı an o an işte.

Bu ses kendisininkinden daha geniş, daha zengin, daha aydınlatıcı, ama bir o kadar da karanlık. Tıpkı İokaste'nin sözleri ve gizemli gülümsemesiyle yıllar ötesinden onu çağıran ve kendisine döndüren sesi gibi. Bellekte yitip gitmiş hazineleri canlandırıyor, aklın işleyişini ve esinlerini ateşliyor ama insana kendini bütünüyle bu sese bırakacak kadar güç ve zaman bahşedilmemiş. Kendini zamanın evine yerleştirmek, insan ölçüsünde ya da ölçüsüzlüğünde olan şey her neyse onu öteki dünyadan ayırmak için yazının sınırlarına ihtiyacı var belki de.

Asya'ya bir gemi kalkıyor, Kalliope'nin kabilesinin şifacılarına Diotime'nin tedavi usulleriyle en yeni ilaçlarını öğrettiği bir kente. Oidipus bir kuşunki gibi yumuşacık ve sivri profilini yonttu onun. Arkasına da birkaç dize yazdı. Diotime şaşkınlıkla okuyor bunları. Şöyle diyor: "Antigone, Larissa ve ben uzun zamandır yazı yazıyoruz, ama yazdıklarımı-

zın hepsi sözle ifade edilebilecek şeylerdi. Oidipus ise dile getirilemeyen şeyler yazıyor. Belki de yazı sözden daha insani bir şey olacak."

Yeni bir kehanetle de doğrulanan söylentiler yayılmış ülkede; Oidipus'un ölümünden sonra onun küllerine sahip olacak kentin kutsanacağı ve Grek ülkesinin en güçlü sitesi haline geleceği söyleniyor. Narses'in görüşüne göre, Oidipus'u kuşatan merhamet duygusu, saygı, hayranlık, kehanetin onun küllerini saklayacak kente en büyük önemi vermesi, yaklaşan savaşın en önemli öğeleri olacak. Eteokles ve Polyneikes'ten her biri ordugâhlarını Oidipus'un varlığıyla takviye etmeye çalışacaklar, dolayısıyla Oidipus'u zora başvurarak ele geçirmeyi isteyebilirler. Narses onları koruyacak durumda değil, ama güvenli bir sığınak bulacakları Asya'ya götürebilir.

Oidipus reddediyor, onun yeri Grek ülkesi. Madem ki Narses'in evinde kalarak bütün bir kabileyi tehlikeye atıyor, Atina'ya gitmeye karar veriyor o da. Denizden gitmeyi reddediyor. Yayan gidecek, dilene dilene, tıpkı Atina'ya gitmek zorunda olan ağıtçılar gibi. Kırsaldaki yoksul halkın arasına karışarak Eteokles ve Polyneikes'in askerlerinden sakınmaya çalışacaklar. Narses, yolda birliklere rastlamaları durumunda hemen batıya yönelip Yüksek Tepeler ülkesine gitmelerini öğütlüyor. Orada Grek ülkesinde hüküm süren egemenlerden ve tüm kültlerden bağımsız kalmış küçük bir topluluk yaşıyor. Son kraliçelerinin ölümünden beri, müttefiklerinden olan Konstans naipliği üstlenmiş. Atina'yla sürekli ticari ilişkiler içinde ve onları korumasına alacak durumda.

Hareket günü, Oidipus Diotime'ye evini gösteren bir taş yontu veriyor. Kapı çerçevesi içine bir şeyler yazmış: "Gözleri görmez kral tacının şarkısını işittiğinde."

"Bu senin altın tacın değil artık," diyor Diotime, "elinden alınabilir o, senin bana verdiğin şey yazıdan yapılma bir taç." "Evinde işittiğim buydu işte."

Kucaklaşıyorlar, bir daha hiç karşılaşmayacaklarını biliyorlar.

Oidipus ile Antigone ücra yollardan, keçi yollarından geçerek köyden köye, çiftliklerden yıkık dökük barınaklara yürüyorlar. Buralarda köylülerin davranışları belirsiz. Pek çoğu çok yoksul, yabani ve savaş söylentileri yüzünden yabancılardan uzak duruyor. Çobanlar eski Selenos ittifakına bağlılar ama ikram edebilecekleri tek şey ocak başında bir yer, süt, peynir ve kırk yılda bir de bir parça ekmek. Antigone yoruldu, gücü kalmadı, Oidipus'tan saklamak isterdi bunu, ama olanaksız, çünkü bir boğazdan geçerlerken soğuk aldığı için öksürüyor.

Onun gitgide artan üzüntüsünü hisseden Oidipus Narses'in öğüdünü tutmaya karar vererek Yüksek Tepeler'e doğru sapıyor. Çevre vahşi, neredeyse ıssız ve zor geçit veriyor. Bir sabah, soğuk ve açıkta geçirdikleri bir geceden sonra bir tepenin üstündeki dar bir yola giriyorlar. Oidipus birden duruyor ve Antigone'ye korulukta saklanmasını işaret ediyor. Silah sesleri işitti, etrafta askerler var. Sürüne sürüne bayır tarafına çekiliyorlar. Antigone'de hal kalmadı artık, çok susadı ve içecek bir damla suları yok.

Oidipus bir ayak sesinin yaklaştığını duyuyor, yürüyüş konumunda taşınan mızrağın kalkana çarparak çıkardığı sesi tanıyor. Hiç kuşku yok, ters yönde ilerleyen bir Thebaili bu, neyse ki Antigone'yi öksürük tutmadı.

Madem ki yukarı yollar tutulmuş, taşları düşürmemeye çalışarak, dipten bir dere sesinin geldiği koyağa inmek gerekiyor. İniş çok zorlu, Antigone'nin ayağının altından bir taş kayıyor, düşüyor kız, ayak bileğinde şiddetli bir ağrı var. Tek başına kalkamıyor ayağa. Oidipus kolunu omzunun altından geçirerek dereye kadar destek oluyor ona. Kafalarını suya daldırıyor, kana kana içiyorlar ikisi de. Daha daha su içmek, serin sularda yıkanmak, son lokma ekmeklerini bölüşmek için orada daha uzun bir süre kalıyorlar. Tırmanmayı deneyecekleri kaçınılmaz anı biraz daha ertelemek için yapıyorlar bunu, ama Antigone Yüksek Tepeler'e çıkmak için koyağın öteki yakasına tırmanmasının olanaksız olduğunu biliyor.

Ayağa kalkıyor Oidipus, "Seni taşıyacağım," diyor. Kız ona bakıyor, asla gücü yetmeyecek buna, o da kendisi kadar bitap ve aç. Oidipus fazla zorlanmadan kızı omzuna alıyor, dereyi geçiyor. İlk yokuşa vuruyor kendini. İnanamıyor kız, adam gene düşüyor, defalarca düşüyor. Artık doğrulamayacak bir halde. "Bırak beni, gidip yardım bulmaya çalış!" diyor Antigone. Ama o, deli adam, inanmaya devam ediyor. Başı yerde, soluk soluğa, hâlâ o buyurgan sesiyle konuşup duruyor: "Başaracağız!" Uzun süren bir bekleyişten sonra, Oidipus'un vücudunda şaşılası bir öfkenin doğduğunu, bu öfkenin adamın umutsuzluğunun içinden fışkırdığını hissediyor; ayaklarının altından kayan taşlara, derisini yırtan dallara ve çalılara rağmen, Antigone gözlerini kullanarak bu öfkeyi tepenin zirvesine doğru yöneltebilir. Beden, onu taşıyan sevgili beden, bu öfkeyle an be an güç ve boyut kazanıyor. Devleşiyor ve bu gövdenin yanında Antigone'nin ağırlığı hiç kalıyor artık. Yokuş yukarı saldıran bir devin gövdesi bu. Omuzları ağaç tepelerinden aşıyor, elleri öne atılmak için ağaç gövdelerine tutunuyor. Çıkış düzleşince yürüyüşe geçiyor, havalara sıçrayarak engelleri aşıyor. Ve Oidipus'a yol gösteren ba-

kış, eski günlerdeki küçük kıza geri dönen, onu ileriye sürükleyen, daha hızlı, hep daha hızlı ileriye sürükleyen bıcır bıcır gülüşüyle o minicik kız, o sevgili bakış, yani Antigone'nin bakışı şimdi.

Birden koyaktan ve çalılıklar içinden çıkarak bir yola giriyor Oidipus. Yollarının üzerinde gülünesi ufaklıkta bir kargı taşıyan ve Oidipus'un geldiğini görünce korkudan yere yığılan bir asker var. Ezecek onu, ama kız küçücük eliyle askerin yanından dolaştırıyor Oidipus'u. Geçerken askerin kargısını ve kalkanını alıp inanılmaz bir uzaklığa fırlatıyor Oidipus. O an keyifleniyor Antigone, katıla katıla gülüyor, onun neşelenmesinden mutlu olan ve o gür sesiyle kim bilir hangi olağanüstü öyküyü anlatan bir türkü tutturan Oidipus, ağaçların arasından, uzakta belli belirsiz görünen ve Yüksek Tepeler'in kolları olması gereken geniş, yuvarlak ve çıplak doruklara doğru atılıyor.

Etkileyici, korkutucu bir gürültüyle bir düzlüğe çıkıyorlar, uzaktan çoban kulübeleri ve tüten bir baca görünüyor. Bir fırtına kopuyor, sağnak iniyor üstlerine, ıslanıyorlar, sırılsıklam oluyorlar. Birlikte oluşturdukları o koca gövde birkaç yüz adım daha sürdürüyor koşusunu. Sonra çözülüyor, yere devriliyor. Antigone kendini otların arasında yatar buluyor, yaralı bacağı çok ağrıyor. O dev gövde yok artık, ne de o kanatlanmış küçük kız, sadece dizlerinin üstünde yüzü koyun yatan, nefes nefese kalmış, biraz soluklanmaya başladıktan sonra, "Çobanlara sesleri!" diyen bir Oidipus var.

O küçük bir kızken, yaz sıcakları Thebai'yi yakmaya başladığında, İokaste iki kızını yaylaya çıkan sürülerin yanına gönderirdi. Öte berilerini küçük bir eşeğin sırtına yükler, iki bakıcıyla yola düzülürlerdi. Kulübelere yaklaştıklarında bakıcılar nağmeli bir bağırış tuttururlar, çocuklar da var güçleriyle taklit ederdi onları. Yüksek perdeden seslenen bir gırtlak yanıt verirdi onlara, kulübelerin etrafında ve sürüler arasında yaşamın canlandığı görülürdü. Kulübelerden, kurdeleler ve boyunluklarla süslü katırlarıyla dört çoban inerdi; katırların boyunluklarındaki çıngırakların ezgisi, günün neşesine neşe katardı. Yanlarına geldiklerinde çobanlar küçük prensesleri selamlar, onları katırların üstüne oturtur ve kahkahalar arasında bakıcı kızlara yanaşırlardı. Antigone kendini toparlıyor; çocukluğunun derinliklerinden kopan çığlık, tıpkı bir zamanlar bakıcıların ahenkli ezgilerinin yükselmesi gibi yükseliveriyor.

Kalın ve müthiş bir ses beklenen yanıtı veriyor: Sizi bekliyoruz, konuğumuzsunuz. Antigone şöyle diyen bir çığlık daha atıyor: Yaralıyım, babam beni taşıyamayacak durumda. Ses yanıtlıyor: Geliyoruz!

Kısa bir süre geçiyor, kulübelerden iki katırın çıngırak sesini duyuyor Antigone. Oturuyor ve önlerinde iki adamla gelişlerini seyrediyor

hayvanların.

Yakına geldiklerinde, Oidipus ayağa kalkıyor. Şöyle diyor: "Ben gözleri görmez Oidipus'um, kızım Antigone yaralı."

Antigone karşısında heybetli, Oidipus kadar heybetli bir adamla –ki bu az görülür bir şeydir–, yanında kendisine sempatiyle bakan aynı boyda genç bir adam görüyor. Katırlarda Thebai'dekiler gibi kurdeleler yok, ama eyer ve boyunluklarında çok hoş sesler çıkartan bir yığın çıngırak asılı.

Adam, "Katırlar sizi götürür," diyor. "Oğlum şifacılık sanatını öğrendi, kızınızı iyileştirir."

Genç adam kıza yaklaşıp çömeliyor. Antigone ıslak giysilerinden ve kir pas içindeki halinden utanıyor. Delikanlı kaldırıyor onu, katıra bindiriyor. Onun kollarında kendini sanki hiç ağırlığı yokmuş gibi hissediyor kız ve özlemle Klios'u, onun gücünü ve onun tarafından taşınmak için nasıl da can attığını anımsıyor.

Oidipus iki adamdan yaşlısına dönüyor:

"Sen Konstans'sın galiba, Yüksek Tepeler naibi."

"Ben Konstans'ım, bu da oğlum Konstantin. Adımi nereden biliyorsun?"

"Biz, kızımla ben, bizi evlerinde sık sık konuk eden Narses'le Dioti-me'nin dostlarıyız."

"Onların yanından neden ayrıldınız?" diye soruyor Konstans.

"Thebai askerleriyle oğlum Polyneikes'in askerleri beni ellerine geçirmek istiyorlar. Yanlarında kalmakla onları tehlikeye düşürmüş olurduk. Bana, bir tehlike durumunda senin evinde yardım ve koruma bulacağımızı söyledi."

"Bir zamanlar, deniz kazalarından adamlarımızı kurtarmış olan Arses'le işbirliği yapmıştım. Onun oğlunun dostları her zaman için bizim de dostlarımızdır, askerler de sizi evimize kadar takip etmeye cesaret edemezler."

Oidipus'u katıra kadar götürüyor, binmesine yardım ediyor.

"Yaralı kızınla etrafımızı çeviren yamaçları tırmanmayı nasıl başarabildin?" Oidipus yanıt vermiyor, Konstans keskin bakışlarıyla yüzünü inceliyor onun: "Orman sanki iri kıyım hayvanlar geçmişçesine ikiye ayrılmış. Patırtıyı işitinceye bakmaya geldim, adeta bir fırtına patlamış gibiydi. Vadiden yukarı bir devin çıktığını görür gibi oldum, ama dev diye bir şey yoktur ki. Bir sağanak boşandı ve her şey bir sise büründü. Arkasından kızının seslenişini duyduk ve otlar arasında yatan siz ikiniz çıktınız ortaya. Görüp işittiğim sandığım şey hakkında ne diyorsun?" "Bu sana ne kadar tuhaf gelirse gelsin," diyor Oidipus, "bura-

ya geldik işte, nasıl olduğunu ben de bilmiyorum." Konstans düş kırıklığına uğruyor, ama yaşam şaşırtıcı şeylerden yana zengin ve Oidipus'un kendisinden hiçbir şey gizlemediğinden de emin.

Taş ve kütüklerden örülmüş, bir bölmeyle ayrılmış bir kulübeye yerleştiriliyorlar. Artık Antigone'nin kendine ait bir odası var. Yürümeye başlar başlamaz, isteği üzerine Konstans ona gündüz çoban kızlarının, akşamları da çocukların yanında bir iş veriyor.

Oidipus toparlandı. Çevreyi tanımaya çalışıyor ve Konstantin'in getirdiği taşlardan heykeller yontuyor ya da üzerlerine yazılar yazıyor.

Bir süre sonra, Konstans onu çoban başlarıyla birlikte yemeğe çağırıyor. Oidipus'u altı kadınla altı erkek karşılıyor, çünkü Yüksek Tepeler'de işler her iki cins arasında eşit paylaşılmak zorunda. Büyük bir ateş, çalgıcılar, sade ama iyi yapılmış yemekler var.

Yemeğin sonunda ondan şarkı söylemesini istiyorlar. "Bize hikâyeni anlat," diye ekliyor Konstans, "anlat ki seni daha iyi tanıyalım." Bunu söyledikten sonra, Oidipus'u ateşin karşısına oturtuyor; alevler Oidipus'un hareketlerinin ihtişamını daha da artırıyor.

Oidipus yaşam öyküsünü okuyor şarkısında, hiç bu kadar güzel şarkı söylememişti, sesi yükseliyor, derinleşiyor, dehşetin ve bilinmezliğin derinliklerine inerek birkaç ışık yansımasıyla dinginliğin kıyılarına ulaşıyor. Durduğunda bir hayranlık mırıltısı kaplıyor her yeri, ardından bastırılmaya çalışılan gülme sesleri işitiliyor. Afallıyor Oidipus, şarkıları asla böyle bir tepkiyle karşılaşmamıştı. Ama, başlarda sinirli ve belki de heyecana bağlanabilecek bu gülüşlerin arkası kesilmiyor. Yayılıyor gülüşler ve o da vücuduyla onlarla birlikte gülmeye kaptırıyor kendini. Evet, cani Oidipus, her yanını saran ve elini ayağını dolaştıran karanlık, kutlayıcı bir sarhoşluğa kapılmış bir halde, olanca gücüyle kendisine gülüyor. Çoban kızlarından biriyle Konstans gelip tutuyorlar Oidipus'u ve o hep gülmeye devam ederken masaya, ötekilerin yanına geri götürüyorlar. Gülüyor, öyle bir gülüyor ki, dehşete kapılan Konstans'la çobanlar duruyorlar. Bir elin bir bezle yüzünü sildiğini hissediyor Oidipus, bir elini Konstans tutmuş, diğerini bir çoban kızı. Kız adamın başını omzuna dayıyor, tıpkı Kalliope'nin yaptığı gibi usul usul sallayarak yatıştırıyor onu. Şöyle diyor: "Şarkın pek güzel, kuşlarınkiyle birlikte dinlediğim en hoş şarkı. Biz kadınlar güldük, çünkü mutluyduk, sen de tam bizim sevdiğimiz türden gerçek bir öykünün şarkısını okudun. Mutsuz bir çocuğun öyküsünü."

"Sen Grek ülkesinin en büyük şarkıcı ozanısın," diyor Konstans, "şu ana kadar sana saygı duyuyorduk, seni dinleyince seni sevmeyi de

öğrendik. Halkımızın gelenekleri arasında şöyle diyen bir özdeyiş vardır: İnsan düşünür, tanrıça güler. Az önce, planlar yapıp aranmaktan hiç vazgeçmediğini, sonunda da onulmaz bir biçimde kehanetlerin tuzağına düştüğünü bize gösterdiğinde, işte bu gülüş aldı bizi. Alınyazını Thebai'nin dramı, bir devlet sorunu, bir kralla kraliçenin korkunç öyküsü haline getirmek için elinden geleni yapmışsın, oysa Melaneia'nın dediği gibi bu sadece mutsuz bir çocuğun öyküsüymüş. Sen körsün, bu doğru ama aynı zamanda ellerinden güzellik fışkırtmasını da bilen bir insansın, şarkıcı ozansın ve yanında Antigone var. Ama ne suçlarından ne de felaketinden vazgeçmek istemiyorsun sen belki de Oidipus."

Ertesi gün Oidipus Konstans'a şöyle diyor: "Bana öyle geliyor ki, bizim birbirimizden öğreneceğimiz şeyler var. Eğer bana bir at ya da katır ödünç verirsen, gezintilerinde sana eşlik eder, ülkenizi de daha iyi tanımış olurum." Konstans memnun, ona bunu önermek istemişti ama bir saygısızlık yapmaktan korkmuştu.

Hemen hemen her gün, yollar çok çetin değilse at üstünde birlikte dolaşıyorlar. Sarp yamaçlara tırmanmak gerektiğinde katırları alıyorlar. Konstans her şeyi kendi gözleriyle görmek istiyor: sürülerin durumunu, otlakların ve ekinlerin durumunu, çobanların dikkatli olup olmadıklarını, kurt ve yırtıcı hayvan tehlikesini, zaman zaman ortaya çıkan çetelerin varlığını, en çok da, pazarlardaki satışların ve dağ topluluklarının bağımsızlığının temeli olan at ve çoban köpeği yetiştiriciliğini.

Bir sabah Konstans çıka geliyor: "Birkaç günlüğüne gidiyoruz, Antigone'ye haber verdim."

O gün, kara dönüşüveren hafif bir yağmur altında sıradan bir güne benziyor. Akşam karlarla kaplı çatısı kayalık tepelerce rüzgârdan korunan bir kulübeye varıyorlar. Konstans katırları kulübenin tek göz odasından sadece bir parmaklık ve yemlikle ayrılan küçük ahıra bağlıyor.

Yemek işini tamamladıktan sonra, Oidipus şöyle diyor: "Ben sana yaşamımı anlattım, belki de sıra seninkini anlatmanda." Ocağın karşısına yerleşiyorlar, karanlık bastı bile; Konstans ateşin aydınlığında anlatmaya başlıyor.

XI

YÜKSEK TEPELER'İN ÖYKÜSÜ

OİDİPUS, ben uzun bir zaman ne kendi köklerimi bildim, ne de halkımınkileri. Ağabeyim Adraste bizim bir zamanlar bütün bir Grek ülkesini işgal etmiş olan kavmin soyundan geldiğimizi öğrettiğinde delikanlılık çağına girmiştim bile. Evet, sizden önce, bilicileriniz ve kâhinleriniz sözü ve kehanetleri canavarca çoğaltmadan çok önce bizler buradaydık.

Senin uzak ataların Akhalar'ın istilasına uğradık. Tunçtan silahları vardı, bizimkilerse taştandı; uzun zaman direnmemize karşın ezildik. Ordularımızda kadınlar her zamanki gibi erkeklerle yan yana savaşırdı. Bu onlara doğaya aykırı göründü. Onları yenmek yetmedi onlara, ırzlarına da geçmeleri ve amazon adını verdikleri bu kadınları öldürmeleri gerekiyordu. Çünkü metaller özlerinde tutkulu bir istek, erkeklerin aklını alan karşı konulmaz iştah ve hayaller barındırır.

Akhalar için, aile yaşamının temeli olan ve insanla hayvan arasına açık bir sınır koyan ateş de bir savaş ve üstünlük silahı olmuştu. Evlerimizi ve köylerimizi ateşe verdiler, kullanmayı bilmediklerinden gemilerimizi yaktılar. Ovalarımızı ve kıyılarımızı terk etmek zorunda kaldık, hayatta kalabilenler ormanlara ve dağlara sığındı.

İşgal sırasında kraliçelerimiz ya öldürülmüş ya da yakılmıştı. Tam her şeyi kaybettiğimizi sandığımız bir anda yeni bir kraliçe ortaya çıktı ve halkımızdan ne kaldıysa onları Yüksek Tepeler'de bir araya getirmeyi başardı. Dul Kadın dediğimiz bu kraliçe, bağımsızlığımızı korumanın ancak madeni silah kullanmakla, geleneklerimize ve dilimize sıkı sıkıya sarılmakla mümkün olacağını anlamıştı. Tehlike büyüktü, çünkü Akhalar etrafımızı tanrılarının tasvirleriyle, fetih öyküleriyle kuşatıyor, ta yaşam ve düşünce tarzımızın içerlerine kadar sokulup saldırıyorlardı. Kendi ağızlarını terk edip bizimkini son derece kötü bir biçimde bozarak kullanmaları da az bir tehdit sayılmazdı. Galiplerimizin yenilmişlerin son ve ele geçirilmez hazinesi olan dilimize olan sevdasında soylu

bir şeyler vardı. Bu barbar ve merhametten nasibini almamış adamlar, erkeklerine boyun eğmekten ya da aralarında insafsızca onları çekiştirip alaya almaktan başka bir şey bilmeyen bu kadınlar, kölelerinin öğretmenliğinde, halkımızın eğiticisi ve sürekli yaratılışı olan dilimizi öğrenmeye koyulmuşlardı. Çekiciliğine kapılıp ona tutkuyla bağlanınca, bu dilin onların şimdiye kadar hiç yaşamadıkları bir incelik ve zerafet içinde yaşamalarını sağlayacağını hissetmişlerdi.

Ne var ki, Akhalar savaşı daima her şeyin babası olarak selamlamışlardı. Bu egemen olma zihniyetini ve bu zihniyetin buyurgan mantığını anadilimize de soktular. Bizi sadece silahlarla değil, o uğursuz sevdayla bugün bile tehdit ediyor ve zehirliyorlar.

Dul Kadın, Akhalar'ın maden ocaklarında ya da demirhanelerde çalıştırdıkları kaçak köleleri bir araya toplamayı başardı. Onların yönetiminde maden filizlerini bulup çıkarmayı ve madenleri işlemeyi öğrendik. Kendimizi savunabildik, ticaret yaptık, tepelerimizin eteklerindeki vadileri ele geçirebildik, Dul Kadın'ın sabırlı politikası sayesinde yakında denize bir çıkış yolu bulacağımızı da umuyorduk.

Başka kavimlerin Grek ülkesine girmeleri işte o sırada gerçekleşti. Asya'da demir dövmeyi öğrenmişlerdi ve tunçtan yapılmış silahların onlara karşı hiçbir şansı yoktu. Genel bir felaketin içine yuvarlandık. Vadi ve yamaçlarda binbir zahmetle ele geçirdiğimiz köyler istilacıların işgaline uğradı, halk topluca öldürüldü ya da tutsak edildi.

Biz Yüksek Tepeler'in doruklarında tutunabildik, ama aramıza sığınanlarla daha da kalabalıklaşan nüfusa bakınca, uzun erimde açlığın pençesine düşmemiz de kesindi. Dul Kadın bunu gördü ve meclise, toprak kazanma politikamıza geri dönmek için nice zamandır biriktirdiğimiz hazineyi, topraklarıyla bizi kuşatan kraldan denize açılan topraklar ve bir liman elde etmek için feda etmeyi önerdi.

Yeni Akhalar'ın tıpkı tanrıları gibi altına, gümüşe ve zenginliklere karşı doymak bilmeyen bir açgözlülüğü vardı. Öneri krala sunuldu, iki tarafın da silahsız gelineceğine dair ant içmesinin ardından bir buluşma gerçekleşti. Uzun pazarlıklardan sonra, kral ortaya yeni talepler sürmeye başlayınca, Dul Kadın bunları reddetti. Giysilerinin altına gizlediği silahı çıkaran kral onun üstüne atlayarak, yaşına da saygı duymaksızın öldürdü kraliçeyi, bu arada yanındakiler de kraliçenin danışmanlarını katletmekle meşguldü. Bu alçaklığın halkımızı başsız bırakarak, onların insafına terk edeceğini sanıyorlardı. Ama ertesi gün Yüksek Tepeler'e karşı saldırıya geçtiklerinde, kutsal ormanda gizlenen halkımız umutsuzca bir çıkış yapmayı denedi ve çok büyük kayıplar pahasına düşman ordusunu ikiye bölmeyi başardı. Şaşkına dönen Akhalar kanlı

bir bozguna uğratıldı, kralları öldürüldü. Cesetten kralı koruyamamış olan bir tılsım çıktı. Elinde yanan bir meşale tutan barbar bir Prometheus resmi vardı tılsımın üstünde.

Dul Kadın'ın ölümünden ve aramızdan nicesinin kendini kurban etmek zorunda kaldığı bedeli ağır zaferden sonra, halk kendini hem yücelmiş hem de sahipsiz hissetti. Şimdi kim yönetecekti bizi, gücünü bizden daha iyi toparlayacak ve yeniden savaşa kalkışabilecek düşmana nasıl karşı durabilecektik? İşte o sırada, Dul Kadın'ın en gözde hizmetçisi Antiopia bize, ölen kraliçenin yerini alacak kraliçeyi önceden belirlediğini bildirdi. Antiopia'nın hepimizin tanıdığı bu genç kadının adını açıklamasıyla şaşkınlığımız ve düşkırıklığımız son derece büyük oldu. Bu, eski vadilerimizden birinden gelme, öteki zavallılarla birlikte ücra bir köycükte bir kulübede yaşayan sığınmacı bir kadındı. İstila sırasında, birlikte köylerini savunurken, kocası yanı başında öldürülmüş. Yaralıymış, defalarca ırzına geçilmiş, onu öldü sanan Akhalar kadını harabeye dönen evinde bırakıp gitmişler. Gece tepelerden inen bizden bir çete onu orada bulup kurtarmış. Geri kalan bütün köy mahvolmuş, kadın bu acılar içinde belleğini ve aklını yitirmiş gibiymiş. Hatırladığı tek şey, bir Akha askerinin ciritiyle delik deşik olduktan sonra, dehşet içindeki yüzünden hiç durmamacasına akan oluk oluk kanı tükürerek köyün surlarından düşerken gördüğü kocasının ölümüymüş.

Adını bile hatırlamayan bu kadın, katledilen kraliçenin yerini almaya hiç de uygun değil gibiydi. Hâlâ tarlada çalışabiliyordu, hemen hemen her zaman sessizdi, dalgındı, hatta ara sıra saçma sapan şeyler söylediği de oluyordu. Birçokları Dul Kadın'ın seçiminin reddedilmesi gerektiğini düşünüyordu. Meclisimizde huzursuzluk baş göstermiş, karşıt görüş ve hareketler ortaya çıkmaya başlamışken, yaşlılıktan geleceği söyleme yeteneğini epeydir kaybetmiş bulunan bir bilici kadına bir şeyler göründü. Birkaç dakikalığına gençliğindeki sesine ve o sarsak tepinmelerine kavuşan yaşlı bilici, felaketlerle dolu bir dönemde bizlerin hayatta kalmasını sağlayan o insanın bu gizemli seçimini kabul etmesi için meclisimize yalvardı. Yeni kraliçeye görünecek şeyler ve onun meczup bilgeliği sayesinde mahvolmaktan kurtulacağımız kehanetinde bulundu. Geçmiş belleğinden öylesine bütünüyle silinmişti ki, bize artık sadece geleceğin karanlık yollarında öncülük edebilirdi. Bilici konuşurken, geçmişin acılarıyla iki büklüm olan vücudu dimdik olmuştu. Kızının kollarına düştüğünde, sözlerle birlikte canı da uçup gitti.

Bilici kadının söyledikleri ve ölümü meclisi çok etkiledi ve bir umut rüzgârı estirdi. Hemen o akşam kraliçenin tahta çıkarılmasına karar verildi. Rahibelerle danışma meclisi üyeleri onu bulmaya gittiler,

kraliyet giysilerini giydirip kehanet işaretleriyle donatarak meclise getirdiler. Kraliçe, Dul Kadın'ın topraktan gelen sesleri dinleyip ara sıra yorumlar yaptığı bronz üçayaklının üstüne oturtulmuş durumda, rahibelerin omuzlarında belirince, halk arasında tuhaf bir korku ve kuşku dalgalanması yaşandı. Omuzlarının üstünde iki yana sallanıp duran başı, harika ama ifadesiz gözleri, bir korku tikiyle çarpılmış güzel hatlara sahip oval yüzü, kamburlaşmış ya da ikide birde ani sarsıntılarla kasılıveren gövdesi, insanlarda güvenden çok acıma duygusu uyandıran zavallı bir meczup havası veriyordu ona.

Bazıları bunu açıkça belirtti ve bu yitip gitmiş akılla tutarsız hareketlerden elle tutulur bir şeyler beklemenin olanaksız olduğunu söyledi. O ana kadar çok çekingen ve sessiz duran Antiopia yeniden ortaya çıktı. "Aklını yitirmiş, aklını," diye bağırdı, "Ulu Tanrıça'nın, atalarımızın, Dul Kadın'ın ve gelecekteki halkımızın aklının onun aracılığıyla konuşup harekete geçmesi için bize gereken de işte bu."

Aslına bakılırsa, kadında ne konuşacak, ne de eyleme geçecek bir hal vardı. Dalıp gitmiş bir halde başını tatlı tatlı sallıyor, arada bir boş ve zavallı bir ifadeyle gülümseyip duruyordu. Sonunda herkesin bekleyişini boşa çıkartarak, sızıp kaldı. Meclisten, rahibelerin onu uyandırarak bilicilik içecekleri içirmelerini isteyen bağırışlar yükseldi. Sanki uykusu kutsal bir özelliğe sahipmişçesine reddettiler rahibeler.

Kraliçe uzun zaman uyudu ve herkes bekleyiş içinde onun etrafına uzandı. Gecenin bir yarısı uyandığındaysa, herkes derin uykulardaydı. Hemen hemen dolunay halindeki ay, onun yatırıldığı dört köşe koca kayayı ve meclisin bulunduğu tepe çukurunu aydınlatmaktaydı. Kraliçe kalktı, Büyük Ana yıldızının karşısında secdeye geldi, sonra etrafında kocaman oval bir halka halinde uyuyanları dehşetle seyrettikten sonra, bağırıp çağırmaya başladı: "Biz bir yumurtayız, ince kabuklu bir yumurta." Antiopia ile rahibeler onu sakinleştirmek için koşuştular ve ona tören içkilerinden içirmeyi başardılar.

Uzun süre taşın üzerinde ayakta durdu. Taç giyme töreni için toplanmış, oturur ya da diz çökmüş durumda, korku dolu yüzlerini ona çevirmiş beyazlar içindeki insanlar arasında sarı giysisiyle, renkli olan tek şeydi. Yeniden haykırdı: "Akhalar! Gene gelecekler!" Suratı korkudan kasıldı kaldı: "Prometheus! Bakın, bakın, gelip ormanlarımızı yakacak!"

İnsanlarımız ölen kralın üstünden çıkan tılsımdaki kundakçı Prometheus'tan söz edildiğini duymuştu. Kraliçenin çığlıklarının etkisiyle, Akhalar'ın, bizi korumuş ve zaferimizi sağlamış olan ormanlarımızı yakmak için ellerinde meşalelerle Yüksek Tepeler'e saldırıya geçtikle-

rini gördüler. Gelecek yaz bizi ölümün beklediğini gördüler, yanarak ölecektik, açık alanda Akhalar'a karşı koyamayacak kadar az sayıdaydık çünkü, ayrıca yeterince silahlı da değildik.

Halkı derin bir keder sardı. Yüzü yeniden anlamsızlaşan kraliçe susuyordu. Rahibeler, bir kehaneti olmadık bir anda kesme korkusuyla onunla konuşmaya cesaret edemiyorlardı. Sonunda Antiopia sordu: "Yangına karşı ne yapmalı?" Bakışı alevlenmeye başladı kraliçenin ve haykırdı: "Yangına karşı, yangına karşı! Kundakçıları yaksın o!" "Ya halk?" "Yumurta akı sarının içinde kalsın." Başını kaldırıp, burun deliklerini açarak, kendi kendine sorular sormaya başladığı duyuldu: "Sarı mı? Sarı nerede?" Canlanan o müthiş bakışı, meclisin bulunduğu tepeyi ibadet yerlerimizin bulunduğu ve kutsal dağ adını verdiğimiz tepeden ayıran koyağa çevrildi. "Orada," dedi, ve koyağa doğru koşmaya başladı. Bütün halk gürültülü bir kargaşa içinde onun arkasından bayır aşağı koyverdi kendini. Akhalar'ın üzerimizdeki etkisi o kadar büyüktü ki, pek çoğumuz yumurta sarısının altın anlamına geldiğini düşünüyor ve sanki define bulmaya gidiyormuşuz gibi sevinç çığlıkları atıyorduk. Kraliçe önümüzden koşuyordu. Vadinin dibine gelince koca bir kayanın önünde durdu, uzun uzun baktı ona, dinledi, dokundu ve Antiopia soluk soluğa yanına vardığında şöyle dedi ona: "Alet edevat getirsinler, taş kaldırılsın. Kazın, kazın, sarı orada ve bütün yumurta orada korunacak."

Aletler gelince, ötekilerle birlikte kolları sıvadı ve işin kendine düşen kısmını halledi verdi, çünkü ağır işlere alışkın, gücü kuvveti yerinde bir köylü kadınıydı. İki gün sonra, yüzlerce erkek ve kadınla birlikte bağlandığı halatları çekip taşı yerinden oynatmayı başardı ve ortaya bir mağara ağzı çıktı.

O zaman onun yanılmadığı anlaşıldı, çünkü mağaranın duvarları ve zemini sarıydı. Geniş bir mağaraydı bu; silah, hayvan ve ne kadar erzak varsa hepsiyle birlikte bütün halkın rahatça barınabileceği genişlikte dev mekânlara açılıyordu.

Bu şaşırtıcı olay bizimkileri umutlandırdı ve artık Genç Kraliçe diye çağrılmaya başlanan kadının emirlerine güvenmelerini sağladı. Gene de niyetinin ne olduğu pek anlaşılamıyordu, bu yüzden rahibeler Antiopia'dan kraliçenin eşlikçisi, sözlerinin ve yaptıklarının yorumcusu olmasını istediler.

Sadece hizmetçi olmayı isteyen Antiopia sonunda kabul etti. Genç Kraliçe'nin iradesi, tuhaf ve birbirini tutmaz biçimlerde kendini gösteriyor olsa da basitti. Dul Kadın'ın ölümünden sonra hiç dokunulmayan hazineyi kullanmalı, mümkün miktarda silah ve yiyecek depolamalı ve

bunları mağaralara yerleştirmeliydi. Akhalar'ın saldırılarına karşı hazırlanabilmemiz için bir kış ve ilkbahar vardı önümüzde. Ormanların etrafında tuzaklar ve ateş duvarları hazırlamamız, saldırı başladığında da mağaralara sığınmamız gerekiyordu.

Geniş çapta ticaretini yaptığımız köpekler çoban köpekleri ve savaş köpekleri olarak iki gruba ayrılacaktı. Savaş köpekleri öyle eğitilecekti ki, tamamen sessiz duracaklar ve sınırı geçmeye kalkışan olursa aniden saldıracaklardı.

Herkes hararetli bir biçimde kraliçenin verdiği çeşitli görevlere koştu. Akhalar'ın onun belirttiği tarihte saldıracaklarından hiç kimsenin kuşkusu yoktu. Kraliçenin herkesin mağaralara sığınmasını isteyen öğüdüne uymak bizimkilere daha zor geldi. Açık havaya ve aydınlığa alışkın olan Yüksek Tepeler halkı mağaralardan, içerdeki ağır havadan, karanlıktan, bölme tavanlarının yüksekliğinden, sarkıt ve dikitlerin bembeyaz biçimlerinden ve ürkütücü gölgelerinden korkuyordu. Bölümler arasındaki dar geçitler, dev hayvan kemikleri, yüzyıllar önce sönmüş ocakların izleri, bilinmedik hayvanların ve insanların burada hakkında hiçbir şey bilmediğimiz bir hayat yaşadıklarını ve ruhlarının hâlâ bu yeraltı dünyasında dolaştığını gösteriyordu.

Sadece Genç Kraliçe'nin korkusu yoktu mağaralardan, Antiopia ile birlikte, kendi elleriyle hazırladığı ve zor geçitlerde yedek bıraktığı meşalelerle gitgide daha derinlere dalıyordu. Görünüşte nereye gittiğini bilmiyora benzeyen havasıyla mağaraları keşfe çıkıyordu. Böylece, karanlıkta ne biçimi ne de karşı kıyısı seçilebilen bir yeraltı gölünün kıyısına vardı. Bir ırmaktan beslendiği kesin olan su billur gibiydi, bütün halka ve hayvanlara yetecek miktardaydı. Gölün bulunması ve böylelikle mağaralarda uzun zaman kalabilme olanağının doğması, birçok genç kız ve kadını kraliçenin peşinden göl kıyısına gitmeye itti. Daha sonra, Antiopia'nın ve rahibelerin yol göstericiliğinde, göle en yakın bölmelerde uzun süre dayanmak için gereken erzağı ve her şeyi oraya taşımaya başladılar. Akhalar'ın sarı mağaraların varlığını öğrenerek buralara girmeye çalışmaları halinde ilk bölümler bize korunma sağlayacak ve bir savunma hattı oluşturacaktı. Kadınların ardından erkekler de geldi ve bizler yavaş yavaş yeraltı kalemizin karanlığına, bu kalenin fantastik geçmişine alışmaya başladık.

Töremize göre, savaş çok yakınsa, kraliçe, kış gündönümünde savaşın komutanlığını üstlenerek onun yönetiminde iktidarın sorumluluğunun bir kısmını üstlenecek bir kral atamak zorundadır. Bu koşullar al-

tında kral olmak korkulacak bir onurdur, ancak savaş süresince seçilmiştir çünkü; halkın geleceği için, düşmanlıkların sona ermesini izleyen gündönümünde kurban edilmesi gerekecektir.

Bütün erkekler Genç Kraliçe'nin seçimi için bir araya toplandılar. Herkes, bilicilik ruhunun ona bizler için yaşamından fazla bir şey kurban etmesi gerekmeyecek yaşlı birini seçtirmesini umuyordu. Oysa, o boş boş gülüşüyle bu toplantının ne için olduğunu anlamışa bile benzemiyordu. Antiopia onu erkek sıraları arasında dolaştırıyordu, kraliçenin başını oynatmasının ve dudak hareketlerinin bir olumsuzluk mu ifade ettiği, yoksa sinir bozukluğunun bir belirtisi mi olduğu hiç anlaşılamıyordu. Böylece en yaman savaşçıların, rahiplerin, çiftçilerin, çobanların ve en usta zanaatçıların oluşturduğu sıralar arasında dolaştı durdu.

Daha genç yaştakilerin bulunduğu sıralara geldi, orada durdu ve erkekliğe henüz adım atmış bir delikanlıya gülümsedi. Delikanlının adı Adraste'ydi, çocukluğunda Akhalar'ın kölesi olmuştu ve iki arkadaşıyla kaçmıştı. Gösterdiği cesaret yüzünden sınır muhafızları arasına alınmış, savaş köpeklerinin eğitilmesinde de usta olduğunu kanıtlamıştı. Kraliçe onunla konuşmadı ama kucaklayarak öptü. Meclis kraliçenin seçimini yaptığını anlayınca önce kederli bir homurtu yükseldi, çünkü kraliçenin seçimi aramızdaki en genç ve en yakışıklı erkeklerden birini zamansız bir ölüme adamış oluyordu. Ama delikanlıya krallık giysileri giydirilerek tören kurallarına göre üç kadın ve üç erkek savaşçının taşıdığı bir kalkan üstünde havaya kaldırıldığında, Genç Kraliçe çok keyiflendi ve halk kralı alkışlamaya başladı.

Adraste ise, dimdik, biraz ciddi, hiç kımıldamadan ama kalkanın hareketi yüzünden hafifçe sallanırken, neden olduğu coşkuya kayıtsız kalmasıyla daha da görkemli görünüyordu. Kalabalık arasında geriye adım atarak dans eden kraliçe önden gidiyordu, yüzünde derin ve neredeyse hüzünlü bir aşk ifadesi belirmişti. Antiopia'nın bana anlattığına göre, sanki Adraste ile kraliçe daha önce başka bir yaşamda tanışıyorlarmış ve birbirlerini asla o anda olduğu kadar iyi tanıyamazlarmış. Geri geri yürüyerek ve oynayarak, Genç Kraliçe kalkanı taşıyanları mağaraların ağzına kadar getirmişti. İçeri ancak eğilerek girilebiliyordu. Adraste yere atladı ve içeri girdi. Kraliçe ile Antiopia onu izlediler.

Yeraltı gölüne en yakın mağaraya yerleştiklerinde, kraliçe Adraste'ye kendi elleriyle yemek yedirip bakmak istedi. Kolay değildi bu, Akhalar'ın saldırmasını beklerken, delikanlı hummalı bir etkinlik içindeydi. Şafakla tepeleri dolaşmaya çıkıyor ve savunma çalışmalarını, özellikle de Dul Kadın'ın hazinesinden alınan erzak ve silahları bize getiren

kaçakçıların çalışmalarını, işlerin düzenli yürütülüp yürütülmediğini denetliyordu.

Onun yaşında bir oğlanın bunca şey hakkında yeterli bilgi sahibi olmasının ve karar vermesinin mümkün olmadığı açıktı. Mağaralardan çok seyrek olarak dışarı çıkan kraliçe, bunları ancak bilginin sınırlarını aşan bir durum baş gösterdiğinde keşfediyordu. Günün büyük bir bölümünü uyuşuk uyuşuk ve sessiz geçiriyor, ancak kralın dönüşünde canlanıyordu. Onun yemeğini hazırlıyor, yatağını yapıyordu. Delikanlı geldiğinde, büyük bir saygıyla onu soyuyor, yıkıyor ve krallık giysilerini giydiriyordu. Sofraya yemekleri diziyordu ama hizmeti kral yapmak istiyordu.

Yemekte kral birkaç sözcükle yaptıklarını ya da meclis üyelerinin kendisine söylediklerini anlatıyordu. Kraliçe sanki onu dinlemiyor gibiydi ve hiç yanıt vermiyordu. Bazı akşamlar, kraliçe onun için ihtimal çocukluğundan kalma masum şarkılar söylüyor, o da zaman zaman uykuya dalarak, ki bu kraliçenin o hoş ve tekdüze sesiyle şarkıya devam etmesini engellemiyordu, büyük bir zevkle dinliyordu. Daha sonra ayrı mağaralarda yatmaya gidiyorlardı.

Birbirleriyle çok az konuşuyorlardı ama Genç Kraliçe'nin odasında yatan Antiopia, onun her gece kalkıp, Adraste'nin istirahat ettiği yatağın yanına oturduğunu, kralın elini tuttuğunu görüyordu. Antiopia, kral uyurken kraliçenin düşünceye değil tüm bedenine başvurarak, bilinmeyen kaynaktan gelen esinlenmeleri ona ilettiğini düşünüyordu.

Kral, kraliçenin isteği üzerine yeraltı gölünde keşif gezisi yapmak için tekneler inşa ettirdi. Bir akşam, Genç Kraliçe kralın bakımını yapıp yemeğini yedirdikten sonra, üstünde boynuna asılı uzun bir bıçaktan başka bir şey kalmayıncaya kadar soyundu. Çıplaklığı içinde çok huzursuz, güzel ve bir hayli vahşiydi, kimsenin anlamadığı, başı sonu belli olmayan bir şeyler söylüyordu. Korktuğu, kendi kendisiyle mücadele ettiği ama dayanılmaz bir gücün onu göle doğru sürüklediği anlaşılıyordu. Duraksayarak suya girdi. Onun kendini karanlık sulara atacağını ve meşalelerin aydınlattığı çemberin dışına çıkacağını gören kral onu geri getirmek üzere atıldı. Önce onu izlemekten mutlu gibiydi kraliçe, ama sonra tiz bir çığlık atarak derinliklere dönmek istedi. Kral zorla tuttu onu, ama kraliçenin bıçak darbeleri karşısında onu bırakıp kan revan içinde kıyıya dönmek zorunda kaldı. Kraliçe çoktan sulara dalmış ve karanlıklar içinde kaybolmuştu bile.

Antiopia kraliçenin döneceğini ya da onun karşı kıyıya ulaştığını gösteren bir işaret umuduyla gecenin büyük bir bölümünde kralın yanında kaldı. Hiçbir şey olmadı; ertesi gün Antiopia krala, kraliçenin

uzun zamandır göl boyunca uzun mesafe yüzme denemeleri yaptığını itiraf etti. Kral kıyıdaki ilk teknenin hazırlanarak, on kişinin erzak, silah ve aletlerle birlikte kraliçenin imdadına koşmak için göle açılmalarını emretti; kendisi de gücünü toplar toplamaz onlara yetişecekti.

Aslında derin olmayan yaraları neredeyse iyileşmişti. Yağlar süründü, yanına sadece bir hançer ve ateş yakmak için bir çakmaktaşı alarak suya atladı. Önceleri zorlanmadan yüzdü, arada bir bağırıyor, kıyıda bekleyen Antiopia ile muhafızlar da yanıt veriyordu sesine. Bütün halkımız gibi onun da korktuğu tek şey, belki de gölün derinliklerinde gizlenen su canavarlarıydı. Açığa geldiğinde, hafif bir akıntının kendisini sürüklemeye başladığını fark etmedi. Ara sıra seslenmek için duruyordu ama artık kimseden yanıt gelmiyordu. Yorgunluk kendini hissettirmeye başlamıştı, yüzüşü ağırlaşmıştı ve ikide birde sızacak gibi oluyordu. İşte o an bir akıntıyla sola doğru sürüklendiğini fark etti. Akıntıya karşı duramayarak kraliçeye doğru yüzmeye devam etti, çünkü içinde bulunduğu mecalsiz durumda düşünebildiği tek şey oydu. İkisinin varoluşlarını birleştiriyora benzeyen o görünmez bağ, onun hâlâ hayatta olduğuna inandırıyordu kralı.

Akıntı gitgide daha hızlı ve uğultulu bir hal aldı ve kral ne olduğunu çıkaramadığı boğuk bir gürültü işitmeye başladı. Dalgalar ve burgaçlar arasında artık belli bir yönde yüzmeye olanak yoktu, ancak su üstünde durulabilirdi. Üzüntüye gark olarak, ilk kez üstünde ölümün tehdidini hissetti. Uğultu gittikçe artıyordu, müthiş bir gümbürtüyle dökülen bir çağlayanın sesi olduğunu çıkardı bunun. Akıntı o kadar şiddetliydi ki, kendini ona bırakmaktan başka bir şey gelmiyordu elinden, çağlayana gelmeden boğazın daralması halinde kıyıdaki kayalara tutunmayı umut ediyordu. O an suların içinden, çılgın bir beyaz saç yığınının altında devasa bir yüz çıktı ortaya. İri bulutların buğulandırdığı gözleri uçsuz bucaksız, vaatleri sonsuzdu. Dev bir ağız dünyayı yutuyordu ve bu görüntü anlamsız bir yok olma umuduyla dolduruyordu insanın içini. Adraste bu karşı konulmaz ağza atılmak için olanca gücünü topladı. Çağlayanın olağanüstü güzelliği ve şenliği onu kıskıvrak sarmış, avucuna almıştı.

Göl aşağıya dökülmeden önce daralıyordu. Akıntılarla sürüklenen, gitgide kabaran dalgalarla dövülüp duran Adraste, yarı boğulmuş ve uçurumun o köpük köpük buğusundan büyülenmiş bir haldeyken, karşı kıyıdan bir ses geldiğini işitti. Üstünden sular dökülen kayaların tepesinde minik bir kadın karaltısıyla, onun da üstünde, gölün karanlığı ile uçurumun sarhoş edici yüzü arasında varlığını çoktan unuttuğu güneş ışığına benzeyen bir aydınlık görür gibi oldu. İşte o zaman, vücudunun,

steğinin tersine, kendini akıntıya bırakmasını engelleyen kadının vüculuna bağlı olduğunu hissetti. Kendisini kadına bağlayan bağın, suyun arklı hareketlerinin yardımıyla, onu kıyıya doğru çektiğini fark etti. Kayadaki bir çıkıntıdan destek alan kadın muzaffer bir edayla onu kenline doğru çekiyordu. Böylece kıyıya ulaştı, kayaların üstüne yığıldı ve uttuğu muazzam miktardaki suyu çıkardı. O kadar bitkindi ki, kıyıdaki kaygan kayalara tırmanacak hali kalmamıştı, ama az sonra bağın yenilen gerilip ona sıcaklık ve enerji gönderdiğini hissetti. Sonunda yarı tırnanacak gücü buldu kendinde ve kuru bir zemine ulaşabildi. Yukarıda, kendisini bıçakladığı andaki o vahşi havasıyla kraliçe, onları birbirlerine bağlayan bağla onu tutuyor ve bakışıyla yüreklendiriyordu. Yanına gidince, boynunda asılı olan hançeri alıp bağı kesti. Kral dizlerinin üstüne düştü ve yeniden kustu. Kraliçenin, sözlerden çok kuş cıvıltısını andıran bir edayla alnını tuttuğunu hissetti. Dile getirilmesi olanaksız bir mutluluk duygusuyla uykuya daldı.

Adraste uzun bir uykudan sonra uyandığında, Genç Kraliçe yanındaydı ve önlerinde keyifle çıtırdayan bir ateş yanıyordu. Bir çıkış yolu bulmuştu kraliçe, kendisini tanıttığı bir çoban ona yiyecek ve ateş yakmak için gerekenleri vermişti. Onunla yemek yerken, bedeninin hiçbir zaman böyle bir keyif tatmadığı duygusuna kapıldı kral. Kraliçe de mutlu görünüyordu ama yeniden o her zamanki yarı uyuşuk ve düşler âlemindeki güleç haline geri dönmüştü. Vücuduna fazla ağır gelen başı yeniden boynunun üstünde sallanmaya başlamıştı. Çoban onlara meşaleler bıraktığından, Adraste onları bulması gereken ilk teknenin yanaşabileceği bir noktaya kadar göl kıyısını dolaşmaya karar verdi. Yola çıkarken, kraliçenin önden yürüdüğünü görerek şaşırdı. Kıyıda taşkın suların getirdiği pek çok kütük vardı. Teknedekilere kıyıyı ve bulundukları yeri işaret edebilmek için, birçok yerde bunlarla ateş yaktılar.

İkisi de çırılçıplaktı ve Adraste, gün ışığında kraliçeyi üstünde sadece bir hançerle görüverdiği anda çobanın neler hissettiğini düşünüyordu. Belki de onun düşüncelerini okuyordu kraliçe, çünkü şöyle dedi: "Dallardan bir elbisem, yapraklardan tacım vardı."

İkisi de ellerine birer meşale almıştı ve kral, kraliçenin her hareketinde, karanlığın içinden, arzularının ışığa boğduğu bir omzun, bir göğsün, bir dizin çıkmasıyla heyecanlanıyordu. Sanki bildiği, hiç kuşkusuz kaybettiği, neden sonra kraliçenin yüzünde gördüğü çocuksu denebilecek ifadenin, tatlı ve biraz kaçıkça gülümsemenin kendisine hatırlattığı bir şeye yeniden kavuşmuş gibiydi. Yorgun düşünce, delikanlı gelip kraliçenin yanına uzandı ve kraliçe ilk kez uzaklaşmadı. Çocuk hiç ka-

dın tanımamıştı, kraliçe kollarına aldı onu. Yanı başlarında toprağa sapladıkları meşalenin ışığı dipdiri vücudunun biçimlerini bir aydınlatıyor bir karanlığa boğuyordu; kraliçe tuhaf bir sevecenlikle ona kendisini sevmeyi öğretti.

Ertesi gün kraliçe onu izlemekle yetindi, ama bunu öyle bir tarzda yapıyordu ki, delikanlı tek söz etmeden ve hiçbir hareket yapmadan, onun kendisine yol gösterdiğini fark etti. Şöyle dedi kraliçe: "Kalemizi bulmalıyız." Ne demek istediğini anlamadı çocuk, sordu ona, ama kraliçe onun ne sorduğunu anlamaz gibiydi.

Sonraki gün, göl kıyısındaki ilk ateşlerini yaktılar. Alevlerin yükseldiğini gören kraliçenin yüzü coşku ve neşeyle parladı: "Yakında," dedi, "denizdeki adalardan birinde yuvamız olacak." Ateşin sıcaklığı ve aydınlığıyla aynı şekilde mutlu olan Adraste şaşırdı: "Neden deniz diyorsun? Bu su tatlı, bu bir göl."

Yetişkinlerin anlayamayacakları bir şey yaparken yakalanan bir çocuğun mahcup haliyle gülümsedi kraliçe: "Bu bizim denizimiz," dedi, "Akhalar'ı durduracak olan deniz. Adı da iç deniz."

Gün çok yavaş geçti. Tekne gelmek bilmedi, endişeleri gitgide artıyordu. Akşamüstü şöyle dedi kraliçe: "Oradalar ama senin gibi yanıldılar, çağlayana doğru gidiyorlar!" Elinde meşalesiyle kıyı boyunca koştu, çocuk da onu izliyordu. İkinci odun yığınına geldiklerinde, şöyle dedi kraliçe: "Yak şunu! Çok, çok büyük bir ateş gerek. Tehlikedeler, ben onları aramaya gidiyorum. Sen de bağırabildiğin kadar bağır."

Suya koştu, atladı ve çabucak gözden kayboldu. Delikanlı kocaman bir ateş hazırladı. Seslendi, güven verici bir bağırışla yanıt verdi kraliçe. Delikanlı ateşi yaktı, belli aralıklarla bağırıyordu, bağrından kopan bir hüzün çığlığıydı bu. Gitgide daha uzaklardan, sanki, "Güven bana, buradayım, korkma," diyen yanıtın geldiğini işitiyordu. Delikanlı saat başı bağırmaya devam etti ama hiç yanıt gelmez oldu.

Ancak gecenin sonunda sislerin dağılmasıyla, ta uzaklardan bir çoban borusunun sesini ve ardından kendi sesine yanıt veren bağırışları duydu. Kürekçilerin çektiği hantal tekne belirdi ve delikanlı kraliçenin pruvada dikildiğini fark etti.

Teknedekiler kendilerini çağlayana doğru sürükleyen akıntıyı görmemişlerdi. Kraliçenin seslendiğini duyunca bir su tanrıçasının sesi sanmışlar. Antiopia duruma el koymasa, çıplak vücudunun altında bir deniz kızının kör edici kuyruğunu görmekten korkarak, onu tekneye almayacaklarmış.

Teknenin yaklaştığını gören Adraste'nin ilk hareketi kraliçeye kavuşmak için suya atlamak olmuştu. Sonra, Antiopia'nın ona giydirdiği

elbiseyi gördü. Artık o, yanında üç gün yaşadığı, kürkü içindeki bir hayvan kadar doğal olan o çıplak kadın değildi. İfadesiz bakışı, vecd halindeki yitik gülümseyişiyle Genç Kraliçe'ydi. Tekne kıyıya yanaşırken gölgede kalıp, Antiopia kendisine bir harmani getirip giydirene kadar bekledi.

XII

GENÇ KRALİÇE

OİDİPUS, buraya kadar hep halkımızdan ve Adraste'den söz ettim. Kendimi anlatmakta biraz zorlanıyorum, çünkü uzun bir süre çocukluğuma dair hiçbir şey hatırlamıyordum. Belleğimde iki anı kalmıştı yalnızca: Elimden tutan ve beni o çok mutsuz olduğumuz evden uzaklara götüren bir el. Ardından, iki üç yıl sonra, beni koruyan o elin ve o sesin artık yanımda olmadığı o uğursuz gün.

Çocukluğum öksüz bir köle olarak geçti. Üstüm başım bit içinde, koyun güderek, en ağır işleri yaparak, bulduğum her şeyi yiyerek, hayatta kalmak için hırsızlık yaparak, palazlanıp da kimsenin beni dövmeye cesaret edemeyeceği güne kadar itilip kakılıp, dayak yiyerek ayakta kaldım. O zaman, sahibim bir Akha kralının devşirmecisine satmak için beni azat etti. Yani asker oldum ve atlardan çok iyi anlamam sayesinde, büyük bir hızla kralın muhafız birliğinde süvariliğe terfi ettim. Hayatımda hiçbir zaman bu kadar iyi davranılmamıştı bana, hiç bu kadar iyi beslenmemiştim. Kral zor biriydi, arkadaşlar onun sert olduğunu söylüyorlardı ama, yaşadığım onca şeyden sonra bana işler hafif ve disiplin gevşek geliyordu. Özgürdüm, taptığım semiz bir kır atım ve kırmızı püsküllü yüksek bir miğferim vardı, kadınlar hoşlanarak bakıyorlardı bana. Kendimi, babası ne olduğu bilinmez bir felaket sonunda esir düşmüş bir Akha olarak kabul ediyordum.

Zaman zaman beni hüzünlendiren tek şey, o elin, kayıp anne ve babama ait olamayacak o elin anısıydı. Küçücük ve feci şekilde terk edilmişken benim hayatta kalmamı sağlayan o el. Bu bana o pis, ürkek ve sürekli itilip kakılan çocuğu hatırlatan acı bir anıydı. Ama artık böyle değildim ve o dönemde kafamda pek bir şeyler yoksa da, artık kimseden korkum kalmamıştı. Bir gün, başkalarına çok zor görünen ama benim hiç zorlanmadan yaptığım bir talimden dönüşte atımı tımar ediyordum. Bir oğlan gülerek bana yaklaştı, görünce ben de ona gülümsedim. O kadar yakışıklı, o kadar endamlı ve boylu posluydu ki, insan kendi

bedeninde onunkinin neşesini ve dolgunluğunu hissetmeden edemiyordu. Şöyle dedi bana: "Sana yardım etmemi ister misin?" Bu beni güldürdü, atımın bakımını daima tek başıma yapmıştım ve kimseye ihtiyacım yoktu. O devam etti: "Biz seninle daha önce de hayvan bakmıştık ama onlar koyundu." Afalladım, o şöyle dedi: "Kalçanda bir yara izi var, öyle değil mi?" Bir yara izim vardı ama nereden olduğunu bilmiyordum. "Bir kurt," dedi o, "Sen küçüktün, yetişip sopamla onu kovalamasaydım kalçanı parçalayacaktı. Kurdun bir gözünü çıkardım galiba." Belleğimin açıldığını hissettim: "Seni de ısırdı mı?" "Evet, ikimizden de çok kan geldi, hatırladın mı?"

Hatırlıyordum! Sağ elini yakaladım, uzun bir yara izi vardı. Bu eli tanıdım, bir zamanların o küçük ama şimdi büyümüş, tıpkı benimki gibi demirden bir el olmuş eliydi bu. Yara izine dokununca bir şeyler itti beni ve eskiden sık sık yaptığım gibi, elini dudaklarıma götürdüm. İkimizin de gözleri yaşla doldu. O anda, benimkinin yanında atını tımar eden muhafızlardan biri benim Adraste'nin elini öptüğümü görünce gülmeye başladı. Adraste dönüp şöyle dedi: "Bu benim kardeşim, gülmeye cüret eden kim?" Bunu öyle bir sesle söyledi ki, münasebetsizin teki olan beriki atını çözdü ve hiç sesini çıkartmadan çekip gitti.

Dudaklarımdan bir soru dökülüverdi: "Neden gitmiştin, neden bıraktın beni?" "Ben seni terk etmedim, ben de senin gibi köleydim. Alıcılar gelmişti, efendi beni sattı, beni hemen alıp götürdüler, ağıla kadar koşmama izin vermediler." "Ya şimdi?" "Yüksek Tepeler halkı bana özgürlüğümü verdi. Komutanıyım onların." "Yüksek Tepeler halkı da kim?" "Bizim halkımız, Konstans, bizimle dönmelisin."

Sordum: "Benim adım Konstans mı?" Akha efendilerim bana başka bir ad takmışlardı, ben de asıl adımı unutmuştum.

"Senin adın bu, sen bir Akha değilsin, eğer istersen bu gece seni götürürüm."

Dediğini de yaptı, atımı ve silahlarımı aldım, miğferimden Akhalar'ın kırmızı sorgucunu çıkarttım ve Yüksek Tepeler'e yollandık; ağabeyim orada beni Genç Kraliçe'ye takdim ettikten sonra bir süvari birliğinin başına getirdi.

Kendilerine ancak ormanlarımızda direnebileceğimizi akıl eden Akhalar bizi orada yakmaya karar verdiler. Ellerinde meşaleler taşıyan savaşçılar, kundakçılar akın akın Yüksek Tepeler'e saldırdı. Karşılarında gerileyen zayıf savunma birlikleri onları kutsal ormanın içerlerine doğru çekti ve orada gizlendi. Düşmanlarımızın ateşe verdiği ormanlar tutuştu ve korkunç bir şekilde yandı, adamlarımız da yaşadığımız ma-

ğaralara ulaştılar.

Ellerinden kurtulduğumuzu gören Akhalar yeraltına inen girişleri buldular ve kalabalıklar halinde içeri daldılar. O an, Adraste hazırlatmış olduğu göçükleri harekete geçirdi. Ben yangın duvarlarını ateşliyordum ve toprağa gömülmekten kurtulanlar bize fırlattıkları alevler içinde mahvoluyordu. Sağ kalanlar bozgun halinde kaçışırken, gece köpekleri dedikleri o sessiz köpekler onları kovalıyordu.

Bu unutulmayacak zaferden kısa bir süre sonra, yaz gündönümü geldi. Adraste halk meclisini topladı, bu büyük güneş olayı vesilesiyle kraliçeye yetkilerini devretmek ve töremize uygun olarak kurban edileceği günü saptamak istiyordu.

· Herkesin önünde diz çöktü, boynunu açtı, yanı başına iki ağzı da keskin bir kılıç bırakarak, kendisi için seçtiği ölümü göstermiş oldu. Kraliçe kâhinlerin üçayaklısı üstünde oturmuş, etrafında Antiopia ve rahipler. Neler olup bittiğini anlamaz gibi görünüyor, başı sürekli ve belirsiz bir itiraza terk edilmiş bir halde.

Ayağa kalkıp bağırıyorum: "Siz Akhalar'ı tanımıyorsunuz, onlar daima güçlerini sonuna kadar harcarlar. Yenildiler ama daha kuvvetliler. Geri dönecekler! Kralın öldüğünü bir öğrenirlerse, derhal geri dönerler." Kraliçe kımıldamıyor, hep o dalgın bakışlarla bakıyor, o çarpık gülüşüne dayanamıyorum artık, daha konuşmak, itiraz etmek istiyorum. Adraste kalkıyor, bana bakıyor, halka bakıyor ve sakinliğiyle bizleri susmaya, kendimizi toplamaya zorluyor, bu arada kendisi de yeniden diz çöküyor. Çöken o uzun ve yatışmış sessizlikte birden Genç Kraliçe' nin ağladığını duyuyoruz. Şöyle diyor: "Daha zamanı gelmedi Adraste. Daha sonra kurban edileceğiz, sen ve ben, adayı savunmak için."

Yeniden sessizlik çöküyor, kraliçenin kafası gene karıştı ve o ulaşılmaz evrenine geri döndü. Savaşın uzun süreceğini anlıyoruz. Genç Kraliçe'nin iç denizin tam ortasında keşfettiği ve son savunma mevzimiz olan ada da tehdit altında olacağına göre, çok büyük tehlikelerle karşı karşıyayız.

Kraliçe kalkıyor, Adraste'yi de kaldırıyor. Krallık işaretlerini ona geri veriyor, iki ağzı keskin kılıcı teslim ediyor ve biz, sanki çoktan ölmüşler gibi, gözyaşları içinde alkışlıyoruz onları.

Savaş çok çabuk başlıyor, Akhalar yeraltında büyük hazineler sakladığımıza inanmışlar. İnsanlarımızı esir alıyor, mağara girişlerini söylemeleri için onlara işkence ediyorlar. Yıllarca hiç ara vermeden saldırıp duruyorlar bize, ürünlerimizi yağmalıyor, sürülerimizi telef ediyorlar, ormanlarımızdan ne kaldıysa yakıyorlar. Hayatta kalabilmek için,

biz de onlar gibi yapmak ve gece baskınları düzenleyerek, bizden çalınan hayvanları ve başka ne varsa onu geri almak zorunda kalıyoruz. Bu savaş onlar kadar bizi de tüketiyor, sürekli kıtlık tehdidi altındayız ve kendimizi sadece savaşı düşünmeye zorluyoruz.

Adraste, mecliste, "Çok yakında biz de tıpkı Akhalar'a benzeyeceğiz," diyor. Sessizliğini hiç bozmadan orada duran kraliçe bu kez yanıt veriyor: "Biz daha kalabalığız ve müttefikimiz yok. En dayanıklılar oluşmakta olan bir kente gitsinler ve orada demir adamlarla demirden bir site kursunlar. Denizi sevenler bir deniz kentine gitsin. Böylece farklı zihniyetteki bu iki sitede bize destek olacak ve aramızdan ayrılmak zorunda kalanlara yardım edecek gizli müttefiklerimiz olacak."

Kraliçenin düşüncelerini yürürlüğe koyuyoruz. Aramızdaki en hızlı savaşçılar Pelopennessos'a giderek Sparta birliğinin kurulmasına katkıda bulunuyor. Denize dönmek isteyenler Attika'ya gidiyor ve Atina'nın gelişmesine hizmet ediyorlar. Yerleşme dönemleri boyunca onlara destek oluyoruz, daha sonra da onlar bize yardım gönderiyor. İşte böylece hayatta kalabildik.

Akhalar büyük çabalardan sonra mağara girişlerini zorlamayı başarıyorlar. Böylece karanlıkta ölümüne mücadeleler başlıyor, onları ölüm koridorlarında kaybolmaya terk ediyoruz, tuzağa düşürüyoruz, geçtikleri yerlerde ateş yakarak onları öldürüyoruz. Adayı tahkim etmekte ve savaş tekneleri inşa etmekte olanlar için zaman kazanmak amacıyla ancak adım adım geriliyoruz. Onlar daha kalabalık, daha fazla silahları var. İki yıl sonra bizleri mağaralarımızdan kovalıyor ve iç denizin kıyılarına ulaşıyorlar. Bütün insanlarımız ve tüm malvarlığımız artık adada; teknelerimiz sayesinde daha hareketli olduğumuz ve onların zayıf noktalarına saldırıp çökertmek olanağına sahip olduğumuz için bir süre üstünlüğü elimizde tutuyoruz. Hiç vazgeçmiyorlar, kütükler getirip bir filo inşasına girişiyorlar. Müthiş bir mahmuzla donanmış iki teknemiz var ve onların pek çok gemisini batırıyoruz. Karşı taraf da demir ocakları kuruyor ve bütün gemilerini mahmuzlarla donatıyor. Savaşçıların, kumsaldaki teknelerinin sayısının arttığını görüyoruz ve son hücumun artık yakın olduğunu biliyoruz.

Bir akşam Adraste ile yaklaşan savaş hakkında tartışırken, kraliçe huzursuzlanıyor. Abuk subuk konuşmaya başlıyor, çığlıklar atıyor, üstünü başını yırtıyor ve onun çıplaklığının hayvani ihtişamı içinde kendinden geçtiğini görüyoruz. Sakinleşiyor, Antiopia giydiriyor onu, dudaklarındaki köpüğü siliyor. Yüzü sakin ve muhteşem; bir kraliçeye ya-

raşır bir şekilde şöyle diyor:

"Yakında savaş sona erecek. Saldırıya geçtiklerinde sen kurban edileceksin Adraste, ben de öleceğim. Gelmesi gereken kraliçenin geleceği güne kadar Konstans devam edecek. Düşman casuslarına krallık gemisinin hazineyle birlikte kaçacağı haberini yay. Peşimizden gelecekler, biz çağlayana doğru sapacağız ve altına olan o korkunç tutkuları yüzünden, bunu fark edemeyecekler. Gemini onların gözünü kör eden bir cehennem ateşine çevir. Onlar beni izleyecekler, ben de onları kendimle birlikte girdabın içine çekeceğim. Hepsini! Bu bugünden sonraki ikinci gün olacak."

Susuyor, bakışı donuklaşıyor, gergin ve mağrur hatları gevşiyor. Dudakları yeniden o belirsiz gülümseyişle titriyor. Biz düş mü görmüştük? Karşımızdaki kadın aynı kadın mıydı? Kesin ve yerinde sözleri yeterli, Adraste derhal gerekli emirleri verebilir. Tekneleri Akhalar'ın geçmeye çalışacaklarını bildiği yerin yakınında topluyor. Bunlar Akha filosuna saldıracak, sonra kral ve kraliçe gemiyle kaçarken, onları koruyacaklar. Beni birliklerimizin bir bölümüyle birlikte denize düşenleri toplamak için iç denizin öte yakasına gitmekle görevlendiriyor. Meclisi topluyor, savaşın ertesi gün istilacıların ezilmesiyle, ama bu arada içimizden pek çoğunun da ölümüyle sona ereceğini açıklıyor. Konuşması o kadar kararlı ki, hiç kimse söylediklerini sorgulamayı aklından bile geçirmiyor; hepimiz hüzünle ve sonsuz bir umutla doluyoruz.

Ertesi gün, zaferi kazanacaklarından emin olan Akhalar savaş şarkıları ve naralarla büyük bir şamata içinde gemilerine biniyorlar. Bizim tarafta her şey sakin ve sessiz. Adanın yakınına geldiklerinde, o ana kadar gizlenmiş olan filomuz onları gafil avlamayı başarıyor. Onlara yandan saldırıyoruz ama sadece mahmuzlu krallık gemileri batırabiliyor düşman gemilerini. Ötekiler Akhalar'ın küreklerini kırmaya çalışıyor ve gemilerine bordalıyor. Başlarda bizim lehimize olan savaşın gidişatı onların lehine dönüyor. Birkaç Akha teknesi batırabildik ya da ateşe verdik, ama çoğu da kurtulmayı, bizim teknelere tersten bindirip mahmuzlamayı başardı. O sırada Adraste'den bir emir geliyor:

"Geri çekilin, kraliçeyi koruyun!"

Filodan arta kalan gemiler, krallık teknelerini izleyerek güneye yöneliyor. Adaya çıkartma yapmaktan vazgeçen Akhalar, ötekilerden daha geniş ve daha donanımlı olan ve tıka basa yüklü gibi görünen kraliçe gemisinin iştahlarını kabartan hazineyi taşıdığı inancıyla, bunların arkasına takılıyor. Krallık gemisi ağır gidiyor ve ona yanaşabilmek için küreklere asılıyorlar. Filodan arta kalan ne kadar gemi varsa Adraste'nin emrini tekrarlıyor: Kraliçeyi kurtarın! Gemilerimiz bir araya top-

lanıp bir baraj oluşturarak Akhalar'ın geçmesini engelliyor. Önce bizim teknelerimize bindirip batırmaları gerek. Bu arada kraliçenin gemisi hep o aynı muhteşem yavaşlıkla uzaklaşıyor. Filomuzu feda etmemiz Akhalar'ı hazinenin orada olduğuna iyice inandırıyor. Barajı zorlar zorlamaz kraliçenin gemisini kovalamaya girişiyorlar, iç denizin karanlığında akıntının kendilerini sürüklemeye başladığını fark etmiyorlar bile. Yakına geldiklerinde, Adraste mükemmel bir kesinlikle teknesini çeviriyor ve ilk gelenlerin üstüne saldırıyor. Bir tanesine mahmuzuyla bindiriyor, adamları da pek çok tekneyi haklıyorlar. Artık karmakarışık bir kütle haline geldiklerinde, Adraste teknesinde bulunan yanıcı maddelerin üstüne bir meşale fırlatıyor, tekne ateş alıyor ve alevler düşman gemilerine sıçrıyor. Çok geçmeden, her şey Adraste'nin, adamlarının ve pek çok Akha'nın yaşamını kaybettiği muazzam bir kor yığını haline geliyor.

Karanlıkta dayanılmaz biçimde göz alan bu alevler Akhalar'ı kör ediyor, şiddetlenen akıntıyı göremiyorlar. Yangından kurtulabilen gemiler kraliçenin peşine düşerken kraliçenin gemisindeki kürekçi sayısı da ikiye katlanıyor. Kraliçe hizmetçileriyle birlikte kıç tarafına yerleşmiş, yanındaki kadınlar örtülerini açıyorlar, altın takıları altında çırılçıplaklar. Kraliçe şarkılarla Adraste'nin ölümüne ağıt yakıyor. Yüzü ışıklar içinde, altın maskesinin altında parlıyor. Gözleri ve ağzı Akhalar'ı ölüme çeken iri ve korkunç birer elmas. Yüzü büyüyor, büyüyor, hazine o, hazineden de fazlası, yüce bir mutluluk vaadi. Düşman kürekçiler tempoyu hızlandırıyor, tekneleri kraliçeye doğru akıyor ama bizim kürekçiler de artırıyor sürati. Çok hantal görünen krallık gemisi akıntının yardımıyla suların üstünde uçar gibi gidiyor. Çağlayanın gürültüsü gelmeye başlıyor ama kraliçenin yüzüyle, çıplak vücuduyla, büyüdükçe büyüyen bakışıyla büyülenen, kendilerini kaybeden Akhalar' ın gözü hiçbir şey görmüyor, kulakları işitmiyor. Gözleri onunkilerin tutsağı olmuş, burun delikleri onun o hoş kokusunu soluyor şimdiden, kulakları onun şarkısıyla dopdolu. Naralar atıyor, arzuyla, umutla ve umutsuzlukla haykırıyorlar. O bembeyaz devasa yüzün kapkara uçurumlarıyla önlerine dikildiğini fark ettiklerinde, kraliçeyi, kraliçenin aşk şarkısını, dişi kürekçilerin eşsiz güzelliğini yuttuğunu gördüklerinde, kendilerini kapıp götüren akıntılardan kurtulmak için artık çok geç. Kürekleri bırakıyor ve dehşet içinde teknelerinin dibine atıyorlar kendilerini çağlayana savrulmadan önce.

O gün bütün Akha donanması mahvoldu, komutanlarından ve savaşçılardan geriye kalanlarsa paramparça ve kanlar içinde daha aşağılarda, yeraltı nehrinin yeniden ortaya çıkıp vadide akıp gitmeye başla-

dığı yerde bulundu. Aynı kıyılarda kraliçeyle yanındakilerin cesetlerini de bulup kaldırdık. Adraste ile teknesini savunanların cesetleriyse alevlerle yanıp kül olmuştu; biz de onların anısına iç denizin kıyısına bir taş diktik.

Kraliçe ile Adraste'nin zafer getiren ölümleri bizim için hem bir barış, hem de bir yas ve derin bir acı döneminin başlangıcı oldu. Onların yüce kişilikleri önümüzü açıyor, gelecekte bize yol gösteriyordu, ama onların yokluğunda bir türlü teselli bulamıyorduk. Ben ne Adraste'nin varlığının, bedeninin ve ruhunun alevler tarafından yutulup kül haline geldiğini kabullenebiliyordum, ne de yeniden ve bütün yaşamım boyunca elinin desteğinden yoksun kalacağımı. Kraliçenin o belli belirsiz tebessümünü, sanki başka bir dünyaya aitmiş de bizlerin dünyasında yolunu şaşırmış gibi duran o tatlı mahcubiyetini de özlüyorduk. Yüreklerimizin derinliklerinde hepimiz, tepelerin yamaçlarında ya da adanın yollarında onun esirgeyici varlığını bulmayı umut ediyorduk.

Acım, şaşkınlığım o kadar derindi ki, kraliçenin bana verdiği naiplik görevini üstlenemeyeceğime inanıyordum. Bir yetersizlik duygusuyla eziliyordum ve görevlerimi bırakmak için meclisi toplamayı düşündüm.

İşte o sırada Antiopia imdadıma yetişti. Savaş yıllarında, bozgun ve büyük tehlike anlarında, kraliçe zaman zaman başımıza geçer savaşırdı. Adraste'nin ve meclisin tavsiyesi ile adada daha çok kalıyor ve orada halkın yüreği ve umudu oluyordu. Antiopia onun yanındaydı ve kraliçenin o karmakarışık ve uzun kesintilere uğrayan esinlerini, içine doğan şeyleri Adraste ve bizler için anlaşılır kılıyordu. Bu yüzden kraliçenin pek çok sözünü duyup işitmiş ve belleğinde saklamıştı. Bunlar hayal ve düş kırıntıları, Adraste'nin yanında savaşırken aklına geliveren düşünceler ya da yeraltı denizinin sularında tek başına yüzdüğü o uzun saatlerin ürünleriydi.

Önünde yaşayacak pek az zamanı kalmış olan Antiopia, benim naipliği kabul etmek istemediğimi anlayınca gelip evime yerleşti. Beni yüreklendirmek için, kraliçeyle yalnızlarken onun ağzından kaçıveren sözleri aktardı. O an ekmek tadında ve basitliğinde bir düşünce evreni açıldı önümde. Halkıma geri döndüğümden beri, Adraste'nin ve insanlarımızın sevgi dolu yakınlıkları beni geliştirmişti. Bununla birlikte, savaşta aslolan sonuca gitmekti; farkında olmaksızın, buna bir Akha özelliği gözüyle bakıyordum. Antiopia kraliçenin bir sözünü aktarırken işte bunu görmemi sağlamıştı: "Konstans çok cesur ama Akha dilini konuşuyor ve halkımıza Akha düşüncelerini sokuyor." Taş kesilmiştim, hay-

kırdım: "O halde kraliçe hiç sevmiyordu beni!" Güldü: "Seni çok severdi. Adraste'yi sevdiği kadar severdi." Buna inanamıyordum, ama o bu sevgiyi kanıtlayan o kadar ayrıntı anlattı ki, kuşkulanmam olanaksız hale geldi.

Ona Akha dilini nasıl konuştuğumu sordum, o da bana savaş ruhunun düşüncelerime egemen olduğunu gösterdi: "Dinlemiyorsun, ötekilerle konuşmuyorsun. Tartışıyorsun, ikna etmek, tanımak ve yönetmek istiyorsun." "Ama, Antiopia, halkı yönetebilmek için tanımak gerekir."

Şöyle yanıtlıyordu: "Tanımak iyidir, ama kraliçe asla bunun gerektiğini söylemezdi. Bu bizim dilimize özgü değil. Bu 'gerekir' lafı, üstlendiğin bu görev Akhalar'a özgü işte. Ne zaman ihtiyaç duyduysa kendiliğinden öğrendi kraliçe. Ağzından dökülen unutulmayacak sözler, yaptığı büyük işler öylece geliverdi ona." "Eylem için hazırlanmak, çalışmak gerekir Antiopia." "O olacaklara daima hazırdı, onda hiçbir red yoktu çünkü. Sadece geleceğin belleği vardı, Tanrıça'nın işlediği belleği." "Tanrıça'ya inanıyor muydu? Hiç söz etmedi bundan." "Bunu söylerken, Konstans, inananları inanmayanların karşısına koyuyorsun, işte burada kraliçe senin Akha dilini konuştuğunu söylerdi. Ona inanan Ulu Tanrıça'ydı, tıpkı şimdi de kuşkularına karşın sana inandığı gibi. Kraliçe Tanrı'ya inanmıyordu, onu varlığında ve kabuğuna çekilişlerinde yaşıyordu."

Bir gün Antiopia şöyle dedi bana: "Kraliçe senin evlenmeni isterdi Konstans. Çok istiyordu bunu. Kızların, oğulların olsun, senin ve Adraste'nin kanı halkımızda devam etsin isterdi. Aç gözlerini, ruhunu aç, seçeceğin, seveceğin kız bizim aramızda."

Antiopia'ya inandım, ruhumu ve gözlerimi genç kızlara açtım, ülkemizin dört bir yanını dolaştım. Aşkıma rast geldim, çocuklar verdi bize ve eşim Kallia'nın onlarla konuşmasını dinleye dinleye dilimizin ruhunu ve aramızdaki rolünü anlamaya başladım.

Bir gün pek çok insanımızın yaşamına mal olan bir sınır olayının ardından, Akhalar'a olan nefretim hiç olmadığı kadar şiddetle kabardı içimde. Antiopia'ya sordum: "Kraliçe de benim kadar nefret eder miydi Akhalar'dan?" Kallia ile birlikte gülmeye başladılar ve Antiopia şöyle dedi bana: "Kraliçe varolma hakkımızı savunuyordu ama Akhalar'dan nefret etmiyordu. Onların gaddar ama yiğit olduklarını söylerdi. Altına ve güce olduğu kadar güzelliğe de düşkün olduklarını, çok kötü de konuşsalar dilimize vurgun olduklarını. Aslında, derdi, farklılıklarımıza ve savaşmamıza karşın, artık biz tek bir halkız."

Aptallaşmıştım, Akhalar'dan çok çeken ve bir yığın Akha'yı da ölü-

me göndermiş olan kraliçenin onlarla aynı halktan olduğumuzu düşündüğüne inanamıyordum.

Kısa bir zaman sonra Antiopia öldü ve biz bu son bilgelik pınarını da kaybetmiş olduk. Rahibeler kraliçenin ve onun sözlerini geçmişin dersleriyle bir araya getirdiler. O zamandan beri hiçbir yaratıcı söz yerini alamadı onların. Halkımız bağımsızlığını korudu, yeraltı denizinin kıyılarında yeni kaynaklar buldu ama artık esin kaynağından yoksundu. Eksiğimiz sadece nüfusumuz değil, bir zamanlar bizi esinlendiren şarkıcı ozanlar, kadın ve erkek kahramanlardı. Ve bunları da bize sadece bir kraliçe geri getirebilirdi.

"Soru nedir," diyor Oidipus, "öykünün bana sormak istediği?"

Antigone'yi o partal ve yağmurdan sırıl sıklam olmuş giysilerinin içinde, Konstantin'in katırına binmiş gelirken görünce, şöyle düşündüm: Belki de gelmesi gereken o.

Aylar geçti, Antigone'yi hemen hemen her gün görüyorum. Onun sana nasıl baktığını, yazı yazıp yontular yaptığını, çoban kızlarıyla birlikte ağıllarda çalıştığını gördüm. En çok da, çocuklarımıza şarkı söyletirken ya da öyküler anlatırken dinlemeye gidiyorum onu ve gitgide daha sık şöyle diyordum kendime: Bu o...

Ara sıra, gelecek olanın bir batış olduğunu, halkımızın o engin Akha denizinde boğulması demek olduğunu da düşünüyorum. Reddetmiyorum bu düşünceyi, ama naiplik görevim bunun olmaması için her şeyi yapmaktır. Tehlike mevcut. Yoksulluk ve sık sık da açlık kuşatıyor çevremizi.

"Neden," diyor Oidipus, "yeraltı denizinden sağladığınızın fazlasını en yoksul komşularınızla paylaşmıyorsunuz?"

Ben artık insanlara fazla güvenmiyorum, Oidipus, belki de böyle bir riski göze alabilecek kadar kendime de inanmıyorum. Akhalar güvensizliğimi hissedecekler ve onlar da sakınacaklardır benden. Yalnızca büyük bir kraliçe, bir kadın kahraman, bizim ve Akhalar'ın yüreklerini arındırarak bizleri içimizdeki karşılıklı korkulardan kurtaracak eylemleri gerçekleştirmemizi sağlayabilir.

Bu kadın kahraman Antigone. O senin için avuç açıp dilenmiş ve senin peşinden gelmek için her şeyini kaybetmiş, her şeyini tehlikeye atmış. Senin yüzünü kaplayan o tüyler ürpertici baba katili ve annesiyle yatan evlat maskesini sabırla yıkamış. Akhalar'la akrabalığı korkunç bir şey olarak gören bizimkiler, özellikle de kadınlarımız onun sayesinde seni anlayıp sevebildiler.

Antigone çocuklara dilimizi, efsanelerimizi, atalarımızın tarihini anlatıyor; Dul Kadın'ın katlinden bu yana hiç kimse yapamamıştı bunu.

Eğer mirasımızı aktarabilecek biri varsa, bu odur. Ona neredeyse kayıp olan bu hazineyi hangi kaynaklardan aldığını sordum, şöyle yanıtladı beni: "Oidipus'un şarkılarını dinlemekten."

"Antigone kraliçemiz, sen de en büyük şarkıcı ozanımız olarak onun yanında kalırdın, bizim için ve bütün Grek ülkesi için gelecek aydınlanırdı. Ama sen hâlâ Atina'ya mı gitmek istiyorsun?" "Oraya çağrıldığımı hissediyorum." "Kim tarafından, Theseus mu?"

Oidipus bilmiyormuş gibi bir hareket yapıyor: "İç denizi geçerken, ağabeyini Genç Kraliçe'ye bağlayan o görünmez bağ gibi bir bağ tarafından." "Antigone'yle konuşabilir miyim?" "Konuşmalısın," diyor Oidipus.

Ertesi gün dönerlerken, birlikte yaşadıkları sevinç ve kederin izleri üzerlerinde hâlâ canlı. Sonrasında ise sadece o uzun yol, ağırlaşan, yağmura çeviren kar, görünen şeylerin olup bitişi, kesinliklerin ve belirsizliklerin karanlığı var.

Konstans Antigone ile konuşmadan önce birkaç gün geçmesini bekliyor. Bunun için hiçbir hazırlık yapmıyor, ciddi havalar takınmadan, her zamanki sadeliğiyle giriyor konuya. Karısı Kallia'nın Konstantin'in ablası ve Antigone'nin yakın arkadaşı Arga'nın önünde.

"Halkımızın bir kraliçeye ihtiyacı var, yirmi yıldır bekliyoruz onu. Sen geldiğinden beri, içimizden pek çok kişi beklediğimizin sen olduğunu düşünüyor. Bize evet dersen, meclis seni kraliçemiz yapacak. Bu bizler ve Akhalar için bir mutluluk olacak, çünkü belki de sen savaşın yeniden başlamasını önleyebileceksin."

Antigone'nin şaşırdığı ve hiçbir zaman böyle bir rol üstlenmeyi düşünmediği görülüyor: "Çok büyük bir onur bahşediyorsunuz bana. Ya babam?" "Onun esinlenmelerine de ihtiyacımız var. Oidipus bizlerin yanında bir sığınak buldu. Burada seninle birlikte kalırsa, bir halka da kavuşmuş olacak." "O zaman yollarda olmayacak. Sen, Konstans, onun dostusun, sence yollardan vazgeçebilir mi o?"

Konstans şaşırıyor, bu soru altüst etti onu. Kallia ile Arga'nın gözlerinde bunun Antigone'nin yanıtı olduğunu okuyor. Onun kadar iki kadının da beklediği ve onun gibi üzüldükleri yanıtı. "Ben bizleri fazla düşündüm," diyor, "seni fazla düşündüm. Sense bana Oidipus'un yolunun duramayacağını gösterdin."

XIII

GECENİN KÖPEKLERİ

BİR sabah Konstans, kulübelere çıkan yolun altında ağır biçimde silahlı on iki Thebai askerinin durduğunu görüyor. Oidipus ile Antigone'yi uyardıktan sonra, askerlerle konuşması için Konstantin'i gönderiyor. Kral Eteokles'ten Oidipus ile Antigone'yi Thebai'ye geri götürmek için emir almışlar. "Ya reddederlerse?" "Zorla bulur götürürüz onları."

Konstantin'in anlattıklarını dinleyen Konstans gülümsüyor: "On iki adam ha! İşte Thebai kibri. Bunu köpeklerinle hallet ve birkaç okçu dik." Oidipus'a dönüyor: "Onlara kabul ettiğini söyleteyim mi?" "Evet," diyor Oidipus.

Konstantin askerlerin yanına iniyor ve Oidipus ile kızının kralın emirlerine uyacaklarını söylüyor. Geri dönüp bir sınır taşına oturarak ıslık çalmaya başlıyor. Yolun yukarısında, Antigone'nin kılavuzluğunda Oidipus görünüyor. Sanki Yüksek Tepeler ıssızmışçasına başka hiç kimseyi görmüyor askerler. Hiç rüzgâr yok. Bununla birlikte, kulübelere giden yolun etrafındaki boylanmış otların kımıldadığı görülüyor. "Bakın!" diyor askerlerden biri. Başlarındaki asker dönüyor ve sessizce yaklaşan kara sırtlar ve başlar görüyor. "Bu onların köpekleri," diyor, "gecenin köpekleri; kargılarınıza davranın." On iki uzun Thebai kargısı, tehditkâr bir havaları olmayan ama yirmiden fazla sıra oluşturarak yolu derinlemesine kesen köpeklere doğruluyor ve Oidipus ile Antigone'yi durduruyor. Oidipus ile Antigone aralarından geçmeye çalışıyor ama köpekler saflarını sıkılaştırarak geri çekilmeye zorluyor onları.

Konstantin uzaklaşıyor, askerlerin başı bağırıyor: "Çağırın şu köpeklerinizi!" Omuz silkiyor, yapamam der gibilerinden bir işaretle, çekip gidiyor. Şimdi Oidipus, Antigone ve askerler arasında yüzlerce köpek var. Askerler köpeklerin sessizliğinden, birlikte hareket etmelerinden ve kendilerine komut verecek herhangi bir insanın bulunmayışından etkilenmiş durumdalar. Başları Oidipus ile Antigone'ye bağırıyor: "Gelip alacağız sizi!" Adamlarına saldırıya hazır olmalarını emrediyor.

Saldırmaya hazırlanıp kargılarını eğmeleriyle birlikte, bir sürü köpek daha saklandıkları yerden çıkarak, arkadan saldırıyor askerlere. Pek çok adamı ısırıyorlar, üç köpeğin saldırısına uğrayan bir asker kargısını kaybederek yere düşüyor. Bir emir çınlatıyor etrafı, askerler birkaç adım geriliyor ve yaralıyı ortalarına alarak bir kare şeklinde diziliyorlar.

Antigone manevranın mükemmelliğini görünce sevinç kaplıyor içini, Thebai usulü demir perde kapandı. Köpeklerin her saldırışında, bütün askerler, her birinin diğerini koruduğu tek bir hareketle, mızrak ve kalkanlarıyla karşılarına dikiliyorlar onların. Birçok köpek öldürüyorlar, ama ulaşılamayacak mesafede daha başka köpekler bekliyor ve yerlerinden hiç ayrılmıyorlar. Oidipus ile Antigone'yi aralarına alan köpekler onları karşı konulmaz biçimde yokuş yukarı çıkmaya zorluyorlar.

Askerler adım adım yolun ağzına kadar geriliyor, o zaman köpekler de yüksek otların arasına, kuytulara dönüyorlar. Askerlerin başı, açılan yolda yaralı askerin kaybolan kargısını görüyor. Alması için bir adam gönderiyor oraya. Daha asker oraya doğru iki adım bile atmamışken yirmi kadar köpek yolunu kesiveriyor. Adam arkadaşlarının yanına dönene kadar ürkütücü bakışlarıyla bekliyorlar, sonra kayboluyorlar gözden.

Oidipus ile Antigone kulübelere kadar çıktılar. Canlarını yakan ısırıklar, yol üstündeki üç köpek leşi ve güneşte parlayan kargı olmasa, hiçbir şey olmadığına inanancak Thebaililer. Hafifçe dönüp bakıyorlar, başları eğik, kulakları köpeklerin o ürküntü verici sessizliğiyle dolu. Köpekler orada oldukça, diyor başları, onları alıp götürmemiz olanaksız; bir ordu gerek bunun için. Thebai'ye bir haberci göndereceğim, kararı kral versin.

Arga iki kadın, iki de erkek okçuyla gelip Antigone'yi buluyor: Thebaili mızrakçıların nasıl manevra yaptıklarını ve köpeklerin ani aldırısına uğradıklarında nasıl karşılarına dikildiklerini gördük. Konstantin bize senin kargı talimleri yaptığını ve bize Thebai usulü demir perde örmesini öğretebileceğini söyledi.

Okçu kızlardan biri, Thebaili'lerden alınan kargıyı ona veriyor, uzun, ağır bir kargı bu, bir zamanlar olduğunun aksine, ne ellerine sesleniyor artık ne de yüreğine. "Sizler," diyor, "kargının üstünlüğüne mi inanıyorsunuz? Thebaililer'in geçmesini köpekler engelledi." "On iki kişilerdi," diyor genç kadın, "iki yüz kişi olsalardı, köpeklerin fazla bir etkisi olmazdı." "Biz," diyor Arga, "senin bizim kraliçemiz olmanı umu-

yorduk ve senin sayende Akhalar'la kalıcı bir barış yapabilecektik. Sen reddettin. Akhalar yeniden saldıracaklar. Onları öyle bir bozguna uğratacak durumda olmalıyız ki, Atinalı ve Spartalı dostlarımız yardımımıza yetişecek zamanı bulabilsinler. Bunun için, Thebai gibi, bizim de mükemmel bir piyade sınıfına sahip olmamız gerek. Yardım etmelisin bize."

Yıllar var ki, hiçbir silaha dokunmamıştı Antigone, Klios'un ciritine bile. Gemlenemez silah tutkusunu unutmuş değil. O kulübenin gölgesinde Oidipus ile oturmuş Yüksek Tepeler'in eski şarkılarını yazarken, neden gelip huzurunu kaçırdılar sanki? Bu iş Thebai usulü demir perdeden daha önemli değil mi? "Hayır," diyor Arga. Derin vadilerde mutluluğun ne demek olduğunu bilen Arga.

Antigone Oidipus'a dönüyor, adam suskun. Bu sessizliğin, onun bu öneriyi içten içe çoktan kabul ettiği anlamına geldiğini biliyor. İçini çekiyor ve üzgün üzgün şöyle diyor: "İstediğinizi yapacağım, ama çalışmam gerek. Yirmi gün sonra tekrar gelin, size bildiklerimi öğreteceğim. Ama, Arga, mutluluğun iyi kargı kullanmaya bağlı olduğunu mu sanıyorsun sen?" "Mutluluğun değil, Antigone, hayatta kalmanın."

Antigone, her sabah silah taliminin bütün girdisini çıktısını, bütün o ağır kargı ve kalkan çalışmalarını tekrarlıyor. Oidipus yanında ve onu yönetiyor. Ona ritim veriyor, tempoyu korumak için bazı unutulmuş havaları hatırlatıyor. İlk günler, hamlamış gibi hissediyor kendini Antigone, hırçın, daha çok da gülünç. Sonra yavaş yavaş jestleri, ağırlığını kaydırmayı, durulacak ve hiç terk edilmeyecek en uygun yeri anımsamaya başlıyor. Oidipus, asasını yere vurarak ya da iki taşı birbirine çarparak kanının o zalimce alkışını hızlandırıyor ve bacak hareketleriyle dünyayı dans ettiriyor.

Yirmi gün sonra okçuları çağırtıyor Antigone. Altı kadın, altı erkek, on iki kişiler, Arga'nın aralarında olmadığını sevinerek görüyor. Mutluluk için, çocuk ve tay yetiştirmek için ihtiyatta bırakılan Arga'nın.

Bunlar savaşta usta kadın ve erkekler, çok iyi yetişmiş atletler ama ilk sabah çalışmasının ardından canları çıktı. Kargı taliminde başka kaslar çalışıyor, sakınımı, ataklığı, öfke ve gücü başka bir tarzda ve başka başka ritimlere göre ayarlamak gerekiyor. Daima diğer kaslarla birlikte olan bir kas olduğunu, bütün bileşenlerinin uyumu halinde bazı anlarda gücü dayanılmaz olan büyük bir demir kütlesinin, hiç durmamacasına devinim halinde ama her an kontrol altındaki bir parçasından başka bir şey olmadığını hatırlamak gerekiyor. Kişinin tepeden tırnağa kendisi, tepeden tırnağa devinen, dehşeti ve sınır tanımaz hazzından bir

silah dansı yaratan bir başkası olması gerekiyor. Gerçekleştirilmesi gereken tam bir dönüşüm. Antigone her gün kendini ona bırakmış on iki bedenin çektiği acıyı gördüğünde, yavaş yavaş başkalaştıklarını ve gün be gün bir tutku haline gelecek bu çetin sanatta ustalık kazandıklarını hissettiğinde, bunu anlıyor.

Mutlulukla, Konstantin'in, Arga'nın ve karacaların oynaştığı vadilerin mutluluğuyla bağdaşabilir mi bu? Elbette hayır, ama Antigone'nin içindeki çıkmazla, ilk başlarda onun ve savaşçıların çalışmalarını dikkatle izleyen Oidipus'un iç çıkmazlarıyla şaşırtıcı bir uyum içinde her şey. Oidipus sonraları gelmez oldu, Antigone taşlar ve onunkini taklit eden haykırışlarla talimlere ritim vermek zorunda kaldı. Ona neden artık gelmediğini sorduğunda, şöyle yanıtladı Oidipus: "Artık bana ihtiyacın yok ve bu çok hoşuma gidiyor. Çok, pek çok!"

Talimlerde ilerleme kaydettikçe, Antigone de eski zevklerinin, silah çılgınlığının nüksettiğini hissediyor. Eteokles, Polyneikes ve Thebaili oğlanlarla, aralarında tek kız olarak talim yaparken görüyor kendini. Polyneikes daha ustaydı, Eteokles hiç katlanamazdı buna. Çarpışan, kalkanlara vuran kargıların gürültüsü ve bir kez daha kardeşi tarafından sıkıştırıldığında ya da hatalı bir hareketinden yararlanıldığında, Eteokles'in öfkeden bağırması hâlâ kulaklarında.

Polyneikes! Onunla dövüşmeyi ne kadar da severdi. Gücünü göstermek istememesi kızdırırdı Antigone'yi. Ama bir gün güzel bir çalımla kargıyı yiyince, tutamamıştı kendini; incecik, ele avuca sığmaz Antigone, Polyneikes'in şiddetini içinde toplayıp ona karşı yönelterek kafa tutmuştu ağabeyine. Mücadele uzun sürmüştü ve birden durmuştu Polyneikes. Şöyle demişti: "İnanamıyorum, öğrencim bana yetişmiş." Oidipus'unki gibi güzel gülüşüyle gülmüş ve gidip su testisi ile kupayı getirmiş, her zaman yaptıkları gibi su içmişlerdi kupadan. Kargısıyla, karşısına dikilen ve her sabah biraz daha direnen öğrencisine saldırırken, bir yandan da o günün bir zafer günü olduğunu düşünüyor Antigone. Çılgın Antigone'nin saçma zaferi; birden boşanan olanca gücüyle rakibini yere seriyor, onu yaralamış olmaktan korkuyor, bakıyor ki hayır, tepeden tırnağa silahla donanmış, kan ter içinde, öfkeli ve dövüşe başlamaya hazır kollarında sıkıyor onu.

O kız, diye düşünüyor, o kız yakında hazır olacak. Öldürmeye hazır, bacak oyunlarıyla, Thebai'nin çılgınlık oyunuyla ölmeye hazır.

On iki savaşçıyı yetiştirmek uzun sürdü ama artık her biri ders vermeye hazır, böylece bir çarpışmada kesin müdahalede bulunabilecek bir birlik oluşturulacak. Yüksek Tepeler'deki besicilerin ve çobanların

ağır bir geçiş vergisi karşılığında, hayvanlarını Grek ülkesinden ve Asya'dan gelen alıcı ve satıcıların toplandıkları Mavi Vadi pazarında satmak için Akha topraklarından geçişlerine izin verildiği dönem yaklaşıyor. Sürücülerin geçirilmesi, Konstantin'le çobanların da yardımlarıyla, Oidipus ve Antigone'nin Theba'ili askerlerin kontrolünü atlatmaları için son fırsat.

Bir yıldan fazla bir zamandır kendilerine kucak açmış olan Yüksek Tepeler'den ayrılırken yürekleri düğüm düğüm. Gene de tekrar yola çıkmaya can atıyorlar.

Oidipus kara bir taştan, üstünde uyanmakta olan bir yüzün yer aldığı bir sınır taşı yonttu. Yola çıkmadan önce, geldikleri gün Konstans'ın onlara yardıma geldiği yere dikdirtti onu. Mükemmel biçimde perdahlanan heykel güneş doğarken aydınlanıyor. Konstans şafakta Oidipus ile birlikte taşı görmeye gidiyor. Taş ışıldadığında gözleri kamaşıyor ve o kara taş eski haline döndüğünde altüst oluyor. Şöyle diyor: "Esinlenme anlarındaki Genç Kraliçe gibi, Adraste gibi yanıyor. Onları tek bir taşta birleştirmeyi nasıl başardın?" "Ellerimle onların öykülerini dinleyerek," diyor Oidipus.

Konstans Oidipus'un ellerini alıyor ellerine, bir zamanlar Adraste'nin elini ve o eldeki uzun yara izini öptüğü gibi öpüyor onları.

Mavi Vadi'ye doğru yola çıktılar, Konstantin sürüleri güdüyor, çoban kılığındaki Antigone ona eşlik eden delikanlılardan birinin kılığına girdi. Tanınması işten bile olmayan Oidipus'u bir arabaya sakladılar.

Hareketlerinden önce, Antigone Klios'a içinden bir mesaj gönderdi. Onun bu mesajı aldığından ve elinde oldukça, yolda karşılaşacakları terslik ve tehlikelerde yardımlarına koşacağından emin.

Bir boğazın tepesinde, Thebaili askerler nöbette. Oidipus'un bulunduğu araba Konstantin'in sürüleriyle çevrili, askerler yaklaşmadan geçiş izni veriyorlar.

Akşam, bir sonraki boğazda mola veriliyor. Ertesi gün Konstantin sürülerle birlikte ovaya inerken, Oidipus ile Antigone dağları aşmak zorunda. Ayrılığın acısı üzerlerine çöküyor. Oidipus hüznü dağıtmak için şarkı söylemeyi öneriyor. Keyiflendiler, yüzleri ışıldıyor. Soruyor Oidipus: "Size ne söyleyeyim istersiniz?" Konstantin şimdi Antigone'nin varış ve ayrılış yerini belirten yüksek taş figürü düşünüyor: "Genç Kraliçe'nin veda şarkısını söyle bize Oidipus."

Oidipus da Adraste'nin yüceliğini ve Yüksek Tepeler'in tehdit altındaki tarihini mi düşündü acaba? Başlıyor şarkıya:

Sen, aklın karışıklığında ve bedenimdeki sevinçle kral yaptığım
Benimle sürüklendin ve gidiyorsun, o büyük ateşin kıvılcımı
Mağrur ruh, savaşçı ruh, şu son anda şarkılar söylerken ben,
Şu açgözlü adamları yitip gidecekleri yere götürerek, düşmanımız olduklarını sanarken onlar.
Altına batmış tüm bedenimle gözlerine sesleniyorum onların ve parlıyorum, arzularını ölüme doğru çekmek için yanıp tutuşuyorum.
Ben, adsız ve belleksiz kraliçe, tutsak, kaçak, eski cinayetin sillesini yemiş
Zaman zaman o titreyen ellerimle bilicilik meşalesini yakmayı ve öngörü perdesini yırtmayı beceren
Sense güneş kadar çalışkan her sabah, korkmaktan kurtarırdın bizi.
Elveda varlık ve şeffaflık, elveda görüntünün perdeleri
İnanır ölüme Akhalar ve yutulurlar onun tarafından, ama biz, göksel dünyanın çocukları
Ayıramaz hiçbir şey bizi, hiçbir şey yaşamdan koparamaz bizi.
Elveda, o çok sevgili vücudun aşkı ve seninle birlikte olan uçurum, dalıp gittiğimiz.
Elveda gelip geçici yaşamlarımızın berraklığı, yüce aydınlığı, ağaçlar altındaki ruh ve yürek yakınlığı.
Selam yaşayacağımız birkaç güne, aşkı yaratmak için bize yeten zamana.
Ağlayarak terk ediyorum seni, ölümcül, ölümcül mutluluk.
Gülerek geliyorum peşinden ve ardından geçiyorum kapıdan
Yeni yaşamımızda, kanatlı bir bellek hatırlasın diye o geçici anları.

Oidipus şarkısını bitirince, yanlarından ayrılıp yakındaki ormanda tek başına uyumaya gidiyor. Dağların tepesinden ay doğuyor, ona bakarken Adraste'yi, kraliçeyi, Oidipus'un gecelerini aydınlatan ve gündüz kör eden Yüce Tanrıça'yı düşünüyorlar.

Ani bir sevinç kaplıyor içlerini. Konstantin'le çobanlar odun topluyor, Antigone, Klios ve Oidipus'un eskiden burunda yaptıkları gibi dev bir ateş yakıyorlar. Antigone bu yükselen mutluluğu da, çobanların dansına katılmayı da reddetmiyor. Ara sıra Klios'u, ertesi gün nereye gittiklerini bilmeden yürüyecekleri yolu düşünüyor ve Konstantin'e gülümsüyor.

XIV

KOLONOS YOLU

ANTİGONE gece boyunca defalarca uyanıyor, gece kuşlarının çığlıklarını işitiyor ve dağları aşarken, Yüksek Tepeler'den önce yaşadıkları sefalete geri dönmekten korkuyor. Ayrılış anını, Konstantin'in üzüntüsünü düşünüyor. Yola çıkmadan önce şöyle demişti ona Antigone: "Yüksek Tepeler'de eksik olan tek şey, sizlere Diotime'nin tedavi yöntemlerini öğretecek bir kadın. Mavi Vadi'den sonra onu görmeye git, ondan Kalliope'yi size göndermesini iste." Oidipus gülümsemişti: "Evet, size Kalliope gerek."

Sürüler çoktan huzursuzlanmaya başladı, vedalaşmayı kısa kesiyor Oidipus ve yola çıkıyorlar. Yollar sarp ve çetin. Antigone taşların üstünde zorlukla ilerleyip sendeleyen babasının da onunla aynı korkulara kapıldığını hissediyor ve bu ücra patikalarda başlarını nereye sokacaklarını, ne yiyip içeceklerini soruyor kendi kendine.

Bununla birlikte, akşam bir köylü onları ambarına alıyor, karısı da bir örtüyle ekmek getiriyor. Ertesi gün, neredeyse kapanmış ve geçit vermeyen yollar yüzünden zorlu bir gün. Korkunç bir sürprizle, bir kavşakta ağaçlardan fark edemedikleri Thebaili iki asker çıkıyor karşılarına. Kaçmak ya da saklanmak için çok geç. Askerler onları görmemiş gibiler, uzaklaşıyorlar ve Antigone'nin hâlâ duraksaması üzerine, biri dönüyor ve çok çabuk geçmelerini işaret ediyor.

Sonraki günler, çok sayıda askerin kendilerini gözetlediğini ve ülkenin her yanına dağıldığını öğreniyorlar, ama hiç kimse onlara yardım etmekten ya da barınacak yer göstermekten çekinmiyor. Yollarını kaybedecek gibi oldukları her defasında onlara doğru yolu gösterecek bir oduncu, bir keçi ya da koyun çobanı ya da bir çoban kızı çıkıyor karşılarına. "Sanki biri bizi kolluyor," diyor Antigone, "Klios olmasın sakın?" Oidipus ise, aynı şeyi düşünmüş biri gibi, "Belki de," diye yanıtlıyor.

Uzun günler ve sayısız dönemeçlerden sonra, Attika'ya varıyorlar ve mutlu hissediyorlar kendilerini. Ne Thebai'nin sertliği var burada, ne

de bunca zaman dolaşıp durdukları vahşi kıyılar ve dağlar. Burada her şey geniş, özellikle de gökyüzü, ama aynı zamanda her şeyde bir sadelik var. Oidipus Antigone'ye hiç bıkmadan toprağın renklerini ve ışığın saat saat büründüğü farklılaşımları soruyor. Kız gördüklerini, en çok da hissettiklerini sözcüklere dökmekte Klios kadar usta değil. Arada bir bir tümcesini anımsıyor onun, sevinçle tekrarlıyor bunu ve bir an sanki o da yolda onlarla birlikteymiş gibi oluyor. Gece olmak üzere, bir dörtyol ağzında bir kadın bekliyor onları ve evinde kalmaya çağırıyor. Adı Eolia, ona buradan geçeceklerini nasıl bildiğini soruyor Antigone. İki gün önce bir adam gelip söylemiş. Kör bir adamla kızından söz etmiş, istirahat etmeleri gerekeceğini söylemiş. Kocası Eole ile birlikte her şeyi hazırlamış kadın. Antigone ona Klios'u tarif ediyor: "O adam, böyle miydi?" Eolia hayır diyor ve yalan söyleyecek birine hiç benzemiyor. Antigone dağları aşmaktan ve Eolia'nın şahsında bir dost bulmaktan mutlu, ama gene de korkunç bir düş kırıklığı içinde.

Birkaç gün dinlendikten sonra, onlara denize kadar kılavuzluk edecek olan Eole ile yeniden yollara düşüyorlar. Bir ormanın girişinde gökten bir ipek hışırtısı geliyor kulaklarına. Üstlerinden geçen iki kuğu bu. Oidipus duruyor ve uzun süre, gitgide uzaklaşan uçuş seslerini dinliyor: "Eolia'nın sesi gibi, Antigone'nin sesi gibi, insanın dinlemekten hiç bıkmayacağı, müzikle sessizlik arası bir şey bu." Sırılsıklam âşık olan Eole hiçbir şey demeden gülümsüyor, Antigone ise, Oidipus'un sesini dinlemekten zevk aldığını öğrenmekten mutlu mu, yoksa mahcup mu olduğunu bilemiyor.

Bir yarın tepesinde mola veriyorlar; Eole barınacak bir yer hazırlarken, Antigone Oidipus'un yanına oturuyor. Karşısında, soyundan gelenlerin o vahşi, çılgın havasıyla denizin içinden fırlayan kör kayalıkları görmek rahatsız ediyor onu. Laios ile İokaste dalgalara gömülüp gittiler. Kıyılardan şiddetle koparılmış olan Oidipus ve çocuklarında mı şimdi de sıra? Atina'ya kadar onlarla gelmeyi öneren Eole'nin dönüşüyle düşünceleri yarıda kesiliyor. Oidipus teşekkür ediyor Eole'ye, ama kabul etmiyor. Ertesi gün, Antigone'den kendisini geniş bir alanın ortasına götürmesini istiyor. Vardıklarında şöyle diyor: "Artık özgür değiliz. Bir esirgeyiş var. Ağırlığını duyuyorum." Kekeliyor kız: "Belki de Klios'tur." "Artık ne onun yardımını istiyorum ne de bir başkasının. Bu yolda sadece sen ve ben olmalıyız. Thebai'den beri kaybolduk biz, Antigone. Böyle de kalmalıyız." Duraksıyor. "Ve daha da kaybolmalıyız, sen ve ben." Söylediklerini bir vaat, bir ant gibi alçak sesle tekrarlıyor kız. Onun anladığını hissediyor Oidipus, talimat veriyor: "Uzaklaş. Geri dönme. Düşersem yardım etme, çünkü düşeceğim. Tekrar yola ko-

yulduğumda beni uzaktan takip et. Bundan böyle kör olmak zorundayız biz, sen ve ben."

Boyun eğiyor kız, kırmızı yelkeniyle bir teknenin geçmekte olduğu denize bakarak uzaklaşıyor. Babasının toprağın üstünde şiddetle tepinerek döndüğünü işitiyor. Soluk soluğa kaldığını, sonra asasını düşürdüğünü işitiyor. Sen ve ben, hep daha fazla kaybolmalıyız biz. Artık onları birleştiren bağa değil, onları yollara düşüren acıya ait olan bu sözleri tekrarlıyor Antigone. Diz çöküyor, elleriyle kulaklarını tıkamaya çalışıyor. Onun düştüğünü duymak istemiyor ama kalktığını, öte yana döndüğünü duyuyor gene de. Artık denizi göremiyor, kırmızı iken siyaha dönen yelkenin sivri tepesinden başka bir şey göremiyor artık. Onun, öfke içinde gücünü toparlamak istediğinde yaptığı gibi ulurcasına haykırarak birçok kez doğrulduğunu işitiyor. O da haykırmak istiyor ama yapamıyor. Kendini boylu boyunca yere bırakmaktan ve vahşice toprağı dişlemekten başka bir şey gelmiyor elinden. Gene düşüyor Oidipus ve "şu koca vücutta nasıl da bir güç var, nasıl bir güç!" diye düşünüyor kız. Artık bir şey duymaz oluyor Antigone, bir kez daha düştü babası ve artık kımıldamıyor. Kızgın bir güneş tepelerinde, hiçbir şey yapmaya hakkı yok, çektiği acıya karşın, belki de tıpkı babası gibi, arada bir dalıp gittiği izlenimine kapılıyor.

Kımıldadığını işitiyor babasının, bakmamak elinde değil. Kendine geldi Oidipus, onsuz asla doğrulamayacağı asasını aramaya başlıyor sefilce yerlerde sürünerek. Ne içler acısı bir durum, yanlış yöne gidiyor. Nasıl da koşmak isterdi ona Antigone, asasını yerden almak, eline vermek ve su içirmek isterdi. Ama Oidipus'un istediği bu değil ve şimdi istediği oldu! Kızgın güneşin altında var gücüyle sürünüyor, asasına yaklaşıyor, buluyor, doğrulmaya çalışıyor. Ona bakarken, ağzında kalan toprak ve çakıl taşı parçalarını hissediyor Antigone. Thebai'ye, Kreon ve Eteokles'e, sevgili, biçare Polyneikes'e tükürüyor. Son bir sarsılışla, Oidipus'a yardım edebileceklerini sanan Klios ile Antigone'ye de tükürüyor. Oysa Oidipus bu meçhul yolda Antigone'yle, sadece onunla birlikte kaybolması gerektiğini biliyordu.

Oidipus sonunda kalkabildi, asası elinde, artık hiç bilmediği bir yönde sallana sallana yürüyor. Başından yaralanmış, tıpkı eskisi gibi, yüzünden kanlar akıyor. Antigone denize bakıyor, tekne yok olmuş, güneş ufukta alçalmaya başlamış. Kaybolmak için çok zaman harcadı Oidipus, çok büyük bir zaman. Gidilecek yolu daima bilmiş olan Oidipus doğuya doğru gidiyor, Atina öte yanda kaldı. Hiç önemi yok, herhangi bir yere, herhangi bir şekilde gitmek için gereken bütün zamanı harcayacaklar.

Oidipus sürekli yolunu şaşırıyor, çalılıklara ve böğürtlenlere takılıp yırtıyor orasını burasını. Bir çiti itip bir bahçeye giriyor, bir kadın yere eğilmiş, sebzeler arasındaki ayrık otlarını ayıklamakla meşgul. Sallanıyor Oidipus, düşmesin? Kadın, Antigone'nin o kadar isteyip de yapamadığı gibi ona koşuyor fark edince ve içinden küçük bir pınarın suyunun aktığı oyuk bir ağaç kütüğüne kadar götürüyor onu. Yandaki bağda çalışmakta olan boylu poslu kızıl saçlı bir adama sesleniyor. Oidipus'u oturtup su içiriyorlar. Antigone Oidipus'un buyurduğu mesafede duruyor ve dikilip kalıyor orada. Adam onu görüyor, kadın dönüp bakıyor, önce şaşırmış gibi bir hali var, sonra bir şeyler söylüyor Oidipus'a. O zaman Oidipus titrek bir sesle çağırıyor onu: "Antigone, gel, çok susamışsındır." Kuş gibi hafif, hızlı, içi yeniden gençlik ve güç dolu olarak babasına doğru atılıyor kız. Kadın su veriyor onlara, uzun uzun, sırayla içiyorlar. Oidipus ona seslendi, artık nihayet ağlayabilir, nihayet su içebilir ve adı Gaia olan kadınla birlikte onu eve götürüp tedavi edebilir, Oidipus'u soyup yıkıyorlar. Şöyle diyor Gaia: "Ağır değil yarası, vücuduna yağ, şu senin şifacı kadının merheminden sürdük mü, birkaç gün istirahatle, ayaklanacaktır. Senin kör amma da sağlammış." "O benim babam, Oidipus." "Şarkıcı ozan Oidipus ve sen de Antigone'sin, arkada kalarak onu bizim eve getiren kız." "Onu ben getirmedim, kendi geldi." Gaia gülümsüyor ve yanıt vermiyor.

Oidipus bütün gün yatakta kalıyor, ertesi sabah bir duvar dibine oturup heybesinden ağırlığı Antigone'yi endişelendiren bir heykel çıkartıyor. Kız sorguya çekiyor onu, oysa bunun bir Athena maskı olduğunu söylüyor. Mask olanca sadeliğiyle, bir tanrıçadan çok, belleğini yitirip Yüksek Tepeler kraliçesi olan kadının yüzünü hatırlatmakta.

O çalışırken, kız Gaia ile birlikte üstünü başını yıkamaya ve yıkanmaya dereye gidiyor. Su berrak, Antigone kendini yanmış yüzü ve sıskası çıkmış vücudundan dökülen yırtık pırtık, rengi atmış giysileriyle görünce şaşırıyor. Çırılçıplak suya girerken Gaia'nın hayranlığını görünce cesareti bir parça yerine geliyor. Yıkandıktan sonra Oidipus'un giysilerini onarıp yıkıyorlar. Kanın –Oidipus'un sayısız düşmelerinden kalma kanın– yıkamayla geçmediğini görünce yüreği burkuluyor Antigone'nin.

Oidipus bütün gün mask üstünde çalıştı, akşam yemeğinden sonra tekrar işinin başına dönüyor. Gece yarısı Antigone içinde bir tedirginlikle uyanıyor, onun hâlâ çalıştığını işitiyor. Kalkıp bakmaya gidiyor. Bahçe, kuyu ve sarp bir burnun sokulduğu uzaktaki deniz, her şey hafifçe bulutlanmış ay ışığında yüzüyor. Oidipus ayakta duruyor, çok heybetli bir hali var, çünkü Athena maskını geçirmiş yüzüne, korkutucu bir

şeyler var bu maskta. Kapanmış, uykuyla dinlenmiş olan gözler, artık iki karanlık oyuktan başka bir şey değil.

Yaklaştığını duyuyor kızın: "Benim gibi Athena da artık ancak kendi içine bakabiliyor. Oyuk göz çukurlarında bir an Atina'ya giden yolumuzu gördüm. Antigone, bu maskı boyamanı isterim. Beyaza, gözler kızıl halkalarla çevrili olsun, hissettiğin yerlerde de siyah çizgiler, mavi çizgiler." O tuhaf ay ışığı yüzünden ve o maskın altında babasını böylesine iri, ondan böylesine uzak görmekten o kadar sarsılıyor ki kız, hemen o an yapmak istiyor bunu. Oidipus maskı kaldırıp gülüyor: "Artık telaşa gerek yok Antigone, yolumuz çetin olacak, dolambaçlı olacak. Ona ulaşana dek, uzun bir süre çevresinde dolanıp duracağız Atina'nın. Bizi oraya neyin çağırdığı çok karanlık."

Kız onun çok yorgun olduğunu fark ediyor: "Uyumalısın." "Göremediğim şu aydınlık gece çok şey hatırlattı bana. Denize gidelim, bakalım benim tahmin ettiğim renklerle senin gördüklerin aynı mı çıkacak? Eskiden Thebai'de oynadığımız oyunu hatırlıyor musun?" Elbette hatırlıyor o oyunu ve Thebai'nin bunaltıcı gecelerinde onunla bahçede geçirdiği zamanı. Onun göksel olayları ya da İokaste'nin ve küçük kızlarının güzelliğini anlatmak için bulduğu o şaşırtıcı sözleri hep hatırlayacak. Bir şarkıcı ozan olduğundan beri gizini yeniden bulduğu ve aştığı sözleri.

Yalıyarın tepesine doğru yürüyorlar, gök solmakta, ay yarım yamalak aydınlığıyla ve Thebai gecelerinin tuhaf anılarıyla siliniyor. Kız güneşin sulardan yükseleceğini haber verdiğinde, Oidipus alçak bir sesle, sadece onun için, Antigone'nin ışığının kendisi için ne anlama geldiğinin şarkısını söylüyor. O zaman, ve artık hiç unutmayacak bunu, bir sabır geliyor kıza, bir güven geliyor ve az da olsa kendini anlamaya başlıyor. Seyreylediği şu dünyayı, onu ürperten şafağı anladığından daha fazla değil, ama az da değil.

Birkaç gün Gaia'nın evinde kalıyorlar. Boyalar hazır olunca, Antigone maskı beyaza boyuyor ve gözlerinin etrafına yalıyarın üstünde bir çukurda bulduğu eski, çok çok eski bir kırmızıyla halkalar çiziyor. Ürkünç kadının başındaki miğfer, Oidipus'a göre deliliğin bilgelikle fısıldaştığı o çok yakın ve müthiş bağı gösteren mavi renkte. Mask dehşet salıyor ve sonunda, yaşam hakkında hiçbir erkeğin hiçbir zaman bilemeyeceği kadar çok şey bilen Yüksek Tepeler kadınının gülüşüyle bir kahkaha koyveriyor.

Bu süre içinde, Oidipus tahta parçalarının üstüne uzun zamandır üstünde çalıştığı iki şiiri geçirdi kazıyarak. Avluda yaktırıyor onları. Antigone umutsuzluğa kapılıyor ve kurtarmak istiyor şiirleri. Oidipus en-

gel oluyor ona, şiirleri ateş için yazmış.

Oidipus gücünü toparlayınca, tekrar yola koyuluyorlar. İnsanı şaşırtan dönemeçler ve geriye dönüşlerle dolu bir yoldan gidiyorlar. Antigone artık Oidipus'un yavaşlığından da, ayak sürümesinden de tasa duymuyor. Artık onun baş dönmelerinden de, ikide birde düşmelerinden de korkmuyor. Onu bu kadar ezen ve hareketlerindeki bu titrekliğe, yürüyüşündeki bu sarsaklığa yol açan şeyin bir hastalık mı, yoksa bitmek tükenmek bilmeyen yollar mı olduğunu bilmiyor artık. Onun durmasını, aranmasını, birtakım görünmez engellere çarpmışçasına durmadan yön değiştirmesini seyretmeyi kabulleniyor. Oidipus girdisini çıktısını ve tehlikelerini sadece kendisinin hissettiği geniş bir labirentin içinde şimdi. Onu ancak denemelerle, yoklamalarla ve sabırlı girişimlerle aşabilecek, ama Antigone onun bunu başaracağından emin. Bazen, kırlık bir yerde, ya da ıssız bir kumsalda, doğru bir yol üzerinden yürümeyen Oidipus'un dikkatle ilerlediğini, eğilip asasıyla, tıpkı mağaralarda ve iç denize açılan dehlizlerdeki gibi, belki de yalnızca hayalden ibaret olmayan bölmeleri yokladığını görüyor. Antigone, kalkıştıkları bu tuhaf işin bir anlamı varsa bile, girmeye hiç çalışmıyor buna. Onun rolü, onu hiç uyarmadan, hiç yardım etmeden belli bir mesafeden izlemek, ama gene de birlikte yok oluşlarında hazır, daima daha hazır bulunmak.

Başka yolcularla karşılaşıyorlar yolda, çalışan insanların yanından geçiyorlar. O acayip gidişlerini gördüklerinde, hiç de korktuğu gibi deli sanmıyorlar onları. Hiç korkmadan, alay etmeden bakıyorlar, çoğu kez su, ekmek ya da meyve getirip veriyorlar. Nasıl olduğunu bilmiyor ama, sanki bu insanlar onları tanır, onlara saygı gösterir, hatta onları sever gibi. Kadınlar gelip akşam nerede kalabileceklerini söylüyorlar. Karanlık bastığında, çok ıssız bir yerde bile olsalar, mutlaka biri gelip onları çatısı altında ağırlayabileceğini söylüyor. Yürüyüş günü sona erdiğinde, Oidipus kendisine uzatılan yardım elini kabul ediyor. Belleğinin ya da düşüncelerinin labirentinden çıkıyor ve Antigone ona erişebiliyor. Yemekte ev sahipleriyle keyifle sohbet ediyor ve istenirse Herakles'in kahramanlıklarından birini anlatıyor onlara şarkıyla. Acaba şimdi neden Herakles'i tercih ediyor öteki kahramanlara? Herakles de girişti-ği mücadelelerde yenmek ve zafere ulaşmak için, kendi korkularını aşmak zorundaydı. Antigone onun "benim gibi" dediğini duymuyor, ama düşündüğü ve her gün yaşadığı şey aynen bu. Yemek bitip de şarkı faslı sona erdiğinde Oidipus kalkıyor ve evin dış duvarlarından birine sırtını dayayıp oturuyor. Antigone aletleriyle birlikte tahta parçaları ve taşlar getiriyor ona. Oidipus yeni bir yapıta başlıyor ya da birkaç dize kazıyor. Bu arada, o da babasının daima eksik bıraktığı biçimleri tamamlı-

yor. Bu onların en mutlu olduğu an. Oidipus'un ellerinin altında doğan düzlemlerdeki, eğim ve ritimlerdeki buluşlara hayran kalıyor Antigone, Oidipus ise Antigone'nin o acımasız çizgilerden beklenmedik umutlar yaratmayı başarması karşısında büyülenmekten alamıyor kendini.

Bir sürüklenişe benzeyen yollardan, hep doğudan batıya doğru gidip, ters yönden yeniden başlıyorlar yürümeye. Mevsimler boyunca, denizden denize giderek, gitgide daralan eğriler çiziyorlar Atina'nın etrafında. Neden bu kadar uzun bir yol katetmeleri gerektiğini bilmiyorlar. Bu bilgisizlik içinde pişiyorlar, güçleniyorlar. Bir gün Antigone şöyle diyor: "Görünmeyen bir yoldan gidiyoruz, bizi o sürüklüyor." Yanıtlıyor Oidipus: "Bana yol gösteren ayaklarım, yaralı ayaklarım. Eskiden bilmiyordum, şimdi biliyorum ama ayaklarımın nereye gittiklerini bilmiyorum." Oidipus'un canları nereye isterse oraya giden, nereye gittikleri bilinmeyen ayakları Antigone'yi şaşırtıyor, kahkahalarla güldürüyor. Onun o pırıl pırıl neşesi Oidipus'un içini aydınlatıyor ve onunla birlikte büyük bir keyifle gülmeye başlıyor.

Bir balıkçının evinde mola verdiler, sabah Oidipus yola çıkmıyor. Antigone'yi uyarıyor: "Kendini yorma, çünkü akşam yola çıkıyoruz ve gece yürüyeceğiz."

Yoksul kişiler olan ev sahipleri iyi bir yemek hazırlıyor onlara. Gece olunca Oidipus kalkıyor, dudaklarındaki o her şeyi anlatan tuhaf gülüşüyle onlara teşekkür ediyor ve çıkıyor. Kadın Antigone'ye yolluk hazırlamış, ağlayarak şöyle diyor: "Seni tanıyalı bir gün oldu ve sen şimdiden benim dostum oldun. Gene gel!" Antigone onu teselli etmek istese de koşarak uzaklaşmak zorunda, çünkü Oidipus çoktan açmış arayı. Ancak gündüz gidilmesi gereken ve karanlıkta kimsenin girmeye cesaret edemediği bir yol bulmuş. Gece aydınlık ve Antigone onu izlemekte zorluk çekmiyor, ama yol uzun, yorgunluk bastırmaya başlıyor ve Oidipus'la arasındaki mesafe gitgide daha çok açılıyor. Beklemesi için sesleniyor ona, durduğunu görüyor. Yirmi adım kadar yaklaşıp, emirlerine karşı gelmemek için duruyor. Oidipus ne tekrar yürüyor ne de ona doğru geliyor, bunun üzerine yol kenarındaki otların arasına uzanıyor Antigone.

Gözleri Oidipus'un kasvetli siluetine takılmış yürürken kendini o kadar yalnız ve garip hisseden Antigone, şimdi bir maddeyle, onu tepeden tırnağa saran bir ışıkla kuşatılmış sanki. En derin, en gizli arzusu bu; günlük yaşamın inatla reddettiği, ama sürekli çağırışı yaşamının en çılgınca eylemi olan arzu, duyulmak için yaratılan arzu. Şimdi, şu anda burada o arzu. Antigone bunun için, sadece bunun için doğdu. Bu gece

bundan emin. Karşısında bir karaltı hissediyor, gözleri kamaştığından yavaş yavaş çeviriyor bakışını. Oidipus bu, kız mutlu, onu gördüğü için çok daha mutlu. Oidipus'un üstünde gökyüzünde akıp giden muhteşem ışıkların soluk bir yansıması var sadece, ama onu güzel bir yıldız yapmaya bu da yetiyor.

Kızın yanına uzanıyor, ne gördüğünü soruyor ona: "Bunca zamandır gördüklerimden farklı bir şey değil, ama bu kez görülen benim." Elini eline alıyor Oidipus. Kız ona yıldızlardan, kendi varlıklarından, görünmeyen, ama uzaklardan çırpınan sesi gelen denizden söz ediyor. Haykırışlar çıkıyor ağzından: "Oidipus, her şeyin bir anlamı var!" "Belli bir anlamı, hepsi o kadar." "Bu çok az. Sözlerin yetersiz." "Sadece bu kadarı var. O kadar uzağa gidemem." "Biz seninle aynı yolun yolcusuyuz." "Bir gün bensiz yürüyeceksin."

Bu sözcük yanı başındaki mutluluğu dağıtamasa da bir iç çektiriyor ona. Her yanını saran güç içinden çıkıp yayılıyor, Oidipus'un içine sızıp onu engelleyen ağırlıkları ve ayrılıkları karşı konulmaz biçimde yıkıyor. Artık hiç konuşma yok aralarında, ne sözlerdeki sınırlar, ne de onları saran, o müthiş kesinliğe karşın belirsiz bir eşikte orada duran bir başka dile boyun eğme olanağı.

Güneşin ilk ışıklarına kadar çimenler üstünde uzanıp kalıyorlar. Oidipus kalkıyor, kalmak için gölgelik bir yer bulmak ve bütün gece Atina'ya doğru yürüyüşe çıkmadan önce uyumak zorundalar. Antigone isteksizce izliyor onu. Koyunlarını toplayan bir çoban onları yan yana gördü. Acaba üzerlerinde o gece olanlardan birkaç ışık mı kaldı? Hiç kuşku yok ki bu dünyayı yaratmış olan gözleri görmez yüce tanrıyla yeni doğan genç tanrıçayı gördüğünü sanıyor çoban. Gülümsüyor onlara, gözleri kamaşıyor, gülüşüne Antigone de karşılık verince yanlarına yaklaşıyor. Hayvanlarıyla dağa çıkıyormuş. Tertemiz olan kulübesini kullanabileceklerini söylüyor. Ateşlerini yakıyor, azığını böüşüyor onlarla, gördüğü ve asla unutamayacağı şeyle kendinden geçip yoluna devam ediyor.

Antigone, yüzünde, Oidipus'un varlığını avuçlarında hissettiğini sandığı o gülümsemeyle kulübede uyuyor. Adına aşk dediği şey, tıpkı şarkı söylerken bir esinlenme gibi girdi içinde Oidipus'un. Çılgınlığın sınırında, kıza karşı olan sözleşmesini tam bir zanaatçı titizliğiyle yerine getirdi. Emek kişiye kendi yasalarını dayatır, kişiyi törpüleyip güçlendirir, ama kişi kendisi olarak kalır. Antigone'nin dün gece yaşadığı, nice zamandır bilmeden duyduğu türden bir aşk, tutkuya çağrıldığını bilmenin kesinliği ise yaşamın bambaşka bir düzeyi, ya da yaşamdan çok daha fazla bir şey. Ortaya çıkıveren aşk bendeki her şeyi kırıp dök-

tüğünde, o ağır çökeltiyi, başkalarının ve benim Oidipus diye çağırdığımız varlığı biçimlendiren o nafile labirentleri gördüm. Bir ışık zamanı kadar, benden geriye sadece, içinden yıldızların müziğinden başka hiçbir şeyin yükselemeyeceği bomboş bir yapı kaldı. Antigone'nin aşkından daha gerçek bir şey yok, ben bunun sayesinde hayatta kalabildim, ama her şey bundan ibaret olacaksa, yaşama bir anlam verecek tek şey olacaksa, bu yetmez bana. Antigone'nin aşkı, benim sürüklenişimi, karınca telaşımı ve benim olan tutkularımı ortadan kaldıramayan yollardan biri.

Üstünde bir bakış hissediyor Oidipus, dönüp bakmadan soruyor, çünkü o an onun için önemli: "Uyandın mı Antigone?" Mutluluk dolu sesiyle yanıtlıyor kız: "Gene uyuyacağım, sen de, bu gece yola çıkacaksak sen de uyumalısın."

Oidipus ona dönüyor: "Anlamaya çalıştığım şey, Antigone, gereksinmenin de aşkın da her şey demek olmadığı. Her şeyi içeren bir bütün istemiyorum ben." "Böyle değil. Yolda senin ve benim, her birimizin kendi yeri vardı."

Oidipus kızın söylediklerinden mutlu. Kız ayağa kalkıyor, ekmek ve süt veriyor ona. Akşam yemeği için ocağı yakıyor. Hoş kokulu dallar arasındaki yatağına uzanıyor.

Düşünde, yer altında el yordamıyla ve binbir güçlükle ilerlediğini görüyor Oidipus. Dehliz onu korkutan dimdik bir dönemeçle gitgide daralıyor. Duruyor. Bir ışık, çünkü belki de artık kör değil, ona çok uzaklardan gelen birinin kendisini karşıladığını ve dayanılmaz biçimde kendine doğru çektiğini gösteriyor.

Uyandığında mutlu ama elinde bir ışıkla çok uzaklardan onu karşılamaya gelen kim? Theseus değil bu. Daha yakın biri, sanki bir baba gibi. Düşlerinde ona vaat edilen, ama ne sesi ne de yüzü açıklanan oğul gibi bir şey.

Antigone yemeğin hazır olduğunu bildiriyor. Güneş batıyor, az sonra yola çıkmak gerekecek ve yürekleri şimdiden sıkışıyor. Oidipus anlatıyor: "Düşümde yerin altında sürünüyordum ve yer gitgide daralıyordu, başımı döndürüyordu bu. Karşıdan ışığıyla sanki beni çağıran bir adam geliyordu. Uyanırken çok mutlu hissettim kendimi, acaba o ışık bize yardım mı edecek?" "Sana gelmesi bu yüzden. O adamı tanıyor musun?" "Onu görmedim, sesini duymadım." "Adı neydi?" Bu soru Oidipus'u şaşırtıyor, gerçekten de düşünde adamın adını biliyordu,

uyandığındaysa unutmuştu.

Sessizce yemeklerini yiyorlar, çünkü içlerindeki korku her an biraz daha artmakta. Yola çıkarken şöyle diyor Oidipus: "Hiçbir şey almayalım. Atina tarafından ya kovulacak ya da kabul edilecek olan yakarıcılarız biz." "Ya heykellerin, aletlerin?" "Heykelleri yol boyunca bırakırsın. Her beş yüz adımda bir tane. Son heykelle birlikte aletlerimi de bırakacaksın. Bitti artık, artık heykel yapmayacağım."

Sanki şöyle der gibiydi: Yakında beraber olmayacağız artık. Aletlerini bırakması, o çok çetin, çok tatlı emek ortaklıklarının da sona ermesi demek ve Antigone bu hüznü onun da paylaştığını görüyor.

Aynı anda düşündeki adamın adının Sophokles olduğunu hatırlıyor Oidipus. Bu adda kimseyi tanımıyor. Antigone'ye soruyor, bu ad ona da bir şey hatırlatmıyor. O zaman şöyle diyor: "Eğer hazırsan, gidelim." Üzüntüsünü bastırıyor kız ve yanıtlıyor: "Haydi git, arkandan geliyorum."

Gece çok karanlık. Çok rüzgâr var ve hava kapalı. Antigone, iki bulut yığını arasında yukarıdaki yıldızların o sonsuz koşusuna bakıyor. Delik deşik yollarda güç bela sürüklenirken, bu ona güçsüzlüğünü daha da şiddetle hissettiriyor. Önünde sadece Oidipus ve rüzgârla mücadele eden o iki büklüm koca siluet var.

Her beş yüz adımda bir, heybesinden küçük bir tahta ya da taş heykel çıkartıyor. Sonuncuyu, Athena'nın renkli maskını çıkardığında, aletleri bir bir öpüyor ve halka biçiminde maskın çevresine diziyor. Boynundan Polyneikes'in hançerini, sahip olduğu değerli tek şeyi çıkartıyor ve var gücüyle toprağa saplıyor.

Bu arada Oidipus arayı açmış. Uzakta, Antigone ona yetişmek için koşmaya başlıyor. Koşarken de öfkeyle şöyle geçiriyor içinden: "Artık ben de heykel yapmayacağım. Bir tek bile. Ben onlar için yapıyordum heykelleri, sadece Klios ve Oidipus için. Heykelcilik benim işim değil!"

Oidipus yakınında. Kapıldığı öfke şaşırtıyor kızı. Kendi kendine ona özgü becerinin ne olduğunu soruyor ve sadece kendi adını buluyor. Antigone'yi, onu hiç durmadan öne çeken ya da iten o adı. Oidipus'un adına bağlanan adını. Kral Oidipus'a, toplumun dışına itilmiş şarkıcı ozana. Onu olabileceğine asla inanmadığı bir yoğunluk içinde yaşamaya zorlayan tirana, koruyup esirgediği Oidipus'a. Belki de İokaste'den ya da Diotime' den öğrendiğinden çok daha fazlasını ondan öğrenen Oidipus'a. Kısa bir süre sonra yok olup gidecek olan bütün bunlar. Çünkü çok geçmeden Oidipus ölmüş olacak. Onun Antigone diye çağırdığı kızın yaşaması için önünde duran bütün bir zaman için ölmüş olacak.

Varlığının, onsuz yaşayacağı tüm varlığının gözünde canlanmasıyla, baş edilmez bir korku ve acı hissediyor Antigone. Haykırmak istiyor ama yapamıyor. İçinde bir güç, beliren tehlikelere göğüs gerecek ürkütücü bir güç kaynağı keşfediyor. Çok yakında kapkara ve onu korkutması gereken bir şey var. Bu karaltıya yetişiyor, tutuyor onu, çünkü düşmek üzere. Bu Oidipus, sendeliyor, artık zorlukla ilerleyebiliyor. Şöyle fısıldıyor kulağına: "Sen olmasaydın, kaçardım."

Kız elini tutuyor onun, gecenin ayazına karşın ter içinde. Onu oturtup, bir zamanlar Diotime'nin mavi harmanisi olan solmuş bir paçavrayla terini siliyor. Yeniden yola düştüğünde eski hızını buluyor Oidipus, ama elini kızın elinden çekmiyor.

Saatlerce birlikte yürüyorlar, birden dayanamaz hale geliyor Antigone ve yol kenarına kıvrılmak zorunda kalıyor. O da sessizce yanına uzanıyor kızın. Antigone Oidipus'un emirlerine uyarak hiçbir şey almadı yanına. Karınları acıktı, susuzluktan kıvranıyorlar, hiçbir yerde su bulamadı kız çünkü.

Bulutların arasından yıldızların o duyarsız törenini seyrediyor, Oidipus'un elinin içindeki elini sıkıyor: "Yıldızlar bana annemizi düşündürdü." Oidipus yanıt vermiyor, sonra gönülsüzce şöyle diyor: "Sen ve ben, Antigone, gerçek bir yeryüzü kraliçesini anlamak için yaratılmamışız. Sadece toprağı isteyen, bir tek onu sevilmeye layık gören bir kraliçeyi. Eteokles ile Polyneikes ona benziyorlar, ama onun o yaldızlı hayalinden sadece öfke kalmış onlara. Bir krallık uğruna savaştıklarına inanıyorlar, oysa hayal ettikleri şey annelerinin gölgesini ele geçirip ötekini sonsuza kadar ondan yoksun bırakmak."

Oidipus ayağa kalkıyor: "Gidelim, girmemi engellememeleri için, şafaktan önce Erinyes ormanlarına varmam gerek. Bir pınar var orada, sen beni meydanda beklersin, ben su getireceğim sana."

Tekrar yola koyuluyorlar, bitkinler, yol boyunca birbirlerine destek olarak sürüklenircesine ilerliyorlar, neyse ki yol kente doğru inmekte.

Yıldızlar solmaya başladığında, Antigone yükselen sisin içinden sel çukurlarıyla oyulmuş yollar boyunca sıralanmış yoksul evleri fark ediyor. Thebai'deki gibi yüksek surlar, anıtsal kapılar göreceğini düşünmüştü. Ayın hafifçe aydınlattığı birkaç konutla çevrili küçük bir meydan var sadece. Oraya varacak gücü bulup bulamayacaklarını ve tunçtan eşiğini görebildiği tehlikeli ormana Oidipus'un girip giremeyeceğini soruyor kendine.

XV

NARSES'İN DİOTİME'YE ANLATTIKLARI

O AKŞAM Theseus bizi, Klios'la beni saraya çağırttı. O da bizim gibi, Oidipus ile Antigone'nin Attika içindeki uzun gidiş gelişlerinin sonuna yaklaştıklarını biliyordu. Artık kentten fazla uzakta değillerdi, kendilerini uzun zamandır beklediğimiz Kolonos'a bugün yarın varırlardı. Kral, Kreon'un yönetimindeki bir grup Thebaili askerin sınır boyuna geldiklerini öğrendi. Kreon'un elçi olarak geldiğini söyledi, Theseus da ona geçiş izni vermek zorunda kalmış. Kreon'un bundan yararlanarak Oidipus'u ele geçirmesinden korkuyordu. Buna kalkışması halinde onu durdurması için Klios'un emrine askerler verdi. Klios kabul etti ve askerleri Kolonos'ta, bizimkine yakın bir eve yerleştirdi.

Aylar boyu, Klios, yardımcısı Hippias ve ben, gelebilecekleri her yolda, Oidipus ile Antigone'yi karşılamaya hazırlandık. Başlarda, habercilerimiz aracılığıyla yürüyüşlerinin hangi aşamada olduğunu öğrenebiliyorduk; ama sonra bu gidiş belirsiz bir gezginliğe dönüştü ve nereye varacağı kestirilemez bir hale geldi. Oidipus eskiden yaptığı gibi yol, engel tanımadan dümdüz gidiyordu ve biz Oidipus'un izini bulduğumuzda, Atina'ya girmek yerine onun inatla kentin etrafında dolanıp durduğu izlenimine kapılıyorduk.

Bütün planlarımız altüst olmuştu, Oidipus ile Antigone'nin yolculukları düşündüğümüzden çok daha uzun sürmüştü, onları karşılamak üzere her şeyin hazırlandığı hiçbir noktadan geçmemişlerdi. Çok şükür ki geldikleriyle ilgili bir söylenti yayıldı ülkede, yürekleri bir heyecan kapladı, her yerde o koca körle kızını karşılamak istiyordu insanlar.

İzleri bir süre gözden kaçtıysa da, tekrar saptandı. Habercilerimizden biri genç bir çobanın onlarla karşılaştığını bildirdi. Yolculuk yapan tanrılar gibiymişler. Çok yoksul ama ışık saçan tanrılar, hele yüzündeki o gülümsemeyle genç tanrıça. Çoban onları kulübesine yerleştirmiş. Kulübe Kolonos'a giden uzak bir keçi yolu üzerindeymiş. Habercimiz Oidipus'la Antigone'nin bu gece ya da yarın gelebileceklerini düşünüyordu.

Nöbet tutmaya karar verdik. İlk nöbeti Hippias tuttu, ikinciyi ise, Klios gerektiğinde adamlarıyla birlikte Oidipus'un yardımına koşmak için dinlensin diye ben tuttum. Nöbeti gece yarısı devraldım, evimiz meydana baktığından eşikte durarak her şeyi görebiliyordum. Kendimi göğü perdeleyen bulut yüzünden huzursuz, sinirli hissediyordum. Gecenin bu en koyu saatinde ve bu alışılmadık siste, bizim o küçük meydan bana hiçbir zaman görmediğim kadar ürküntü verici bir açıdan göründü. Ay vurmuştu meydana ve Kolonos heykelinin gölgesi sanki onu ikiye bölmüş gibi duruyordu. Evimizin karşısındaki kutsal koruluktan hâlâ bülbül sesleri geliyordu. Birden Oidipus'la Antigone'nin fazla uzakta olmadıkları duygusuna kapıldım. Orada kesişen iki yolu da görmek için meydanın tam ortasına gittim. Bekleyişim uzun sürmedi, kısa bir süre sonra, yamacın başında sis yüzünden zar zor seçtiğim iki karaltı belirdi. Onlardı, zorla yürüyen, daha doğrusu, birbirlerine dayanarak sürüklenen Oidipus'la Antigone'ydi.

Ayı arkalarına aldılar ve ölçüsüzce irileşen gölgeleri önlerine düştü. Sendeleye sendeleye, bir deri bir kemik bana doğru geldiler, korkuttular beni, ben de aptal gibi gidip evin köşesine saklandım.

Artık ne Oidipus'un o sarsak ve haşmetli adımları kalmıştı, ne de Antigone'nin o güzelim tavırları. Daha dün, genç çoban onları ışıklar içinde görmüştü. Bugünse, sona ermekte olan gecenin içinde solgun görünüyorlar, toz topraktan ve yorgunluktan, belki de korkudan küle dönmüşler. Meydana girmeden önce duruyorlar ve ben Klios'la Hippias'ı uyandırmaya koşuyorum. Büyülenmiş bir halde, üçümüz birden onların o upuzun gölgelerinin titreyerek Kolonos'un gölgesine yaklaşmalarını seyrediyoruz. Bir an, gölgeler, bu düşsel yasağı aşmaya cesaret edemiyorlarmışçasına duraksıyorlar. Sonra daha iri olanı ötekine destek oluyor ve hattı geçiyorlar, meydanın soluk aydınlığında sendeleye sendeleye ilerlediklerini görüyoruz.

Bana sanki hastaymışlar gibi geliyor, ama Klios kulağıma fısıldıyor: "Oidipus hep böyledir. Öylece çıkıp, hiçbir yerinde su bulunmayan bu yola girmiş. Susamışlardır, karınları acıkmıştır."

İki yolcu karşımızdaki taş sıraya doğru gidiyor. Oidipus şefkatli ve beceriksiz hareketlerle Antigone'yi sıraya uzanmaya zorluyor. Sonra Erinyes koruluğuna yöneliyor ve hiç duraksamadan onların o ürküntü veren mekânına giriyor.

"Ne delilik," diyor Hippias, "kent halkı onu görür görmez kutsallıkları çiğnendi diye bağırmaya başlayacak ve kral da onları kentten kovmak zorunda kalacak."

Oidipus geri dönüyor, kızına kutsal kaynaktan su getirmiş, yoğunla-

şan sis onları görmemizi engelliyor. Onlara görünmeyi henüz istemeyen Klios, benden Antigone'ye yiyecek götürmemi istiyor.

Surların tarafından ilk gürültülerin, seslenişlerin, canlanan işliklerden gelen bağırışların yükseldiğini duyuyoruz. Az sonra gelip geçenler Oidipus'un yasak ormana girdiğini fark edecek.

Klios'un gönderdiklerini Antigone'ye götürüyorum. Başını koyacak bir şey bile olmaksızın, taş sıranın üstüne uzanıp derin bir uykuya dalmış Antigone. Oidipus lime lime olmuş, leke içindeki harmanisini örtmüş kızın üstüne. Antigone solgun ve süzülmüş, sandallarını çıkarmış, ayakları çamur ve toz içinde.

Onu benim bakışımın mı yoksa Klios'un hazırladığı çorbanın kokusunun mu uyandırdığını bilmiyorum. Beni fark edince şaşırıyor ve biraz da düş kırıklığına uğruyor. Beklediği ben değilim. Sonra tüm kalpleri fetheden o berrak gülüşüyle aydınlanıyor yüzü.

"İşte yardımımıza koştun! Doğrusu karnım aç, susuzluğum da Oidipus'un bana su getirmesine karşın geçmedi, çok susadım."

Başka hiçbir şey kabul etmeyen ve koruluktan çıkmayı reddeden babasına ekmek götürüyor. Dönüp yanıma oturuyor, iştahla yemek yiyor, yüzüne renk geldiğini görüyorum.

Bir yabancının Erinye ormanlarına girdiği söylentisi yayılmış. Meydanın etrafındaki evlerden korku içinde insanlar iniyor, başka başka insanlar da işliklerden çıkıyor. Çok geçmeden duvarın çevresinde yüz kadar insan toplanıyor. Oidipus'un kutsallığı çiğnemesinin Kolonos ve Atina için kötü sonuçlar doğurmasından korkuyorlar. Kimi tehdit ediyor onu, kimiyse çıkması için yalvarıyor. Oysa hiç karşılık vermiyor, bunun üzerine insanlar oraya girebilen kutsal koruluk rahiplerini çağırıyor.

Etrafımızdaki bağırış çağırış artıyor, işliklerden dülgerler ve taş işçileri koşup geliyor. Bunlar kuvvet kullanmaya alışık, bıçkın adamlar, avaz avaz bağırıyorlar Oidipus'a ve çıkmazsa onu taşlayacaklarını söylüyorlar. O anda bir ezgi yükseliyor, tek bir ses değil, birçok ses bu. Oysa, sisin içinde Oidipus'un pınar başında yalnız olduğu görülüyor.

Bu şarkı, seslerini erkeklere duyurabilmek için sadece müziğin en saf dilini kullanan o yenilmez bakirelerin şarkısı gibi başlıyor. Atina'dan, onun o bereketli topraklarından, tanrılarından, kürekleri yakamozlanan gemilerinden söz ediyor. Onu çevreleyen denizden çıkan taylardan, Kolonos'un onlar için Athena'dan esinlenerek gemi, ondan sonrakilerin de eyeri ve arabayı icat ettiği taylardan.

Biz bu zafer şarkısını yarım yamalak anlayabiliyoruz, bizimkine benzeyen ama gene de farklı bir dilde söyleniyor çünkü. Sözcükler, ton-

lama, vurgular artık aynı değil. Acaba bu dil geçmişimize mi ait, yoksa bizden sonrakilere mi? Etrafımızdakilerin de, şarkının güzelliğiyle mest olmuş, huzur bulmuş bir halde, benim anladığımdan fazla birşey anlamadıklarını görüyorum.

Rüzgâr çıkıyor, bu tuhaf sabahın sisi dağılıyor, çevriniyor ama büsbütün kalkmıyor. İki kutsal koru rahibi geliyor ve kalabalık geçmeleri için iki yana açılıyor. Tunç eşiğe yaklaştıklarında, sisler içinde Oidipus beliriyor. Siyah göz bandı ve upuzun beyaz saçlarıyla, çok heybetli, her şeyinden yoksun kalmış ama gene de sisle taçlanmış bir tanrıya benziyor. Bir dizini yere dayıyor, rahiplere doğru yakarma duruşuyla eğildikten sonra muhteşem bir vakarla doğruluyor. Allak bullak olan rahipler de, tıpkı bizler gibi, sanki özür dilemek ister gibiler.

Konuşuyor Oidipus: "Karanlığın Çocukları'nın içe dalıp düşünmeyi öğrettikleri bu yere girmem gerekiyordu. Kutsal şeyleri çiğneme diye bir şey yok, gidin kralınız Theseus'a, gelip benimle konuşsun. Onu beklerken, madem mekân da toprağınızın güzelliğini, hoşluğunu ve sitenizi bekleyen sonsuz geleceği övdü şarkılarla, ben, Oidipus, ozan şarkıcı, ben de Atina için ve sizler için son şarkımı söyleyeceğim."

Sesi önce yorgunluktan ve mutsuzluktan kısık ve tutuk, sonra perde perde yükselmeye başlıyor. Yavaş yavaş, bir zamanlar gündönümü gecesinde, sonra Larissa ve Antigone'yle birlikte birkaç yoksul köy halkının arasında onu dinleyerek geçirdiğimiz onca akşam işittiğim o gürlüğe ve tınılara kavuşuyor.

Daha önce duyduğumuz o gizemli seslere karşılık olarak, onlar gibi Atina'nın zaferini ve talihin ona bahşettiklerini kutlamadı şarkısında. Aklın ışığı ve şarkıcı ozanların ezgileri sayesinde ötekinin içinden fışkırmış olması gereken daha başka, daha gizli bir siteyi anlattı. Atina, diye haber verdi, karada güçlü olacak ve denizlerde de hüküm sürecek, ama bu alanda başka siteler onu geçecek. Ancak Antigone ile Oidipus'un sitenin geleceğini aydınlatacakları zayıf, titrek ve korkusuz ışıkla ölümsüzleşecek. Tarihine soktuğumuz o yakarıcı ve trajik figürler olmasaydı, insanların kalbinde Atina'nın yeri ne olurdu? Siteler ve insanlar karanlık ve önüne geçilmez tutkuların etkisiyle doğar ve şurası gerçektir ki, tutkularla sürüklenen aklın bunlara direnecek gücü yoktur. Ama sabırlıdır akıl, ne yorgunluktan korkusu vardır, ne de yoldaki tehlikelerden. Cesareti yenmekten değil, yolun nereye varacağını bilmeden gitmekten ve hiç durmadan başa dönmekten ileri gelir.

Oidipus şarkı söylerken, Antigone'nin yüzü geldiği yola dönük. Birden yüzü aydınlanıyor ve bağırıyor: "İsmene!"

Yokuşun tepesinde, sisin bulanık hareketliliği içinde güzel bir Etna atına binmiş genç bir kızı fark ediyorum. Güzelim sarı saçlarını Tesalya işi bir hasır şapka koruyor. Yanında yaşlı bir köle kadın var ve yolculuk için sade bir kılık seçmiş olmasına karşın, üstündeki her şey bir prenses olduğunu gösteriyor.

İsmene bunca yıllık ayrılıktan sonra babasını ve kızkardeşini kucaklarken ağlıyor. Onları tekrar gördüğü için mutlu, sevinçlerinden duygulanıyor, onları hayal bile edemediği bir keder ve yoksulluk içinde gördüğü için sarsılmış.

Hippias bana, Oidipus'la kızlarının Kreon tarafından kaçırılmasından korktuğu için, Theseus'un Klios'un öngörülen plana göre adamlarıyla birlikte hareket etmesini istediğini bildiriyor.

Oidipus kutsal korudan çıktı. Geleneğe göre Eumenidesler'e bir kurban sunması gerektiğini söylüyor rahipler. Oidipus bulunduğu yerden ayrılamayacağı yanıtını veriyor ve onun yerine kutsal törenleri yerine getirmek üzere İsmene gidiyor.

Kalabalıktan bir uğultu yükseliyor, iki eşlikçisiyle birlikte Theseus geliyor. Her zamanki gibi, tavırlarındaki sadelikten, kişiliğinden yayılan özgürlük ve yücelik havasından çok etkileniyorum. O yaşamına bir kahramanın yiğitlikleriyle başlamış. Şimdiyse, birkaç köy topluluğundan alıp Grek ülkesinin en önde gelen sitelerinden biri haline getirdiği Atina'da sözünün gücüyle hüküm sürüyor.

Oidipus'la Antigone'nin yanına gelince, onları gerçek kimlikleriyle kabul ediyor ve eşiti olarak davranıyor. Onların içinde bulundukları sefil durum çok dokunuyor ona ve Atina'nın kendilerini koruyacağı konusunda güvence veriyor.

Oidipus ona teşekkür edip Kolonos'a sadece ileriyi gören sözler ve işler için geldiğini söylüyor.

Theseus, ki büyüklüğü de buradan geliyor, onun doğru söylediğini ve paçavralar içindeki bu adamla genç kızın gelecekteki sitenin öncüleri olduğunu hissediyor. Hafifçe eğiliyor önlerinde, halkın Neptün'e sunduğu yıllık kurban törenine başkanlık etmek için kente dönmesi gerekiyor. Gidiyor, tuhaf bir şekilde Kolonos'u basan ve güneşin bir türlü delemediği siste kayboluyor.

Oidipus'a yaklaşıp onunla konuşmak istiyorum. O anda Antigone'nin yüzünün gerildiğini görüyorum, "Kreon bu!" diye bağırıp babasını korumak için onun önüne geçiyor.

Dönüp bakınca Kolonos'a giren ikinci yol üzerinde, kalabalık bir birlikle çevrili olduğuna bakılırsa önemli biri olması gereken bir ada-

mın belirdiğini görüyorum.

Tam da Theseus'un beklediği gibi, Kreon, silah kullanmaya hazır olduklarını bildirir biçimde sadece gözlerini açıkta bırakan eğik miğferli askerleriyle birlikte, Atina topraklarına girip Atina kapılarına dayanma cüretini gösteriyor.

Yakışıklı, muhteşem, zarif, tam Antigone'nin sık sık bize tarif ettiği adam. Askerleri yarım daire biçiminde etrafını kuşatır ve halkı geri çekilmeye zorlarken, o hiç duraksamadan Oidipus'a doğru ilerliyor. Sitesiyle ailesinin onun Thebai topraklarına dönmesini dilediklerini söylüyor. Site tüm gereksinimlerini karşılayacak, kızlarınınkileri de, ve bir daha asla Antigone'yle içinde bulundukları bu korkunç sefalet içine düşmeyecekler.

Oidipus hiç sesini çıkartmadan, hiç kıpırdamadan dinliyor onu. Canı sıkılan Kreon durunca da konuşmuyor Oidipus ve yoğunlaşan sisin içinde sessizlik ağırlaştıkça ağırlaşıyor. Kreon üç askerine Oidipus'u götürmeleri için emir veriyor. Askerler Oidipus'u oturduğu ve artık bir parçası gibi göründüğü kayadan söküp alamıyorlar. Vazgeçmeleri üzerine, Oidipus yıllar süren bir çileden sonra durması gereken ve kendisi istemeden hiçbir şeyin onu kıpırdatamayacağı yere geldiğini ilan ediyor. Theseus onu Atina yurttaşı yaptı; onu kabul eden Thebai değil, anısı ve külleriyle zenginleşecek olan Atina. Bu sözleri kalabalığı avucunun içine alan bir etki gücü ve ihtişamla söylüyor. İnsanlar öne atılıyor, şaşkına dönen asker saflarını aşarak Oidipus'la Antigone'nin etrafını sarıyorlar, onları korumaya hazırlar.

Kreon Oidipus'u zora başvurarak götüremeyeceğini görüyor, ama ona İsmene'nin çoktan tutsak edildiğini ve Antigone'yi de götüreceğini söylüyor. Tek koruyucuların olan kızlarının yanına gitmek zorunda kalacaksın, diyor.

Thebaili askerler kendilerini toplamaya başladılar. Kargılarıyla iteledikleri kalabalık tehditkâr homurtular çıkarıyor ve taş toplamaya başlıyor yerden. Antigone araya giriyor, adil olmayan bir çatışmaya neden olmak istemiyor. Özgürce Kreon'un askerlerini izlemeyi kabul ediyor. Oidipus kayanın üstünde hiçbir harekette bulunmuyor, tek söz etmiyor ve bu müthiş sessizliği Thebaililer'in telaşlı hareketlerinin üzerine ağırlığını basıyor. Antigone'nin etrafını çeviriyorlar, ben onun yanındayım, kolumdan tutuyor ve askerler beni hiç dikkate almaksızın ikimizi birden sürüklüyorlar.

Oidipus'un karşısında Theseus'la konuşmak isteyen Kreon var sadece, telaşsız, sakin. Bu görüntüden etkilenen kalabalık kenarda duruyor.

Yürürken, Antigone beni Klios, genç karısı İo ve çocukları hakkında sorguya çekiyor. Onların evlerini yeniden kurduklarını, sürüler edindiklerini ve Klios'un bütün Grek ülkesinde beğenilen, ünlü bir ressam olduğunu anlatıyorum. Yardım çağrısını aldığında, Klios hemen Yüksek Tepeler'e gitmek istemiş. Theseus'un desteğini elde etmek için benimle Atina'ya gitmesinin daha doğru olacağı konusunda İo ikna etmiş onu. Antigone'nin verdiğim yanıtlardan mutlu ve Klios'un yardımına geleceğinden emin olduğunu görüyorum.

Bir kavşakta, İsmene'yi yakalamış olan bir grup Thebaili askere yetişiyoruz. İsmene korku içinde ama Antigone onu yatıştırıyor. O anda, birliğe kumanda eden yüzbaşı beni fark ediyor ve kovmak istiyor. Antigone kararlılıkla karşı çıkıyor buna. Onların yanında kalmama izin vermezlerse, iki kızkardeş yürümeyi reddedecekler ve onları taşımaları gerekecek. Öfkelenen yüzbaşı bir tane çarpıyor bana, inanılmaz bir gözü karalıkla karşılık veriyor Antigone. Yüzbaşı kızın dediğini yapacağını anlayarak, zamanının kısıtlı oluşunun da etkisiyle, yanında kalmama izin veriyor.

Klios'un pusuda beklediği dar boğaza geldiğimizde bir çığlık koyveriyorum. Koca bir taş yuvarlanıyor önümüze ve arkasından bir ağaç devriliyor. Yolun iki yanı da geçit vermez bir halde. Yüzbaşı taşı kaldırmaları için adamlarını gönderiyor. Adamlardan ikisi hemen oracıkta nereden fırlatıldığı belli olmayan ciritlerle yaralanıyor.

Askerler kare biçiminde sıralanıp, yüzbaşının etrafından dolaşabileceklerini sandığı devrik ağaç yönünde geriliyorlar. Bu taraftan çekilmenin olanaksızlığı hemen çıkıyor ortaya.

Antigone araya giriyor, yüzbaşıya dönüyor: "Anlamsız bir emri yerine getirmek için adamlarını öldürtme. Silahlarını bıraksınlar, özgür kalır kalmaz onlara geri verdirteceğim. Ama sen, Thebai'nin onuru adına kendi silahlarını muhafaza et."

Yüzbaşı tereddüt edince kız öndeki askerlerin silahlarını kendi elleriyle alıyor, ötekiler de kendilerininkini bir yığın halinde yol üstüne bırakıyorlar. Aynı anda boğazın tepesinde adamlarıyla birlikte Klios beliriyor. Yüzbaşının silahlı olduğunu görünce şaşırıyor ve ciritine davranıyor. Antigone bağırıyor: "Ona ben izin verdim." Klios silahını indiriyor ve koşarak ona doğru iniyor. Mutluluktan uçarak, birbirlerine bakıyorlar. Antigone şöyle diyor: "Ne zaman sana ihtiyaç olsa, ordasın sen, Klios." Sonra ekliyor: "Yaralılar var."

Gülüyor Klios: "Antigone'mi unutmadım ben ve onları tedavi etmek için merhemler getirdim yanımda."

Antigone yaralıların yanına gidiyor, ben de ilaçlardan anladığımdan

yaraları sarmasına yardım ediyorum. İsmene Antigone'nin ve onu kurtarmaya gelen adamın gözlerinde okuduğu sevdadan şaşkın. Böyle bir sevdanın olabileceğine hiç inanmazdı o. Oysa, zırhı içinde parlayan bu yarı tanrının karşısında, Antigone'de İokaste'nin güzelliğinden hiçbir şey yok. Kendisi için erişilmez olan bu adamın kalbine ulaşabildiğine göre, daha farklı, daha özgür, kuşkusuz daha dokunaklı bir güzelliği var onun.

Kendisinin giremediği bu dünyada, Antigone'nin Klios'un gözlerinde varolduğunu görmek acı veriyor İsmene'ye. Gene de kıskanmıyor ve Klios'a yollarda dolaştıkları yıllar boyu nasıl yaşadıklarını soruyor. "Antigone dilenirdi, ben avlanır, balık tutardım, bazen de ondan habersiz hırsızlık yapardım. Daha sonra Oidipus şarkı söylemeye başladı ve insanlar biz istemeden verdiler bize."

Antigone geri dönüyor ve Klios'tan Thebaililer'i salıvermesini istiyor. Adamlar silahlarını geri alıp, teşekkürler ederek uzaklaşıyorlar. Biz tekrar Kolonos'a hareket ediyoruz. Antigone İsmene'nin koluna girerek, Klios'un yanına geliyor. Soruyor ona: "İo da adı gibi zarif mi? Bir ceylan gibi canlanıyor gözlerimin önünde." "Aynen öyle." "Bana onun hakkında bir şeyler daha anlat." "Atina'ya gelirken, çocuklarla birlikte onu da getirmek istemiştim. Kabul etmedi, şöyle dedi: 'Antigone'nin senin küçük nişanlın adını taktığı kızı sevdiğine inanıyorum. Ben de onu seviyorum ve her şeyi ona borçluyum, ama sizin aranıza girmezsem biz birbirimizi daha çok severiz.'"

Antigone duygulanıyor, Klios'a dönüyor: "Bu bir mutluluk düşüncesi ve ben de mutluyum, Klios. İo sayesinde ve yeniden yollarda birlikte olduğumuz için mutluyum."

Kolonos meydanına vardığımızda, Theseus ile Kreon karşı karşıyalar. Biraz gerideyse, Oidipus görüşmenin sonunu beklemekte.

Theseus, Antigone ile İsmene'nin serbest bırakıldığını görünce bir zafer duygusuyla gülümsemekten kendini alamıyor, ama Kreon'un buna aldırdığı yok. Atinalı askerlerin ve öfke dolu bir kalabalığın kuşatması altında, yapayalnız ama hiç etkilenmemiş gibi duruyor. Atina topraklarına silahlı olarak girdi, sitenin koruması altındakilere saldırdı ve rehinelerini kaybetti. Ama, Theseus'un suçlamalarına ve tehditlerine karşın, artık tek kozunun sıkı bir pazarlık olduğunu biliyor. Herkes karşısındakinin oyunundan haberdar ve onun kazanamayacağını görüyor.

Klios şöyle diyor bana: "Şu üç krala bak! Talih içlerinden ikisine güldü, ama şimdi aralarında ödenecek fiyatın ve kâr payının pazarlığına oturmuş iki yaşlı tüccardan başka bir şey değiller. Sadece Oidipus o erişilmez tacını korumasını bildi, çünkü taç onun içinde."

Antigone ile İsmene babalarının yanına geçtiler, ellerinden tuttu Oidipus, kızlar iki kumru gibi başlarını omuzlarına yasladılar babalarının.

Tartışma bitiyor ve Theseus Thebaili askerlerin kendisini beklediği yere kadar Kreon'a eşlik etmeye karar veriyor. Antigone'yi çağırıp erkek kardeşi Polyneikes'in gelip yalvardığını, Oidipus'la konuşmak istediğini söylüyor. Kendisiyse Kreon'la birlikte yola çıkıyor; tam kalabalık dağılmaya başlarken, Oidipus ile kızlarının karşısına sislerin arasından çıkan Polyneikes dikiliveriyor!

Boylu poslu, müthiş, silahsız olmasına karşın her şeyiyle yüce bir prensin ve aman vermez bir savaşçının havası var üstünde. Oidipus ile Antigone'yi paçavralar içinde görünce sarsılıyor. Kendini kendi kalesine hapsettiğinden, onları Thebai'den kovduğundan beri başlarına neler gelebileceğini o ana kadar hiç düşünmediği anlaşılıyor. Büyük bir heyecanla Oidipus'un dizlerine atıyor kendini, sarılıyor, bu dizleri gözyaşları içinde öpüyor. Suçunu bağışlaması ve yardımına gelmesi için yalvarıyor.

Oidipus tuhaf bir üstünlükle durduruyor onu, hareketleri ve bütün davranışlarıyla şöyle der gibi: Biliyorum, biliyorum. Oğlu bunu hissediyor ve sakinleşiyor. Oidipus ellerini şefkatle Polyneikes'in yüzünde, güçlü boynunda ve o muhteşem saçlarında gezdiriyor. Şöyle diyor: "Oğlum, sen kralsın." Onu yerden kaldırtıyor, karşısına dikiliyor, Polyneikes daha heybetli. Oğlunun omuzlarına, beline, uzun ellerine dokunuyor Oidipus, onun heybetinden, gücünden kuvvetinden ve yakışıklılığından sevinç duyuyor. "Sen kralsın," diyor, "daha fazlasısın, annen nasıl kraliçe idiyse, sen de kralsın. Eteokles'in çekemediği bu işte. O halde, ikiniz arasında anlayışlı olmak ve ruhunun gücüyle barış yapmak sana düşüyor. Senin gibi gerçek bir kralın, hüküm sürmek için tahta ihtiyacı yok."

Polyneikes'in bir an için aydınlanan yüzü tekrar kararıyor, Oidipus'un düşüncesini anlayamıyor, onun için fazla yüce bir düşünce bu. Ne müttefiklerini geri gönderebilir ne de ordusunu. Eteokles'i dayanılmaz taht taleplerinden vazgeçirmek ve hakkını savunmak zorunda.

"Barış, oğlum, barış," diyor Oidipus, "hakkını savaşla savunmaktan vazgeç, hakkın kendiliğinden geri dönecektir sana."

Polyneikes, babasının varlığıyla adaletten yana olan kendi tarafında görünerek onu güçlendireceğini umuyordu. Oidipus reddederse, ne pahasına olursa olsun sürdürecek eylemini.

Antigone giriyor araya, ailenin başına gelen bunca uğursuzluktan sonra, artık felaketin yolunda yürümeyi bırakması için kardeşine yalvarıyor. Polyneikes gene reddediyor.

O an, Oidipus iki hayırsız oğlunun çılgınlıkları karşısında gazaba geliyor. Anlamak işlerine gelmiyor madem, savaşsınlar öyleyse. Ama bu durumda, Thebai topraklarından elde edebilecekleri tek şey mezarlarının kapladığı alan olacaktır. Son bir kez daha durması için yalvarıyor Polyneikes'e, bu savaşla kendinle birlikte Antigone'nin felaketini de hazırladığını görmüyor musun, diye soruyor. Hayır, bunu göremiyor Polyneikes, karşı çıkıyor, her zaman sevmiş olduğu Antigone'nin taç uğruna giriştiği bu savaşla hiç ilgisi olmadığını söylüyor.

O zaman haykırıyor Oidipus: "Sizler öldüğünüzde, kim kral olacak?" Polyneikes susuyor ve Oidipus devam ediyor: "Kreon olacak. Şimdi bile, ön planda göstermelik olarak Eteokles'le birlikte asıl hükmeden o! Kreon tek hükümdar olarak kaldığında, Antigone'nin yüreğinin susup kalmaya ve onun tiranlığına katlanabileceğini mi sanıyorsun sen?"

Umudu kırılan Polyneikes karşılık vermiyor. Ölüme gittiğini biliyor Oidipus'un, belki de hep bildi bunu, ama yüreğiyle aklı geleceği kucaklayacak ve Antigone'nin kim olduğunu anlayacak kadar geniş değil. Dönüyor, kızkardeşleri sarılıyorlar ona, tutmaya çalışıyorlar ama Polyneikes kollarından sıyrılıp kaçıyor. Kızların ağlayarak onu çağırmaları sonuç vermiyor, bir gölge gibi sisin içinde gözden kayboluyor.

Antigone ile İsmene, kendilerini Klios'un kurtardığını anlatmak için Oidipus'un yanına dönüyorlar. Oidipus Klios'u çağırmalarını ve kendisini onunla yalnız bırakmalarını istiyor.

Daha sonraki olaylarda da ben oradaydım ve bizden ayrıldığı yerin yakınlarına kadar Oidipus'un arkasından gittim. Ama Klios, bütün bu zaman içinde onun yanında kaldı ve benden daha uzak mesafelere kadar eşlik etti ona.

Diotime, onun sessiz kalmak istemesine karşın sözü Klios'a bırakıyorum, Oidipus'un yolculuğunun Atina ve bizler için nasıl bir başlangıç anıtına dönüşerek sona erdiğini sana o anlatsın.

XVI

GÜNEŞ YOLU

Klios'un Öyküsü

THEBAİLİ askerlerle giriştiğimiz çatışmanın ardından Oidipus'un bizi beklediği, yalnızca onun bekleyebildiği gibi beklediği Kolonos'a dönüyoruz. İlgi ve şefkat gösterirken kızlar arasında hiçbir ayrım yapmıyor; öteki rahat rahat Thebai sarayında yaşarken her gün yanında olan kızı için hiçbir ayrıcalık gözetmiyor. Antigone kızkardeşine kavuşmaktan ve aralarındaki bu eşitlikten memnun.

Oidipus'ta hâlâ o tanrısal dilenci havası var, ama doğrusu çok pis. Üstü başı leke içinde ve yırtık pırtık. En az iki gündür yıkanmadığından toz toprak içindeki yüzünde terden yol yol izler oluşmuş. Dimdik ve fazla uzamış saçları, taranmamış sakalı ona yolunu şaşırmış bir insan havası veriyor. Ben onunla ilgilenirken böyle değildi. Gezgin yaşamı ve yol yorgunluğu Antigone'nin gücünü aşmış. Ben ayrıldığımdan bu yana Oidipus çok zayıflamış ve saçları erkenden ağarmış. Onu böyle görmek beni sarstı, ama asıl şaşırtan şey ellerini hiç kullanmadığını görmek oldu. Aletlerini içinde taşıdığı heybesi yok yanında. Aletleri olmadan geldiyse, ölmeye geldi demektir. Bu gerçek altüst ediyor beni, nasıl olup da onu terk edebildiğimi, nasıl olup da onu Antigone'yle birlikte yollarda yapayalnız bırakabildiğimi anlayamıyorum. Hıçkırıklar kopuyor içimden, yere kapanıp ayaklarını öpüyorum, hiç yapmamam gerekirken yıkamayı, bakmayı bıraktığım yara bere içindeki, çamurlu, zavallı ayaklarını.

Bana doğru eğiliyor, belimden yakalıyor beni, dehşet içinde beni kaldırmak istediğini hissediyorum. İçinde bulunduğu o yorgun ve perişan durumda bunu hiç başaramayacak. Başarıyor, hem de mucizevi bir rahatlıkla, çünkü o bitkin görünüşüne karşın tüm gücünü korumuş. Beni havaya kaldırıyor, tıpkı burunda Antigone'yi güneşe sunarken yaptığı gibi, gövdesiyle geriye eğiliyor. Arkamda iki kızın keyifli ve rahatlamış gülüşünü duyuyorum. Korkmuşlardı, şimdiyse babalarının gücünden gurur duyuyorlar.

Beni yere bırakıyor Oidipus, kendimi gözleri olmayan yüzünün her çizgisiyle hınzırca gülen o adamın karşısında buluyorum yeniden. Yaptığı şey üzüntülerimi ve pişmanlıklarımı dağıtıveriyor ve ancak şunu diyebiliyorum: Teşekkürler! Ama aramızda teşekkür etmek yeterli, çünkü sözünü sakınmayan tarzıyla o da şöyle diyor bana: "Doğru olanı yaptın Klios, gitmen gerekiyordu. Evini onarman, sürünü toplaman ve İo ile kabilene hayat vermen gerekiyordu. Şimdi artık ressamsın, bu da çok iyi."

Bu sözlerin bir veda olduğunu hissediyorum ve bir keder burkuyor içimi: "Eğer bizi terk edersen, Antigone'ye ne olacak?" "Günü geldiğinde ne yapacağını bilecektir o. İkiniz de değiştiniz, birbirinize karşı duyduğunuz hayranlık ve yaşananlar içinde büyüdünüz."

Biz konuşurken, sabahki uğursuz sis dağılıyor. Pırıl pırıl, dingin bir gök çıkıyor ortaya, bulutları sürükleyen meltemle ağaçlar belli belirsiz kıpırdamakta. Yollardaki molalarımız sırasında sık sık yaptığımız gibi, ikimiz de sessizleşiyor, sabahın alacakaranlığından ve hareketliliğinden sonra, insana mutluluk veren bu sakinliğin içimize dolmasına izin veriyoruz.

Masmavi gökyüzüne karşın, uzaklardan bir gök gürültüsü işitiliyor ve havada bir şimşek çakıyor. "Bu bir işaret," diyor Oidipus ve benden Theseus'u uyarması için bir haberci göndermemi istiyor. Hippias orada ve koşar adım yola çıkıyor.

Antigone ile Narses'i yanımıza getirtiyorum ve Oidipus'a, kolayca yapabileceği gibi Atina'ya doğrudan girmek yerine, neden bunca zaman kentin çevresinde dolanıp durduğunu soruyorum.

Kumun üstüne çömeliyor ve Narses'ten parmağını yolculuğunun gidiş dönüşleri üzerinde dolaştırmasını istiyor. Sonra doğrulup şöyle diyor: "Bu ülkenin toprakları üstüne, farkında olmaksızın neredeyse mükemmel bir şekil çizmişim; bunun ne anlama geldiğini bilemiyorum, belki de habercisi olduğu şeyi de. En son gördüğüm düşteki gibi, karşıma hep bilinmeyen şeyler çıkıyor."

"Burada," diyor Antigone, "herkesin önüne çıkarıldık. Herkes bizi görebildi, bizi itti ya da bizi kendi içinde buldu. Saldırıya uğradık, savunulduk ve sonunda kabul edildik. Anlam, saati gelince kendini gösterecektir. Bırakalım Atinalılar keşfetsin bunu."

Gök ikinci kez gümbürdüyorsa da, etkilemiyor Oidipus'u. O hâlâ, burnun tepesinde çılgınlığın o dev dalgasını dizginlemeyi ve denize indirmeyi başarmış olan insan.

Bir haberci Theseus'un gelmek üzere olduğunu bildiriyor. Çok az

zamanım kaldığını görüyorum ve şöyle diyorum Oidipus'a:

"Ben Atina'da sadece tapınaklarda ve kralın sarayında resim yapmadım. Kırların tam ortasındaki bir duvara yollarda geçen yıllarımızı anlatan bir fresk çizdim. Bu, bir zamanlar çok dolaştığımız yollar gibi taşlı topraklı bir yol. Çocukluğumda annemle babamın elimden tutarak dolaşmayı çok sevdikleri ve güneş yolu adını verdikleri bir yol bu. Ağaç dalları sık sık yolun üzerinde kavuşuyor, kenarında sadece çalılıklar, böğürtlenler ve eğrelti otları var. Aydınlanması için bir tutam gelincik yetiyor ona."

"Küçükken," diyor Oidipus, "denizden ve gelinciklerden daha güzel bir şey olabileceğini düşünemezdim. Bana biraz daha anlat şu yolu Klios, yüreğime sesleniyor çünkü." "Senin ikide birde tökezlediğin o yarı yarıya toprağa gömülmüş taşlarla döşeli. Dallar arasından, ara sıra, bizim vadilerde güneşçiçeği adı verilen çiçeklerin o gözalıcı renkleri görünüyor. Başka hiçbir şey yok, Grek ülkesinde çok rastlanan patikalar gibi bir yol işte. Asla aceleci olmayan, sonsuza kadar kıvrıla kıvrıla giden ve asla nereye varacağını önceden söylemeyen bir yol. Onu Theseus için değil, Antigone ve senin için yaptım. Bir de, kalabalıklar halinde tekrar tekrar onu görmeye gelen yoksul insanlar ve yurtlarından uzak düşmüş köleler için."

Biz söyleşirken, Narses Antigone'yi bizim eve götürdü, orada İsmene ona Thebai'den getirdiği beyaz bir giysi giydirdi. Onu bu halde, bir zamanlar senin mavi harmaninle olduğu kadar güzel görebilmek mutlu etti beni, Diotime.

Hâlâ pırıl pırıl olan gökyüzü uzun bir gümbürtüyle yankılandığı anda Theseus çıkageliyor. Saygıyla, hatta belki de bir çeşit korkuyla Oidipus'a yaklaşıyor. Onlar, gençliklerinde labirente girebilmiş iki insan. Oidipus bileğinin gücüyle geçmişti Labirent'ten, Minotauros'la dövüşmüş ama onu öldürememişti. Theseus ise Minotauros'u öldürdü, kurnazlık ve baştan çıkarma sayesinde geriye dönebildi. O kral ve büyük bir sitenin kurucusu, Oidipus ise dilenci ve kör bir şarkıcı ozan oldu.

Gökyüzü yeni bir gürültüyle sarsılıyor. Oidipus kalkıyor: "Zaman geldi." Theseus çağrıldığı yere kadar onu geçirmeyi öneriyor. Oidipus gülümsüyor ve şöyle karşılık veriyor: "Sana bildirdiğim gibi, şimdi artık geleceği gören benim."

Asasını bırakıyor ve kendinden emin bir halde önden gidiyor. Yanında yürüyen Theseus, tıpkı bizim gibi ona ayak uydurmakta zorlanıyor. Yol uzun, birden bir uçurumun kıyısında duruveriyor Oidipus. Önündeki ulu ağacın oyuk gövdesinde amforalar duruyor. Kızlarından, gidip sesini işittiği pınardan su doldurmalarını istiyor. Bu arada ben es-

kiden yaptığım gibi bakımını yapıyorum onun. Saçlarını kesip düzeltiyorum, saygıyla üstündeki paçavraları çıkartıyorum, su gelince onu yıkıyorum, kızlar töreleri uyguluyorlar. Hepimiz susuyoruz ve ben kendisine bakmamdan zevk aldığını hissediyorum onun. Korkunç derecede zayıflayan vücudu hâlâ bir atletinki gibi, uyumlu ölçülerinden ve kaslarında hâlâ hissettiğim güçten dolayı seviniyorum. Antigone'nin yardımıyla, İo'nun onun için dokuduğu yeni bir giysi giydiriyorum üstüne. İkimiz de çok heyecanlıyız. Bana dönüyor: "Bu giysi senin sürünün yününden dokunmuş, tıpkı ölmüş babanın üstüne örttüğün giysi gibi."

Narses'e ve peşimizden gelenlere orada kalmalarını işaret ediyor. Yüzünde ve bütün varlığında hiç kimsede görmediğim bir neşenin işaretlerini taşıyarak, tekrar yola koyuluyor. Theseus arkasında duruyor, ben de Antigone ve İsmene'yle onu izliyorum. Güneşin battığı yöne doğru geniş adımlarla yürüyor, çocukluğumun ve uzun yolculuğumuzun yolunu resmettiğim duvara yöneldiğini görünce önce şaşırıyor, sonra korkuyorum.

Freskin karşısına geçiyor, uzun uzun seyrediyor ve şöyle diyor: "İşte yol bu."

Kızlarını çağırıyor, aralarında kurduğu o sağlam eşitlikle kucaklıyor onları, kutsuyor. Şöyle diyor: "Benim hatalarımın acısını çektiniz ama hiç kimse sizi benim kadar sevmedi."

Bana dönüyor: "Tam gününde gittin ve döndün. Antigone ve benim için gerçek bir dost oldun. Yapıtlarını gören herkes için de öyle olacaksın, Klios."

Yerden müthiş bir ses yükseliyor, bu sesin çağrısına yanıt vermek için gitmek istiyor Oidipus. Theseus onun önünde Antigone'ye şunları söylemek için durduruyor onu: "Bundan böyle, Oidipus sonsuza kadar Atina yurttaşıdır. Siz ikiniz, benim çocuklarım olacaksınız. Sen, Antigone, baban artık burada olmadığında ne yapacaksın?"

Kız, her zamanki sadeliğiyle, Kolonos'un kutsal koruluğunda duyduğumuz şarkıdaki o garip dilde söylediği iki dizeyle yanıt veriyor bu soruya. Bu dizeler Theseus'a, erkek kardeşlerine doğru yaklaşan Cinayet'i, eğer mümkünse, durdurması için kendisini Thebai'ye geri göndermesini söylüyorlar.

Kendi kendime bu dizelerin Oidipus'un benim bilmediğim dizeleri olup olmadığını soruyorum, ama artık soru sorma zamanı değil. Oidipus bizden ayrılıyor, freskin dibinde, yola ilk adımını atıyor. Taşlara takılmadan yürüyor ağaç dallarının altında. Bir böğürtlenin esmerleşmiş meyvesini koparıyor, gelincik öbeğine doğru eğiliyor. Arkasına bak-

madan ilerliyor, onun uzaklaştığını görüyoruz; onun için hazırladığım renklerin içine mi gömüldü, yoksa kederle beklenmedik bir mutluluğun birbirine karıştığı yüreklerimize mi, bilemiyoruz. Gökyüzünün aydınlığının güneşçiçeklerinin altın rengi ışığıyla karıştığı noktaya vardı. Orada, derinlemesine çizgiler sonsuzluğa doğru uzanıyor; az sonra Oidipus bizim çok zayıf gözlerimizde yavaş yavaş silinen minicik bir noktadan başka bir şey değil artık.

Gök gürlüyor, korkuyoruz, üşüyoruz ve terk edilmiş çocuklar gibi el ele tutuşuyoruz. Antigone ortamızda, bizi o sürüklüyor, Kolonos'a dönmeye zorluyor. Gökyüzü kapkara oldu, pek çok defa yıldırım düşüyor yakınımıza.

İsmene dehşet içinde, ben de öyleyim. Bizi kaçmaktan alıkoyan şey Antigone'nin sakinliği ve soğukkanlılığı. Arkama bakmadan edemiyorum, yıldırım duvara çarpıp devirmiş ve freskten geriye ne kaldıysa yanıp tutuşmakta. Antigone'ye söylüyorum bunu, durmuyor, arkasına bakmıyor ve şöyle diyor: "Belki yol kayboldu, ama Oidipus hâlâ yollarda, hep yollarda."

Parc-Trihorn, Ağustos 1984
Montour, Eylül 1989

Oidipus Yollarda

Kehanetin ağırlığından kurtulmanın tek çaresi yollara düşmek, ötekilerle karşılaşmak, bir eser yaratmak. Oidipus, kimilerinin acıyarak, kimilerinin nefretle baktıkları, düşmüş bir kral, eski günlere, tarihe ait olan bir hesaplaşmanın ancak yerini terk etmekle, yolculuğa çıkmakla çözülebileceğini öğrenecek.

"Oidipus'un başı dönüyor. Kentin gölgeli sokaklarını terk edip, üstte yok başta yok bir halde, kendini yolun rüzgârına, inişine çıkışına vurduğunda fark etmişti bunu. Gözlerindeki yaralara vuran güneşin parlaklığı mı bunun nedeni, yoksa sarayın küçük salonunda, yerde bir sütunun dibinde otururak hareketsiz geçirdiği bunca aydan sonra temiz havanın çarpması mı? Sanki koyu şimşeklerle çizik çizik kızıl bir sisin içinden geçiyormuş, ya da ansızın bastıran beyazlığın canını çok acıttığı bölgelere giriyormuş duygusuna kapılıyor. Her adımda, bu hareketi düşene kadar sürdürme, hızlandırma isteğiyle, korkusuyla bir sağa bir sola yalpalıyor. Telaşı bir yere yetişememe derdinden değil, çünkü nereye gidebileceğini bilmiyor, artık bilmek istemiyor. Acele ediyor, çünkü daima acelesi olan, daima başkaları tarafından, olaylar tarafından, kehanet tarafından sıkıştırılan Oidipus o."

Kapak resmi: Tiziano, *Venüs ve Adonis*, detay
New York Metropolitan Sanat Müzesi

Metis Edebiyat
ISBN 975-342-184-2

9 799753 421842

Metis Yayınları, İpek Sokak 9, 80060 Beyoğlu, İstanbul